

**ROČNÍ SOUHRNNÁ ZPRÁVA
O VÝSLEDČÍCH KONTROLNÍCH AKCÍ
ZA ROK 2018**

Státní úřad inspekce práce
Kolářská 451/13, 746 01 Opava
telefon: 950 179 101, fax: 553 626 672
IČ 750 46 962
opava@suip.cz, www.suip.cz
ID DS: **cmwaazf**

Obsah

Úvod	2
Inspekce práce v České republice	2
1 Podněty ke kontrole	5
2 Kontrolní činnost v oblasti pracovněprávních vztahů	12
2.1 Agenturní zaměstnávání	13
2.2 Rovné zacházení a odměňování zaměstnanců a zákaz diskriminace	20
2.3 Odměňování zaměstnanců	25
2.4 Ochrana osobních práv zaměstnanců	28
3 Kontrolní činnost v oblasti zaměstnanosti	32
3.1 Nelegální zaměstnávání	33
3.2 Zastřené zprostředkování zaměstnání	45
3.3 Plnění povinného podílu zaměstnávání osob se zdravotním postižením	49
3.4 Rovné zacházení a zákaz diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání ..	51
4 Poskytování služby péče o dítě v dětské skupině	54
5 Kontrola BOZP a bezpečnosti provozu vyhrazených technických zařízení	56
5.1 Stavebnictví	57
5.2 Prevence BOZP při přípravě a provádění staveb	65
5.3 Doprava	69
5.4 Zemědělská prvovýroba se zaměřením na chov zvířat	75
5.5 Dřevozpracující průmysl	81
5.6 Nakládání s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi	87
5.7 Terciární sféra	91
5.8 Zpracovatelský průmysl	98
5.9 Kontrola elektrických zařízení	104
5.10 Kontrola zdvihacích zařízení	109
5.11 Kontrola plynových zařízení	114
5.12 Kontrola vyhrazených tlakových zařízení	120
5.13 Integrovaná inspekce	125
5.14 Kampaň <i>Bezpečná a zdravá práce pro agenturní zaměstnance</i>	129
5.15 Program <i>Bezpečný podnik</i>	132
Seznam použitých zkratk	137

Úvod

Kontrolní činnost orgánů inspekce práce v uplynulém roce byla realizována v souladu s *Ročním programem kontrolních akcí Státního úřadu inspekce práce na rok 2018*, řádně projednaným Radou vlády pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci, vyššími odborovými orgány a organizacemi zaměstnavatelů a schváleným Ministerstvem práce a sociálních věcí.

V souladu s tímto programem byla v roce 2018 realizována kontrolní činnost Státního úřadu inspekce práce a oblastních inspektorátů práce. Některé z hlavních kontrolních akcí byly do programu zahrnuty opakovaně, to byly například kontroly prováděné na základě přijatých podnětů, kontroly agentur práce, kontroly zaměřené na nelegální zaměstnávání a na dodržování dalších ustanovení zákona o zaměstnanosti a zákoníku práce, v oblasti BOZP to byly kontroly v odvětví stavebnictví, dopravy, zpracovatelském průmyslu a zemědělské živočišné výrobě, dále kontroly v rámci systému integrované inspekce a programu *Bezpečný podnik*. Nově se v oblasti BOZP kontrolní činnost v roce 2018 zaměřila na dřevozpracující průmysl, na terciární sféru a nakládání s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi.

Jednotlivé kontrolní akce byly realizovány v souladu s jejich zadáním, přičemž počty kontrol stanovené pro jednotlivé hlavní úkoly byly splněny. Výsledky provedených kontrol dokládají přínos vhodně zvolených hlavních úkolů, jejichž realizací orgány inspekce práce plnily svou preventivní i represivní úlohu.

Tato roční souhrnná zpráva byla zpracována za součinnosti oblastních inspektorátů práce. Statistické údaje uvedené v této zprávě jsou platné k datu 31. 12. 2018, pokud není uvedeno jinak.

Inspekce práce v České republice

Státní úřad inspekce práce (dále také Úřad nebo SÚIP) a oblastní inspektoráty práce (dále také inspektoráty nebo OIP) jsou správními úřady se zákonem vymezenou působností a jako celek tvoří orgány inspekce práce.

Úřad je účetní jednotkou, přičemž jednotlivé inspektoráty jsou z hlediska hospodaření s majetkem, prostředky státního rozpočtu, účetnictví, pracovněprávních vztahů zaměstnanců a služebních vztahů státních zaměstnanců jeho vnitřními organizačními jednotkami na úrovni odboru. V čele Úřadu je generální inspektor. V čele inspektorátu je vedoucí inspektor.

Úřad a inspektoráty kontrolují dodržování povinností, které stanoví:

- právní předpisy, z nichž vznikají zaměstnancům, příslušnému odborovému orgánu nebo radě zaměstnanců nebo zástupci pro BOZP práva nebo povinnosti v pracovněprávních vztazích, včetně právních předpisů o odměňování zaměstnanců, náhradě mzdy a náhradě výdajů zaměstnancům,
- právní předpisy stanovující pracovní dobu a dobu odpočinku,
- právní předpisy k zajištění bezpečnosti práce,
- právní předpisy k zajištění bezpečnosti provozu technických zařízení se zvýšenou mírou ohrožení života a zdraví,

- právní předpisy o zaměstnávání mladistvých osob, žen a osob pečujících o děti,
- právní předpisy upravující výkon umělecké, kulturní, sportovní a reklamní činnosti dítěte,
- kolektivní smlouvy v částech, ve kterých jsou upraveny individuální pracovněprávní nároky vyplývající z právních a vnitřních předpisů,
- předpisy upravující právní postavení zaměstnanců vyslaných k výkonu práce v rámci nadnárodního poskytování služeb,
- právní předpis upravující poskytování služby péče o dítě v dětské skupině,
- vybrané části právních předpisů o zaměstnanosti, včetně nelegálního zaměstnávání.

Činnost orgánů inspekce práce je upravena zejména těmito zákony:

Zákon č. 251/2005 Sb., o inspekci práce (dále také **zákon o inspekci práce**)

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce (dále také **zákoník práce** nebo také **ZP**)

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti (dále také **zákon o zaměstnanosti** nebo také **ZoZ**)

Zákon č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů (dále také **zákon o dětské skupině**)

Zákon č. 309/2006 Sb., kterým se upravují další požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v pracovněprávních vztazích a o zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při činnosti nebo poskytování služeb mimo pracovněprávní vztahy (dále také **zákon o BOZP**)

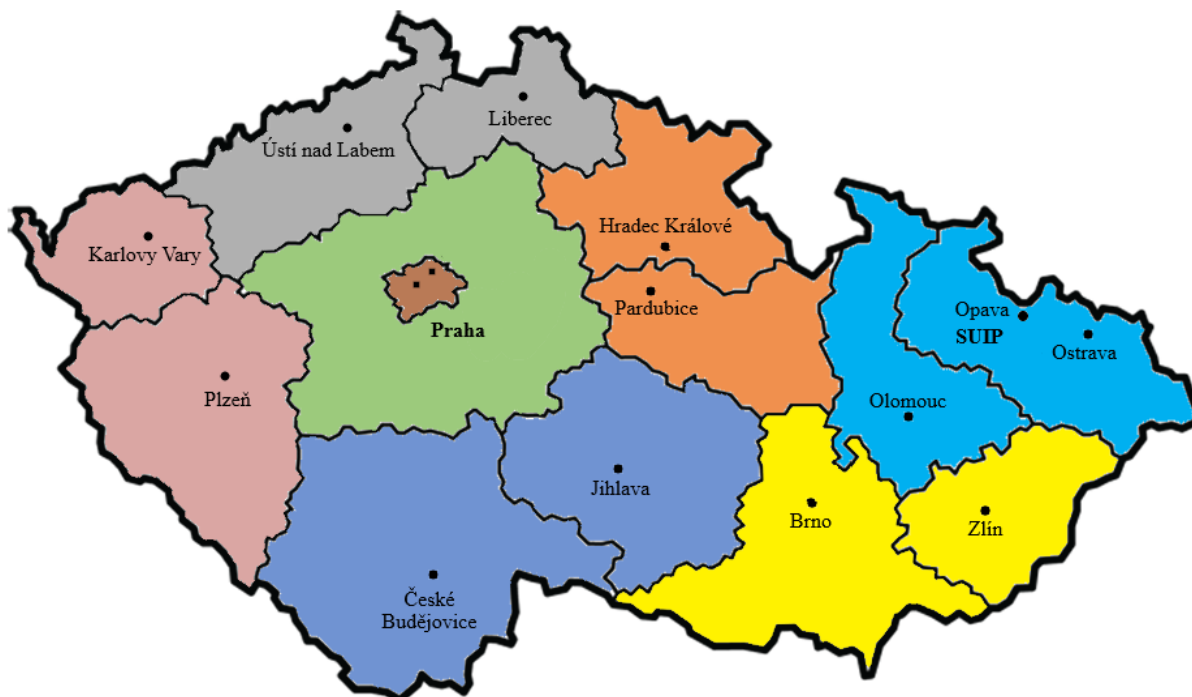
a dalšími zákonnými normami uvedenými dále v textu.

Kontrolní činnost je realizována prostřednictvím 515 inspektorů ve služebním poměru, přičemž tyto jsou specializováni do následujících kontrolních oblastí:

- Pracovněprávní vztahy (dále také PPV),
- BOZP a vyhrazená technická zařízení (dále také VTZ),
- Zaměstnanost, včetně nelegálního zaměstnávání (dále také NLZ).

	PPV	BOZP a VTZ	Zaměstnanost, vč. NLZ	Celkem
Počty inspektorů	145	190	180	515

Oblastní inspektoráty práce

- Oblastní inspektorát práce pro hlavní město Prahu se sídlem v Praze**
Kladenská 103/105, 160 00 Praha 6
(dále v textu také OIP 03)

- Oblastní inspektorát práce pro Středočeský kraj se sídlem v Praze**
Ve Smečkách 599/29, 110 00 Praha 1
(dále v textu také OIP 04)

- Oblastní inspektorát práce pro Jihočeský kraj a Vysočinu se sídlem v Českých Budějovicích**
Vodní 1629/21, 370 06 České Budějovice
(dále v textu také OIP 05)

- Oblastní inspektorát práce pro Plzeňský kraj a Karlovarský kraj se sídlem v Plzni**
Schwarzova 2617/27, 301 00 Plzeň
(dále v textu také OIP 06)

- Oblastní inspektorát práce pro Ústecký kraj a Liberecký kraj se sídlem v Ústí nad Labem**
SNP 2720/21, 400 11 Ústí nad Labem
(dále v textu také OIP 07)

Oblastní inspektorát práce pro Královéhradecký kraj a Pardubický kraj se sídlem v Hradci Králové

Říční 1195/5, 501 01 Hradec Králové
(dále v textu také OIP 08)

Oblastní inspektorát práce pro Jihomoravský kraj a Zlínský kraj se sídlem v Brně

Milady Horákové 1970/3, 658 60 Brno
(dále v textu také OIP 09)

Oblastní inspektorát práce pro Moravskoslezský kraj a Olomoucký kraj se sídlem v Ostravě

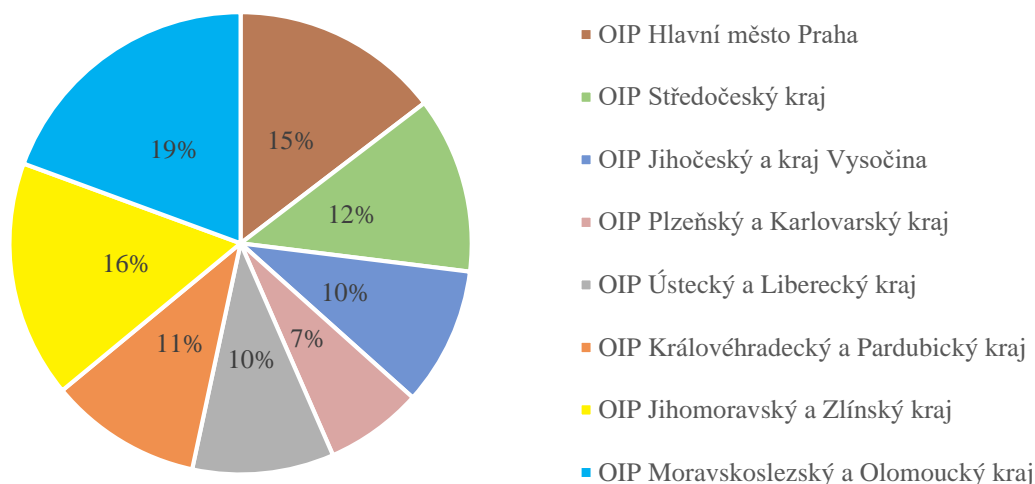
Živičná 1123/2, 702 69 Ostrava
(dále v textu také OIP 10)

1 Podněty ke kontrole

Významnou část kontrolní činnosti orgánů inspekce práce dlouhodobě tvoří kontroly prováděné na základě podnětů. Podněty zaměstnanců, sociálních partnerů, orgánů veřejné správy i široké veřejnosti směřovaly do všech kontrolních oblastí, tj. do oblasti pracovněprávních vztahů, bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, zaměstnanosti i poskytování služby péče o dítě v dětské skupině. Státní úřad inspekce práce trvale sleduje množství přijatých podnětů, provádí jejich analýzu a výsledky promítá do svých plánů kontrolní činnosti.

V roce 2018 obdržela inspekce práce celkem **6 670 podnětů** ke kontrole, z nichž některé se současně vztahovaly k různým oblastem kontrolní působnosti Úřadu. Na úseku pracovněprávních vztahů bylo přijato **4 021 podnětů**. Došlo k mírnému nárůstu podnětů na úseku bezpečnosti a ochrany zdraví při práci na **933**, z nich **82** podnětů směřovalo do oblastí vyhrazených technických zařízení. Na možný výkon nelegální práce upozorňovalo **1 777 podnětů** a na jiná možná porušení v oblasti zákona o zaměstnanosti dalších **276 podnětů**. K nárůstu na počet **18** došlo u podnětů upozorňujících na nedodržování podmínek vymezených zákonem o dětské skupině. Pokud se podněty svým obsahem vztahovaly současně k několika oblastem kontrolní působnosti inspekce práce, většinou šlo o kombinaci v oblasti pracovněprávních vztahů spolu s oblastí bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, resp. s oblastí nelegální práce.

Graf 1 - Podněty podané u jednotlivých OIP

Orgány inspekce práce přijaly podněty, které směřovaly na zaměstnavatele podnikající v různých oborech. Nejčastěji se jednalo o zaměstnavatele zpracovatelského průmyslu (zejména výroba potravinářských výrobků, výroba kovových konstrukcí a kovodělných výrobků), maloobchodu a velkoobchodu, hlídacích služeb, agentur práce, stravování a pohostinství, stavebnictví a dopravy, v oblasti BOZP pak šlo zejména o podněty na subjekty podnikající v opravách a údržbě motorových vozidel. Do těchto oborů podnikání dlouhodobě směřuje více než **60 %** všech přijatých podnětů. Přijaty byly rovněž podněty zaměstnanců pracujících ve školství, zdravotnictví, sociálních službách i v organizačních složkách státu.

Nejvíce podnětů ke kontrole obdržely orgány inspekce práce na malé zaměstnavatele (ve velikostní kategorii do 9 zaměstnanců včetně a v kategorii 10 – 49 zaměstnanců).

V členění podle právní formy bylo podáno nejvíce podnětů na společnosti s ručením omezeným (celkem 3 728), dále 933 podněty na fyzické osoby podnikající podle živnostenského zákona, 615 podnětů na akciové společnosti a 238 podnětů na příspěvkové organizace.

Podněty ke kontrole v oblasti pracovněprávních vztahů

Dlouhodobě podstatná část podnětů směřuje právě do této oblasti, přičemž v roce 2018:

- **2 341** podnětů směřovalo do oblasti odměňování zaměstnanců a poukazují zejména na výši mzdy, na nedodržení zaručené mzdy, poukazují na nezaplacené příplatky za práci ve dnech pracovního klidu, nezaplacení práce a příplatků za práci přesčas, příplatků za noční práci, případně na neposkytnutí mzdy ve výplatním termínu nebo ve lhůtě splatnosti mzdy a na nevydání dokladu o vyúčtování mzdy nebo mzdového výměru,
- **1 467** podnětů směřovalo do oblasti vzniku, změny a skončení pracovního poměru a poukazují zejména na formu skončení pracovního poměru a nevystavení potvrzení o zaměstnání,
- **735** podnětů směřovalo do oblasti pracovní doby a poukazují na nezákonné rozvrhování pracovní doby, neposkytnutí nepřetržitého odpočinku v týdnu nebo přestávky v práci,

nevedení, či vedení nedostatečné evidence o odpracované době a její pozměňování v neprospěch zaměstnanců,

- **640** podnětů směřovalo do oblasti náhrad a poukazují zejména na neposkytnutí náhrad, jak cestovních v podobě tuzemského a zahraničního stravného v dopravních společnostech, tak náhrad za dovolenou, ale i na nevyplacenou náhradu mzdy po dobu pracovní neschopnosti zaměstnance,
- **286** podnětů směřovalo do oblasti rovného zacházení,
- **208** podnětů směřovalo do oblasti dovolené,
- **126** podnětů směřovalo na agenturní zaměstnávání a poukazují na mzdové ohodnocení a srovnatelnost podmínek kmenových zaměstnanců a zaměstnanců agentur práce,
- **90** podnětů směřovalo do oblasti ochrany soukromí a osobních práv zaměstnanců.

Podněty ke kontrole v oblasti zaměstnanosti

V roce 2018 obdržely orgány inspekce práce:

- **1 372** podnětů směřujících do oblasti nelegální práce občanů ČR,
- **295** podnětů směřujících do oblasti nelegální práce občanů dalších zemí EU,
- **599** podnětů směřujících do oblasti nelegální práce cizinců mimo EU,
- **259** podnětů směřujících do dalších oblastí zákona o zaměstnanosti (diskriminace a rovné zacházení, zprostředkování zaměstnání, zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí, zaměstnávání osob se zdravotním postižením).

Počet podnětů upozorňujících na možné nedodržování rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání byl téměř shodný s rokem 2017. Jednalo se o podněty na nabídky práce (inzeráty) obsahující diskriminační prvky, zejména z důvodu věku a pohlaví, a na nerovné zacházení při výběrových řízeních.

Podněty ke kontrole v oblasti poskytování služby péče o dítě v dětské skupině

V roce 2018 bylo podáno celkem **18** podnětů upozorňujících na možné nedodržování podmínek vymezených zákonem o dětské skupině.

Podněty ke kontrole v oblasti BOZP

V roce 2018 bylo podáno **933 podnětů** do oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, z nichž **82 podnětů** směřovalo do oblastí VTZ.

Podatelé upozorňovali na neplnění povinností spojených s poskytováním OOPP, nevyhovující pracovní podmínky, nevyhovující pracovní nebo výrobní stroje a zařízení. Dále pak podněty směřovaly do oblasti ověřování zdravotní způsobilosti zaměstnanců a provádění vstupních či periodických lékařských prohlídek. V odvětví stavebnictví se jednalo zejména o porušení bezpečnosti práce při výkopových pracích, zajištění staveniště, nedostatky na lešení, nezajištění zaměstnanců proti nebezpečí pádu při práci ve výškách, v oblasti skladování na nevhodné manipulace se skladovacími jednotkami. Podněty zaměřené na pracovní úrazy se týkaly nezapsání úrazu do knihy úrazů a neuznaných nebo špatně vyšetřených pracovních úrazů ze strany zaměstnavatele.

Nejvíce podnětů v roce 2018 směřovalo na zaměstnavatele ve zpracovatelském průmyslu, velkoobchodu a maloobchodu, oprav a údržby motorových vozidel, stavebnictví a provozu dopravy.

Nejvíce zaslaných podnětů bylo na malé zaměstnavatele s počtem do 49 zaměstnanců. Zřejmě je to důsledek kumulace funkcí v těchto malých firmách, a tím nedostatek času věnovat se odpovídajícím způsobem problematice BOZP.

Cíle kontrol realizovaných na základě podnětu

Snahou orgánů inspekce bylo, tak jako v minulých letech, provedenými kontrolami u konkrétních zaměstnavatelů přispívat k nápravě a zamezení opakování zjištěných nedostatků. Kontrolní činností prováděnou na základě podnětů směřujících do oblasti pracovněprávních vztahů orgány inspekce práce působily na zaměstnavatele s cílem, aby plnili zákonem stanovená pravidla, zejména v oblasti odměňování zaměstnanců, vzniku nebo skončení pracovního poměru, pracovní doby a plnění dalších povinností, která zajišťují práva zaměstnanců v pracovněprávním vztahu.

Kontrolami prováděnými na základě podnětů z oblasti BOZP se orgány inspekce práce snažily přispět k snížení počtu úrazů zaměstnanců a zlepšení zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví na pracovištích zaměstnavatelů.

V oblasti zaměstnanosti se kontrolní činnost zaměřuje hlavně na výkon nelegální práce.

Vyhodnocení kontrol realizovaných na základě podnětu

OIP v roce 2018 stejně jako v minulých letech na základě velké části obdržených podnětů realizovaly kontroly. Některé z podnětů byly vyřízeny poskytnutím poradenství, část odložena například z důvodu, že obsah podnětu byl mimo kontrolní působnost inspekce práce nebo podatel podnětu nedoplnil na vyzvání jeho obsah, případně nebyl příslušný zaměstnavatel dohledatelný. Část podnětů byla z důvodu věcné nepříslušnosti postoupena jinému orgánu veřejné správy, např. Úřadu práce ČR, České správě sociálního zabezpečení, České školní inspekci, Úřadu pro ochranu osobních údajů, krajským hygienickým stanicím, orgánům finanční správy, živnostenským a stavebním úřadům.

V roce 2018 bylo ve všech oblastech kontrolní působnosti realizováno celkem **5 037 kontrol na základě podnětů** (včetně kontrol na základě podnětů obdržených v předchozích letech). U 2 878 kontrol, tj. u 58% ze všech realizovaných kontrol, bylo zjištěno porušení právních předpisů a přitom bylo zjištěno 8 202 porušení.

Podněty doručené inspekci práce v závěru roku 2018, případně podněty nevyřízené z důvodu překážek na straně kontrolovaného zaměstnavatele a z kapacitních důvodů, budou zařazeny do plánu kontrolní činnosti v roce 2019.

Výsledky kontrol na základě podnětu v oblasti pracovněprávních vztahů

V roce 2018 bylo provedeno **2 899 kontrol** na základě podnětů směřujících do oblasti PPV a celkem bylo zjištěno **5 590 porušení zákoníku práce**.

Nejčastěji se jednalo o tato porušení:

- **2 366** v oblasti odměňování, především nevyplacení mzdy, nedodržení splatnosti mzdy, nedodržení nejnižší úrovně zaručené mzdy, nevyplacení příplatků za práci v sobotu a v neděli, za noční práci (§ 109, § 112, § 116, § 118, § 141, § 144 ZP),
- **1 931** v problematice pracovního poměru a dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr (§ 37, § 313 ZP). Zejména šlo o pozdní vystavení nebo nevystavení potvrzení o zaměstnání vůbec či jeho úmyslné zadržování a neplnění povinnosti informovat zaměstnance o obsahu pracovního poměru,
- **787** v oblasti nevedení evidence odpracované pracovní doby (zejména § 84, § 92, § 96 ZP); nevedení zákonem požadovaných náležitostí (54% ze zjištěných porušení v této oblasti). Z důvodu nedostatečně vedené evidence pracovní doby kontrola inspekce práce pak zaměstnavateli neprokázala případnou práci přesčas, což následně zasahuje i do oblasti odměňování, kdy by byl zaměstnavatel povinen vyplatit zákonné příplatky, na které poukazuje podnět. Z nedostatečně vedené evidence pracovní doby pak nelze prověřit dodržování nepřetržitého odpočinku mezi směnami, případně v týdnu, na které rovněž podněty poukazují,
- **651** v oblasti náhrad (zejména § 222 ZP).

Ostatní porušení se vyskytla v menším počtu, např. porušení povinnosti týkající se dovolené, agenturního zaměstnávání, rovného zacházení, ochrany osobních práv zaměstnance aj.

Výsledky kontrol na základě podnětu v oblasti zaměstnanosti a NLZ

V roce 2018 bylo provedeno **1 407 kontrol na základě podnětů** směřujících do této oblasti. Z toho u 482 kontrol bylo zjištěno porušení právních předpisů. Celkem bylo zjištěno 973 porušení.

Nejčastěji se jednalo o tato porušení:

- **365** porušení spočívající v umožnění výkonu závislé práce fyzických osob mimo pracovněprávní vztah ve smyslu ustanovení § 5 písm. e) bod 1 zákona o zaměstnanosti, a to jak občanů ČR, občanů EU, tak i cizinců ze třetích zemí,
- **322** porušení ustanovení § 5 písm. e) bod 2 zákona o zaměstnanosti, kdy cizinci vykonávali práci bez povolení k zaměstnání, zaměstnanecké karty či modré karty, ale na území ČR pobývali legálně,
- **145** porušení ustanovení § 136 zákona o zaměstnanosti, kdy zaměstnavatelé nesplnili povinnost mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu. Toto porušení se týkalo hlavně zaměstnavatelů, kteří sjednali se zaměstnanci dohody o provedení práce,
- **141** porušení se týkalo ostatních povinností vyplývajících zaměstnavatelům ze zákona o zaměstnanosti, např. porušení povinností souvisejících se zaměstnáváním cizinců, se zprostředkováním zaměstnání, s plněním povinného podílu zaměstnávání OZP a v neposlední řadě i s porušením zákazu diskriminace a rovného zacházení při uplatňování práva na zaměstnání.

Při kontrolách na základě podnětů upozorňujících na možný výkon nelegální práce bylo zjištěno celkem 912 nelegálně zaměstnaných osob (v roce 2017 zjištěno 468 nelegálně zaměstnávaných osob), přičemž se jednalo o 299 občanů ČR, 29 občanů jiných zemí EU a 584 cizinců.

Výsledky kontrol na základě podnětu v oblasti péče o dítě v dětské skupině

V roce 2018 bylo přijato 18 podnětů upozorňujících na nedodržování podmínek vymezených zák. č. 247/2014 Sb. Na základě podnětů (přijatých v roce 2018 a 1 podnětu z roku 2017) bylo v roce 2018 zahájeno celkem 16 kontrol. Z tohoto počtu bylo 9 kontrol u 8 poskytovatelů (1 poskytovatel může poskytovat službu péče o dítě v dětské skupině i ve více skupinách) v roce 2018 také dokončeno.

Celkem bylo zjištěno 13 porušení u 6 kontrolovaných dětských skupin. Pouze u 3 dětských skupin nebylo kontrolou zjištěno žádné porušení zák. č. 247/2014 Sb.

Jednalo se o tato porušení:

- **3** porušení spočívající v nedodržení podmínek kladených na pečující osobu, tj. na fyzickou osobu, která je v základním pracovněprávním vztahu s poskytovatelem služby a která vykonává činnost přímo působící na dítě, spočívající v hlídání a péči o dítě,
- **3** porušení spočívající v nedodržení podmínky poskytovat službu péče o dítě v dětské skupině jen na základě oprávnění k poskytování služby péče o dítě v dětské skupině,
- **3** porušení spočívající v nedodržení povinnosti poskytovatele uzavřít před zahájením poskytování služby péče o dítě v dětské skupině s rodičem písemnou smlouvu o poskytování této péče a požadavků na přílohy těchto uzavřených smluv,
- **2** porušení spočívající v nedodržení povinnosti poskytovatele vést evidenci dětí,
- **1** porušení spočívající v nedodržení stanoveného počtu pečujících osob v jedné dětské skupině,
- **1** porušení spočívající v nedodržení povinnosti poskytovatele zpřístupnit vnitřní pravidla a plán výchovy a péče v prostorách, v nichž je služba péče o dítě v dětské skupině poskytována a které jsou přístupné rodiči, popřípadě též zpřístupnit vnitřní pravidla a plán výchovy a péče způsobem umožňujícím dálkový přístup.

Výsledky kontrol na základě podnětu v oblasti BOZP

V roce 2018 bylo provedeno **724** kontrol na základě podnětů směřujících do oblasti BOZP, během kterých bylo zjištěno 1 654 porušení, z čehož 672 porušení zákoníku práce. Nejčastěji se jednalo o tato porušení:

- **275** porušení ustanovení § 102 zákoníku práce, kdy se jednalo o porušení ve vazbě na pracovní prostředí a rizika vykonávané práce,
- **218** porušení ustanovení § 103 zákoníku práce, který se převážně váže ke zdravotní způsobilosti zaměstnanců a školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP a rizikům, s nimiž může přijít zaměstnanec do styku na pracovišti, na kterém je práce vykonávána,
- **88** porušení ustanovení § 104 zákoníku práce o OOPP, kdy bylo zjišťováno, že zaměstnavatel neměl vytvořený vlastní seznam OOPP na základě vyhodnocení rizik a

konkrétních podmínek práce a OOPP přiděloval spíše intuitivně, nebo OOPP neposkytoval vůbec.

V případech porušení zákona o BOZP, bylo zjištěno **450 porušení**, z nichž bylo:

- **189** porušení ustanovení § 4, který má vazbu na požadavky na výrobní a pracovní prostředky a zařízení,
- **131** porušení ustanovení § 2 ve vazbě na požadavky na pracoviště a pracovní prostředí.

Kromě podnětů v oblasti všeobecné bezpečnosti práce, byly zaznamenány i podněty v oblasti zvýšené míry ohrožení života. Zde bylo zaznamenáno pouze 23 zjištěných porušení, kdy v 7 případech se jednalo o porušení zákona č. 174/1968 Sb., o státním odborném dozoru nad bezpečností práce, a v 5 případech o porušení vyhlášky č. 73/2010 Sb., o vyhrazených elektrických technických zařízeních.

Vyhodnocení oprávněnosti podnětů

Rozborem výsledků kontrolní činnosti v roce 2018 bylo zjištěno, že z celkového počtu podnětů podaných a vyřízených kontrolou bylo 1 958 vyhodnoceno jako oprávněných nebo částečně oprávněných, naopak v případě 1 257 podnětů se nepodařilo kontrolou prokázat porušení právních předpisů, na které podnět poukazyval. Jako neoprávněné bylo vyhodnoceno 577 podnětů.

Shrnutí

Na základě kontrol provedených v roce 2018 na základě podnětů na možné porušování předpisů bylo uloženo **celkem 242 pokut v celkové výši 9 325 500 Kč**. V uvedených číslech jsou zahrnuty i pokuty za nesoučinnost kontrolovaných osob. Současně bylo uloženo **484 pokut ve výši 38 975 500 Kč** za porušení, která byla zjištěna kontrolami realizovanými na základě podnětů v roce 2016 a 2017.

Z dlouhodobého vývoje počtu podaných podnětů lze vysledovat, že dochází k mírnému poklesu jejich počtu. Co se týče struktury podnětů ve vazbě na kontrolovanou oblast, pak převažovaly podněty do oblasti pracovněprávních vztahů (57 %). Do oblasti zaměstnanosti, včetně oblasti nelegální práce směřovaly podněty v 30 % případů a v 13 % případů směřovaly podněty do oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a do oblasti vyhrazených technických zařízení.

I přes trvalou osvětu přetrvává v právním vědomí zaměstnanců názor, že orgány inspekce práce nejen že zabezpečí rychle a v plné míře nápravu závadného stavu, ale i vymůžou jejich individuální nároky. Odsud pramení i neoprávněnost mnohých podnětů a nedůvodné stížnosti na kontrolní činnost oblastních inspektorátů práce.

Pozitivní je zjištění, že důsledná kontrolní činnost oblastních inspektorátů práce často přiměla zaměstnavatele k rychlé nápravě zjištěných porušení, na které podněty občanů poukazovaly.

SÚIP průběžně provádí analýzu přijatých podnětů ke kontrole a její výstupy promítá do svých plánů kontrolní činnosti. Podněty ke kontrole budou tak i nadále podstatným zdrojem informací k dalšímu zaměření kontrolní činnosti jednotlivých OIP a současně jejich obsah bude využíván i při realizaci regionálních a celostátních kontrolních akcí.

2 Kontrolní činnost v oblasti pracovněprávních vztahů

Kontrolní činnost na tomto úseku inspekce byla v roce 2018 zaměřena především do čtyř hlavních oblastí:

- do oblasti odměňování zaměstnanců, dodržování minimální mzdy a nejnižší úrovně zaručené mzdy stanovené podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti vykonávané práce,
- do oblasti rovného zacházení se zaměstnanci, rovného odměňování zaměstnanců a dodržování zákazu diskriminace,
- do oblasti ochrany osobních práv zaměstnanců a
- do oblasti agenturního zaměstnávání.

Kromě kontrol zacílených na výše uvedené oblasti pracovněprávních vztahů, které si orgány inspekce práce pro rok 2018 stanovily jako prvořadé, byly prováděny také kontroly v ostatních oblastech, například v oblasti pracovní doby, v oblasti pracovního poměru a dohod konaných mimo pracovní poměr, v oblasti náhrad, v oblasti dovolené, v oblasti součinnosti zaměstnavatele a orgánu jednajícího za zaměstnance, a to především na základě podnětů ke kontrolám.

Zmíněné hlavní kontrolní oblasti byly do ročního programu kontrolních akcí zařazovány již v předchozích obdobích, například kontrola v oblasti agenturního zaměstnávání patří pro svou vysokou a trvalou aktuálnost k prioritám kontrolní činnosti SÚIP a OIP každoročně, obdobně jako kontrola v oblasti rovného zacházení a dodržování zákazu diskriminace. Kontroly na základě podnětů jsou také nedílnou součástí kontrolní činnosti orgánů inspekce práce a vzhledem k množství obdržených podnětů představují kontroly na základě podnětů v konečném důsledku podstatnou až převážnou část realizovaných kontrol.

V rámci kontrol zaměřených na prioritní kontrolní oblasti byla část kontrol zaměřena úzce na ty pracovněprávní instituty, u kterých byla potřeba kontrolní činnosti ze strany orgánů inspekce práce vyhodnocena jako zvláště aktuální. V oblasti agenturního zaměstnání se jednalo o kontroly zaměřené na splnění povinnosti agentury práce mít odpovědného zástupce, který je u agentury práce v pracovním poměru s pracovní dobou sjednanou v rozsahu nejméně 20 hodin týdně. V oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace se pak jednalo o kontroly zaměřené na (ne)rovné odměňování žen a mužů.

Roční program kontrolních akcí SÚIP pro rok 2018 předpokládal provedení 5 000 kontrol v oblasti pracovněprávních vztahů. **Inspektoři práce provedli v roce 2018 v této oblasti celkem 5 063 kontrol.**

Nejčastějším zdrojem pro výběr subjektů k zařazení do plánu kontrol byly podněty ke kontrolám ze strany občanů (nejčastěji zaměstnanců kontrolovaných osob), úřadů a institucí. V oblasti pracovněprávních vztahů bylo v roce 2018 **podáno 4 021 podnětů**; na základě podnětů bylo v této oblasti provedeno **2 899 kontrol**. Nejčastěji podněty upozorňovaly na porušování předpisů v oblasti odměňování a dále v oblasti vzniku, změn a skončení pracovního poměru a v oblasti pracovní doby.

Kontroly v oblasti pracovněprávních vztahů v roce 2018 odhalily **celkem 6 957 porušení**. Obdobně jako v předchozích letech bylo nejčastěji zjištěno porušení právních předpisů na

úseku odměňování, na úseku pracovního poměru a dohod konaných mimo pracovní poměr, na úseku pracovní doby, na úseku náhrad a na úseku agenturního zaměstnávání.

Za ta zjištěná porušení právních předpisů, která jsou zákonem kvalifikována jako přestupky, bylo kontrolovaným zaměstnavatelům v roce 2018 uloženo **1 168 pokut v celkové výši 38 650 600 Kč.**

2.1 Agenturní zaměstnávání

Oblast agenturního zaměstnávání je dlouhodobě častým předmětem podnětů ke kontrole jak občanů, tak státních orgánů, institucí a odborné veřejnosti. Novelou zákona o zaměstnanosti provedenou zákonem č. 206/2017 Sb. došlo s účinností od 29. 7. 2017 k podstatným změnám v právní úpravě agenturního zaměstnávání, zejména pokud se týká podmínek udělování povolení ke zprostředkování zaměstnání. Změny se týkaly nejen zákona o zaměstnanosti, ale i zákoníku práce a zákona o inspekci práce. Prakticky se účinky nového zákona promítly do kontrolní činnosti SÚIP až v roce 2018, neboť kontroly pracovněprávních vztahů se provádějí zpětně za uplynulé období, a také s ohledem na skutečnost, že agentury práce, které dočasně přidělují své zaměstnance k výkonu práce k uživateli, musely splnit nově stanovenou zákonnou povinnost složit na zvláštní účet generálního ředitelství Úřadu práce kauci ve výši 500 000 Kč do tří měsíců od účinnosti zákona, tedy do 29. 10. 2017. Pokud tak do uvedeného termínu neučinily, povolení k příslušné formě zprostředkování zaměstnání jim ze zákona zaniklo a pokračování výkonu této činnosti bylo porušením zákona o zaměstnanosti.

Nová právní úprava **posílila odpovědnost uživatelů** za dodržování zákonných podmínek agenturního zaměstnávání. Orgány inspekce práce se v minulosti často setkávaly s tím, že uživatelé po dohodě s agenturami práce vědomě neuváděli v dohodách o dočasném přidělení zaměstnanců skutečné pracovní a mzdové podmínky svých kmenových zaměstnanců, čímž následně došlo k nerovnému postavení srovnatelných zaměstnanců na jednom pracovišti při výkonu stejné práce, vždy však v neprospěch agenturního zaměstnance. Úspory v nákladech na agenturní zaměstnance byly získávány nejen krácením základní mzdy, ale také nevyplacením nadstandardních příplatků ke mzdě, 13. mzdy, podílu na hospodářských výsledcích, prémie a odměn, příspěvku na dovolenou a dalších benefitů. Novela zákona přinesla změnu v tom, že nyní jsou agentura práce i uživatel nejen stejně odpovědní za zajištění rovných pracovních a mzdových podmínek agenturních a kmenových zaměstnanců uživatele, ale jsou také shodně postižitelní uložením sankce za porušení této povinnosti.

Nově se orgány inspekce práce věnovaly při kontrolách agentur práce dodržování legislativních změn v **postavení odpovědného zástupce** agentury práce. Podle aktuální právní úpravy lze funkci odpovědného zástupce vykonávat pouze v pracovním poměru s pracovní dobou sjednanou v rozsahu nejméně 20 hodin týdně. To se nevyžaduje u fyzické osoby, která je současně statutárním orgánem nebo členem statutárního orgánu právnické osoby. Tato osoba však nemůže být zároveň agenturou práce jako podnikající fyzická osoba. Součástí předmětu kontrol bylo tedy splnění této povinnosti, a to počínaje kontrolou pracovního poměru, dále vedením evidence pracovní doby a konče vyplacením mzdy odpovědnému zástupci. Toto ustanovení zároveň posílilo postavení odpovědného zástupce, mnohdy byla tato funkce do doby účinnosti změny zákona o zaměstnanosti víceméně formální.

Další změnou legislativy bylo vložení nového ustanovení do zákoníku práce, které upravuje společnou povinnost agentury práce a uživatele v tom smyslu, že jsou oba povinni zajistit, aby zaměstnanec agentury práce nebyl dočasně přidělen k výkonu práce u uživatele, u něhož je současně zaměstnán v základním pracovněprávním vztahu, nebo konal nebo koná v témže kalendářním měsíci práci na základě dočasného přidělení jinou agenturou práce. Toto bylo praktikováno obdobně jako u bezpečnostních agentur, kdy zaměstnanec má dva i více pracovněprávních vztahů s různými zaměstnavateli, přičemž vykonává práci stále na témže pracovišti. Tím dochází zejména k obcházení zákonných ustanovení týkajících se odpočinku mezi směnami a odpočinků v týdnu a překračování zákonných limitů délky pracovní směny.

Nadále byla věnována zvýšená pozornost plnění zákonných povinností agentur práce vůči generálnímu ředitelství ÚP ČR, to znamená zejména ročnímu hlášení agentur práce o jejich činnosti bez rozdílu formy povolení ke zprostředkování zaměstnání, a to do 31. 1. běžného roku za uplynulý kalendářní rok. Stále je velké množství agentur práce, které toto hlášení pošlou opožděně nebo vůbec. Další opomíjenou povinností vůči Úřadu práce je zaslání informace o sjednání povinného pojištění proti úpadku u těch agentur práce, které přidělují své zaměstnance k uživateli. Opakovaně se vyskytují případy, kdy agentura práce změní své jméno, sídlo, osobu odpovědného zástupce či jinou důležitou skutečnost a neoznámí ji do jednoho měsíce GŘ ÚP. Porušení těchto povinností je částečně zjištěno kontrolní činností, ale v převážné většině je orgánu inspekce práce sděleno generálním ředitelstvím ÚP ČR ve formě podnětu, který je podkladem pro přímé zahájení správního řízení z moci úřední a potažmo pro uložení sankce. Jednou z povinností agentur práce vůči ÚP ČR je také informační povinnost o nástupu do zaměstnání zahraničního zaměstnance a ukončení jeho zaměstnání, jejíž porušení se však v loňském roce již nevyskytovalo tak často.

Cílem kontrol v oblasti agenturního zaměstnávání bylo v roce 2018 zejména kultivovat toto prostředí. K tomu měly sloužit nejen kontroly, ale zejména další osvěta a poskytování informací široké veřejnosti. Při opakovaném porušování pracovněprávních předpisů bylo navrhováno přísnější potrestání kontrolovaných osob uloženými vyššími sankcemi. K lepším výsledkům měla přispět i úprava legislativy v roce 2017, což se potvrdilo jen částečně. Některé agentury práce sice ukončily svou činnost, ale další nové vznikly a stav v oblasti agenturního zaměstnávání opět není zcela uspokojivý.

Kontroly na úseku agenturního zaměstnávání byly v roce 2018 zaměřeny především na ty agentury práce a uživatele, na které poukazovaly přijaté podněty, dále na ty, které se opakovaně dopouštějí porušování pracovněprávních předpisů, na ty, které nesložily zákonnou kauci na účet GŘ Úřadu práce, a na ty, jimž zaniklo povolení k přidělování zaměstnanců k uživateli. Dále se inspektoři zaměřili na ty agentury práce, u kterých nebyla dosud kontrola v této oblasti provedena nebo byla provedena před více než dvěma lety. Zároveň byla pozornost zaměřena i na agentury práce, které provádějí pouze poradenství a informační činnost, ale nepřidělují své zaměstnance k uživateli.

Předmětem kontrol agenturního zaměstnávání bylo povolení k příslušné formě zaměstnání, platnost zákonného pojištění proti úpadku, dodržování informačních povinností vůči GŘ ÚP, vznik, změny a skončení pracovního poměru, evidence pracovní doby, odměňování, dohoda o dočasném přidělení mezi agenturou práce a uživatelem, písemný pokyn k dočasnému přidělení k uživateli, porovnání pracovních a mzdových podmínek agenturního zaměstnance a zaměstnance uživatele, povinností při zaměstnávání cizích státních příslušníků, dodržování

povinností u osoby odpovědného zástupce agentury práce. U některých kontrol na pracovištích agenturních zaměstnanců u uživatelů byli přítomni zástupci úseku BOZP, neboť v roce 2018 probíhala kampaň evropské agentury SLIC s názvem *Bezpečná a zdravá práce pro agenturní zaměstnance*. Tato kampaň je popsána samostatně v rámci vyhodnocení kontrolní činnosti na úseku inspekce BOZP. Rovněž při některých kontrolách probíhala spolupráce s inspektory nelegálního zaměstnávání, případně s Policií ČR, Celní správou nebo Městskou policií.

Kontroly byly prováděny jak preventivně, tak na základě podnětů občanů, zaměstnavatelů, generálního ředitelství ÚP ČR a dalších státních orgánů a institucí. Oblastní inspektoráty se zabývají všemi přijatými podněty, přičemž se ne vždy prokáže porušení předpisů ze strany kontrolovaných osob. Podněty GR ÚP ČR poukazují téměř všechny na neplnění informačních povinností agentur práce, které vůči němu mají. Většinu podnětů tvoří nesplnění povinnosti podle § 59 odst. 2 zákona o zaměstnanosti, to znamená nezaslání údajů o své činnosti za předchozí kalendářní rok do 31. ledna běžného roku. Z těchto podnětů podléhá kontrole jen zhruba jedna čtvrtina, zbylá část podnětů je vyřízena přímo zahájením správního řízení z moci úřední bez kontroly. Tyto případy nejsou řešeny kontrolou, nespádají do tohoto hodnocení.

Výsledky kontrol

V roce 2018 bylo v oblasti agenturního zaměstnávání uzavřeno **celkem 648 kontrol, a to jak kontrol agentur práce (548 kontrol), tak kontrol jejich uživatelů (100 kontrol)**. V tomto počtu jsou zahrnuty i 103 ukončené kontroly, zahájené v roce 2017 a nezahrnuté do statistiky roku 2017. Naopak do celkového počtu kontrol provedených v roce 2018 nebyly zahrnuty kontroly zahájené v roce 2018, ale do konce roku 2018 neuzavřené. Důvody průtahů v ukončení některých kontrol spočívají především v nesoučinnosti kontrolovaných osob při provádění kontrol a s tím související nemožnosti zajistit doklady potřebné pro provedení kontroly, v nemožnosti projednání důležitých skutečností s odpovědnými osobami, v pochybnosti o pravosti předložených dokladů apod. Kontroly byly zahajovány až do konce roku 2018 a část z nich nemohla být tedy z časových důvodů ukončena ke konci sledovaného období.

Kontroly v oblasti agenturního zaměstnávání byly v roce 2018 realizovány jednak jako kontroly přímo, primárně zacílené na agenturní zaměstnávání včetně dodržování povinností uživatelů, ale byly prováděny i v rámci kontrol primárně zaměřených na jiné oblasti pracovněprávních vztahů - povinnosti na úseku agenturního zaměstnávání tak byly v indikovaných případech kontrolovány i v rámci kontrol na základě přijatých podnětů, kontrol dodržování předpisů na úseku BOZP, kontrol zastřehého agenturního zaměstnávání, kontrol na úseku odměňování, na úseku rovného zacházení a diskriminace, kontrol na úseku pracovní doby atd. Počty kontrol a jejich výsledky nelze v plném rozsahu porovnávat s vyhodnocením kontrol v předchozích letech, protože v minulých letech vyhodnocení vycházelo pouze z kontrolního úkolu úzce zaměřeného na kontroly agentur práce a uživatelů a výsledky byly hodnoceny tedy na základě jednoho kontrolního úkolu. Za rok 2018 je vyhodnocení prováděno za kontrolovanou oblast agenturního zaměstnávání napříč všemi kontrolami provedenými v systému SÚIP.

Z celkového počtu 648 kontrol, v rámci kterých byly kontrolovány povinnosti na úseku agenturního zaměstnávání, bylo 339 kontrol provedeno jako kontroly přímo zaměřené na tuto oblast a na celý rozsah povinností uložených agenturám a uživatelům v oblasti agenturního zaměstnávání.

Z provedených 648 kontrol **392 (60 %) kontrol zjistilo porušení kontrolovaných předpisů**, 256 (40%) kontrol bylo uzavřeno bez zjištěného bez porušení předpisů. Celkový počet zjištěných **porušení** byl **565**, což představuje 1,4 porušení na jednu kontrolu. Statistické údaje o poměru kontrol s pozitivním/negativním zjištěním víceméně kopírují výsledky kontrol z předchozích let. Průměrný počet porušení na jednu kontrolu se dlouhodobě pohybuje kolem cca 1,5. Při samostatném vyhodnocení kontrol uživatelů (viz níže) je podíl zjištěných porušení předpisů poněkud nižší.

Ačkoli na výsledky kontrol roku 2018 mohla mít vliv skutečnost, že se do jejich předmětu již zcela promítly legislativní změny vztahující se k agenturnímu zaměstnávání z roku 2017, základní předmět kontroly zůstal stejný a zaměřil se nejen na plnění formálních povinností agentur práce, ale především na dodržování srovnatelných pracovních a mzdových podmínek agenturních zaměstnanců a kmenových zaměstnanců uživatele. Zaměření kontrol bylo v roce 2018 častější i na agentury práce, které nepřidělují své zaměstnance k uživateli, a na odpovědné zástupce, jejichž postavení musí splňovat zákonné podmínky u všech agentur práce bez rozdílu formy zprostředkování.

Kontroly ukázaly poměrně velký počet porušení základních ustanovení vztahujících se k agenturnímu zaměstnávání. Přes stále se opakující kontroly a ukládané pokuty se stav v oblasti agenturního zaměstnávání nedaří dlouhodobě výrazně zlepšit.

Z celkového počtu **565 zjištěných porušení** se jednalo o:

- celkem 301 porušení § 309 zákoníku práce,
- celkem 233 porušení § 308 zákoníku práce,
- celkem 9 porušení § 59 zákona o zaměstnanosti,
- celkem 7 porušení § 60 zákona o zaměstnanosti a
- 15 porušení různých jiných zákonných ustanovení.

Kontroly ukázaly poměrně velký počet porušení základních ustanovení vztahujících se k agenturnímu zaměstnávání. Přes stále se opakující kontroly a ukládané pokuty se stav v oblasti agenturního zaměstnávání nedaří dlouhodobě výrazně zlepšit.

Tabulka 1 - Přehled nejčastějších porušení zákoníku práce v oblasti agenturního zaměstnávání

Ustanovení zákoníku práce	Popis porušení	Počet porušení
§ 309 odst. 5 ZP	Agentura práce nezabezpečila, aby pracovní a mzdové podmínky dočasně přiděleného zaměstnance nebyly horší, než jsou nebo by byly podmínky srovnatelného zaměstnance uživatele	111
§ 308 odst. 1 písm. f) ZP	Dohoda agentury práce s uživatelem neobsahovala informace o pracovních a mzdových podmínkách zaměstnance uživatele,	78

	který vykonává nebo by vykonával stejnou práci jako dočasně přidělený zaměstnanec	
§ 309 odst. 2 písm. f) ZP	Agentura práce přidělila zaměstnance k dočasnému výkonu práce u uživatele na základě písemného pokynu, který neobsahoval informaci o pracovních a mzdových podmínkách srovnatelného zaměstnance nebo nebyla úplná	76
§ 308 odst. 1 písm. e) ZP	Dohoda agentury práce s uživatelem neobsahovala informace o dni nástupu dočasně přiděleného zaměstnance k výkonu práce u uživatele	26
§ 308 odst. 2 ZP	Dohoda agentury práce s uživatelem o dočasném přidělení zaměstnance agentury práce nebyla uzavřena písemně	26
§ 309 odst. 2 písm. e) ZP	Agentura práce přidělila zaměstnance k dočasnému výkonu práce u uživatele na základě písemného pokynu, který neobsahoval podmínky jednostranného prohlášení o ukončení dočasného přidělení před uplynutím jeho doby	25
§ 308 odst. 1 písm. a) ZP	Dohoda agentury práce s uživatele neobsahovala informace o přiděleném zaměstnanci, např. jméno, bydliště, státní občanství, místo narození	24
§ 309 odst. 2 ZP	Agentura práce přidělila zaměstnance k dočasnému výkonu práce u uživatele bez písemného pokynu	22
§ 309 odst. 2 písm. c) ZP	Agentura práce přidělila zaměstnance k dočasnému výkonu práce u uživatele na základě písemného pokynu, který neobsahoval dobu trvání dočasného přidělení	22
§ 309 odst. 2 písm. d) ZP	Agentura práce přidělila zaměstnance k dočasnému výkonu práce u uživatele na základě písemného pokynu, který neobsahoval určení vedoucího zaměstnance uživatele oprávněného přidělovat zaměstnanci práci a kontrolovat ji	22
Celkový počet porušení		432

Kontroly uživatelů

V rámci kontrolní činnosti zaměřené na agenturní zaměstnávání bylo provedeno **100** kontrol u uživatelů agentur práce. Při **56** kontrolách se zjistilo porušení předpisů, **44** kontrol porušení předpisů nezjistilo. Celkově bylo zjištěno **87 porušení**, tj. 0,9 porušení na jednu kontrolu, což představuje zhruba stejný stav jako v předchozích letech.

Kontroly uživatelů odhalily nejvíce porušení pracovněprávních předpisů na úseku dodržování povinností při agenturním zaměstnávání (70 %), na úseku pracovní doby (13 %), na úseku odměňování (9 %), na úseku vzniku, změn a skončení pracovního poměru (8 %).

Tabulka 2 - Přehled nejčastějších porušení zákoníku práce ze strany uživatelů

Ustanovení zákoníku práce	Popis porušení	Počet porušení
§ 308 odst. 1 písm. f) ZP	Dohoda agentury práce s uživatelem neobsahovala informace o pracovních a mzdových podmínkách zaměstnance uživatele, který vykonává nebo by vykonával stejnou práci jako dočasně přidělený zaměstnanec	31
§ 309 odst. 5 ZP	Uživatel nezabezpečil, aby pracovní a mzdové podmínky dočasně přiděleného zaměstnance nebyly horší, než jsou nebo by byly podmínky srovnatelného zaměstnance uživatele	18
§ 308 odst. 1 písm. e) ZP	Dohoda agentury práce s uživatelem neobsahovala informace o dni nástupu dočasně přiděleného zaměstnance k výkonu práce u uživatele	6
§ 92 odst. 1 – 3 ZP	Uživatel nerozvrhl směny tak, aby měl zaměstnanec agentury práce nepřetržitý odpočinek v týdnu v trvání alespoň 35 hodin	6
§ 96 odst. 1 písm. a) ZP	Uživatel nevedl evidenci pracovní doby zaměstnance s vyznačením začátku a konce odpracovaných směn, práce přesčas, noční práce	4
§ 308 odst. 1 písm. g) ZP	Dohoda agentury práce s uživatelem neobsahovala informaci o podmínkách, za nichž může být dočasné přidělení zaměstnancem nebo uživatelem ukončeno před uplynutím sjednané doby	3
§ 308 odst. 1 písm. a) ZP	Dohoda agentury práce s uživatelem neobsahovala jméno a příjmení, státní občanství, datum a místo narození a bydliště zaměstnance	3
Celkový počet porušení		71

Shrnutí

Agenturní zaměstnávání je formou zaměstnávání, která představuje pro jeho tři účastníky vyšší rizika a složitější vazby než v případě klasického zaměstnávání mezi dvěma subjekty, zaměstnancem a zaměstnavatelem. Nejvíce rizik mezi těmito účastníky ovšem nese zaměstnanec, a to jak v nejistotě ohledně délky trvání pracovněprávního vztahu, tak v mnohdy nerovném postavení agenturních zaměstnanců v porovnání se zaměstnanci uživatele. Rozdílný přístup se projevuje mezi těmito dvěma kategoriemi zaměstnanců nejen ve výši základní mzdy, ale zejména ve výši dalších složek mzdy, což jsou příplatky ke mzdě, odměny, prémie, podíly na hospodářských výsledcích, příspěvky na dovolenou a další benefity. Týká se to i pracovní doby, péče o zaměstnance, možnosti vzdělávání apod.

Bohužel ani změny zákona o zaměstnanosti a zákoníku práce a ekonomický růst spolu s nedostatkem pracovních sil nepřináší očekávaný efekt zlepšení situace agenturních zaměstnanců. SÚIP přijímá stále mnoho podnětů zaměstnanců agentur práce nespokojených se svým postavením a nedodržíváním svých práv. Stejně také neklesá počet podnětů od GŘ ÚP na neplnění zákonných povinností agentur práce vůči tomuto úřadu. Ze strany veřejnosti existovala určitá očekávání v tom smyslu, že z trhu práce odejdou problematické agentury práce a zůstane jich méně, o to však budou jejich služby kvalitnější. Tato očekávání se nenaplnila a veřejný seznam agentur práce s povolením ke zprostředkování zaměstnání na stránkách MPSV obsahuje stále přes 2 000 položek, přičemž některé agentury jsou zde uvedeny vícekrát důvodu více povolení.

Orgány inspekce práce velmi pozitivně hodnotily zvýšení odpovědnosti uživatelů za dodržování povinností vůči agenturním zaměstnancům, včetně možnosti uložení sankce. Kontrolní praxe již dávno ukázala, že na porušování nerovného postavení agenturních zaměstnanců a kmenových zaměstnanců uživatele se podílejí agentury práce i uživatelé stejným dílem. Obě strany jsou si plně vědomy svých povinností, ale při uzavírání dohody o dočasném přidělení zaměstnance k uživateli sledují mnohdy pouze svůj prospěch. Uživatelé by měli přesně definovat danou pozici, stanovit jasné pracovní a mzdové podmínky kmenového (nebo fiktivního v případě jeho neexistence) zaměstnance na dané pozici a nehledat důvody, proč mu některé mzdové zvýhodnění či benefity nepřiznat. Agentury práce mají vždy možnost ověřit si správnost návrhu uživatele a obtížně uspějí s argumenty, že neměly všechny informace k dispozici a dohoda byla uzavřena podle návrhu uživatele. Negativní důsledky pak dopadají na nejslabší subjekt agenturního zaměstnávání, zaměstnance.

V souvislosti se zavedením nového § 307b v zákoníku práce lze již pozorovat snahy o jeho obcházení. Objevují se agentury práce, majetkově propojené, které si navzájem přidělují zaměstnance, čili některá je vždy v pozici uživatele. Jedna agentura přiděluje zaměstnance ke druhé agentuře (nebo agenturám), která je v postavení uživatele. Zaměstnanci mají v pokynu k přidělení místo výkonu práce pracoviště uživatele, se kterým má první agentura uzavřenou dohodu o přidělení. Na místě výkonu práce u uživatele tak pracuje jedna osoba na základě několika dohod o pracovní činnosti, které má uzavřeny s několika agenturami práce.

Problémy působilo agenturám práce také přijmout větší odpovědnost za své odpovědné zástupce a silnější ukotvení jejich postavení. V mnoha případech byla tato funkce jen formální z důvodu získání povolení ke zprostředkování zaměstnání, často jako vedlejší pracovní poměr, ovšem i bez finančního ohodnocení. To bylo třeba z minulosti napravit, ale ne vždy tak bylo ze strany agentur práce učiněno v souladu s novou právní úpravou. Některé agentury sice uzavřely s odpovědným zástupcem pracovní poměr, ale nepovažovaly za nutné vést evidenci jeho pracovní doby, dávat mu dovolenou, dát mu zaručenou mzdu (ne jen symbolickou) a podobně. Předpokládáme, že zvýšenou osvětou na tomto poli bude zjednána náprava.

O agenturním zaměstnávání již bylo mnoho napsáno, mnoho navrženo, jeho právní úprava byla částečně změněna, ale stále nelze konstatovat uspokojivou situaci v této oblasti. Týká se to především agentur práce, které mají povolení ke zprostředkování zaměstnání ve formě přidělování zaměstnanců k dočasnému výkonu práce u uživatele. Při aktuálním nedostatku volných pracovních sil i do agenturního zaměstnávání vstupuje stále více zahraničních zaměstnanců, zatím zejména ze zemí Evropské unie. To také přináší své problémy, a nejen jazykové. Zahraniční zaměstnanci trpí právě nejvíce jazykovou bariérou, nerozumějí

uzavřeným pracovním smlouvám, neznají svá práva a většinou se jich domáhají až po návratu do své domoviny, což je zpětně obtížné. Proto bude v roce 2019 kontrolní činnost orgánů inspekce práce zaměřena také na vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb, mezi které agenturní zaměstnávání také patří. Práva vysílaným zaměstnancům zabezpečuje § 319 zákoníku práce, který byl do zákoníku práce implementován ze směrnice 96/71/ES o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb a následně doplněn podle směrnice 2014/67/EU.

Za porušení předpisů v oblasti agenturního zaměstnávání bylo uloženo 116 pokut v celkové výši 9 577 000 Kč.

Celkem 107 z těchto pokut v celkové výši 9 287 000 Kč bylo uloženo za přestupky dle ust. 33a zákona o inspekci práce (porušení povinností stanovených zákoníkem práce). Dalších 9 pokut v celkové výši 290 000 Kč bylo uloženo za přestupky dle ust. §140 zákona o zaměstnanosti.

Nejvíce pokut bylo uloženo za nesplnění některé z povinností stanovených § 309 zákoníku práce.

2.2 Rovné zacházení a odměňování zaměstnanců a zákaz diskriminace

V evropském i celosvětovém kontextu je Česká republika smluvní stranou několika mezinárodních úmluv, v nichž se zavazuje dohlížet na rovné zacházení a zákaz diskriminace na pracovišti. Tyto zásady jsou také důležitou součástí úpravy pracovního práva v České republice. Pokud je se zaměstnancem zacházeno na pracovišti nerovně, zejména v oblasti jeho pracovních podmínek a pracovního prostředí, může jít také o citelný zásah do práva na důstojnost jednotlivce. Ačkoli představují podněty ke kontrole poukazující na možná porušení pracovních předpisů v této oblasti v měřítku celkového počtu obdržených podnětů spíše oblast okrajovou, nejedená se o oblast zanedbatelnou, neboť případné porušení pracovních předpisů ze strany zaměstnavatele je v těchto případech vnímáno zaměstnanci obzvláště citlivě. Povinností zaměstnavatelů je v rámci dodržování zásady rovného zacházení a zákazu diskriminace také zajištění rovného zacházení se všemi zaměstnanci, pokud jde o jejich odměňování a poskytování jiných peněžitých plnění a plnění peněžité hodnoty. Spravedlivé odměňování za práci je jednou ze základních zásad, na níž jsou pracovní vztahy založeny, kdy její nedodržování může být ze strany zaměstnanců pocíťováno neméně tíživě, zároveň je také jednou z dílčích příčin rozdílu v odměňování mezi muži a ženami, který dle statistických údajů Eurostat je v České republice ve srovnání v rámci Evropské unie druhý nejvyšší, a to 22,5 %.

V roce 2018 tak bylo předpokládáno cílené zaměření kontrolní činnosti na zaměstnavatele, u nichž reálně může k nerovnému zacházení nebo diskriminaci docházet, a to napříč všemi sektory zaměstnanosti, zejména na základě obdržených podnětů ke kontrole. V rámci kontroly rovného zacházení se zaměstnanci, pokud jde o jejich odměňování, pak specifické zaměření kontrol na rovné odměňování mužů a žen, a to v souvislosti se zapojením Státního úřadu inspekce práce do projektu *Rovnost žen a mužů na trhu práce se zaměřením na (ne)rovné odměňování žen a mužů*, známého pod názvem *22% K ROVNOSTI*, který je financován z operačního programu Zaměstnanost ESF a ze státního rozpočtu, přičemž pro konkrétní zaměření kontrolní činnosti v této oblasti mělo být vycházeno jednak z výsledků kontrolní činnosti orgánů inspekce práce v letech 2016-2017 a z obsahu přijatých podnětů veřejnosti, a

zejména z pověření MPSV jako nositele projektu a dalších partnerů zapojených do tohoto projektu. Předpokládáno bylo provedení alespoň 80 kontrol, a to rovněž za účasti členů pracovní skupiny klíčové aktivity KA2 *Uplatňování legislativy v oblasti odměňování / Metodika pro kontrolu odměňování žen a mužů* zmíněného projektu na těchto kontrolách jako osob přizvaných.

Cílem orgánů inspekce práce v roce 2018 byla nejen kontrolní činnost zaměřená na dodržování rovného zacházení a zákazu diskriminace na pracovištích, která umožní přispět ke kultivaci prostředí v této oblasti a odhalování a mapování aktuální situace v oblasti rovného odměňování zaměstnanců, zejména mužů a žen, avšak také poradenská činnost s cílem co největší osvěty zaměstnanců a zaměstnavatelů v těchto oblastech. Záměrem Státního úřadu inspekce práce bylo rovněž pokračovat v dalším proškolení inspektorů specialistů, kterým byla tato kontrolní oblast svěřena.

Kontroly v oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace patří z hlediska svého předmětu k jednomu z nejspecifičtějších typů kontrol prováděných orgány inspekce práce. Zaměření kontrolní činnosti v dané oblasti probíhá zejména s ohledem na obsah obdržených vnějších podnětů ke kontrole. Orgány inspekce práce obdržely v roce 2018 celkem **4 021 podnětů** poukazujících na možné porušování pracovněprávních předpisů ze strany zaměstnavatelů. Z tohoto počtu poukazovalo celkem **286 podnětů** na možná porušení týkající se nedodržování povinností zaměstnavatelů v oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace v pracovněprávních vztazích.

Nejčastěji se inspektoři v dané oblasti stále setkávají s podněty, které poukazují na „šikanu“ na pracovišti (mobbing či bossing) nebo jinou formu jednání zaměstnavatele, kdy zaměstnancům nejsou vytvářeny na pracovišti uspokojivé pracovní podmínky. V menší míře je zaměstnanci poukazováno výslovně na nerovné zacházení v určité oblasti, např. v oblasti pracovní doby nebo odměňování, ojedinele pak podatelé podnětů poukazují výslovně na možné nedodržení zákazu diskriminace z některého ze zákonem stanovených diskriminačních důvodů – v roce 2018 se orgány inspekce práce setkaly např. pouze ve **3** případech s podnětem poukazujícím výslovně na nerovnost v odměňování mezi muži a ženami, tj. z důvodu pohlaví.

V meziročním srovnání eviduje SÚIP relativně konstantní počet podnětů poukazujících na oblast rovného zacházení a zákazu diskriminace na pracovišti pouze s lehce klesající tendencí (v roce 2017 obdržely orgány inspekce práce celkem 298 podnětů, v roce 2016 pak 318 podnětů).

Každý z obdržených podnětů je po obsahové stránce vyhodnocen a v případě potřeby je s podatelem podnětu dále komunikováno, tak aby byl podatel podnětu obeznámen s možnostmi orgánů inspekce práce v konkrétní věci, popřípadě mu bylo poskytnuto základní poradenství, a zároveň tak, aby bylo možné ještě před zahájením kontroly získat od podatele co nejvíce informací, které mohou přispět k mnohem cílenějšímu zaměření kontroly a jejímu efektivnímu provedení. Orgány inspekce práce v rámci své kontrolní činnosti zachovávají povinnost mlčenlivosti o totožnosti podatelů podnětů. Toto platí i při kontrolách prováděných v oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace, kdy se na orgány inspekce práce obracují zaměstnanci s často velmi citlivými informacemi, co se týče situace na pracovišti, a mnohdy tak mají i vzhledem k tomu, že se subjektivně cítí být ze strany zaměstnavatele znevýhodňováni, obavu ze ztráty zaměstnání. Není rovněž výjimkou, že se z téhož důvodu obracují na orgány inspekce práce zaměstnanci také zpětně, tedy až poté, co pracovní poměr u

zaměstnavatele často víceméně nedobrovolně ukončí. Z hlediska možností orgánů inspekce práce při samotné kontrole a zjišťování stavu věci na pracovišti je však oproti tomu žádoucí, pokud podatel podnětu inspektora provádějícího kontrolu jeho zákonné povinnosti mlčenlivosti zbaví, a ten se může v rámci kontroly již konkrétně dotazovat na jeho pracovněprávní vztah u zaměstnavatele a s tím související skutečnosti. Zda podatel podnětu inspektora jeho zákonné povinnosti mlčenlivosti zbaví, je však vždy na jeho uvážení a je jeho právem, aby na zachování své anonymity při kontrole trval.

Celkem orgány inspekce práce v roce 2018 provedly **560 kontrol**, v rámci nichž bylo kontrolováno dodržování povinností zaměstnavatelů v oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace na pracovišti, tj. v pracovněprávních vztazích, přičemž z tohoto počtu bylo celkem **272 kontrol** realizováno na základě obdržených podnětů ke kontrole, které poukazovaly na možná porušení v oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace. Při kontrolách bylo zjištěno celkem **141 porušení** pracovněprávních předpisů v oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace v pracovněprávních vztazích a zajišťování příznivých pracovních podmínek, a to:

- **76** porušení ust. § 16 odst. 1 zákoníku práce, kdy zaměstnavatelé nezajistili rovné zacházení se všemi zaměstnanci v některé ze zákonem stanovených oblastí, tj. pokud jde o jejich pracovní podmínky, odměňování a poskytování dalších peněžitých plnění a plnění peněžité hodnoty, odbornou přípravu, a o příležitost dosáhnout funkčního nebo jiného postupu v zaměstnání,
- **45** porušení ust. § 110 odst. 1 zákoníku práce, které stanoví, že za stejnou práci nebo práci stejné hodnoty náleží všem zaměstnancům u zaměstnavatele stejná mzda, plat nebo odměna z dohody,
- **5** porušení ust. § 16 odst. 2 zákoníku práce, kdy zaměstnavatel porušil zákaz diskriminace v pracovněprávních vztazích, z některého z diskriminačních důvodů, tj. zejména z důvodu pohlaví, sexuální orientace, rasového nebo etnického původu, národnosti, státního občanství, sociálního původu, rodu, jazyka, zdravotního stavu, věku, náboženství či víry, majetku, manželského a rodinného stavu a vztahu nebo povinností k rodině, politického nebo jiného smýšlení, členství a činnosti v politických stranách nebo politických hnutích, v odborových organizacích nebo organizacích zaměstnavatelů,
- **7** porušení ust. § 302 odst. 1 písm. c) zákoníku práce, dle něhož jsou vedoucí zaměstnanci povinni vytvářet příznivé pracovní podmínky,
- **4** porušení ust. § 276 odst. 9 zákoníku práce, kdy zaměstnavatel neprojednal stížnost zaměstnance na výkon práv a povinností vyplývajících z pracovněprávních vztahů,
- **3** porušení ust. § 1a písm. c) zákoníku práce, tedy základní zásady zajistit spravedlivé odměňování zaměstnance,
- **1** porušení ust. § 1a písm. e) zákoníku práce, tedy základní zásady zajistit rovné zacházení se zaměstnanci a zákaz jejich diskriminace.

V rámci provedených kontrol pak byla zjištěna rovněž další porušení pracovněprávních předpisů v jiných oblastech, které spadají do kontrolní působnosti orgánů inspekce práce.

Při kontrolách v oblasti pracovněprávních vztahů inspektoři vycházejí primárně z písemných dokladů, které jsou poskytnuty zaměstnavatelem. Pokud jde o oblast rovného zacházení se zaměstnanci např. v oblastech odměňování nebo pracovní doby, je zaměstnavatel ze zákona povinen k vedení množství dokladů v těchto oblastech v písemné formě, a tedy ve většině

případů následně i inspektor může z těchto při kontrole dodržování jeho povinností vycházet. V případech možného nerovného zacházení v oblasti pracovních podmínek však zpravidla neexistují o případném protiprávním jednání na pracovišti žádné písemné doklady. Inspektoři jsou tak nuceni zjišťovat stav na základě dotazování jak zaměstnavatele, tak zaměstnanců daného pracoviště. Pokud u zaměstnavatele skutečně dochází k porušování pracovních předpisů, často mezi zaměstnanci panuje obava na tyto nedostatky upozornit a otevřeně o nich hovořit, a to kvůli možnému následnému postihu ze strany zaměstnavatele. Inspektoři tak ve většině případů využívají svého oprávnění dotazovat se zaměstnanců zaměstnavatele bez přítomnosti dalších fyzických osob. I přes jeho využití se však z výše uvedených důvodů často inspektoři dostávají do důkazní nouze, pokud jde o doložení skutečného stavu věci na pracovišti.

Při **91 kontrolách** se inspektoráty cíleně v roce 2018 zaměřily na kontrolu povinností zaměstnavatelů, pokud jde o rovné odměňování mužů a žen, a to bez ohledu na obdržené podněty.

Z tohoto počtu bylo celkem **56** kontrol provedeno u zaměstnavatelů ve mzdové sféře, tj. v tzv. podnikatelském sektoru, **28** kontrol u zaměstnavatelů, kteří odměňují své zaměstnance platem. Mezi kontrolovanými subjekty byli zejména zaměstnavatelé působící v oblasti zpracovatelského průmyslu, vzdělávání, velkoobchodu a maloobchodu, kulturní činnosti, veřejné správy, dopravy nebo stravování. V rámci zapojení SÚIP do projektu MPSV 22% *K ROVNOSTI* byli šesti těchto kontrol účastní jako osoby přizvané rovněž členové pracovní skupiny klíčové aktivity KA2, jež má za cíl vytvořit metodiku kontrol rovného odměňování mužů a žen pro orgány inspekce práce.

Inspektoři se při kontrolách cíleně zaměřili na kontrolu dodržování povinností zaměstnavatelů zajistit rovné zacházení se všemi zaměstnanci, pokud jde o jejich odměňování, dodržovat zákaz diskriminace z důvodu pohlaví a poskytovat zaměstnancům za stejnou práci nebo práci stejné hodnoty stejnou mzdu, plat nebo odměnu z dohody, tak jak je definují ust. § 16 zákoníku práce v návaznosti na právní úpravu obsaženou v antidiskriminačním zákoně a ust. § 110 zákoníku práce. Při kontrolách bylo konstatováno celkem **12** porušení povinností daných ustanoveními § 16 a § 110 zákoníku práce, a to:

- **5** porušení výše uvedeného ust. § 16 odst. 1 zákoníku práce,
- **4** porušení výše uvedeného ust. § 16 odst. 2 zákoníku práce,
- **3** porušení výše uvedeného ust. § 110 odst. 1 zákoníku práce.

U dvou zaměstnavatelů bylo zjištěno, že zaměstnavatel neposkytoval zaměstnancům za stejnou práci nebo práci stejné hodnoty stejnou mzdu nebo odměnu z dohody, u jednoho zaměstnavatele v platové sféře pak bylo zjištěno, že nezajistil rovné zacházení se všemi zaměstnanci, pokud jde o poskytování osobního příplatku. U dvou zaměstnavatelů pak bylo shledáno nedodržení zákazu diskriminace z důvodu zdravotního stavu při poskytování odměn a prémie. V jednom případě se nejednalo výslovně o porušení rovného zacházení v oblasti odměňování, ale z pohledu kontrolní činnosti orgánů inspekce práce v toliko související oblasti pracovních vztahů.

Také při těchto kontrolách byla zjištěna i porušení pracovních předpisů v jiných oblastech spadajících do kontrolní působnosti orgánů inspekce práce.

Obecně lze oblast odměňování zaměstnanců považovat v rámci pracovněprávních vztahů za jednu ze stěžejních, neboť je to právě mzda nebo plat, které jsou pro zaměstnance jejich stěžejním příjmem, a jakékoli nesrovnalosti v jejich poskytování tak mohou mít na zaměstnance mnohdy nemalé dopady. Zaměstnavatelé však někdy opomíjejí skutečnost, že kromě povinnosti poskytovat zaměstnancům za odvedenou práci odměnu jsou povinni rovněž zaměstnance odměňovat spravedlivě, dodržovat rovné zacházení, pokud jde o jejich odměňování, a zákaz diskriminace a mzdu, plat nebo odměnu z dohody poskytovat zaměstnancům na základě zákonem stanovených kritérií. Ačkoli je tak nikoli pouze právem, ale dokonce povinností zaměstnavatele hodnotit práci zaměstnanců a na základě toho zaměstnance odměňovat, i zde by měli mít zaměstnavatelé na paměti, že v odměňování zaměstnanců nesmějí vznikat neodůvodněné rozdíly.

Shrnutí

Ačkoli je smyslem činnosti orgánů inspekce práce zejména jejich preventivní působení na zaměstnavatele, při zjištění porušování pracovněprávních předpisů je oprávněním inspektora uložit zaměstnavateli opatření k odstranění nedostatků zjištěných při kontrole a v případě, že se závažnost konkrétního porušení odráží také v legislativně zakotvené skutkové podstatě přestupku, je orgány inspekce práce zahájeno přestupkové řízení, v rámci něhož může být zaměstnavateli uložen rovněž správní trest pokuty. Represivní působení orgánů inspekce práce má za cíl zejména odradit do budoucna zaměstnavatele od porušování pracovněprávních předpisů.

V roce 2018 inspektoři uložili ve vztahu k zjištěnému porušování pracovněprávních předpisů ze strany zaměstnavatelů v oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace na pracovišti celkem **31** opatření, kdy bylo zaměstnavatelům uloženo, aby zjištěné nedostatky odstranili.

V roce 2018 bylo zaměstnavatelům za porušování pracovněprávních předpisů v dané oblasti uloženo celkem **21** pokut, v celkové výši **531 000 Kč**. Významná část těchto pokut je uložena na základě kontrol, které orgány inspekce práce provedly v předchozích letech, s ohledem na skutečnost, že pokuty jsou ukládány vždy ve správním, respektive přestupkovém řízení zahajovaném teprve po samotném provedení kontroly. Z tohoto **2** pokuty v celkové výši **36 000 Kč** byly uloženy na základě zjištění učiněných při kontrolách provedených přímo v roce 2018. Další přestupková řízení na základě zjištění učiněných při kontrolách v roce 2018 v dané oblasti jsou zahájena.

Orgány inspekce práce se trvale setkávají s podněty, které poukazují na možné porušování povinností zaměstnavatelů v oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace v pracovněprávních vztazích, přičemž porušení v daných oblastech jsou inspektory zjišťována i při kontrolách, které byly původně zaměřeny na jinou oblast pracovněprávních vztahů. Proto předpokládá SÚIP i v následujícím roce cílené zaměření části své kontrolní činnosti na dodržování povinností zaměstnavatelů v této oblasti, a to napříč všemi sektory zaměstnanosti. I v roce 2019 se pak orgány inspekce práce rovněž v návaznosti na své zapojení do projektu MPSV 22% K ROVNOSTI cíleně zaměří na kontrolu rovného odměňování mužů a žen, při jejichž provádění budou východiskem rovněž výsledky kontrolní činnosti v této oblasti z předchozích let. Zároveň bude SÚIP pokračovat v proškolení inspektorů specializujících se na výkon kontrolní činnosti v daných oblastech. Nedílnou součástí činnosti orgánů inspekce práce pak bude rovněž činnost poradenská a osvětová, a to jak ve vztahu k zaměstnancům, tak ve vztahu k zaměstnavatelům.

2.3 Odměňování zaměstnanců

Z vyhodnocení kontrolní činnosti orgánů inspekce práce vyplývá, že odměňování zaměstnanců je jedna z oblastí, ve které dochází dlouhodobě k velmi častému porušování pracovněprávních předpisů. Důležitost kontrol zaměřených na tuto oblast vyplývá rovněž z množství podaných podnětů, z poradenství, ale i z výsledků kontrolní činnosti z let minulých. Minimální mzda, jako nejnižší přípustná výše odměny za práci v pracovněprávním vztahu, a zaručená mzda, stanovující nejnižší přípustnou výši odměny za práci s ohledem na složitost, odpovědnost a namáhavost vykonávané práce, byly do tuzemského právního řádu zakotveny jako nástroje sociální ochrany před nepřiměřeně nízkým oceněním práce v pracovněprávním vztahu. Právní povědomí zaměstnavatelů i samotných zaměstnanců, týkající se zejména institutu zaručené mzdy je dlouhodobě na nedostatečné úrovni. Porušování právních předpisů upravujících tuto oblast je tak poměrně častým jevem.

V roce 2018 byly kontroly inspektorátů v oblasti odměňování zacíleny především na ty zaměstnavatele a v těch oborech, o nichž orgány inspekce práce obdržely nejvíce informací o porušování právních předpisů v uvedené oblasti, resp. obdržely nejvíce podnětů ke kontrolám. Důležitým zdrojem informací pro výběr subjektů byly taktéž poznatky z osobní, telefonické nebo e-mailové poradenské a konzultační činnosti inspektorů, a to i z úseku inspekce NLZ a BOZP. V neposlední řadě byly kontrolovány ty subjekty, u kterých byly v předcházejících obdobích zjištěny nedostatky v oblasti odměňování, u kterých dosud kontrola provedena nebyla, nebo zaměstnávali do 25 zaměstnanců. Kontroly byly zaměřeny i na subjekty podnikající v konkrétním ekonomickém odvětví jako např. v gastronomii, silniční nákladní dopravě, výrobě (zejména potravin), velkoobchodu, maloobchodu, stavebnictví, pěstování plodin, ochrana osob a majetku, i na poskytovatele sociálních služeb. Inspektoráty se zaměřily současně na nově vzniklé subjekty.

V roce 2018 bylo **dokončeno celkem 4 534 kontrol** se zaměřením na oblast odměňování. Těmito kontrolami bylo zjištěno **4 022 porušení**. Z toho 495 kontrol bylo zahájeno již v roce 2017, ale dokončeno až v roce 2018, a to z různých důvodů, vždy ale v souladu s kontrolním řádem. V souvislosti s podanými podněty bylo provedeno celkem **1 952 kontrol** (některé kontroly reagovaly na více podnětů na jednoho zaměstnavatele). Bylo provedeno rovněž 139 následných kontrol.

V rámci kontrolní akce výhradně směřované na oblast odměňování (kromě kontrol na základě podnětu) bylo realizováno 753 kontrol u 743 právních subjektů (589 právnických osob a 192 fyzických osob podnikajících). U 513 těchto kontrol nebylo zjištěno porušení, tzn. u 69% kontrolovaných subjektů.

Kontrola odměňování v rámci celé kontrolní činnosti Úřadu byla provedena u 4 065 právních subjektů (u některých opakovaně); z nichž 3 021 bylo právnických osob a 864 podnikajících fyzických osob.

Oblast odměňování byla kontrolována zejména u malých a drobných podnikatelů, a to u 1 308 zaměstnavatelů velikostní kategorie do 9 zaměstnanců včetně a u 982 zaměstnavatelů ve velikostní kategorii 10 – 49 zaměstnanců. U těchto zaměstnavatelů bylo zjištěno celkem 2 267 porušení právních předpisů v oblasti odměňování.

Nejvíce porušení pracovněprávních předpisů - celkem více než 54 % - odhalily kontroly u zaměstnavatelů podnikajících v oborech pozemní doprava, velkoobchod, maloobchod, stravování a pohostinství, stavebnictví, potravinářská výroba.

Nejčastějším zjištěným porušením v počtu 956 případů bylo porušení § 141 odst. 1 zákoníku práce; zejména nedodržení splatnosti mzdy, nevyplacení mzdy nebo její části, vyplacení mzdy v nesprávné výši.

Druhým nejčastějším v počtu 754 případů bylo porušení ustanovení § 112 odst. 3 zákoníku práce - nedodržení nejnižší úrovně zaručené mzdy, resp. neposkytnutí doplatku do úrovně zaručené mzdy.

Další oblastí často zjišťovaných porušení povinností ze strany zaměstnavatelů byla oblast poskytování povinných příplatků. Nejčastěji byla zjišťována porušení při poskytování příplatků za práci v sobotu a neděli dle ust. § 118 zákoníku práce (v počtu 318), při odměňování noční práce dle ust. § 116 zákoníku práce (v počtu 273) a v oblasti odměňování práce přesčas dle ust. § 114 zákoníku práce (v počtu 131). Při posuzování této oblasti však bývá situace nezdědká komplikována nevedením, resp. chybným vedením evidence dle ust. § 96 zákoníku práce ze strany zaměstnavatelů.

Na základě zkušeností z prováděných kontrol lze konstatovat, že na straně zaměstnavatelů se stále vyskytuje nevědomost o existenci institutu zaručené mzdy, kdy tito mívají povědomí pouze o existenci minimální mzdy, kterou poskytují. Zároveň jsou zaměstnavatelé při provádění kontrol udávány problémy se zařazením jednotlivých prací do příslušných skupin, a to zejména u prací, které nejsou příkladem vyjmenovány v příloze nařízení vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí.

V praktické činnosti lze poměrně často spatřovat zřejmý rozdíl v průběhu kontrol prováděných na základě podnětů (zejména od zaměstnanců) a kontrol prováděných bez podnětu se zaměřením na oblast odměňování. Pokud se týče kontrol prováděných na základě podnětu, je si zaměstnavatel ze své činnosti obvykle vědom konkrétního důvodu kontroly inspekce práce a často si bývá i vědom případných pochybení, což se odráží i na neochotě k poskytování součinnosti z jeho strany jakožto kontrolované osoby ve srovnání s kontrolami u subjektů, vůči nimž podnět podán nebyl. U kontrol prováděných na základě podnětů však na druhé straně kontrolující mnohdy disponuje informacemi a podklady přímo od podatele, které mohou pochybení zaměstnavatele dokladovat. U kontrol prováděných bez podnětu takovéto informace absentují a možnost zjištění případných porušení povinností zaměstnavatelem je v tomto ohledu omezená. Uvedené se v oblasti odměňování týká zejména vedení reálné evidence pracovní doby a návazného odměňování, včetně poskytování příplatků a poskytování odměn za odpracovanou dobu u dohod o pracích konaných mimo pracovních poměr. U kontrol prováděných mimo podnět tak zřejmě i vlivem těchto skutečností docházelo ve srovnání s kontrolami prováděnými na základě podnětů k menšímu počtu zjištění, co se týče nevyplacení mzdy, odměny z dohody, popř. některé její části.

Kontroly byly prováděny napříč všemi obory podnikání a u všech typů zaměstnavatelů. Nižší povědomí o právech zaměstnanců a povinnostech zaměstnavatele a obecně o právní úpravě v pracovněprávní oblasti mívají zaměstnavatelé s menším počtem zaměstnanců, kteří si personální agendu nejčastěji vedou sami nebo za pomoci účetních znalých sice postupů

účetnictví, nikoli však kompletní problematiky pracovního práva, na rozdíl od velkých zaměstnavatelů, kteří častěji využívají pro vedení personální agendy služeb osob odborně způsobilých.

Mezi zaměstnavatele, u kterých byla zjištěna porušení předpisů v oblasti poskytování zaručené mzdy podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti vykonávané práce, se nejčastěji řadí zaměstnavatelé s malým počtem zaměstnanců, zejména pak v oborech pohostinství, maloobchodu a služeb, a u pracovních pozic, v nichž se kumuluje složitější práce s tou méně náročnou.

Z kontrolní i poradenské činnosti orgánů inspekce práce vyplývá, že většina zaměstnavatelů i zaměstnanců již mají povědomí o minimální mzdě, o její výši i o skutečnosti, že tato se v posledních letech pravidelně zvyšuje. Naproti tomu informovanost veřejnosti, zaměstnavatelů, ale i zaměstnanců o existenci institutu nejnižších úrovní zaručené mzdy podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti vykonávané práce je stále malá. K tomu se přidává také chybování při správném zařazení konkrétní práce, vykonávané zaměstnancem, do odpovídající z 8 skupin prací v případech, kdy zaměstnavatel o existenci úrovní zaručené mzdy podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti vykonávaných prací obecně informován je. Zejména u malých zaměstnavatelů je problém se zařazováním práce zaměstnance do příslušné skupiny prací tak, aby byla zohledněna složitost, odpovědnost a namáhavost, jak ukládá NV č. 567/2006 Sb.

Někteří zaměstnavatelé neposkytují (a to mnohdy i z neznalosti) stanovenou hodinovou mzdu přepočtenou na stanovenou týdenní pracovní dobu na 37,5 nebo 38,75 hodiny v případech vícesměnného nebo nepřetržitého pracovního režimu, kdy je nutno hodinovou mzdu odpovídajícím způsobem navýšit.

Zde je nutno opětovně, jako i v minulých letech, konstatovat, že mnoho zaměstnavatelů chybuje, nebo i úmyslně uvádí nepravdivé údaje v evidenci pracovní doby zaměstnanců, která je zásadním podkladem pro kontrolu plnění jejich povinností v oblasti odměňování.

Z kontrolní činnosti inspektorátů vyplývá, že zaměstnavatelé se zaměstnanci neuzavírají pracovní poměr na základě pracovní smlouvy, ale pouze pracovněprávní vztah na základě některé z dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, a tak nemá zaměstnavatel povinnost poskytovat zaměstnanci mzdu za práci podle její složitosti, odpovědnost a namáhavosti, neboť tato povinnost se na odměnu z dohody nevztahuje. K využívání zaměstnávání zaměstnanců na základě dohod o pracích mimo pracovní poměr vede zaměstnavatele i nepoměrně méně povinností vůči těmto zaměstnancům i v jiných oblastech, než je minimální a zaručená mzda.

Shrnutí

V oblasti zaručené mzdy stále panuje neznalost mezi některými zaměstnavateli, zejména malými a drobnými podnikateli, kterým se současná právní úprava jeví jako méně přehledná. Zejména na straně těchto menších zaměstnavatelů přibývají při provádění kontrol stížnosti na nabídku a dostupnost kvalitních externích mzdových a účetních služeb, neboť tito při zpracování pracovněprávní agendy (včetně agendy odměňování) mnohdy spoléhají právě na osoby, které jim tyto služby poskytují. Při prováděné kontrole pak i z tohoto důvodu požadavky

kontrolované osoby na vysvětlení dané problematiky a poskytnutí poradenství v této oblasti nezřídka přesahují rámec základního pracovněprávního poradenství.

S ohledem na trvale vysoký podíl podnětů zaměřených na odměňování i s ohledem na počty kontrolních zjištění v této oblasti se jeví jako zcela důvodné zaměřovat se na problematiku odměňování i v dalších letech. Je nutné i nadále následnými kontrolami zjišťovat, zda se zaměstnavatel z kontrolních zjištění poučil a zda tak došlo k zvýšení právního povědomí zaměstnavatelů zejména v oblasti odměňování.

Podněty se přitom stále jeví jako největší zdroj informací pro kontroly v této oblasti, a to zejména pokud se týče nevyplácení mzdy (odměny) či jejich části, opožděného vyplácení mzdy, či neposkytování příplatků. Samostatné kontroly se zaměřením na odměňování, včetně dodržování úrovní minimální a zaručené mzdy, se s přihlédnutím ke skutečnostem zjištěným provedenými kontrolami jeví vhodné trvale zaměřit zejména na menší subjekty, zaměstnavatele nově vzniklé či takové, u kterých dosud nebyla provedena kontrola. V roce 2019 se kontrolní činnost zaměří nejen na subjekty, které podnikají v ubytovacích a stravovacích službách, maloobchodu, logistice, výrobě potravinářských výrobků i autodopravě.

2.4 Ochrana osobních práv zaměstnanců

Ochrana osobních práv zaměstnanců je v zákoníku práce řešena spolu s ochranou majetkových zájmů zaměstnavatele. Tato dvě témata jsou spolu velmi úzce spojena. Zaměstnavatel má zájem na zabezpečení svého majetku a s rozvojem technologií v této oblasti jsou prostředky pro dosažení tohoto cíle stále dostupnější. Nejčastějším nástrojem k zabezpečení majetku, kterým zaměstnavatel může potenciálně narušovat soukromí zaměstnanců, jsou kamerové systémy. Rozhodne-li se zaměstnavatel využívat kamerových systémů, je třeba si uvědomit, že z pohledu zákoníku práce smí narušit soukromí zaměstnanců jen za předpokladu, že je u něj dán závažný důvod spočívající ve zvláštní povaze jeho činnosti, není-li dán tento důvod, tak soukromí zaměstnanců nesmí narušit, a to ani s jejich souhlasem. Zaměstnanec má na druhé straně zájem na ochraně svého soukromí a osobních údajů a vzhledem k objemu času, který na pracovišti zaměstnanec tráví, je nepřetržitý monitoring kamerovým systémem ze strany zaměstnavatele velmi citelným zásahem do jeho soukromí. Z tohoto důvodu také největší počet obdržených podnětů směřujících do oblasti ochrany osobních práv zaměstnanců upozorňuje na možné narušování soukromí zaměstnanců prostřednictvím kamerových systémů. Zaměstnavatel tedy musí najít rovnováhu mezi svým zájmem chránit majetek na straně jedné a zájmem zaměstnance chránit své soukromí na straně druhé. Vzhledem k vývoji, dostupnosti a možnostem technologií, jež potenciálně mohou být využity pro zásah do soukromí zaměstnanců, reagoval Státní úřad inspekce práce na tuto situaci a opětovně zařadil tuto oblast do ročního programu kontrolních akcí.

Do oblasti ochrany osobních práv zaměstnanců je zařazena také přiměřená kontrola ze strany zaměstnavatele, co se týká využívání výrobních a pracovních prostředků zaměstnancem pro svou osobní potřebu, přičemž zaměstnanci tyto prostředky využívat pro osobní potřebu nesmějí, není-li k tomu dán zaměstnavatelem souhlas. Dále se může jednat o narušení soukromí zaměstnance prostřednictvím otevřeného nebo skrytého sledování, odposlechu, záznamu jeho telefonických hovorů, kontrolou elektronické pošty nebo listovních zásilek. Takto narušit soukromí zaměstnance smí pouze zaměstnavatel, u něhož je dán závažný důvod spočívající ve

zvláštní povaze činnosti. Pokud tento důvod dán je a zaměstnavatel narušuje soukromí zaměstnanců, musí tyto zaměstnance informovat o rozsahu a způsobu prováděné kontroly. V neposlední řadě je do oblasti ochrany osobních práv zaměstnanců zařazen také zákaz vyžadování informací, které bezprostředně nesouvisejí s výkonem práce zaměstnance a se základním pracovněprávním vztahem.

Kontrolní činnost

Orgány inspekce práce jsou kompetentním orgánem pro vykonání kontroly zaměřené na dodržování povinností zaměstnavatele v oblasti ochrany osobních práv zaměstnanců. Kontroly v oblasti ochrany osobních práv zaměstnanců probíhaly v roce 2018 na základě informací z obdržených podnětů, popřípadě na základě informací vyplývajících z další činnosti orgánů inspekce práce, jako je např. poradenství, nebo když při kontrole zaměřené na jinou oblast bylo pojata podezření na porušení v této oblasti. Dále se v rámci osvěty a preventivního působení orgány inspekce práce zaměřily taktéž na kontroly u zaměstnavatelů, u kterých nebyly evidovány podněty upozorňující na možné porušení v předmětné oblasti.

Orgány inspekce práce obdržely v roce 2018 celkem **90 podnětů** upozorňujících na možné porušení pracovněprávních předpisů zaměstnavatelem v oblasti ochrany osobních práv zaměstnanců. Většina těchto podnětů svým obsahem upozorňovala na možné narušení soukromí zaměstnanců prostřednictvím kamerových systémů, popřípadě na neinformování zaměstnanců o nastavených způsobech kontroly a jejím rozsahu. Menší část obdržených podnětů se pak týkala možného sledování zaměstnanců za pomoci GPS lokátorů, monitorování používání mobilních telefonů a počítačů.

V rámci kontrol se inspektoři nejčastěji zaměřili na zaměstnavatele působící v oblasti pohostinství, výroby, poskytování služeb, či provozování prodejen. V těchto oblastech jsou v mnoha případech zjištěna pracoviště, kde zaměstnavatelé využívají kamerových systémů a mohou tedy potenciálně narušovat soukromí zaměstnanců.

V kontrolní činnosti v oblasti ochrany osobních práv zaměstnanců se inspektoři nejčastěji setkávají se situacemi, kdy je na pracovišti přítomen monitorovací systém, obvykle tedy kamery. V těchto případech musí inspektor nejprve posoudit danou situaci a určit, zda vůbec dochází k narušení soukromí zaměstnanců. Jestliže k takovému zásahu do osobních práv zaměstnance dochází, je dalším krokem inspektora posouzení, zda u zaměstnavatele existuje závažný důvod spočívající ve zvláštní povaze činnosti. Toto je stěžejní pro určení, zda zaměstnavatel koná v souladu s pracovněprávními předpisy. V zákoníku práce není konkrétně stanoveno, které činnosti je možno zařadit jako takové, kde existuje závažný důvod spočívající ve zvláštní povaze činnosti, inspektor tedy musí každé pracoviště posoudit v kontextu veškerých zjištěných skutečností a určit, zda u kontrolovaného zaměstnavatele je tento důvod dán.

Ve sledované oblasti bylo celkem provedeno **269 kontrol**, z tohoto počtu jich bylo **143** realizováno s **využitím informací z obdržených podnětů**.

V rámci všech vykonaných kontrol bylo konstatováno **porušení** v předmětné oblasti v **55 případech**.

Porušení pracovněprávních předpisů v oblasti ochrany osobních práv zaměstnanců:

- V **1 případě** zaměstnavatel nepřiměřeným způsobem kontroloval dodržování zákazu využívat výrobní a pracovní prostředky pro osobní potřebu zaměstnance, činil tak v rozporu s **ust. § 316 odst. 1 zákoníku práce**.
- V **39 případech** bylo zjištěno, že zaměstnavatel narušoval soukromí zaměstnanců na pracovištích nebo ve společných prostorách, a to bez závažného důvodu spočívajícího ve zvláštní povaze činnosti zaměstnavatele, zaměstnavatel tak konal v rozporu s **ust. § 316 odst. 2 zákoníku práce**.
- Ve **13 případech** bylo konstatováno nedodržení povinnosti zaměstnavatele informovat zaměstnance o rozsahu a způsobu kontroly, prováděné v případě, že je u zaměstnavatele dán závažný důvod spočívající ve zvláštní povaze činnosti, zaměstnavatel tak nekonal v souladu s **ust. § 316 odst. 3 zákoníku práce**.
- Ve **2 případech** bylo zjištěno porušení zaměstnavatele, kdy vyžadoval po zaměstnanci informace, které bezprostředně nesouvisí s výkonem práce nebo s pracovněprávním vztahem obecně, což bylo v rozporu s **ust. § 316 odst. 4 zákoníku práce**.

Jednalo-li se o kontroly, kdy byl na pracovišti zjištěn kamerový systém, nejčastěji zaměstnavatelé odůvodňovali jeho použití ochranou svého majetku, a to ať před krádežemi ze strany cizích osob, tak v některých případech i před zaměstnanci, či obhajovali používání kamerového systému ochranou zdraví zaměstnanců.

Shrnutí

V případě zjištěných nedostatků mají inspektoři možnost uložit kontrolované osobě opatření k odstranění zjištěných nedostatků. V oblasti ochrany osobních práv zaměstnanců využili inspektoři tohoto oprávnění v 19 případech.

V případě zjištěného porušení právních předpisů na úseku ochrany soukromí a osobních práv zaměstnanců je možno u kontrol provedených po 29. 7. 2017 zaměstnavateli uložit pokutu. Sankce může být kontrolované osobě uložena při naplnění jedné z následujících skutkových podstat přestupku:

- narušení soukromí zaměstnance,
- neinformování zaměstnance o kontrole,
- vyžadování nedovolených informací od zaměstnance.

V uplynulém období byly uloženy **3 sankce v souhrnné výši 33 000 Kč**. Jedna pokuta byla uložena za naplnění skutkové podstaty narušení soukromí zaměstnance bez existujícího závažného důvodu spočívajícího ve zvláštní povaze činnosti zaměstnavatele a další 2 pokuty byly uloženy za neinformování zaměstnanců o rozsahu a způsobu vykonávané kontroly dle ust. § 316 odst. 2 zákoníku práce.

Úkolem kontrolní činnosti orgánů inspekce práce v oblasti ochrany osobních práv zaměstnanců je mimo jiné zvyšovat úroveň právního povědomí zaměstnavatelů i zaměstnanců spojeného s ochranou osobních práv zaměstnance. Kontrolní působnost orgánů inspekce práce je v této

oblasti úzce provázána s činností Úřadu pro ochranu osobních údajů. Vzájemná spolupráce mezi těmito úřady funguje na principu poskytování informací ze své praxe a kontrolní činnosti.

Kontroly v oblasti ochrany osobních práv zaměstnanců budou v roce 2019 zaměřeny především na ty zaměstnavatele, u nichž OIP získají informace o možném porušování pracovněprávních předpisů v oblasti ochrany osobních práv zaměstnanců nebo o samotném provozování kamerového systému zaměstnavatelem.

Předmětem kontroly bude v roce 2019 především:

- skutečnost, zda kontrolovaná osoba nenarušuje bez závažného důvodu spočívajícího ve zvláštní povaze činnosti soukromí zaměstnanců na pracovištích a ve společných prostorách otevřeným nebo skrytým sledováním, odposlechem, záznamem telefonických hovorů zaměstnanců, kontrolou elektronické pošty nebo kontrolou listovních zásilek. V případě, že zaměstnavatel narušuje soukromí zaměstnanců a je u něj dán závažný důvod spočívající ve zvláštní povaze činnosti, pak se inspektoři zaměří na skutečnost, zda zaměstnavatel informoval zaměstnance o rozsahu a způsobu vykonávané kontroly,
- skutečnost, zda kontrolovaná osoba nevyžaduje od zaměstnance informace, které bezprostředně nesouvisejí s výkonem práce, pokud pro to nemá věcný důvod spočívající v povaze práce, která má být vykonávána, nebo v případech, kdy to stanoví zákoník práce nebo zvláštní právní předpis.

3 Kontrolní činnost v oblasti zaměstnanosti

Kontrolní činnost na úseku zaměstnanosti byla v roce 2018 zaměřena zejména na oblast kontroly nelegálního zaměstnávání, dále pak na kontrolu dodržování pracovněprávních předpisů na základě podnětů směřujících do úseku zaměstnanosti, na kontrolu zastřeného agenturního zaměstnávání, na kontrolu rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání a na plnění povinného podílu zaměstnávání OZP. Uvedené kontrolní oblasti byly do ročního programu kontrolních akcí zařazovány již v minulém roce.

V roce 2018 realizovalo kontrolní činnost v oblasti zaměstnanosti 186 inspektorů spadajících pod 14 oddělení inspekce nelegálního zaměstnávání, jež mají na rozdíl od dalších kontrolních útvarů inspekce práce krajskou působnost.

Častým zdrojem pro výběr subjektů k zařazení do plánu kontrol byly podněty ke kontrolám ze strany široké veřejnosti, úřadů a institucí. Do oblasti zaměstnanosti včetně NLZ bylo v roce 2018 podáno 2035 podnětů a 18 podnětů upozorňovalo na porušování předpisů v oblasti služeb péče o dítě v dětské skupině. Na základě podnětů bylo v oblasti zaměstnanosti a poskytování služby péče o dítě v dětské skupině provedeno 1 416 kontrol.

Stěžejní kontrolní činností na úseku zaměstnanosti byla i v roce 2018 oblast NLZ. Od převzetí kontrolní kompetence v roce 2012 do roku 2018 bylo provedeno více než 124 tis. kontrol, při kterých bylo zjištěno 22,5 tis. nelegálně pracujících osob.

Roční program kontrolních akcí SÚIP pro rok 2018 předpokládal provedení 8 000 kontrol v oblasti zaměstnanosti. Orgány inspekce práce provedly celkem **8 840 kontrol**, z čehož se 8 339 kontrol zaměřilo na odhalování nelegálního zaměstnávání. Kromě průběžně realizované kontrolní činnosti v oblasti NLZ byly v roce 2018 uskutečněny 4 mimořádné celorepublikové kontrolní akce a 1 osvětová akce zaměřená na vysílání zaměstnanců v silniční dopravě.

Tabulka 3 - Počet kontrol v oblasti zaměstnanosti v roce 2018 dle OIP

Oblastní inspektorát práce	Počet kontrol v oblastech	
	Zaměstnanost bez NLZ	NLZ
Hlavní město Praha	42	952
Středočeský kraj	80	988
Jihočeský kraj a Vysočina	77	1 055
Plzeňský kraj a Karlovarský kraj	30	730
Ústecký kraj a Liberecký kraj	101	1 076
Královéhradecký kraj a Pardubický kraj	49	824
Jihomoravský kraj a Zlínský kraj	29	1 348
Moravskoslezský kraj a Olomoucký kraj	93	1 366
Celkem	501	8 339

V roce 2018 bylo zaměstnavatelům za porušení v oblasti zaměstnanosti uloženo **1 854 pokut v celkové výši 197 953 000 Kč**.

3.1 Nelegální zaměstnávání

Odhlování a potírání NLZ patří k jedné z hlavních kontrolních oblastí orgánů inspekce práce, která plně koresponduje s prioritami resortu MPSV a také s vnitřní politikou EU. Kontroly NLZ byly v roce 2018 prováděny jako jedna ze stěžejních kontrolních činností v rámci kontrol spadajících do oblasti zaměstnanosti.

V roce 2018 byl zaznamenán **výrazný nárůst** zjištění výkonu nelegální práce cizinců proti roku 2017. Možnou příčinu tohoto růstu lze spatřovat v současné ekonomické situaci, která si žádá větší množství pracovní síly v kontrastu s rekordně nízkou mírou nezaměstnanosti. Zaměstnavatelé se mnohdy jen obtížně snaží pokrýt potřebu zaměstnanců a volnou pracovní sílu tak hledají také u pracovníků ze zahraničí. Zaměstnávání cizinců s sebou však nese řadu povinností, a to jak pro samotné cizince, tak pro jejich zaměstnavatele. Inspektoři se tak při kontrolách setkávají se snahou obejít tyto povinnosti, například zneužíváním institutu vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb zaměstnavatelem usazeným v jiném členském státu Evropské unie. Stále častěji se pak setkávají také s padělanými doklady totožnosti, které jsou předkládány cizinci ze zemí mimo EU a na jejichž základě by jim měl být, jakožto občanům členských zemí EU, umožněn volný přístup na český trh práce.

V roce 2018 byla realizována preventivní a osvětová akce zaměřená na plnění ustanovení § 136 zákona o zaměstnanosti v mezinárodní silniční dopravě. Shodná akce byla realizována i v roce předchozím.

Přestože jsou kontroly v oblasti NLZ primárně zaměřeny na kontrolu výkonu nelegální práce občanů ČR a cizinců, je běžnou součástí těchto kontrol také kontrola dodržování souvisejících povinností zaměstnavatelů v oblasti zaměstnanosti, tj. především informační a evidenční povinnosti zaměstnavatele při zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí, povinnosti mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu, ale také kontrola dodržování základních povinností v oblasti pracovněprávních vztahů (na úseku pracovního poměru, pracovní doby, odměňování) a BOZP. V případě zjištění takovýchto zásadních či systémových nedostatků byli ke kontrole přizváni také inspektoři se specializací na danou oblast.

Na kontrolní činnost, při níž byla inspektory zjištěna porušení v dodržování pracovněprávních předpisů, pak navazují inspektoráty práce vedena přestupková řízení o uložení pokuty za spáchání zjištěných přestupků.

Nedílnou součástí kontrolní činnosti v oblasti NLZ bylo také poskytování základního **pracovněprávního poradenství**. To je inspektory poskytováno nejen v rámci samotné kontroly, ale také v rámci poradenství pro veřejnost, které je jak SÚIP, tak OIP pravidelně poskytováno.

Na regionální i centrální úrovni pokračovala také v roce 2018 navázaná a osvědčená spolupráce s ozbrojenými složkami, především s Policií ČR, Službou cizinecké policie, ale také se správními úřady, zejména ÚP ČR a ČSSZ. Spolupráce s ČSSZ pokračovala také v oblasti zjišťování příslušnosti k právním předpisům v souvislosti se zaměstnáváním cizinců.

SÚIP je aktivně zapojen také do *Systému pro výměnu informací o vnitřním trhu IMI*, který zjednodušuje výměnu informací mezi členskými státy Evropské unie. V roce 2018 prostřednictvím tohoto systému přijal SÚIP celkem 254 žádostí. Z tohoto počtu se jednalo o 43 žádostí o poskytnutí informace, 197 žádostí o předání dokumentu vč. rozhodnutí českým zaměstnavatelům a 14 žádostí o vymožení sankce uložené v zahraničí. Ze strany SÚIP bylo na členské státy EU odesláno 63 žádostí o poskytnutí informací, které zejména souvisely s prováděním konkrétní kontroly.

V roce 2018 bylo provedeno celkem **8 339 kontrol** zaměřených na NLZ, **104** z těchto **kontrol** pak bylo provedeno v rámci **mimořádných kontrolních akcí** s celostátní působností.

Do oblasti NLZ směřuje také řada podnětů, ať již ze strany veřejnosti, tak ze strany jiných správních orgánů. V roce 2018 orgány inspekce práce obdržely celkem **1 777 takových podnětů**, z nichž **1 372** podnětů směřovalo do oblasti nelegální práce občanů ČR, **295** podnětů do oblasti nelegální práce občanů jiných členských zemí EU a **599** podnětů do oblasti výkonu nelegální práce cizinců ze zemí mimo EU. (Jeden podnět přitom může upozorňovat na více skutečností a jejich počty tedy není možné sčítat.)

Kontroly v oblasti NLZ byly zaměřeny na nejrůznější zaměstnavatele s ohledem na možné podezření na umožnění výkonu nelegální práce. Výše uvedené kontroly byly provedeny u celkem **7 621 subjektů**, z tohoto počtu bylo zkontrolováno celkem **2 732 fyzických osob** a **4 889 právnických osob**.

Při těchto kontrolách bylo zjištěno celkem **7 216** porušení pracovněprávních předpisů, a to jak v oblasti dodržování povinností stanovených ZoZ, včetně zákazu NLZ, tak v oblasti základních institutů PPV a BOZP, které byly rovněž součástí předmětu kontroly.

V rámci provedených kontrol bylo OIP zjištěno celkem **4 583** osob vykonávajících nelegální práci. Z tohoto celkového počtu se v **763** případech jednalo o občany ČR, ve **225** případech o občany jiných členských států EU a v **3 595** případech o cizince ze zemí mimo EU. Nelegální práce byla zjištěna celkem u **1 048 subjektů**.

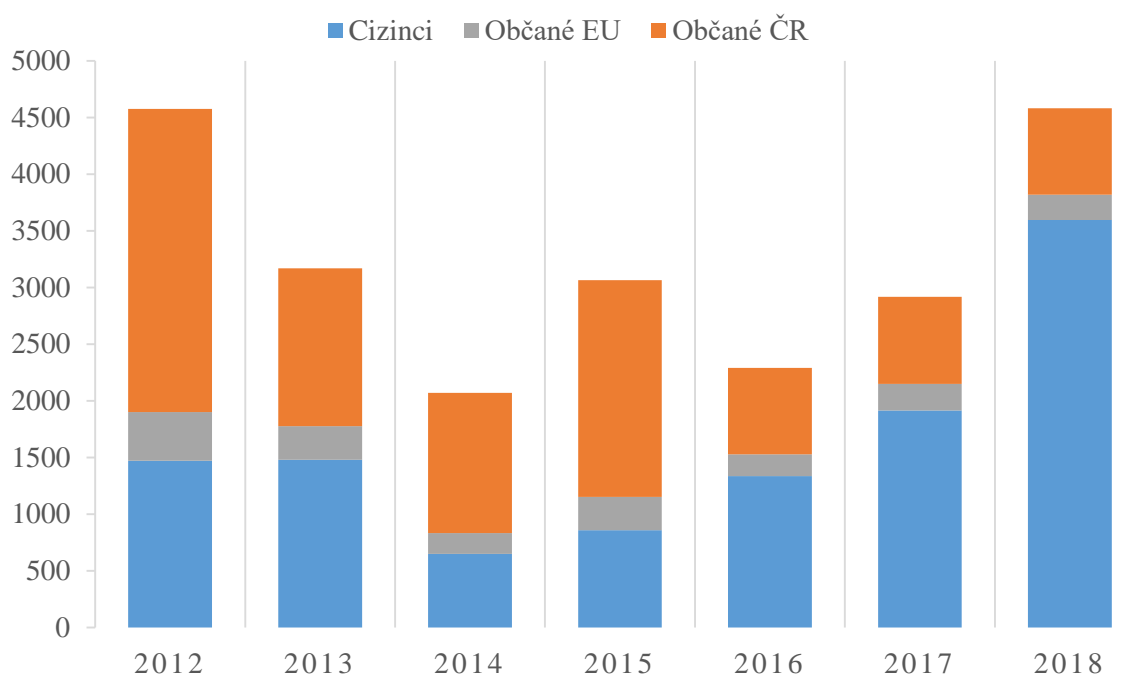
Tabulka 4 - Vývoj počtu zjištěných nelegálně pracujících osob ve vztahu k počtu kontrol

Rok	Počet kontrol	Počet osob zjištěných při nelegální práci			
		občané ČR	občané EU	cizinci	celkem
2012	35 557	2 675	430	1 471	4 576
2013	36 101	1 394	295	1 481	3 170
2014	15 911	1 238	184	650	2 072
2015	9 583	1 913	294	858	3 065
2016	9 308	760	193	1 337	2 290
2017	9 707	767	234	1 917	2 918
2018	8 339	763	225	3 595	4 583

Tabulka 5 - Počet zjištěných nelegálně pracujících osob ve vztahu k počtu kontrol a OIP

Oblastní inspektorát práce	Počet kontrol	Počet osob zjištěných při nelegální práci			
		občané ČR	občané EU	cizinci	celkem
Hlavní město Praha	952	48	3	396	444
Středočeský kraj	988	51	24	499	571
Jihočeský kraj a Vysočina	1 055	117	48	498	653
Plzeňský kraj a Karlovarský kraj	730	21	33	707	759
Ústecký kraj a Liberecký kraj	1 076	84	6	222	312
Královéhr. kraj a Pardubický kraj	824	104	17	191	307
Jihomoravský kraj a Zlínský kraj	1 348	124	57	651	829
Moravskosl. kraj a Olomoucký kraj	1 366	214	37	431	682
Celkem	8 339	763	225	3 595	4 583

Graf 2 - Vývoj počtu nelegálně pracujících osob

V porovnání s rokem 2017 lze v roce 2018 sledovat výrazný nárůst v počtu nelegálně pracujících cizinců ze zemí mimo EU, zatímco počet nelegálně pracujících občanů ČR a občanů zemí EU je meziročně srovnatelný. Pokračuje tedy trend, započatý již v roce 2016, který zřejmě souvisí se situací na trhu práce a vysokou neuspokojenou poptávkou po pracovní síle.

Mezi nejčastěji zjištěné nelegálně zaměstnané cizince patřili v roce 2018, a to shodně s rokem 2017, občané **Ukrajiny, Vietnamu a Moldavska**.

Tabulka 6 - Nelegálně zaměstnaní cizinci ze zemí mimo Evropskou unii

Státní příslušnost	Počet osob
Ukrajina	2 873
Vietnam	285
Moldavsko	197
Srbsko	59
Uzbekistán	34
Bělorusko	23
Rusko	21
Gruzie	16
Indie	10
Nepál	8
ostatní země	69
Celkem	3 595

Mezi nejčastěji zjištěné nelegálně zaměstnané pracovníky z členských zemí EU patřili v roce 2018 občané **Slovenska, Rumunska, Bulharska a Maďarska**.

Tabulka 7 - Nelegálně zaměstnaní občané zemí EU

Státní příslušnost	Počet osob
Slovensko	84
Rumunsko	49
Bulharsko	47
Maďarsko	40
Lotyšsko	3
Polsko	1
Řecko	1
Celkem	225

Nelegálně pracující osoby byly v roce 2018 nejčastěji zjišťovány u zaměstnavatelů v oborech stavebnictví (u 219 subjektů), zpracovatelský průmysl (u 159 subjektů), velkoobchod, maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel (u 148 subjektů), ubytování, stravování a pohostinství (u 112 subjektů) a profesní, vědecké a technické činnosti (105 u subjektů).

Z pohledu velikosti zaměstnavatele se NLZ dopouštěli nejčastěji malí zaměstnavatelé (velikostní kategorie do 9 zaměstnanců, resp. 10 - 49 zaměstnanců) nebo zaměstnavatelé s 50 - 249 zaměstnanci.

Ačkoliv výsledky kontrol NLZ v předcházejících letech signalizovaly v oblasti NLZ spíše klesající výskyt tzv. **švarcsystému**, tedy pracovněprávního vztahu, zastřeného jiným právním vztahem, typicky obchodněprávním nebo občanskoprávním, výsledky kontrol v roce 2017 a především v roce 2018 svědčí o opaku. Porušení zákazu výkonu nelegální práce touto formou bylo konstatováno celkem v **510** případech. Ve 212 případech se jednalo o švarcsystém občanů ČR, ve 28 případech o švarcsystém občanů EU a ve 270 případech o švarcsystém cizinců ze zemí mimo EU.

Shodně s rokem 2017 byla tato forma nelegální práce zjišťována zejména na větších pracovištích, především ve výrobních halách, pásové výrobě a jiné méně kvalifikované práci. K upřednostnění obchodního vztahu před vztahem pracovněprávním, který má však faktický výkon závislé práce pouze zastřít, je objednatel (tedy zaměstnavatel) motivován především snížením nákladů na povinné odvody za zaměstnance a také absencí povinností, kterým by v případě řádně uzavřeného pracovněprávního vztahu vůči svému zaměstnanci musel dostat, ať už se jedná o stanovenou délku pracovní doby, možnost čerpání dovolené, nároků na příplatky, výpovědi ze strany zaměstnavatele pouze z důvodů, které jsou vymezeny zákoníkem práce nebo také odškodnění v případě pracovního úrazu zaměstnance.

Dodavatel (tedy zaměstnanec) pak může být motivován zejména příslibem vyššího výdělku, který souvisí s nižšími náklady objednatele (zaměstnavatele) při upřednostnění této formy spolupráce. V případě cizinců pak může být tato forma zastírání pracovněprávního vztahu snahou vyhnout se povinnosti disponovat povolením k zaměstnání, zaměstnaneckou či modrou kartou pro možnost zaměstnání v ČR.

Za nejvíce společensky nebezpečné je pak možné považovat případy, kdy se ze strany dodavatele (zaměstnance) jedná o ne zcela dobrovolnou formu spolupráce a uzavření pracovněprávního vztahu by pro zaměstnance bylo výhodnější. V případě cizinců pak případy, kdy je snahou obcházení povinností mít zákonem stanovené oprávnění k zaměstnání na území ČR. Právě s těmito případy se inspektoři v kontrolní praxi setkávají velmi často a ojedinělé tak nejsou případy kontrol, kdy jsou i desítky cizinců - osob samostatně výdělečně činných kontrolou zjištěny např. při pásové výrobě.

I v případě kontrolní činnosti je však nutné respektovat také určitou míru smluvní volnosti v obchodněprávních a občanskoprávních vztazích, a proto jsou v případě podezření na výkon nelegální práce formou švarcsystému tyto případy vždy pečlivě a individuálně posuzovány. Znaky závislé práce, ale také míra vůle obou stran k takové formě spolupráce, jsou podstatné zejména v případech, kdy je bez dalšího možno akceptovat, že daná činnost může být vykonávána jak v rámci uzavřeného pracovněprávního vztahu, tak v rámci vztahu obchodněprávního a může být tedy předmětem podnikatelské činnosti (např. finanční poradenství, lektorská činnost, kreativní činnosti a další).

Shodně s předchozími lety se inspektoři v kontrolní činnosti setkávali také v roce 2018 s **vysláním pracovníků** na území ČR zaměstnavateli z okolních států EU. Jednalo se zejména o vyslání na území ČR v rámci poskytování služeb (s odkazem na Směrnici Evropského parlamentu a Rady č. 96/71/ES o vyslání pracovníků v rámci poskytování služeb).

Orgány inspekce práce v těchto případech zjišťovaly, zda se jedná o poskytování služby nebo o „fiktivní vyslání“, kterým je zastírán pronájem pracovní síly. Ze zkušeností z kontrolní činnosti, stejně tak jako z výsledků provedených kontrol, vyplývá, že se velmi často jedná o

polské zaměstnavatele, kteří na území ČR vysílají zaměstnance **ukrajinské státní příslušnosti**, kteří disponují oprávněním k pobytu uděleným právě v Polsku a které je opravňuje k pobytu na území států schengenského prostoru (tedy i ČR) po dobu nejdéle 90 dní během jakýchkoliv 180 dní. V řadě případů je však kontrolou zjištěno, že vysláním na území ČR v rámci poskytnutí služby je pouze zastírán výkon závislé práce pro zaměstnavatele na území ČR. Přestože tito zaměstnanci mnohdy disponují dokladem prokazujícím pracovněprávní vztah s vysílajícím polským zaměstnavatelem, je prostřednictvím navázané spolupráce s ČSSZ, případně prostřednictvím systému IMI, ověřeno, že polský zaměstnavatel tyto osoby nepřihlásil do polského systému sociální zabezpečení jako své zaměstnance a předkládané doklady jsou mnohdy vyhotoveny ryze účelově.

Kontroly NLZ se vyznačují velkou časovou a administrativní náročností a výjimkou nejsou ani kontroly v délce několika měsíců. Charakteristické je zde tzv. **řetězení obchodních vztahů**, do kterých je zpravidla zapojeno několik subjektů a počet kontrolovaných osob tak může narůstat. Určit jednoznačně skutečného zaměstnavatele osob vyskytujících se na pracovišti, kterého nejsou schopny jednoznačně identifikovat ani kontrolou zjištěné fyzické osoby, ať už se jedná o záměrné klamání inspektora či nevědomost, je velmi obtížné až nemožné. Provozovatelé kontrolovaných pracovišť mnohdy nemají povědomí či úmyslně nesdělují informace o skutečnostech vztahujících se k výkonu práce jednotlivých kontrolovaných fyzických osob, neposkytují odpovídající součinnost k prokázání vazby zaměstnavatel-zaměstnanec, odmítají odpovědnost za osoby vykonávající práci na jejich pracovišti a odpovědnost přesouvají na své obchodní partnery.

Stále častěji se tak inspektoři při kontrolní činnosti potýkají s nesoučinností ať již kontrolovaných či povinných osob, což prodlužuje a ztěžuje průběh samotné kontroly. Problém může být také jazyková a komunikační bariéra v případě kontrol cizinců.

Od 11. června 2017 je v platnosti bezvívizový styk s Ukrajinou, který se však týká pouze občanů Ukrajiny, kteří jsou držitelé biometrického pasu. Přestože se tento bezvívizový styk vztahuje pouze pro nevýdělečný účel pobytu, narůstají případy, kdy tito cizinci s biometrickým pasem přicestují do ČR a vykonávají zde závislou práci v domnění, že mají i volný vstup na trh práce v ČR.

Kromě NLZ byla nejčastěji zjištěna následující porušení zákona o zaměstnanosti:

Ustanovení zákona o zaměstnanosti	Popis porušení	Počet porušení
§ 136	Nesplnění povinnosti zaměstnavatele mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu a nesplnění této povinnosti ze strany zaměstnavatele usazeného v jiném členském státu EU, který v rámci poskytování služeb vyslal svého zaměstnance k dočasnému výkonu práce do ČR, přičemž doklady, jimiž je plněna tato povinnost, musí být přeloženy do českého jazyka.	873
§ 87, § 88	Nesplnění povinnosti zaměstnavatelů vůči krajským pobočkám ÚP ČR ve vztahu k zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí.	743
§ 102	Zaměstnavatelé nesplnili evidenční povinnost ve vztahu k zaměstnancům ze zahraničí.	97
Celkový počet porušení		6 598

Kromě NLZ byla nejčastěji zjištěna porušení zákoníku práce:

Ustanovení zákoníku práce	Popis porušení	Počet porušení
§ 77 odst. 1	Nesplnění povinnosti mít písemně uzavřenu dohodu o provedení práce nebo dohodu o pracovní činnosti.	191
§ 75	Nedodrženo ustanovení zákoníku práce ve vztahu k výkonu práce na základě dohody o provedení práce.	111
§ 138	Nedodržení ustanovení týkající se sjednání výše odměny z dohody a podmínek pro její poskytování v dohodě o pracovní činnosti nebo v dohodě o provedení práce.	60
Celkový počet porušení		666

Velmi častým porušením doprovázejícím kontroly NLZ, zejména tedy realizovaných na pracovištích s velkým počtem pracovníků ze zahraničí je nesplnění informační povinnosti zaměstnavatele dle ustanovení § 87 zákona o zaměstnanosti vůči ÚP ČR v případě zaměstnávání zahraničních pracovníků.

V roce 2018 se oddělení inspekce NLZ podílela na realizaci celkem čtyř mimořádných kontrolních akcí a jedné mimořádné preventivní akce.

Ve dnech 14. – 18. 5. 2018 proběhla **mimořádná kontrolní akce NLZ občanů ČR a cizinců**, která byla zaměřena na **pracovní vykořisťování**. Také tuto akci organizovala Policie ČR. Z kontrolní i poradenské činnosti, která je inspektoráty široké veřejnosti poskytována, vyplývá stále přetrvávající nízké právní povědomí o pracovněprávní problematice, a to nejen u cizinců. Jako problematická se v případě cizinců jeví také jazyková bariéra. Výše uvedené skutečnosti tak mohou mít vliv nejen na zvýšený výskyt výkonu nelegální práce u těchto osob, ale také zvýšení rizika pracovního vykořisťování.

V rámci této mimořádné kontrolní akce bylo inspektoráty v celé ČR **zahájeno 50 kontrol**, z nichž bylo v průběhu 2018 **dokončeno celkem 44 kontrol**. Zbývající kontroly budou dokončeny v průběhu roku 2019.

V rámci této akce bylo zjištěno celkem **37 nelegálně pracujících osob**. Ve 4 případech se jednalo o občany ČR, ve 2 případech pak o občany EU (Slovensko) a ve 31 případech o cizince ze zemí mimo EU (29 občanů Ukrajiny a 2 občany Moldavska).

Kontrolami bylo zjištěno celkem **80** porušení pracovněprávních předpisů. Kromě výkonu nelegální práce bylo kontrolní činností dále, mimo jiné, zjištěno:

- **20** porušení v oblasti informační povinnosti zaměstnavatele v souvislosti se zaměstnáváním zaměstnanců ze zahraničí,
- **6** porušení v oblasti náležitosti a formy pracovní smlouvy a
- **3** porušení spočívající v nedodržení povinnosti zaměstnavatele mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu; v jednom z těchto případů se pak jednalo o nedodržení této povinnosti ze strany zaměstnavatele usazeného v jiném členském státu EU, který v rámci poskytování služeb vyslal svého zaměstnance k dočasnému výkonu práce do ČR.

Mimořádná preventivní akce zaměřená na kontrolu vysílání pracovníků v mezinárodní silniční dopravě proběhla ve dvou termínech. Dne 27. 7. 2018 proběhla akce na čtyřech místech v Plzeňském, Karlovarském, Ústeckém a Moravskoslezském kraji (hraniční přechod Rozvadov, čerpací stanice na dálnici D6, čerpací stanice na dálnici D8 a čerpací stanice na dálnici D1) a dne 6. 8. 2018 na třech místech v Jihomoravském a Plzeňském kraji (hraniční přechod Mikulov, Hatě a Rozvadov).

Preventivní akce se společně účastnila Policie ČR, Služba dopravní policie, mobilní jednotka Centra služeb pro silniční dopravu a místně příslušné OIP. Akce probíhala pod odborným dohledem Policejního prezidia a Státního úřadu inspekce práce. Za místně příslušné OIP se akce zúčastnili vždy dva inspektoři z oddělení inspekce NLZ.

Na základě výsledků mimořádné preventivní akce, která se shodným zaměřením proběhla již v roce 2017, byla i letošní zaměřena především na monitoring zahraničních zaměstnavatelů provozujících mezinárodní kamionovou dopravu s cílem opětovně tyto zaměstnavatele informovat o jejich povinnosti vyplývající z ustanovení § 136 odst. 1 a 2 zákona o zaměstnanosti, tedy uchovávat v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu, a to přeložených do českého jazyka.

S ohledem na výsledky loňského roku, kdy povinnost uloženou ustanovením § 136 odst. 2 zákona o zaměstnanosti splnil pouze jeden z 58 kontrolovaných zaměstnavatelů řidičů, se jevílo jako nezbytné provést tuto preventivní osvětovou akci také v roce 2018. V případě zjištění nedostatků byl řidič opět upozorněn na stanovené povinnosti a byla mu předána informační brožura o povinnosti mít na pracovišti (ve vozidle) kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu přeložených do českého jazyka. Brožura obsahovala tyto informace ve čtyřech jazykových verzích – češtině, angličtině, němčině a francouzštině.

V rámci této mimořádné preventivní akce bylo zkontrolováno celkem **154 řidičů**, z toho 51 na hraničním přechodu v Rozvadově, 11 na čerpací stanici dálnice D6, 18 na čerpací stanici D8, 20 na čerpací stanici D1, 39 na hraničním přechodu v Mikulově a 15 na hraničním přechodu v Hatích.

V 66 případech se jednalo o řidiče, kteří na území České republiky poskytovali službu (vykládka a nakládka zboží), v 88 případech pak o tzv. tranzit – tedy případy, kdy řidič přes Českou republiku pouze projíždí.

Tabulka 8 - Kontroly dle typu dopravy

Kontrolní stanoviště	Typ dopravy	
	Vykládka/nakládka v ČR	Tranzit
Rozvadov I	5	16
Rozvadov II	30	0
Karlovy Vary – dálnice D6	5	6
Ústí nad Labem – dálnice D8	11	7
Ostrava – dálnice D1	3	17
Mikulov	5	34
Hatě	7	8
Celkem	66	88

Z celkového počtu 154 kontrolovaných řidičů bylo zkontrolováno 134 řidičů z Evropské unie a 20 řidičů státní příslušnosti mimo Evropskou unii. Nejčastěji byli kontrolováni řidiči polské (25 osob), německé (19 osob), rumunské (19 osob), české (15 osob) a slovenské (15 osob) státní příslušnosti.

V případě zaměstnavatelů bylo předmětem kontrol 148 zaměstnavatelů ze států Evropské unie a 6 zaměstnavatelů ze států mimo Evropskou unii. U zaměstnavatelů pak byli nejčastěji zastoupeni zaměstnavatelé z Německa (36 zaměstnavatelů), Polska (29 zaměstnavatelů), Rakouska (15 zaměstnavatelů), Slovenska (14 zaměstnavatelů) a Litvy (13 zaměstnavatelů).

Při kontrolách se inspektoři zaměřili zvláště na kontrolu dodržování ustanovení § 136 odst. 1 zákona o zaměstnanosti – tedy povinnost právnické nebo fyzické osoby jako zaměstnavatele, mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu.

Této povinnosti dostala více než polovina zaměstnavatelů. Z celkového počtu 154 předložilo doklady prokazující pracovněprávní vztah 90 řidičů.

V případě kontrol dodržování ustanovení § 136 odst. 2 zákona o zaměstnanosti – tedy povinnosti zaměstnavatele usazeného v jiném členském státu EU, který v rámci nadnárodního poskytování služeb vyslal svého zaměstnance k dočasnému výkonu práce do ČR, uchovávat v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu, a to přeložených do českého jazyka, byla tato povinnost dodržena pouze v 18 případech.

Tabulka 9 - Kontrola dodržování ustanovení § 136 odst. 1 a odst. 2 zákona o zaměstnanosti

Kontrolní stanoviště	Dodržování ustanovení § 136 odst. 1 /odst. 2 zákona o zaměstnanosti		
	ano/ano	ano/ne	ne/ne
Rozvadov I	1	18	2
Rozvadov II	1	10	19
Karlovy Vary – dálnice D6	0	6	5
Ústí nad Labem – dálnice D8	5	5	8
Ostrava – dálnice D1	4	7	9
Mikulov	6	17	16
Hatě	1	9	5
Celkem	18	72	64

Z pohledu orgánů inspekce práce byla tato mimořádná preventivní akce hodnocena jako úspěšná, bez jakýchkoliv doprovodných komplikací na obou hraničních přechodech.

V měsících srpnu, listopadu a prosinci roku 2018 proběhly další **tři mimořádné kontrolní akce NLZ**, které byly realizovány **ve spolupráci s Policií ČR**, Službou cizinecké policie. Kontroly probíhaly na celém území ČR, kdy byla každým OIP provedena minimálně jedna kontrola v rámci každé kontrolní akce se zaměřením na větší pracoviště, kde lze předpokládat větší počet zaměstnanců, zejména cizinců.

V rámci těchto mimořádných kontrolních akcí bylo zkontrolováno více než 1 430 osob, z toho více než 650 cizinců. Řada kontrol proběhla na pracovištích, kde se nacházel větší počet

zaměstnavatelů, který dále narostl postupným rozplétáním obchodních vztahů. S ohledem na data zahájení těchto kontrol a také značnou časovou a administrativní náročnost, která tyto kontroly provází, bude velká část zahájených kontrol dokončena až v průběhu roku 2019.

Mimořádná kontrolní akce ve dnech 27. 8. do 31. 8. 2018 byla zaměřena na oblast stavebnictví a strojírenství. Celkem bylo **zahájeno 120 kontrol**, z nichž bylo do konce roku 2018 **dokončeno 34**.

Kontrolami bylo zjištěno celkem **25 nelegálně pracujících osob**. Ve 2 případech se jednalo o občany ČR, v 6 případech pak o občany EU a v 17 případech o cizince (7 občanů Indie, 5 občanů Ukrajiny, 3 občany Kyrgyzstánu a 1 občana Moldavska a 1 občana Ruska).

Kontrolami bylo zjištěno celkem **51 porušení** pracovněprávních předpisů. Kromě výkonu nelegální práce bylo kontrolní činností dále mimo jiné zjištěno:

- **12** porušení v oblasti informační povinnosti zaměstnavatele v souvislosti se zaměstnáváním zaměstnanců ze zahraničí,
- **9** porušení spočívající v nedodržení povinnosti zaměstnavatele mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu,
- **1** porušení spočívající ve zprostředkování zaměstnání bez povolení,
- **1** porušení spočívající v zastřeném zprostředkování zaměstnání.

Další mimořádná kontrolní akce proběhla od 5. 11. do 9. 11. 2018 a byla rovněž zaměřena na oblast stavebnictví. Celkem bylo **zahájeno 51 kontrol**, z nichž bylo do konce roku 2018 **dokončeno 23**.

Dokončenými kontrolami byly zjištěny **4 nelegálně pracující osoby**, ve 2 případech se jednalo o občany ČR a ve 2 případech o občany Ukrajiny.

V rámci dokončených kontrol bylo zjištěno 9 porušení pracovněprávních předpisů. Kromě výkonu nelegální práce bylo kontrolní činností dále zjištěno:

- porušení spočívající v nedodržení povinnosti zaměstnavatele mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu a
- porušení v oblasti informační povinnosti zaměstnavatele v souvislosti se zaměstnáváním zaměstnanců ze zahraničí.

Další mimořádná kontrolní akce proběhla od 10. 12. do 14. 12. 2018 a byla zaměřena na velkosklady a logistická centra, kde byl opět předpoklad většího počtu zaměstnanců. Při této mimořádné kontrolní akci bylo **zahájeno 28 kontrol**, z nichž do konce roku **dokončeny 3**.

V jednom případě bylo kontrolou zjištěno porušení spočívající v nedodržení povinnosti zaměstnavatele mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu. Vzhledem ke skutečnosti, že v roce 2018 bylo dokončeno pouze 10 % ze zahájených kontrol, je možné očekávat další zjištěná porušení vyplývající z těchto kontrol při jejich dokončení v roce 2019.

V rámci činnosti jednotlivých inspektorátů práce byly v roce 2018 realizovány také **regionální kontrolní akce** zaměřené na NLZ. Tyto regionální kontrolní akce byly zaměřeny na ty oblasti podnikání kontrolovaných osob, které jednotlivé inspektoráty, dle zkušeností, výsledků kontrolní činnosti a monitoringu, vyhodnotily jako rizikové.

Jednotlivé inspektoráty práce vedou správní řízení zahájená nejen na základě vlastních kontrolních zjištění, ale také správní řízení na základě zjištění z kontrol provedených Celní správou. Postupují tak v souladu s ustanovením § 126 odst. 4 věty poslední zákona o zaměstnanosti.

Za porušení právních předpisů v oblasti NLZ bylo v roce 2018 uloženo **496 pokut v celkové výši 151 351 500 Kč**. Z tohoto byly dvě pokuty ve výši 22 000 Kč uloženy fyzickým osobám za přestupek výkonu nelegální práce.

Tabulka 10 - Počet a výše pokut za nelegální zaměstnávání uložených v roce 2018

Důvod uložení pokuty	Počet uložených pokut	Výše uložených pokut v Kč
§ 139 odst. 1 písm. c) zákona o zaměstnanosti, výkon nelegální práce fyzickou osobou	2	22 000
§ 139 odst. 1 písm. d) zákona o zaměstnanosti, umožnění výkonu nelegální práce podle § 5 písm. e) bod 1 (výkon práce mimo pracovněprávní vztah) nebo bod 2 (cizinec bez povolení k zaměstnání)	2	37 000
§ 140 odst. 1 písm. c) zákona o zaměstnanosti, umožnění výkonu nelegální práce podle § 5 písm. e) bod 1 (výkon práce mimo pracovněprávní vztah) nebo bod 2 (cizinec bez povolení k zaměstnání)	481	147 126 500
§ 140 odst. 1 písm. e) zákona o zaměstnanosti, umožnění výkonu nelegální práce podle §5 písm. e) bod 3 (cizinec bez povolení k pobytu)	40	4 166 000

Jedná se o pokuty uložené ve správních řízeních v období od 1. 1. do 31. 12. 2018, tj. částečně se může jednat o pokuty za protiprávní jednání zjištěná i kontrolami provedenými v předchozích obdobích. (Počet pokut nelze sčítat, neboť jedna pokuta může zahrnovat více přestupků.)

Za porušení **informační povinnosti** dle ustanovení § 87 zákona o zaměstnanosti bylo v roce 2018 uloženo celkem **431 pokut ve výši 5 249 500 Kč**. Za porušení ustanovení § 136 zákona o zaměstnanosti pak bylo v roce 2018 uloženo celkem **396 pokut ve výši 6 164 000 Kč**. I v tomto případě se jedná o pokuty za protiprávní jednání zjištěná také kontrolami provedenými v předchozím období, tedy nejen v roce 2018.

V roce 2018 bylo NLZ zjištěné kontrolami zahájenými a dokončenými v roce 2018 uloženo **93 pokut** v celkové výši **29 716 500 Kč**. V případě nesplnění **informační povinnosti** dle ustanovení § 87 zákona o zaměstnanosti bylo uloženo celkem **121 pokut ve výši 1 480 500 Kč** a za porušení ustanovení § 136 zákona o zaměstnanosti celkem **77 pokut ve výši 971 000 Kč**.

Podstatná část pokut za zjištění z kontrol roku 2018 pak bude předmětem správního řízení v následujících letech.

Tabulka 11 - Počet a výše pokut uložených v roce 2018 za NLZ na základě kontrol roku 2018

Důvod uložení pokuty	Počet uložených pokut	Výše uložených pokut v Kč
§ 139 odst. 1 písm. d) zákona o zaměstnanosti, umožnění výkonu nelegální práce podle § 5 písm. e) bod 1 (výkon práce mimo pracovněprávní vztah) nebo bod 2 (cizinec bez povolení k zaměstnání)	1	7 000
§140 odst. 1 písm. c) zákona o zaměstnanosti, umožnění výkonu nelegální práce podle §5 písm. e) bod 1 (výkon práce mimo pracovněprávní vztah) nebo bod 2 (cizinec bez povolení k zaměstnání)	90	29 148 500
§140 odst. 1 písm. e) zákona o zaměstnanosti, umožnění výkonu nelegální práce podle § 5 písm. e) bod 3 (cizinec bez povolení k pobytu)	7	561 000

(Pozn. Jedná se o pokuty za protiprávní jednání, zjištěná kontrolami zahájenými a dokončenými v roce 2018. Počet pokut nelze sčítat, neboť jedna pokuta může zahrnovat více přestupků.)

Výkon a umožnění nelegální práce patří mezi patologické jevy, které mají dopad nejen do oblasti pracovněprávní, ale také do oblasti veřejných rozpočtů a financí. Subjektům, které výkon nelegální práce umožňují, může poskytovat nežádoucí konkurenční výhodu. Samotným výkonem nelegální práce si fyzické osoby, mimo jiné, odpírají možnost ochrany, kterou jim poskytují pracovněprávní předpisy. Nelegálně pracující není zpravidla účasten na sociálním pojištění, což může mít v budoucnosti vliv také na jeho sociální zázemí.

Setrvat proto v nastoleném trendu provádění kontrol v oblasti NLZ je tak více než nezbytné. Úkolem orgánů inspekce práce je působit nejen represivně, ale také preventivně a to nejen na zaměstnavatele, umožňující výkon nelegální práce, ale také na zaměstnance, kteří by se mohli výkonu nelegální práce dopustit.

Pozitivní skutečností je stále rostoucí informovanost a právní povědomí, a to jak na straně zaměstnavatelů, tak na straně zaměstnanců, o právech a povinnostech spojených s výkonem závislé práce. Poctiví zaměstnavatelé chápou prospěšnost kontrol a vnímají je jako preventivní nástroj před nekalými soutěžními praktikami, mezi které NLZ bezesporu patří, a případně jako nástroj narovnání konkurenčního prostředí, které je těmito praktikami narušeno. Naplnění preventivní role prováděných kontrol potvrzuje také skutečnost, že při následných či opakovaných kontrolách již bývají nedostatky zjištěny v mnohem menší míře nebo vůbec.

Nedílnou součástí činnosti kontrolních orgánů je také poskytování konzultační a poradenské činnosti, která je poskytována nejen v rámci samotných kontrol, kdy kontrolovaná osoba či zaměstnanec projeví vůli svou činnost vykonávat v souladu s pracovněprávními předpisy, ale také prostřednictvím elektronické či osobní komunikace v rámci základního pracovněprávního poradenství, které je poskytováno SÚIP a v rámci všech OIP.

3.2 Zastřené zprostředkování zaměstnání

Oblasti agenturního zaměstnávání se SÚIP primárně věnuje v rámci kontrol spadajících do oblasti pracovněprávních vztahů. Samotné zprostředkování zaměstnání může být realizováno třemi formami – vyhledáním zaměstnání pro fyzickou osobu, která se o práci uchází, a vyhledáním zaměstnanců pro zaměstnavatele, který hledá nové pracovní síly, zaměstnáváním fyzických osob za účelem výkonu jejich práce pro uživatele a také poradenská a informační činnost v oblasti pracovních příležitostí. Pro příslušnou formu zprostředkování zaměstnání pak musí mít agentura práce (ať se již jedná o fyzickou či právnickou osobu) povolení.

Kromě této základní podmínky je nejen ZoZ, ale také zákoníkem práce kladena na zprostředkování zaměstnání, zejména realizovaného formou zaměstnávání fyzických osob za účelem výkonu jejich práce pro uživatele, kladena řada podmínek a povinností, které se vztahují nejen na samotné agentury práce, ale také na uživatele. Z pohledu přidělovaných zaměstnanců se jedná zejména o splnění povinností, které mají za cíl zachovat rovné pracovní a mzdové podmínky přidělovaných zaměstnanců a kmenových zaměstnanců uživatele.

Kontroly realizované ze strany orgánů inspekce práce v posledních třech letech však ukazují na skutečnost, že dochází stále častěji k zneužívání tohoto zavedeného institutu formou zastřené zprostředkování zaměstnání.

Do legislativy byl pojem zastřené zprostředkování a s ním související přestupky zaveden až novelizací ZoZ, která nabyla účinnosti dne 29. 7. 2017. Zastřené zprostředkování bylo nově definováno ustanovením § 5 písm. g) zákona o zaměstnanosti jako činnost právnické nebo fyzické osoby spočívající v pronájmu pracovní síly jiné právnické osobě nebo fyzické osobě, aniž by byly dodrženy podmínky pro zprostředkování zaměstnání realizované formou zaměstnávání fyzických osob za účelem výkonu jejich práce pro uživatele, kterým se rozumí jiná právnická či fyzická osoba, která práci přiděluje a dohlíží na její provedení.

Novelizace zavedla také **nový přestupek**, kterého se dopouští fyzická, právnická či fyzická podnikající osoba, která zastřeně zprostředkovává zaměstnání. Fyzické osobě může být za tento přestupek uložena pokuta až do výše 5 000 000 Kč. Právnické osobě a fyzické podnikající osobě pak pokuta v rozsahu 50 000 – 10 000 000 Kč. Před touto novelizací a zavedením pojmu zastřené zprostředkování zaměstnání do legislativy byl pronájem pracovní síly bez dodržení podmínek pro zprostředkování zaměstnání orgány inspekce práce hodnocen jako přestupek zprostředkování zaměstnání bez řádného povolení k této činnosti, za který bylo možné jak fyzické osobě, tak právnické či fyzické osobě podnikající uložit pokutu maximálně do výše 2 000 000 Kč. Vymezení pojmu zastřené zprostředkování zaměstnání, stejně jako doplnění souvisejícího přestupku a pokuty na úrovni umožnění výkonu nelegální práce, jasněji vymezilo nejen samotný pojem, ale také jeho závažnost a společenskou nebezpečnost.

Kontrolní činnosti zaměřené na oblast agenturního zaměstnávání se SÚIP věnuje již více než deset let. Od roku 2016 jsou však mezi hlavní kontrolní oblasti zařazeny také kontroly zaměřené na oblast zastřené zprostředkování zaměstnání. Tyto byly v roce 2016 realizovány formou mimořádné kontrolní akce a od roku 2017 jsou zařazeny mezi kontrolní priority orgánů inspekce práce v oblasti zaměstnanosti.

V případě zastřené zprostředkování zaměstnání se v praxi nejčastěji jedná o případy, kdy je řádné zaměstnání fyzických osob za účelem výkonu jejich práce pro uživatele zastíráno uzavřeným obchodním vztahem. Obchodní smlouvou, ať se již jedná o smlouvu o dílo, vzájemné spolupráci či mandátní smlouvu, je pak nejčastěji nahrazována řádně uzavřená dohoda o dočasném přidělení zaměstnance mezi agenturou práce a uživatelem.

Při kontrole je každý jednotlivý případ inspektorem pečlivě a individuálně posuzován podle všech konkrétních okolností a inspektor se zabývá především otázkou, zda je vztah dvou subjektů vztahem agentury práce a uživatele a mělo by se tedy jednat o agenturní zaměstnávání, případně tedy jeho zastřenou formu, nebo zda jde skutečně o čistě obchodní vztah.

Jak již bylo zmíněno, mnohdy se inspektoři při kontrole setkají s případy, kdy je spolupráce dvou subjektů ošetřena Rámcovou smlouvou o dílo. Dle občanského zákoníku se však dílem rozumí zhotovení určité věci, nespadá-li pod kupní smlouvu, a dále údržba, oprava nebo úprava věci, nebo činnost s jiným výsledkem. Dílem je tak výsledek určité činnosti, za kterou je možné určit odpovědnost za vady takového díla, nikoliv samotná činnost, jak tomu v těchto případech bývá.

V případě outsourcingu, kdy jeden subjekt vyčlení různé své podpůrné a vedlejší činnosti a smluvně je svěří jiné společnosti, která se na danou činnost specializuje, nesmí tento subjekt požadovat plnění těchto vyčleněných činností určitým počtem pracovníků, ale tato jiná společnost sama rozhoduje o způsobu plnění, o počtu pracovníků, kteří se budou na dané činnosti podílet, tuto službu provádí na své náklady a na svou odpovědnost. V případě pronájmu pracovní síly naopak pronajímatel (tedy agentura práce) své zaměstnance, které přidělil k výkonu práce u uživatele, při jejich činnosti neřídí a nemá ani odpovědnost za výsledek práce těchto svých přidělených zaměstnanců.

Se zastíráním zprostředkování zaměstnání se inspektoři setkávají nejen u obchodních společností, které z různých důvodů povolení k příslušné formě zprostředkování zaměstnání nemají, a přesto se jako agentura práce chovají, tak také u společností, které sice příslušným povolením ke zprostředkování zaměstnání disponují, ale přesto přidělují své zaměstnance k uživateli na základě obchodních vztahů, namísto uzavření dohody o dočasném přidělení zaměstnance k uživateli, tak jak to vyžaduje zákoník práce. Výjimečné nejsou ani případy, kdy agentura práce platné povolení v minulosti měla, nicméně jím v současné době již nedisponuje, a přesto činnost zprostředkování zaměstnání dále vyvíjí – často právě výše zmíněnou zastřenou formou.

Shodně s předchozím rokem se také v roce 2018 inspektoři při kontrolní činnosti setkávali se zastřeným zprostředkováním zaměstnání u agentur práce a společností se zahraničními statutárními zástupci. Ve snaze zajistit potřebnou pracovní sílu se při kontrole na pracovišti často nacházeli zaměstnanci hned několika společností. Stejně tak stále narůstají případy, kdy je do uzavřených obchodních vztahů zapojeno více subjektů (tzv. řetězení) a rozklíčování těchto obchodních vztahů je velmi náročné. Nebylo tak výjimkou, že na základě kontroly provedené

na jednom pracovišti došlo následně k zahájení několika dalších kontrol u subjektů, které na daném pracovišti také působily. Inspektoři se také setkávali s tím, že se subjekty, pro které byla na daném pracovišti práce vykonávána, zříkaly odpovědnosti za pracovníky nacházející se na tomto pracovišti a svoje jednání dokládaly uzavřenými obchodními smlouvami. Toto přenášení odpovědnosti často končilo u zaměstnavatele, který byl nekontaktní nebo v rámci kontroly neposkytoval zákonem stanovenou součinnost. Nesoučinnost a neochota spolupracovat při kontrole se projevovala nejen ze strany kontrolovaného subjektu, ale také ze strany uživatelů či samotných zaměstnanců vykonávajících práci. Kontrolované osoby se pak často snažily mařit či alespoň prodloužit kontrolu a kontrolnímu orgánu předkládaly zavádějící doklady a informace.

S časovou náročností kontrol zaměřených na oblast zastřené zprostředkování zaměstnání souvisí také skutečnost, že v mnohých případech byl kontrolovanou osobou zahraniční subjekt, jehož sídlo se nenacházelo na území ČR a komunikace s ním tak byla velmi zdlouhavá.

V případech těchto kontrol byla v hojné míře využívána spolupráce s ČSSZ, a to především v oblasti zjišťování příslušnosti k právním předpisům v souvislosti se zaměstnáváním cizinců a také *Systému pro výměnu informací o vnitřním trhu IMI*, který zjednodušuje výměnu informací mezi členskými státy Evropské unie.

Velmi často se inspektoři při těchto kontrolách setkávali s cizinci, kdy jistou překážku v kontrolní činnosti představovala také jazyková a komunikační bariéra. Nejen cizinci, ale také občané ČR a jiných zemí EU mají často velmi nízké povědomí o legislativě upravující zprostředkování zaměstnání; nezdědka se tak při kontrole stávalo, že tito kontrolovaní pracovníci nebyli schopni označit a identifikovat svého skutečného zaměstnavatele a mnohdy ani neměli tušení, že jejich skutečný zaměstnavatel není totožný s tím, na jehož pracovišti práci vykonávají.

Kontroly zaměřené na oblast zastřené zprostředkování zaměstnání byly často doprovázeny zjištěním výkonu a umožnění výkonu nelegální práce, zejména cizincům.

V roce 2018 bylo provedeno celkem **268 kontrol** přímo zaměřených na oblast zastřené zprostředkování zaměstnání. Kontroly proběhly celkem u **248 subjektů**, z toho se ve 243 případech jednalo o právnické osoby a v 5 případech o podnikající fyzické osoby.

Kontroly byly prováděny na území celé ČR a jednalo se především o větší průmyslové areály, výrobní haly a stavby – tedy pracoviště s větším počtem zaměstnanců a také pracoviště, kde je, vzhledem k prováděné práci větší potřeba pracovní síly.

Při kontrolní činnosti byly inspektoráty využity nejen zkušenosti z předchozí kontrolní činnosti, ale také místní znalost inspektorů a cílený monitoring vytipovaných pracovišť. Podstatným zdrojem informací byly také podněty, ať již směřující do oblasti agenturního zaměstnání tak také do oblasti umožnění výkonu nelegální práce. Tyto podněty jsou podávány jak ze strany veřejnosti, tak ze strany správních orgánů, např. Ministerstva vnitra – Odboru azylové a migrační politiky, které poskytlo inspektorátům informace o možném NLZ a neoprávněném agenturním zaměstnávání, získané při udělování či prodloužování povolení k pobytu pro cizince. V případě podnětů ze strany veřejnosti se jak OIP tak SÚIP stále častěji setkávaly s podněty podávanými cizinci. S ohledem na charakter kontrol a především předpoklad většího množství cizinců na pracovišti, byly tyto kontroly prováděny také ve spolupráci s Policií ČR, Službou cizinecké policie.

Při kontrolách zaměřených na zastřené zprostředkování zaměstnání bylo zjištěno celkem **817 porušení** pracovněprávních předpisů, přičemž **zastřené zprostředkování zaměstnání**, tak jak je definováno ustanovením § 5 písm. g) zákona o zaměstnanosti, bylo zjištěno u **116 subjektů**.

V rámci těchto kontrol bylo zjištěno také **397 osob při výkonu nelegální práce** – ve 4 případech se jednalo o občany ČR, ve 49 případech pak o občany jiných zemí EU (nejpočetněji byli zastoupeni ve 36 případech občané Bulharska) a ve 344 případech o cizince – občany ze zemí mimo EU, kdy byli nejpočetněji zastoupeni občané Ukrajiny (ve 321 případech) a občané Moldavska (v 17 případech).

Stejně jako v předchozích letech doprovázelo kontroly primárně zaměřené na zastřené zprostředkování zaměstnání také porušování jiných pracovněprávních předpisů. Nejčastěji se jednalo o tato porušení:

- **81** porušení v oblasti informační povinnosti zaměstnavatele v souvislosti se zaměstnáváním zaměstnanců ze zahraničí,
- **39** porušení v oblasti dodržování podmínek, za kterých je možné zprostředkovávat zaměstnání (tedy na základě povolení k příslušné formě zprostředkování zaměstnání),
- **26** porušení v oblasti povinnosti zaměstnavatele mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu,
- **9** porušení v oblasti evidenční povinnosti zaměstnavatele v souvislosti se zaměstnáváním zaměstnanců ze zahraničí,
- **6** porušení v oblasti přidělování zaměstnance agentury práce k výkonu práce u uživatele (zejména v oblasti obsahu písemného pokynu přidělení zaměstnance k uživateli a nezabezpečení srovnatelných podmínek),
- **4** porušení v oblasti náležitostí dohody o dočasném přidělení uzavřené mezi agenturou práce a uživatelem.

Kromě kontrol zaměřených na tuto oblast bylo **zastřené zprostředkování zaměstnání** zjištěno u dalších **126 subjektů** v rámci kontrol, které byly primárně zaměřeny na jinou kontrolní oblast, zejména na zaměstnanost.

Zastřené zprostředkování zaměstnání bylo nejčastěji konstatováno u subjektů v odvětví stavebnictví (45 subjektů), v profesních, vědeckých a technických činnostech (33 subjektů), v odvětví velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel (32 subjektů) a v administrativních a podpůrných činnostech (27 subjektů).

Za přešůpek zastřeného zprostředkování zaměstnání bylo v roce 2018 uloženo celkem **29 pokut v celkové výši 7 123 000 Kč**. Jedná se o všechny pokuty uložené v roce 2018, částečně se tedy může jednat o pokuty za zastřené zprostředkování zaměstnání zjištěné kontrolami provedenými v roce 2017.

Při současné situaci na tuzemském trhu práce a nedostatku pracovních sil se zaměstnavatelé stále častěji uchylují k využívání služeb agentur práce, ať už se jedná o vyhledávání potenciálních zaměstnanců, např. z řad cizinců nebo o pronájem této pracovní síly. Na obě tyto formy získávání pracovníků je však legislativou kladena řada požadavků, které se subjekty v mnohých případech snaží obejít, ať již zastíráním vztahů vyplývajících z agenturního zaměstnávání nebo formou umožnění výkonu NLZ.

Výsledky kontrol zaměřených na tuto problematiku v posledních třech letech jasně ukazují, že je opodstatněné věnovat této problematice zvýšenou pozornost. Kontroly zastřeného zprostředkování zaměstnání jsou proto zařazeny mezi hlavní kontroly v oblasti zaměstnanosti také v roce 2019.

3.3 Plnění povinného podílu zaměstnávání osob se zdravotním postižením

Nedílnou součástí kontrolní činnosti orgánů inspekce práce v oblasti zaměstnanosti jsou kontroly plnění povinnosti zaměstnavatelů zaměstnávat osoby se zdravotním postižením (OZP) ve výši povinného podílu těchto osob na celkovém počtu zaměstnanců.

Zaměstnávání OZP je důležité nejen z ekonomického hlediska, ale zapojení do pracovního procesu je přínosné také z psychologického hlediska a snižuje riziko vyloučení ze společnosti. Dlouhodobá opatření upravená v zákoně o zaměstnanosti mají za cíl, aby zaměstnavatelé zaměstnávali v pracovním poměru co nejvíce těchto osob.

SÚIP provádí kontroly na tomto úseku na základě podkladů poskytnutých generálním ředitelstvím a kontaktními pracovišti ÚP ČR, jejichž informační systém obsahuje jak informace o jednotlivých zaměstnavatelích, kteří jsou povinni OZP zaměstnávat, tak i informace o poskytovatelích náhradního plnění. V případě poskytovatelů náhradního plnění jsou pro kontrolní činnost důležité informace o rozsahu poskytovaného náhradního plnění, neboť zákon o zaměstnanosti stanoví poskytovatelům limit pro poskytnutí svých výrobků a služeb nebo poskytnutí zakázky. Tím, že novela zákona o zaměstnanosti ukládá dodavateli povinnost vložit do evidence náhradního plnění údaje o poskytnutém plnění do 30 kalendářních dnů od jeho zaplacení, získá odběratel průběžnou informaci o tom, zda byl či nebyl dodavatelem zahrnut do režimu náhradního plnění. Odběratelům je i tak nadále doporučováno, aby si prostřednictvím smluvně sjednali s dodavatelem odpovědnost za poskytování správných údajů, na jejichž základě je vypočítáváno plnění povinného podílu, a to včetně sankcí, tak aby bylo možné předejít případným sporům v této oblasti. Dle zákona o zaměstnanosti za plnění povinného podílu formou odběru výrobků a služeb a zadáváním zakázek odpovídá odběratel a odpovědnost dodavatele za správnost údajů poskytnutých odběrateli ani nadále není zákonem řešena.

Pro realizaci kontrol byly podkladem také poznatky z vlastní kontrolní činnosti a v neposlední řadě i podněty směřující do této oblasti.

Z kontrolní činnosti dlouhodobě vyplývá, že mnoho zaměstnavatelů neplní povinnost zaměstnávat OZP v zákonem stanovené výši ani neplní zákonnou povinnost některou z dalších forem náhradního plnění, tj. odběrem výrobků, služeb nebo zadáním zakázek zaměstnavatelům s více jak 50 % OZP (od 1. 1. 2018 od zaměstnavatelů, se kterými ÚP ČR uzavřel dohodu o uznání zaměstnavatele za zaměstnavatele na chráněném trhu práce podle § 78 zákona o zaměstnanosti) nebo odvodem do státního rozpočtu v zákonem stanovené lhůtě, tedy do 15. 2. následujícího roku. V mnoha případech je z kontrolní činnosti patrné, že k nesplnění povinností dochází i z důvodu nesprávného výpočtu.

Zaměstnavatelé také často nedodrží zákonem stanovenou povinnost do 15. 2. následujícího roku písemně ohlásit příslušné krajské pobočce ÚP ČR plnění povinného podílu zaměstnávání OZP, včetně způsobu plnění.

V roce 2018 bylo u **165 subjektů zahájeno** celkem **184 kontrol** zaměřených na tuto oblast, z toho celkem **158 kontrol** bylo v tomto roce i **dokončeno**. Z tohoto počtu bylo **175 kontrol** zahájeno u zaměstnavatelů a **9 kontrol** bylo zahájeno u poskytovatelů náhradního plnění.

Kontrolní činnost byla v roce 2018 nově zaměřena na plnění povinností stanovených novelou zákona o zaměstnanosti účinnou od 1. 10. 2017, která se týká evidence náhradního plnění. Předmětem nové právní úpravy byla elektronická evidence náhradního plnění, která zajišťuje dodržování limitu stanoveného pro objem náhradního plnění a zvyšuje právní jistotu odběratelů náhradního plnění. Evidence náhradního plnění tak poskytuje přehled o všech dodávkách realizovaných pro účely plnění povinného podílu zaměstnávání OZP, a tím vylučuje překračování limitu.

Při samotných kontrolách zaměstnavatelů byl vždy kontrolován výpočet průměrného přepočteného počtu všech zaměstnanců v pracovním poměru s následným výpočtem výše povinného podílu a dále průměrný přepočtený počet zaměstnanců OZP v pracovním poměru. U zaměstnanců se zdravotním postižením vždy ověřován i jejich status.

V roce 2018 bylo z celkového počtu **169 dokončených kontrol** (z toho 11 dokončovaných kontrol z roku 2017) směřujících do oblasti plnění povinného podílu zaměstnávání OZP zjištěno celkem **226 porušení**, z nichž nejčastější byly:

- **110** porušení spočívající v nesplnění zákonné povinnosti zaměstnávat OZP ve stanovené výši 4 % povinného podílu dle ustanovení § 81 zákona o zaměstnanosti,
- **67** porušení spočívající v nesplnění ohlašovací povinnosti o plnění povinného podílu vč. uvedení způsobu plnění místně příslušné krajské pobočce ÚP ČR dle ustanovení § 83 zákona o zaměstnanosti.

Tak jako v minulých letech bylo nejčastějším porušením nesplnění povinnosti provést odvod do státního rozpočtu ve lhůtě do 15. 2. následujícího roku. Pokud zaměstnavatelé neprovedou odvod do 15. 2. následujícího roku, pak dle zákona o zaměstnanosti nesplnili povinný podíl zaměstnávání OZP. Tato situace může nastat i tím, že zaměstnavatelé nepostupovali při svém výpočtu podle § 81 odst. 6 zákona o zaměstnanosti, který stanoví, že způsob výpočtu průměrného přepočteného počtu zaměstnanců, způsob naplnění celkové výše poskytovaných výrobků a služeb nebo poskytovaných zakázek a způsob výpočtu plnění povinného podílu stanoví ministerstvo prováděcím právním předpisem, tedy vyhl. č. 518/2004 Sb. Zaměstnavatelé často spoléhají na výpočet provedený účetním programem, aniž jsou schopni tento výpočet zkontrolovat. Dalším porušením bylo nedodržení lhůty pro ohlášení plnění povinnosti, která je dle ustanovení § 83 zákona o zaměstnanosti stanovena rovněž ve lhůtě do 15. 2. následujícího roku.

Za porušení zjištěná z těchto kontrol bylo v roce 2018 uloženo celkem **42** pokut v souhrnné výši **1 108 000 Kč**. Dalších **51** pokut v celkové výši **518 000 Kč** bylo uloženo na základě podkladů poskytnutých ze strany ÚP ČR, kdy správní řízení bylo zahájeno bez kontroly.

Z inspekční činnosti vyplývá, že tato problematika je pro zaměstnavatele stále spíše okrajovou záležitostí, které nevěnují patřičnou pozornost. V rámci kontrol je poskytováno poradenství při výpočtu průměrného přepočteného počtu zaměstnanců, který činí mnohým zaměstnavatelům stále problémy. Zaměstnavatelé také často poukazují na to, že v případě náhradního plnění je výpočet složitý a administrativně velmi náročný.

Naopak zavedení elektronické evidence náhradního plnění je velkým pomocníkem nejen při kontrolách zaměstnavatelů využívajícím náhradní plnění, ale i při kontrolách poskytovatelů náhradního plnění, kdy tato evidence všem přehledně zobrazuje nejen limity jednotlivých poskytovatelů náhradního plnění, ale i jednotlivá náhradní plnění.

S ohledem na stále se opakující zjištění je nutné i v roce 2019 věnovat této problematice patřičnou pozornost. Kontrolní činnost se zaměří na ty zaměstnavatele, kteří dle informací ÚP ČR měli plnit povinnost zaměstnávat OZP a v hlášení ÚP ČR deklarovali povinnost odvodu do státního rozpočtu, ale tento neodvedli v zákonem stanovené lhůtě, případně vůbec. Ještě více se inspektoři zaměří na kontrolu objemu skutečně poskytovaného a odebraného náhradního plnění jednotlivými zaměstnavateli v návaznosti na elektronickou evidenci náhradního plnění. Stejně jako v předchozích letech i v roce 2019 je cílem SÚIP nejen kontrolní, ale i poradenská činnost v této oblasti, tak aby i nadále docházelo ke zvýšení právního vědomí zaměstnavatelů.

3.4 Rovné zacházení a zákaz diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání

Kontrolní činnost orgánů inspekce práce se i v roce 2018 zaměřila na oblast rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání. Kontroly v této oblasti jsou prováděny jak na základě obdržených podnětů ke kontrole, tak na základě vlastního monitoringu OIP. Není ani výjimkou, že se touto oblastí inspektoři zabývají také při své další kontrolní činnosti.

Dosavadní kontrolní činnost orgánů inspekce práce potvrzuje, že při uplatňování práva na zaměstnání stále dochází ke znevýhodnění osob na trhu práce, zejména z hlediska věku a pohlaví. Vyplývá to hlavně z inzerovaných nabídek zaměstnání, z poradenské činnosti OIP, ale i z obdržených podnětů ke kontrole.

Dle zákona o zaměstnanosti je při uplatňování práva na zaměstnání zakázána jakákoliv diskriminace a hlediska pro výběr zaměstnanců musí zaručovat rovné příležitosti všem fyzickým osobám ucházejícím se o zaměstnání. Orgány inspekce práce se také zaměřují na nabídky zaměstnání, u nichž požadavky pro výběrová řízení nejsou formulovány neutrálně, případně odrazují případné zájemce omezeními z hlediska zdravotního stavu, pohlaví, věku a dalších důvodů, jak je definuje ustanovení § 4 odst. 2 zákona o zaměstnanosti, aniž je pro to oprávněný věcný důvod.

Státní úřad inspekce práce přijal v roce 2018 v oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání celkem **45** podnětů upozorňujících na možné diskriminační jednání.

OIP provedly v oblasti diskriminace a rovného zacházení při uplatňování práva na zaměstnání celkem **265 kontrol**, z toho bylo **23** kontrol realizováno na základě podnětu. V **220** případech byla sledovaná oblast hlavním předmětem kontroly a ve **22** případech byla oblast diskriminace a rovného zacházení při uplatňování práva na zaměstnání vedlejším předmětem kontroly, např. kontrol zaměřených na odhalování NLZ. Kontroly byly provedeny u **258** zaměstnavatelů, z toho bylo **191** právnických a **67** fyzických osob.

Předmětem kontrol tak jako v předchozích letech byly nejčastěji uveřejněné volné pracovní pozice s možným diskriminačním charakterem, např. ženy na úklid, pokojská, studentka, hosteska-studentka, prodavač/ka, asistent/ka, číšník/servírka, brigádnice, důchodkyně apod.

V rámci kontrol s původně jiným zaměřením, např. na oblast NLZ a kontrol prováděných na základě monitoringu, byly zjišťovány diskriminační nabídky zaměstnání přímo na provozovnách (výlohy, vstup do provozovny apod.). Nejčastěji se jako v minulých letech jednalo o diskriminační nabídky zaměstnání, spočívající v požadavku pracovníka určitého věku nebo pohlaví.

Inspekční činností a na základě podaných podnětů bylo zjištěno, že tak jak dnešní společnost přesouvá svou komunikaci do virtuálního prostoru mobilních sítí, internetových stránek a sociálních sítí, přesouvá se do tohoto prostoru i možnost vyhledávat zde vhodné kandidáty na určité pracovní pozice, ať už středního managementu či administrativních pozic, ale i dělnických a řemeslných pozic. Tyto pracovní nabídky se uveřejňují na sociálních sítích (Facebook, Twitter apod.) v uzavřených komunitních skupinách, kam se účastník musí zaregistrovat a vstupuje tak do uzavřené skupiny dobrovolně. Následně pokud se mu diskuse o případné pracovní pozici zdá být diskriminační, podá podnět inspektorátu k prověření.

Po provedených kontrolách zaměřených na nabídky volných pracovních pozic s diskriminačními znaky kontrolované osoby většinou zjednaly nápravu, nabídky pracovních pozic opravily tak, aby byly v souladu se zákonem, nebo je následně odstranily. Ve většině případů kontrolované osoby ujišťovaly inspektory a snažily se jim prokázat, že jejich jednání nebylo úmyslné a nešlo o znevýhodnění nebo naopak zvýhodnění některé skupiny na úkor jiné. Zaměstnavatelé totiž často uvedli pohlaví, protože dle jejich zkušeností a zažitého společenského vnímání by opačné pohlaví nemělo zájem danou profesi vykonávat. Inspektoři se setkávají i s tím, že kontrolované osoby se v některých případech cítí dotčeny, že jim zákony nařizují, koho si mají nebo nemají hledat na svá volná pracovní místa.

Další oblastí, kterou se inspektoři při kontrolách zabývali, byla možná diskriminace a nerovné zacházení **při výběrových řízeních**. Prokazování porušení v této oblasti je komplikované kvůli tomu, že se téměř vždy jedná o tvrzení proti tvrzení, kdy uchazeč o zaměstnání (zpravidla podatel podnětu) tvrdí, že mu byly v rámci výběrového řízení pokládány nevhodné otázky, a kontrolovaná osoba toto zcela popírá. Přestože byly všechny fyzické osoby před sepsáním záznamu o poskytnutí součinnosti řádně poučeny o tom, že mají odpovídat pravdivě, setkávali se inspektoři s tím, že z těchto kontrolních úkonů někdy vyplynuly dvě naprosto odlišná vyjádření k průběhu výběrového řízení hlavně v případě, kdy u výběrového řízení byly přítomné pouze dvě osoby (podatel podnětu a kontrolovaná osoba). Prokazování bylo v těchto případech velmi obtížné, neboť neexistuje zákonná povinnost po určitou dobu uchovávat podklady z výběrových řízení.

Bohužel z praxe vyplývá, že zaměstnavatel se nakonec sám rozhodne, kterého uchazeče o zaměstnání přijme nebo nepřijme do zaměstnání. I když inzerce volných pracovních pozic nebude obsahovat diskriminační prvky, nelze zákonným způsobem zabránit tzv. skryté diskriminaci.

Situace v oblasti kontroly zákazu diskriminace a rovného zacházení před vstupem do zaměstnání je v podstatě stejná jako v předchozích letech. U zaměstnavatelů, kteří mají personální oddělení, nedochází ke zjevné diskriminaci téměř vůbec, a pokud k ní dochází, jedná

se o diskriminaci skrytou, která je nesnadno prokazatelná. Naopak u menších zaměstnavatelů, kteří nemají personální oddělení, jsou patrná stále stejná pochybení. Zaměstnavatelé stále nespátřují nic špatného na tom, že hledají např. „prodavačku - důchodkyni“. Zákaz diskriminace na základě pohlaví nebo věku stále není u menších českých zaměstnavatelů samozřejmostí.

V roce 2018 bylo při **219** kontrolách zjištěno celkem **267** porušení, přičemž inspektoři konstatovali porušení pracovněprávních předpisů v následujících oblastech:

- **37** porušení spočívající v nerovném zacházení s fyzickými osobami uplatňujícími právo na zaměstnání dle ustanovení § 4 odst. 1 zákona o zaměstnanosti,
- **49** porušení spočívající v diskriminaci při uplatňování práva na zaměstnání dle ustanovení § 4 odst. 2 zákona o zaměstnanosti,
- **181** porušení spočívající v uveřejnění diskriminační nabídky zaměstnání dle ustanovení § 12 odst. 1 a 2 zákona o zaměstnanosti.

Nejčastěji byly v oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání ukládány pokuty za diskriminační nabídky zaměstnání, nikoli však v maximální možné výši, ale aby plnily preventivně výchovný účel a zabraňovaly znevýhodňování osob na trhu práce.

V roce 2018 bylo zaměstnavatelům uloženo za přestupky a správní delikty v oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání celkem **53** pokut v celkové výši **253 000 Kč** z kontrol provedených v roce 2017 a 2018.

Četnost zjištěných porušení odráží nízkou míru informovanosti zaměstnavatelů o jejich povinnostech vyplývajících ze zákona o zaměstnanosti. Zaměstnavatelé někdy cíleně, někdy neúmyslně, stanovují požadavky na volné pracovní místo tak, aby jim to umožnilo upřednostnit určitou skupinu uchazečů. Naopak kontroly zaměřené na výběrová řízení ukázaly, že je obtížné prokázat, zda byl uchazeč o zaměstnání odmítnut na základě diskriminačního kritéria, protože zaměstnavatel většinou uchazeče neinformuje o důvodu odmítnutí.

I v roce 2019 bude Úřad pokračovat v dalším proškolení inspektorů specialistů, kterým byla tato kontrolní oblast svěřena, a to i za přispění Kanceláře veřejné ochránkyně práv. Pozornost bude věnována také vzájemné výměně zkušeností z prováděných kontrol po celé České republice a inspektoři budou rovněž přispívat k osvětě v dané oblasti v rámci poradenské činnosti.

4 Poskytování služby péče o dítě v dětské skupině

V oblasti poskytování služby péče o dítě v dětské skupině byly v roce 2018 kontroly prováděny primárně na základě podnětů směřujících do této oblasti, kterých bylo podáno celkem 18.

V roce 2018 **bylo zahájeno 18 kontrol**, z toho 16 kontrol bylo zahájeno na základě podnětů, jedna kontrola byla zahájena na základě podnětu poukazujícího na možné porušování pracovněprávních předpisů a v jednom případě se jednalo o následnou kontrolu.

Celkem **11 kontrol**, zahájených v roce 2018 a koncem roku 2017 ať na základě podnětu, tak v rámci plnění plánu kontrol, bylo v průběhu roku 2018 také **dokončeno**. Kontroly zahájené ke konci roku 2018 budou dokončeny v roce 2019.

Těchto 11 kontrol bylo provedeno u 10 poskytovatelů služeb péče o dítě v dětské skupině. (Jeden poskytovatel může poskytovat službu péče o dítě ve více dětských skupinách.)

Dokončenými kontrolami bylo v **7 dětských skupinách** zjištěno celkem **15 porušení** zákona o dětské skupině.

Jednalo o tato porušení zákona:

- **5** porušení spočívající v nedodržení podmínek kladených na pečující osobu, tj. na fyzickou osobu, která je v základním pracovněprávním vztahu s poskytovatelem služby a která vykonává činnost přímo působící na dítě, spočívající v hlídání a péči o dítě,
- **3** porušení spočívající v nedodržení podmínky poskytovat službu péče o dítě v dětské skupině jen na základě oprávnění k poskytování služby péče o dítě v dětské skupině,
- **3** porušení spočívající v nedodržení povinnosti poskytovatele uzavřít před zahájením poskytování služby péče o dítě v dětské skupině s rodičem písemnou smlouvu o poskytování této péče a požadavků na přílohy těchto uzavřených smluv,
- **2** porušení spočívající v nedodržení povinnosti poskytovatele vést evidenci dětí,
- **1** porušení spočívající v nedodržení stanoveného počtu pečujících osob v jedné dětské skupině,
- **1** nedodržení povinnosti poskytovatele zpřístupnit vnitřní pravidla a plán výchovy a péče v prostorách, v nichž je služba péče o dítě v dětské skupině poskytována a které jsou přístupné rodiči, popřípadě též zpřístupnit vnitřní pravidla a plán výchovy a péče způsobem umožňujícím dálkový přístup.

V 7 dětských skupinách bylo kontrolou zjištěno také porušení pracovněprávních předpisů. Mezi nejčastější porušení patří porušení spočívající v nedodržení písemné formy pracovní smlouvy a porušení spočívající v nedodržení povinnosti zaměstnavatele, mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu. V jednom případě došlo také ke zjištění mzdové diskriminace. Při kontrole dětské skupiny byl zjištěn také jeden nelegálně pracující občan ČR.

Pouze u 2 poskytovatelů nebylo kontrolou zjištěno žádné porušení.

Za porušení spadající do oblasti poskytování služby péče o dítě v dětské skupině byly v roce 2018 uloženy **3 pokuty** v celkové částce **84 000 Kč**.

S ohledem na skutečnost, že se jedná o poměrně nový institut v oblasti poskytování péče o dítě, byly oblastní inspektoráty práce v této oblasti ze strany SÚIP metodicky vedeny a jednotlivé případy kontrol v této oblasti byly individuálně konzultovány. Informace o zjištěných porušeních a pravomocně uložených pokutách byly předávány na MPSV, Oddělení koncepce rodinné politiky.

Součástí kontrolní činnosti zde bylo také základní pracovněprávní poradenství OIP a SÚIP a účast metodika SÚIP na kulatých stolech, které pořádalo MPSV pro poskytovatele služby péče o dítě v dětské skupině v rámci realizace projektu *Podpora implementace dětských skupin*. Na těchto setkáních bylo metodikem inspektorem SÚIP poskytováno poradenství nejen v oblasti poskytování péče o dítě v dětské skupině, ale také v oblasti pracovněprávních vztahů.

Nejen z výsledků kontrolní činnosti, ale také z této poradenské činnosti vyplynula poměrně nízká informovanost poskytovatelů služby péče o dítě v dětské skupině v oblasti pracovněprávních předpisů. Z těchto důvodů se jeví jako účelné zařazení kontrol poskytování služby péče o dítě v dětské skupině mezi hlavní kontrolní oblasti. Tyto kontroly tak budou ze strany OIP v roce 2019 prováděny nejen na základě obdržovaných podnětů, ale budou zařazeny do plánů kontrolní činnosti.

5 Kontrola BOZP a bezpečnosti provozu vyhrazených technických zařízení

Státní úřad inspekce práce a oblastní inspektoráty práce na úseku inspekce BOZP kontrolují dodržování povinností vyplývajících z právních předpisů k zajištění bezpečnosti práce a právních předpisů k zajištění bezpečnosti provozu technických zařízení se zvýšenou mírou ohrožení života a zdraví a právních předpisů o bezpečnosti provozu vyhrazených technických zařízení, ve smyslu zákona o inspekci práce. Úsek inspekce BOZP je personálně rozdělen na inspektory BOZP a inspektory VTZ.

V roce 2018 provedli inspektoři oddělení inspekce BOZP a VTZ celkem **9 092** kontrol, z toho v oblasti BOZP **6 235** kontrol a **2 857** kontrol v oblasti VTZ.

Kromě stanovených úkolů bylo v rámci vedlejší činnosti provedeno **410** kontrol, z toho **370** v oblasti BOZP a **40** kontrol v oblasti VTZ. Nejvíce těchto kontrol směřovalo do oblasti dopravy a opravárenství.

Z provedených kontrol bylo celkem zjištěno **20 324** nedostatků. Mezi nejčastěji zjišťované nedostatky patřily v oblasti BOZP:

- chybně nebo nedostatečně vyhodnocené riziko pro pracovní činnost (nevyhledání rizik v rámci pracovních a technologických postupů),
- neseznámení zaměstnanců s riziky ohrožujícími život a zdraví na pracovišti a chybějící či neúplné školení zaměstnanců z předpisů a návodů výrobce pro obsluhu zařízení,
- špatný stav pracoviště (poškozené podlahy, nezajištěná místa s rizikem pádu apod.),
- nebezpečné pracovní postupy tolerované zaměstnavatelem,
- nevhodná organizace práce.

a v oblasti VTZ:

- chybějící revize,
- nedostatečné kontroly,
- zanedbaná údržba.

Za porušení právních předpisů bylo od počátku roku 2018 v oblasti bezpečnosti práce a vyhrazených technických zařízení uloženo **854 pokut** ve výši **33 928 000 Kč**.

Kontrolní činnost byla prováděna prostřednictvím stanovených úkolů pro jednotlivá zaměření dle specializací. V rámci těchto úkolů inspektoři bezpečnosti práce kontrolovali dodržování právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti práce v odvětví stavebnictví, zemědělství, dopravy, ve zpracovatelském průmyslu, se zvláštním důrazem na průmysl dřevozpracující, a v terciární sféře, k zajištění bezpečnosti provozu technických zařízení se zvýšenou mírou ohrožení života a zdraví a právních předpisů o bezpečnosti provozu vyhrazených technických zařízení, kontroly dodržování povinností souvisejících s nakládáním s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi a kontroly v rámci integrované inspekce dle zák. č. 224/2015 Sb.

Inspektoři VTZ prováděli v rámci úkolů kontrolní činnosti v oblasti dodržování právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečného provozu zařízení elektrických, zdvihacích, tlakových a plynových.

Současně probíhaly následné kontroly BOZP a VTZ, včetně kontrol dodržování předpisů na základě podnětů směřujících do oblasti bezpečnosti práce. Od počátku roku 2018 obdržel Úřad na úseku BOZP celkem 933 podnětů ke kontrole, z nichž naprostá většina se týkala bezpečnosti práce, malá část pak bezpečnosti technických zařízení, včetně vyhrazených.

Kromě výše popsanych kontrol v oblasti bezpečnosti práce a vyhrazených technických zařízení byly na oblastních inspektorátech prováděny tyto činnosti:

- vyjádření k projektovým dokumentacím staveb, určených pro užívání ve veřejném zájmu nebo jako pracoviště fyzických osob v počtu **2 198**,
- účast na **1 176** kolaudačních řízeních.

Dále oblastní inspektoráty provedly v roce 2018 celkem **47** kontrol příčin a okolností smrtelných pracovních úrazů, dále **679** kontrol příčin a okolností závažných úrazů a **25** kontrol příčin a okolností ostatních pracovních úrazů. Při těchto kontrolách bylo zjištěno **781** nedostatků, z nichž nejčastější byly:

- chybně nebo nedostatečně vyhodnoceno riziko pro pracovní činnost (nevyhledání rizik v rámci pracovních a technologických postupů),
- chybějící nebo neúplné školení zaměstnanců z předpisů a návodů výrobce pro obsluhu zařízení,
- špatný stav technických zařízení (revize, kontroly, údržba, servis),
- používání nebezpečných pracovních postupů.

Za porušení právních předpisů zjištěných při provádění kontrol příčin a okolností pracovních úrazů v roce 2018 bylo uloženo **64 pokut** ve výši **4 088 000 Kč**.

Důležitou součástí práce inspektorů BOZP a VTZ je poskytování základních informací a poradenství. V roce 2018 se týkalo bezpečnosti práce a bezpečného provozu VTZ, povinnosti zaměstnavatele při vzniku pracovního úrazu, revizních zpráv, požadované odborné způsobilosti k provádění údržby, servisu, oprav a kontrol VTZ, vyjádření k požadovanému zabezpečovacímu zařízení dle právních předpisů, vhodnost poskytovaných OOPP atd.

Součástí činnosti inspektorátů byly také prověrky systému řízení BOZP, zavedeného u zaměstnavatelů zapojených do programu *Bezpečný podnik*.

5.1 Stavebnictví

Staveniště je stále jedním z nejrizikovějších pracovišť, na kterém se setkáváme s pracovními činnostmi, které obsahují rizika z mnoha odvětví. K tomu přispívá i různá zkušenost a kvalita zhotovitelů staveb. K nejvyššímu počtu smrtelných pracovních úrazů a úrazů vyžadujících hospitalizaci delší než 5 dnů stále dochází při pracích ve výškách, kde je zdrojem úrazu pád z výšky nebo do hloubky, dále pak propadnutí střešní krytinou nebo sesutí z volného okraje. Smrtelné pracovní úrazy při pádu z výšky již několik let představují kolem 60% všech

smrtebných pracovních úrazů ve stavebnictví. Na dalších místech vykazují nejvyšší úrazovost ve stavebnictví zemní práce (práce v nezajištěných výkopech) a dále vysoká úrazovost je při manipulaci s materiálem na staveništi a montážní práce (práce neprováděné v souladu s bezpečnostními požadavky).

Ke zvýšení úrovně bezpečnosti a ochrany zdraví při výstavbě a snížení existujících pracovních rizik, které se podílejí na pracovní úrazovosti, patří i zavedení koordinátora bezpečnosti při práci na staveništi a další povinnosti, které s tím souvisí.

Kontroly byly provedeny u malých a středních subjektů, zejména pak u subjektů, kde byly při minulých kontrolách zjištěny nedostatky z hlediska bezpečnosti práce, včetně kontrol OSVČ. U hlavních dodavatelů a dalších významných dodavatelských subjektů velkých investičních celků a u subjektů vybraných na základě zaslaných oznámení o zahájení prací s přihlédnutím k pracím a činnostem se zvýšeným ohrožením života a zdraví, které na staveništi byly prováděny. Dále pak u subjektů se zvýšenou úrazovostí a u subjektů, u kterých nebyla kontrola delší dobu provedena.

Kontroly byly zaměřeny zejména takto:

- zda zadavatel stavby doručil oznámení o zahájení prací na OIP, zda oznámení splňuje náležitosti přílohy č. 4 k NV č. 591/2006 Sb., o bližších minimálních požadavcích na BOZP při práci na staveništích, a zda je zajištěno jeho vyvěšení na staveništi,
- zda zadavatel stavby zajistil, aby před zahájením prací na staveništi byl zpracován plán bezpečnosti a ochrany zdraví,
- zda na staveništi, kde působí zaměstnanci více než jednoho zhotovitele, zadavatel určil potřebný počet koordinátorů BOZP při práci na staveništi v souladu se zákonem o BOZP,
- zda zadavatel zavazuje zhotovitele k součinnosti s koordinátorem BOZP,
- zda koordinátor plní povinnosti dané § 18 zákona o BOZP a § 7 a § 8 NV,
- zda se při práci více zhotovitelů na jednom staveništi tyto subjekty vzájemně informují o rizicích vyplývajících z jejich činnosti a přijatých opatřeních k ochraně před jejich působením, v případech, kdy není ustanoven koordinátor BOZP na staveništi,
- zda zaměstnavatel vede dokumentaci o úrazech a vyhotovuje o nich záznamy,
- zda zaměstnavatel poskytuje zaměstnancům bezplatně podle vlastního seznamu OOPP na základě vyhodnocení rizik a konkrétních podmínek práce,
- zda zaměstnavatel chrání zaměstnance proti pádu z výšky kolektivním zajištěním (ochranné zábradlí, ochranné ohrazení, záchytné lešení, záchytné sítě),
- zda v případě, že zaměstnanci nejsou chráněni proti pádu kolektivním zajištěním, mají zaměstnavatelem přiděleny OOPP proti pádu, které jsou pro danou činnost vhodné, zda je určeno místo ukotvení a OOPP jsou pravidelně kontrolovány,
- zda stavba, pracoviště nebo zařízení staveniště je zabezpečeno proti vstupu nepovolaných fyzických osob,
- zda technické konstrukce, kterými jsou zaměstnanci chráněni proti pádu, propadnutí střešní krytinou nebo sklouznutí ze střechy, odpovídají svým provedením bezpečnostním požadavkům,

- zda je předepsaným (vhodným) způsobem zajištěn prostor pod a okolo přepravovaného břemene a pod prací ve výškách,
- zda výkopové práce a stěny výkopů jsou bezpečně zajištěny a jsou provedeny bezpečné výstupy a sestupy,
- zda zaměstnavatel seznámil obsluhu stavebních strojů s místními provozními a pracovními podmínkami, majícími vliv na bezpečnost práce, a obsluha stroj ovládá v souladu s návodem výrobce,
- zda je provoz staveništních rozvaděčů a pohyblivých přípojů prováděn v souladu s bezpečnostními předpisy.

Celkem bylo provedeno **1 162 kontrol**.

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	96	169	131	71	91	213	158	170	1 099
Počet kontrol	122	182	132	73	92	221	167	173	1 162
Počet zjištěných nedostatků	82	228	210	182	245	349	364	495	2 155
Počet opatření	0	1	16	0	0	0	0	0	17

Tabulka 12 - Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	počet porušení	počet subjektů	% ze zjištěných porušení
zákon o BOZP	1 402	655	44
NV č. 362/2005 Sb.	567	286	18
zákoník práce	530	242	16,5
NV č. 591/2006 Sb.	516	314	16
ostatní předpisy	184	149	5,5
Celkem	3 199	1 646	100

Kontrolní část:

- **Zda zadavatel stavby doručil oznámení o zahájení prací na OIP, zda oznámení splňuje náležitosti přílohy č. 4 k NV č. 591/2006 Sb. a zda je zajištěno jeho vyvěšení na staveništi**

Splnění této povinnosti není pro zadavatele staveb nijak náročné a oznámení bývá zasíláno často i tehdy, kdy povinnost podle zákona nevznikla, a to především z důvodu neznalosti určení potřebných kritérií. V rámci kontrol byla zjištěna řada staveb, které nebyly zadavateli ohlášeny. Mnohdy se nejednalo o malé stavby nebo o zadavatele, kteří by nevěděli nebo neznali své povinnosti. V některých případech jde i subjekty, které již jednou byly za toto porušení pokutovány. Mnohá oznámení o zahájení prací nespĺňovala náležitosti: chybějící určení koordinátorů ve fázi přípravy, neuvedení IČ zadavatele a zhotovitele, u koordinátorů chybějící číslo osvědčení, neuvedení termínu dokončení stavby nebo nereálné termíny (dokončení dříve, než stavba byla předána zhotoviteli), nedostatečný popis stavby s výčtem prací se zvýšeným rizikem apod.

– **Zda zadavatel stavby zajistil, aby před zahájením prací na staveništi byl zpracován plán bezpečnosti a ochrany zdraví**

Z poznatků získaných při kontrolách na staveništích možno konstatovat, že povinnost zajistit zpracování plánu BOZP při přípravě stavby většinou není plněna a pokud je, dokument nazvaný „Plán BOZP“ bývá pouhým souhrnem povinností, vyplývajících z právních předpisů pro výkon stavebních a montážních prací. Často je plán zpracován až po uplynutí fáze přípravy stavby, která je v zákoně o BOZP vymezena jako doba od zahájení prací na projektové dokumentaci pro stavební povolení do doby odevzdání projektové dokumentace zadavateli stavby. Avšak § 15 odst. 2 zákona o BOZP stanoví, že plán BOZP musí být zpracován už ve fázi přípravy stavby. Pokud zadavatel stavby neurčil koordinátora pro fázi přípravy, zpracovává plán BOZP poprvé až koordinátor určený pro realizaci stavby. Většina z kontrolovaných plánů však nenaplnila cíle, pro které byl plán zpracován, a mnohdy nesplňovala požadavky na plán uvedené v příloze 6 k NV. Za plány jsou vydávány elaboráty s obsáhlými souhrny povinností vyplývajících z právních předpisů pro výkon stavebních a montážních prací, někdy obsahují přehledy rizik na staveništi (a někdy i na jiných pracovištích, které se na staveništi vůbec nevyskytují). Tento dokument má často univerzální podobu, BOZP na staveništi je řešena jen obecnými tezemi a citacemi z právních předpisů. Součástí plánu jsou dále různé další plány (traumatologický, poskytování první pomoci, krizový atd.), avšak to, co je nejdůležitější, tedy stanovení opatření z hlediska způsobu provedení a časové potřeby, která vyplývají především z předpokladu existence provádění činností vystavujících fyzickou osobu zvýšenému ohrožení života a poškození zdraví, plány neobsahují.

– **Zda na staveništi, kde působí zaměstnanci více než jednoho zhotovitele, zadavatel určil potřebný počet koordinátorů bezpečnosti a ochrany zdraví při práci na staveništi v souladu se zákonem o BOZP**

Z hlediska určení koordinátora ve fázi přípravy stavby přetrvává stále velké množství neurčených koordinátorů. Většinou však nebylo možné uplatnit novelu zákona o inspekci práce umožňující za tento nedostatek udělovat pokutu, protože projektování staveb začalo před účinností novely a tudíž platil stav, že koordinátor musí být určen před zahájením prací.

Z hlediska určování koordinátorů ve fázi realizace bylo zjištěno, že ne vždy jsou určeni zadavatelem, ale jsou určováni technickým dozorem investora, projektanty nebo zhotoviteli, což není akceptováno jako naplnění požadavku zákona. Takto řešené stavby jsou odsouzeny k nefunkčnosti systému bezpečnosti práce již ve svém počátku. Bez provázanosti trojúhelníku *zadavatel stavby – koordinátor – zhotovitelé* nelze povinnosti plnit ani jednou stranou správně.

– **Zda zadavatel zavazuje zhotovitele k součinnosti s koordinátorem BOZP**

Zadavatel stavby je povinen předat koordinátorovi veškeré podklady a informace pro jeho činnost, včetně informace o fyzických osobách, které se mohou s jeho vědomím zdržovat na staveništi, a zavázat všechny zhotovitele, případně jiné osoby, k součinnosti s koordinátorem po celou dobu přípravy a realizace stavby.

Zadavatelé stavby o této povinnosti většinou vůbec nevědí. U staveb, při jejichž realizaci je čerpána státní dotace nebo dotace z Evropské unie, jsou již většinou vytvořeny vzorové smlouvy, ve kterých je určení koordinátora bezpečnosti a ochrany zdraví při práci na staveništi a zavázání zhotovitele stavebních prací k součinnosti s ním již obsaženo. V ostatních případech

je tato povinnost zadavatele stavby plněna většinou pouze na popud koordinátora, působícího na staveništi, bez jejíhož plnění je jeho role na stavbě velmi ztížena.

- **Zda koordinátor plní povinnosti dané § 18 zákona o BOZP a § 7 a § 8 NV č. 591/2006 Sb.**

Hlavní úskalí spočívá v tom, že od zhotovitelů jsou předávány koordinátorovi špatné technologické postupy, v nichž je bezpečnost práce řešena málo nebo vůbec. Místo identifikace rizik na konkrétní stavbě předávají zhotovitelé koordinátorovi obsáhlé obecné registry rizik a koordinátor pak zpracovává plán dle svého vlastního uvážení. Stále se nejčastěji objevuje plán BOZP obsahující pouze opis požadavků právních předpisů. Nejčastěji zjišťované nedostatky v této oblasti jsou:

- koordinátor při realizaci stavby nepotvrzuje převzetí dokumentů od zhotovitelů (nelze pak prokázat poskytnutou součinnost),
 - koordinátor neprovádí zápisy o tom, zda a jak byly jím zjištěné nedostatky odstraněny,
 - plán BOZP je opisem předpisů, není aktualizován,
 - koordinátor o opakovaném porušování předpisů zhotovitelem neinformuje zadavatele,
 - koordinátor na stavbě toleruje porušování předpisů (neoplocení staveniště, používání vysokozdvížné plošiny místo výtahu pro dopravu osob na místo práce ve výšce, neosazení zábradelních zářezek na lešení atd.).
- **Vyhodnocení rizik zaměstnavatelem, vzájemná informovanost o rizicích**

Na staveništích bylo kontrolováno, jak a jakým způsobem se zhotovitelé vzájemně informují o rizicích, která vznikají při jejich činnosti na pracovišti. Stavby, na nichž působí koordinátor BOZP a stavby s určeným hlavním zhotovitelem (větší organizací), tuto informovanost většinou splňují. Přetrvává však problém s používáním tzv. obecných registrů rizik, které jsou zpracovány pro co nejvíce činností, aniž by měly vazbu na konkrétní stavbu. Bohužel tyto obecné (často zakoupené) registry používají i odborně způsobilé osoby, které pro zhotovitele pracují. „Předávání rizik“ bývá pouze formální, rovněž tak i písemné dohody o tom, který ze zaměstnavatelů bude provádění opatření k ochraně bezpečnosti a zdraví zaměstnanců koordinovat. U staveb s kratší dobou výstavby, kde však působí velké množství malých subjektů – zhotovitelů, bylo zjištěno, že zaměstnavatelé povinnost informovat o rizicích často porušují.

- **Povinnosti zaměstnavatele při pracovních úrazech**

Většina zaměstnavatelů vede řádně dokumentaci o pracovních úrazech, a to jak knihu úrazů, tak záznamy o úrazech, zaměstnanci jsou odškodňováni. V poslední době se však násobí problém, že zaměstnavatelé neoznamují „bez zbytečného odkladu“ pracovní úrazy s hospitalizací pracovníka delší než 5 dní. Někteří úraz oznámí až zasláním záznamu o úrazu, jindy přijde dříve oznámení Policie ČR.

- **Poskytování osobních ochranných pracovních prostředků**

Zaměstnavatelé poskytují svým zaměstnancům OOPP, avšak ne vždy vedou o tomto řádný záznam. Nezřídka se poskytování OOPP děje na základě zvyklostí nebo momentální potřeby, nikoliv podle vlastního seznamu zpracovaného na základě vyhodnocení rizik a konkrétních podmínek práce. Seznamy poskytovaných OOPP nebývají zpracovány pro všechny pracovní

pozice, které se u zaměstnavatele vyskytují. Zaměstnavatelé mnohdy evidují poskytnutí pracovních oděvů, obuvi a rukavic, naproti tomu evidenci o poskytnutí OOPP proti pádům, svářecí kukly apod. nevedou vůbec.

– **Kolektivní zajištění proti pádu z výšky**

Na stavbách převažuje používání systémových lešení rámových nad klasickým trubkovým. Tím se částečně zlepšila úroveň zajištění pracovníků při práci ve výšce, nicméně smontovaná a používaná lešení jsou jen zřídka bez závad.

Zjištěné závady na lešení:

- chybí průvodní dokumentace,
- chybí statické posouzení konstrukce lešení,
- chybí statické posouzení stavební konstrukce, na které je lešení založeno,
- chybně vyvázané rohy,
- pouze jednotyčové zábradlí,
- nejsou osazeny zábradelní zarážky,
- málo výlezů do pater,
- chybějící konstrukční prvky správných délek,
- nejsou prováděny zkoušky kotev,
- nejsou chráněny vstupy do objektů,
- velká vzdálenost od stěny objektu – chybí zábradlí na vnitřní straně,
- velké mezery mezi podlahovými dílci,
- na nedokončeném lešení chybí značka zakazující vstup,
- v protokolu o předání a převzetí je uváděno, že je lešení bez závad, ačkoliv je předáváno s velkým počtem závad.

Nedostatky při zajištění osob proti pádu při montážích lešení se objevují i u subjektů, které se na montáž a demontáž dočasných stavebních konstrukcí přímo specializují.

– **Poskytování OOPP proti pádu z výšky**

Nepoužívání OOPP proti pádu z výšky patří na staveništích mezi velké problémy. Pokud na pracovišti ve výšce nejsou osazeny prostředky kolektivního zajištění proti pádu, nejsou často pracovníci proti pádu vůbec zajištěni, neboť prostředky osobní ochrany buď nepoužívají (i když je většinou mají od zaměstnavatele přiděleny) nebo je používají nesprávně. Nesprávné používání OOPP proti pádu spočívá zejména v používání sedacího úvazu v místech, kde je nutné používat zachycovací celotělový postroj. Technologické postupy, ve kterých by měl být stanoven vhodný způsob zajištění proti pádu a místa kotvení, jsou většinou zpracovány jako typové a nejsou přizpůsobeny konkrétním podmínkám na pracovišti.

– **Zabezpečení staveniště proti vstupu nepovolaných osob**

Nejčastějšími nedostatky v této oblasti je nezajištění staveniště proti vstupu neoprávněných fyzických osob, jejich neoplocení a nevyznačení hranic, neoznačení a neumístění výstražných a bezpečnostních cedulí u vstupů a vjezdů. Jedná se jednak o případy, kdy oplocení je instalováno, ale v částech chybí nebo je přerušeno např. ke zkrácení cesty zaměstnanců ze staveniště, je nahrazeno páskou apod. Další nedostatky jsou u liniových staveb, kterými jsou

rekonstrukce městských komunikací, náměstí, u revitalizací městských prostor a železničních a dálničních staveb (např. při rekonstrukcích místních komunikací je nutno zachovat přístup veřejnosti do obývaných objektů, prodejen apod., což by dvoutyčové ohrazení znemožnilo). Zajištění jsou mnohdy prováděna s pomocí bezpečnostní výstražné pásky, jejíž doba použitelnosti je nízká a ovlivněná povětrnostními podmínkami.

– **Zajištění proti pádu a propadnutí**

Nedostatky u technických konstrukcí proti pádu, zábradlí, byly zjišťovány při osazení madla, horní tyče ve výšce menší než 1,1 m nad podlahou, provedení pouze jednotyčového zábradlí při výšce podlahy nad okolní úroveň větší než 2 m a neprovedení zarážky u podlahy. U dřevěné konstrukce zábradlí je zjišťována nedostatečná pevnost způsobená použitím zbytkového nekvalitního řeziva na jeho výrobu na staveništi a nevhodně zvolené velké rozteče nosných sloupků. Časté nedostatky jsou i na konstrukcích lešení jako dočasné stavební konstrukci. Pracovní podlahy nejsou souvisle pokryty podlahovými dílci, v místech překrývání podlahových dílců není provedeno jejich zajištění proti posunu, chybí vnitřní zábradlí v případech, kdy pracovní podlaha lešení je vzdálena od přilehlé stěny fasády více jak 0,25 m, zejména při členitější ploše fasády tvořené různými výklenky, a pracovní podlahy jsou opatřeny bez ohledu na výšku pouze jednotyčovým zábradlím bez zarážky u podlahy. U otvorů v konstrukci podlahy je zajištění provedeno poklopy tvořenými deskami, vybouranými dveřními křídly a podobným materiálem o neznámé únosnosti, bez zajištění proti posunutí.

– **Zajištění prostoru pod prací ve výškách**

Zajištění prostoru pod prací ve výškách úzce souvisí se zajištěním staveniště a má na dodržování bezpečnostních předpisů při stavebních činnostech značný vliv, zvláště pokud se jedná o staveniště či stavební práce na veřejných prostranstvích nebo v prostorách, které k nim přiléhají, což bylo také častým porušením u těchto druhů stavenišť. Zejména při provádění krátkodobých prací na střeších, při rekonstrukcích balkonů a lodžii a při práci z lešení a pracovních plošin nejsou dodržována ochranná pásma nebo není zajištěn prostor pod prací ve výšce. Zaměstnanci i fyzické osoby se často pohybují pod nebezpečnou prací ve výškách zejména v případech, kdy jsou stavební práce prováděny na veřejných prostranstvích, kde je možnost záboru větší veřejné plochy omezena nebo zakázána.

– **Výkopové práce**

Zemní výkopové práce patří na staveništích k činnostem se zvýšeným rizikem, při kterých dochází k závažným i smrtelným pracovním úrazům. Mezi hlavní nedostatky zjišťované při výkopových pracích patří nezajištění stěn výkopů proti sesutí. Zpravidla se jedná o výkopy pro inženýrské sítě s hloubkou okolo 2,0 m, ve kterých provádějí pracovníci různé práce související se spojováním potrubí. Další nedostatky byly zjišťovány při provádění výkopových prací v blízkosti staveništních komunikací – v těchto případech nebývají okraje výkopů zajištěny proti pádu osob či sjetí vozidel, a zároveň jsou okraje zatěžovány těžkou technikou (staveništní dopravou) ve vzdálenosti menší než 0,5 m od hrany výkopu. V případech, kdy je na stavbě používán pažící box, je většinou výkop pažen pouze zčásti, tedy tam, kde zrovna probíhají práce na spojování potrubí. Pracovníci se nicméně pohybují i v částech výkopu, kde box osazen není, žebřík používaný pro výstup a sestup bývá rovněž mimo pažící box.

– Obsluha stavebních strojů

Seznámení obsluh stavebních strojů s místními podmínkami bývá celkem vždy provedeno, avšak dost často pouze ústně, což potvrzují i strojníci - obsluhy strojů pro zemní práce. O tom, že s druhy vedení technického vybavení, jejich trasami, popř. i hloubkou uložení v obvodu staveniště, s jejich ochrannými pásmy a podmínkami provádění zemních prací v těchto pásmech, musí být před zahájením prací seznámeny obsluhy strojů prokazatelně (viz NV č. 591/2006 Sb., příloha č. 3, část II., bod 5), se někteří stavbyvedoucí dovídají až při kontrole, ačkoliv jsou údajně z příslušných předpisů proškoleni. Opomíjenou povinností zhotovitele je stanovení vzdálenosti od okraje výkopů, ve které může těžká technika pojíždět nebo vykonávat pracovní činnost tak, aby s ohledem na únosnost půdy nedošlo k jejímu zřícení do výkopu v důsledku utržení smykového klínu.

– Staveništní rozvaděče, pohyblivé přípoje

Na staveništích je používáno velké množství elektrických zařízení, zejména ruční elektrické nářadí. S tím souvisí potřeba zajištění přípojných míst pomocí dílčích (podružných) staveništních rozvaděčů a pohyblivých přívodů. Vleklým problémem na staveništích, který se často opakuje, je nezajištění těchto pohyblivých elektrických přívodních kabelů proti poškození, a to jak pohybem stavebních strojů a drobné mechanizace, tak i případným poškozením používaným stavebním materiálem. Riziko úrazu elektrickým proudem vzrůstá při provádění tzv. mokrých procesů na staveništi, kdy elektrické pohyblivé přívody často leží v kalužích vody, aniž by byly vyvěšeny. Největší riziko úrazu elektrickým proudem vzniká zejména při bouracích pracích, kdy dochází k obnažování elektrického vedení pod napětím.

Shrnutí

V rámci kontrol vyplývajících z hlavního úkolu 18.1.131 uložili inspektoři za správní delikty celkem **107 pokut** o celkové výši **2 385 500 Kč**.

Výsledky hlavního úkolu potvrzují, že staveniště je stále jedním z nejrizikovějších pracovišť, na kterém se setkáváme s pracovními činnostmi obsahujícími rizika z různých odvětví.

U menších subjektů a OSVČ, které přebírají staveniště od hlavních zhotovitelů nebo velkých stavebních firem, nejsou úkoly v prevenci rizik dostatečně plněny. Tyto subjekty nemají zaveden systém vyhledávání rizik a vnitřních kontrol BOZP na staveništi.

Při meziročním porovnání zjištěných nedostatků lze konstatovat, že množství i druh porušení je ve většině případů přibližně stejný. Nejvíce nedostatků bylo zjištěno u pracovních činností spojených s prací ve výšce, zajištění staveniště, v přijímání opatření zaměstnavatelů k předcházení rizikům a také v provádění pravidelné údržby a kontroly strojů, technických zařízení a nářadí. Nejčastější příčinou vzniku pracovního úrazu byl i v letošním roce pád z výšky, a to zejména propadnutí nebo sklouznutí ze střešní plochy. Na tyto práce se zvýšenou mírou rizika jsou hlavními zhotoviteli a zhotoviteli stavebních prací smluvně najímáni OSVČ nebo drobné podnikající právnické subjekty, kteří svou vlastní bezpečnost často velmi zanedbávají a svou činností na staveništích ohrožují i ostatní zhotovitele.

Podnikající fyzické osoby, které vykonávají nebezpečné práce, jako jsou práce ve výškách při montáži a demontáži dočasných stavebních konstrukcí, práce tesařské, klempířské a pokrývačské, přijímají jakoukoliv práci bez ohledu na rizika, kterým jsou vystaveny. Nebezpečí vnímají jako zbytečně zdržující faktor. Na úroveň zajištění BOZP zhotovitelem mají vliv

podmínky stanovené zadavatelem, termíny na provedení prací, cena zakázky, nedostatek kvalifikovaných pracovníků, vedoucí často k nedodržení technologických postupů stavby.

Většině porušení BOZP zjištěných při kontrolách na stavbách bylo možné předejít důslednější kontrolou pracovišť a stavenišť vedoucími a odpovědnými pracovníky jednotlivých zhotovitelů, především jejich spoluprací s odborně způsobilými osobami působícími v oblasti prevence rizik a koordinátory BOZP na staveništích. Činnost koordinátorů by měla výraznou měrou přispět ke zvýšení úrovně BOZP na staveništích. V porovnání s předcházejícím obdobím **došlo k určitému zlepšení úrovně výkonu koordinátorů** na stavbě, a to i z hlediska zpracovaných plánů BOZP.

5.2 Prevence BOZP při přípravě a provádění staveb

Oblastní inspektoráty práce jsou na základě § 5 odst. 1 písm. i) zákona o inspekci práce dotčenými orgány státní správy, které se vyjadřují k projektovým dokumentacím staveb, k jejich změnám a změnám v užívání staveb. Projektové dokumentace jsou vybírány k posouzení v souladu s vnitřním předpisem SÚIP. Ve svých vyjádřeních ke kontrolovaným projektovým dokumentacím oblastní inspektoráty práce upozorňují předkladatele na nedostatky v naplňování právních předpisů k zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení a předcházejí touto činností možným pracovním úrazům. Dále pak účastí na kolaudačních řízeních staveb kde lze podchytit řadu nedostatků vzniklých při provádění staveb, které by později během provozu a užívání staveb mohly vést ke vzniku mimořádných událostí (úrazy nebo havárie, ohrožení veřejnosti apod.).

Kontrolou projektových dokumentací a následně účastí na kolaudačním řízení se významně ovlivňuje prevence v oblasti bezpečnosti práce a bezpečnosti technických zařízení z hlediska budoucího provozu.

Úkol je rozdělen na dvě části:

- **kontrola projektových dokumentací**
- **účast na kolaudačních řízeních staveb**

Kontroly projektových dokumentací byly zaměřeny zvláště na obsahovou stránku předkládaných projektových dokumentací z hlediska zajištění BOZP. Účast na kolaudačních řízeních se zaměřila na podchycení nedostatků bezpečnosti a ochrany zdraví při užívání staveb.

Kontroly a účast na řízení k povolení užívání staveb byly prováděny zejména u staveb:

- určených pro výrobu a skladování, ve kterých bude zaměstnáno více než 20 osob,
- určených pro zaměstnávání osob s omezenou schopností pohybu a orientace,
- určených pro shromažďování více než 200 osob a dále u staveb, ve kterých se nachází prostor určený k shromažďování osob, v němž počet a hustota osob převyšují mezní normové hodnoty, a je určen ke kulturním, sportovním a obdobným účelům (ve smyslu § 3 písm. b) vyhlášky MMR č. 268/2009 Sb.),
- určených pro výrobu a skladování nebezpečných chemických látek (dle zákona č. 350/2011 Sb.) s výjimkou skladů a výroben výbušnin,
- hromadných garáží - vícepodlažních (ČSN 73 6058 odst. 4.2.2 Podle stavebního

- (dispozičního) řešení; odst. 4.2.3. Podle výšky podlahy k okolnímu terénu),
- jaderných elektráren,
 - kotelen I. a II. kategorie (vyhl. č. 91/1993 Sb.) a dále kotelen s parními a kapalinovými kotli (vyhrazeným tlakovým zařízením) ve smyslu § 2 odst. 1 písm. a) vyhl. č. 18/1979 Sb.,
 - čerpacích stanic LPG/CNG,
 - bioplynových stanic.

V několika případech byly vybrány k posouzení i projektové dokumentace, které byly nad rámec limitů, daných výše uvedeným vnitřním předpisem SÚIP, a to se zřetelem na rizika vyplývající z plánované provozované činnosti zadavatele stavby.

Projektové dokumentace

Kontroly projektových dokumentací se zaměřovaly zvláště na obsahovou stránku předkládaných projektových dokumentací z hlediska zajištění BOZP.

Dokumentace byly posuzovány z hlediska způsobu zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení pro výstavbu a budoucí provoz. Při posuzování projektové dokumentace staveb bylo zjišťováno, zda jsou vyloučena nebo na nejnižší dosažitelnou míru snížena rizika možného ohrožení zdraví a života osob, tj. zda tato řešení splňují bezpečnostní požadavky, které se vztahují na danou stavbu, zvláště pak:

- protokol o stanovení vnějších vlivů,
- stavebně technické řešení konstrukčních částí stavby z hlediska dodržení obecných technických požadavků na výstavbu, včetně užívání stavby osobami s omezenou schopností pohybu a orientace,
- nároky na zdroje energie a jejich kapacity, včetně řešení v případě jejich výpadku,
- údaje o nadzemních a podzemních stavbách (včetně inženýrských sítí) na stavebním pozemku a pozemcích sousedních, včetně stávajících ochranných pásem,
- řešení napojení stavby na stávající inženýrské sítě (sítě technického vybavení),
- u staveb s provozním, výrobním nebo technickým zařízením údaje o tomto zařízení a řešení skladování a vnitřní dopravy, včetně ploch pro obsluhu, údržbu a opravy,
- opatření k zajištění BOZP, stanovené na základě zhodnocení všech předvídatelných rizik možného ohrožení zaměstnanců a jiných osob při budoucím provozu,
- umístění a prostorové uspořádání strojů (zařízení), popřípadě jejich souborů,
- způsob odvádění odpadních látek a emisí,
- podmínky pro zhotovení elektrických instalací (stanovení vnějších vlivů),
- zabezpečovací, pojistná a regulační zařízení,
- údaje o způsobnosti stavby (během výstavby i provozu) řešit mimořádné situace při vzniku nehodové události, únikové východy, stabilní zařízení k likvidaci následků událostí (např. záchytné jímky apod.),
- konstrukční řešení, popř. opatření umožňující bezpečnou obsluhu, údržbu nebo opravu stavby v době jejího užívání (např. kotvicí místa pro pomocné stavební konstrukce, technické konstrukce, popř. OOPP proti pádu z výšky, pohyblivé pracovní plošiny,

přístupy k nadstřešním částem stavby, jako jsou komíny, zařízení vzduchotechniky, chladič zařízení, čištění světlíků apod.),

- způsob zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení pro výstavbu a budoucí provoz.

Kolaudační řízení

Při řízení k vydání kolaudačního souhlasu uplatňovali inspektoři OIP požadavky právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti práce, a to zejména zda:

- byly odstraněny nedostatky zjištěné při posouzení projektové dokumentace stavby,
- byly odstraněny nedostatky vyplývající ze změn realizovaných v průběhu výstavby,
- stavba je provedena podle schváleného projektu a případné změny jsou vyznačeny v původní projektové dokumentaci,
- provedení stavby odpovídá požadavkům právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti práce,
- umístění a prostorové uspořádání strojů (zařízení), popř. jejich souborů, včetně dopravních a manipulačních ploch a ploch pro obsluhu a údržbu odpovídá požadavkům právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti práce,
- jsou realizována opatření k zajištění bezpečnosti práce, stanovená na základě zhodnocení všech předvídatelných rizik možného ohrožení zaměstnanců, popř. jiných osob či majetku,
- jsou realizována konstrukční řešení, popř. opatření umožňující bezpečnou obsluhu, údržbu nebo opravu stavby (její části) po dobu jejího užívání,
- jsou funkční ochranná zařízení,
- jsou provedeny všechny příslušné revize a zkoušky instalovaného zařízení.

Zhodnocení kontrolní činnosti

Celkem bylo posouzeno **2 092** projektových dokumentací ke stavebnímu řízení a provedeno **1 087** kontrol v rámci kolaudačního řízení..

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných projektových dokumentací ke stavebnímu řízení	61	315	322	164	589	130	325	243	2 092
Počet kontrol v kolaudačním řízení	1	105	432	81	301	73	81	13	1 087

Projektové dokumentace

Při posuzování projektové dokumentace byla náležitá pozornost věnována nejen posouzení podmínek pro provádění staveb z hlediska bezpečnosti a ochrany zdraví, ale i pro budoucí bezpečný provoz staveb, včetně zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců, kteří provádí údržby, opravy a revize stavebních konstrukcí, strojů a zařízení. Na posuzování projektových dokumentací se podíleli i inspektoři specialisté na vyhrazená technická zařízení.

Předkládané dokumentace v mnoha případech neměly dostatečnou vypovídající schopnost o řešení rizik při výstavbě i budoucím provozu a až na výjimky přetrvávala snaha předkládat dokumentace jen v minimálním rozsahu. V technických zprávách byly odkazy na neplatné předpisy a technické normy. Neúplné projektové dokumentace byly vráceny k doplnění a opětovnému předložení k posouzení.

Nejčastější důvody vrácení projektových dokumentací staveb k doplnění:

- dokumentace neodpovídaly z hlediska BOZP svým rozsahem a obsahem vyhl. č. 499/2006 Sb. o dokumentaci staveb,
- projekty dostatečně neřešily způsob zajištění ochrany zdraví a bezpečnosti při výstavbě a při užívání,
- chybí dokumentace výtahu, dispozice výtahové šachty a projekt elektrického zařízení,
- v projektu „elektro“ nebyly doloženy protokoly o stanovení vnějších vlivů z hlediska elektrického zařízení,
- dokumentace nerespektuje požadavky na ochranu před bleskem, stanovení přípustného rizika, třídy ochrany před bleskem, vnější a vnitřní ochrany apod.,
- chyběla technologická část projektu týkající se výroby a skladování včetně vnitřní dopravy.

Předkládané projektové dokumentace v některých případech upřednostňovaly architektonické a technické řešení a méně se zabývaly bezpečností a ochranou zdraví při provádění, užívání a udržování staveb včetně působení předvídatelných vlivů. Vzhledem k závažnosti je této problematice věnována odpovídající stálá pozornost. V rámci prováděného poradenství jsou často vyřešeny nedostatky ještě před podáním žádosti o posouzení dokumentace.

Kolaudační řízení

Při výběru a zvažování účasti inspektora na kolaudačním řízení byly upřednostňovány stavby většího rozsahu a stavby se zvýšenými riziky možného vzniku úrazů dle interního metodického pokynu, stavby s provozem výrobního a skladového charakteru a stavby, u kterých byla posuzována projektová dokumentace. V těchto případech se také zjišťovalo, zda byly odstraněny závady, na které bylo upozorněno již při posuzování projektové dokumentace.

Nejčastější závady zjištěné při řízení k vydání kolaudačního souhlasu:

- ve skladech a výrobních halách nejsou označeny zúžené průchozí a průjezdné komunikace, prostory pro skladování,
- nejsou označeny spodní hrany zdvižných mechanicky ovládaných vrat,
- není dodržena podchodná výška,
- neprovedené výchozí revize elektrických zařízení,
- plynové rozvody bez ochranného nátěru,
- neodlišené nástupní a výstupní schodišťové stupně,
- neodlišené komunikace od ostatních ploch uvnitř staveb,
- neoznačené prosklené dveře a stěny ve výšce 1,1 m až 1,6 m,
- nevyznačená maximální přípustná nosnost podlahy ve skladech,
- regály neoznačené nosností buňky a max. počtem buňky ve sloupci,
- nestanovené vnější vlivy ve vztahu k provozovaným elektrickým zařízením,

- neodstraněné nedostatky uvedené ve výchozích revizích,
- ochrana před bleskem a ochrana před účinky statické elektřiny není provedena odpovídajícím způsobem.

Ve většině případů nebyly zjištěny závady, které by bránily uvedení stavby do užívání. Některé stavby byly dobře připraveny k závěrečným kontrolním prohlídkám a některé zjištěné drobné nedostatky byly odstraněny během řízení. V případě uplatňovaných požadavků na odstranění větších závad byly stanoveny lhůty pro jejich odstranění. V několika případech nebyl vydán souhlas s uvedením stavby do provozu nebo byl souhlas podmíněn odstraněním nedostatků před uvedením stavby do provozu. Nesouhlasné a podmíněné souhlasy pro uvedení stavby do provozu se ve většině případů týkaly plynových a elektrických zařízení.

Shrnutí

Pozitivní vliv účasti inspektorů při schvalování projektové dokumentace a při povolování staveb v rámci závěrečných kontrolních prohlídek za účelem vydání kolaudačního rozhodnutí na celkovou prevenci v oblasti BOZP, včetně VTZ je nezpochybnitelný. Je to nejúčinnější nástroj, který vítají investoři a provozovatelé, protože je možno odstranit velké množství nedostatků v oblasti bezpečnosti práce a vyhrazených technických zařízení většinou na náklady zhotovitele. Zhotovitel je těmito kontrolami nucen provádět stavby kvalitněji, tak aby byly bezpečnější. Odstranění zjištěných závad má většinou efekt násobnosti odstraňování závad, protože si zhotovitel již málokdy dovolí opakovat závady zjištěné při kolaudačních řízeních.

Inspektoři se v průběhu kolaudačních řízení zaměřují na podchycení nedostatků, které by mohly negativně ovlivňovat bezpečnost a ochranu zdraví při práci a při užívání staveb. Jedná se většinou o stavby, kde by v případě vydání kolaudačního souhlasu nebo povolení užívání stavby bez přítomnosti inspektorů OIP a tedy nezjištění případných závad mohlo s velkou pravděpodobností dojít ke vzniku mimořádných událostí, jako jsou úrazy, havárie, ohrožení veřejnosti a podobně.

5.3 Doprava

Kontrolní činnost v dopravě byla orientována na kontrolu plnění povinností zaměstnavatelů, kteří mají vlastní vozový park, určený k převozu osob nebo zboží. Předmětem kontrolní činnosti byla kontrola dodržování předpisů při organizování BOZP, přijímání opatření k předcházení rizikům, seznamování zaměstnanců s předpisy k zajištění bezpečnosti práce pro konkrétní pracovní pozice i pracovní činnosti prováděné na pracovišti, dodržování pokynů výrobců techniky dle návodů k obsluze a údržbě, ověřování odborné a zdravotní způsobilosti řidičů a dále pak organizování pracovní doby zaměstnanců.

Důraz byl kladen na prevenci rizik a prosazování bezpečnějších a zdravějších podmínek na pracovišti, které souvisí se zlepšováním kvality pracovních míst a pracovních podmínek. S ohledem na vyšší věkový průměr řidičů z povolání a současný stav našich pozemních komunikací, včetně hustoty provozu na těchto komunikacích, bylo nutno přistoupit i ke kontrole organizování pracovní doby. Je zřejmé, že právě únava může být významným faktorem, ovlivňujícím i bezpečnost dalších účastníků silničního provozu. Proto byl kladen důraz na organizování pracovní doby řidičů, zejména ve vztahu k odpočinku mezi směnami a odpočinku v týdnu.

Cílem prováděných kontrol bylo ověřit, jak jsou ze strany zaměstnavatelů dodržovány předpisy v oblasti BOZP, jakým způsobem je organizována práce řidičů, a současně nově vzniklým podnikajícím subjektům poskytnout cílené poradenství a konzultace. Do seznamu vybraných kontrolovaných subjektů byly zařazeny subjekty, kde doposud nebyla provedena inspekční činnost, subjekty, ty, u kterých byly v minulosti zjištěny závažné nedostatky, a subjekty, kde byl vykazován nepříznivý vývoj pracovní úrazovosti.

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- obecnou prevenci rizik, spočívající ve vyhledávání rizik a provádění pravidelné kontroly úrovně BOZP v souladu s požadavkem § 102 odst. 3 ZP, zajištění dostatečného a přiměřeného seznámení s riziky, s výsledky jejich vyhodnocení a s opatřeními na ochranu před jejich působením,
- zdravotní způsobilost, se zaměřením na vstupní lékařské prohlídky před uzavřením pracovního poměru,
- pracovní postupy, včetně vypracování MPBP s ohledem na vykonávané pracovní činnosti,
- seznámení s návody k použití, včetně návodu k provozu dopravních prostředků, seznamování zaměstnanců s předpisy k zajištění bezpečnosti práce pro konkrétní pracovní pozice i pracovní činnosti prováděné bezprostředně na jejich pracovišti, dodržování pokynů výrobců vozidel uvedených v návodech k obsluze a údržbě,
- vypracování seznamu OOPP na základě vyhodnocení rizik, poskytování OOPP, jejich stav a kontrola jejich používání,
- organizování a dodržování stanoveného pracovního režimu zaměstnanců - řidičů. Tam, kde byl režim řízení automaticky zaznamenáván, bylo využito pro kontrolu dodržování povolených časových úseků aplikačního programu Tagra. Při organizování pracovního režimu se zohledňoval i obsah pracovních smluv (týdenní rozvržení pracovní doby, rovnoměrné nebo nerovnoměrné rozvržení pracovní doby).

Při plnění tohoto celorepublikového úkolu bylo inspektoráty provedeno celkem **401 kontrol** u **396 subjektů**, z nichž **328** bylo právníckými osobami. Velmi příznivé je zjištění, že oproti předchozímu roku se více než zdvojnásobil absolutní počet provedených kontrol, kde nebyla zjištěna žádná porušení. V roce 2017 bylo zjištěno 37 kontrol bez nedostatků (14% z kontrolního vzorku zaměstnavatelů), nyní je to **82 kontrol bez porušení** právních předpisů (**21%** kontrolovaných subjektů).

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	66	0	45	22	68	20	138	38	396
Počet kontrol	66	0	46	22	68	21	140	38	401
Počet zjištěných nedostatků	110	0	71	82	150	48	293	61	815
Počet kontrol bez zjištění	21	0	7	5	15	2	29	3	82
Počet opatření	15	0	2	0	6	0	0	0	23

Tabulka 13 - Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Právní předpis	Počet porušení	% ze zjištěných porušení předpisů
zákoník práce	553	55
zákon o BOZP	165	16
NV č. 589/2006 Sb.	121	12
NV č. 168/2002 Sb.	82	8
ES 561/2006	48	5
NV č. 101/2005 Sb.	23	2
ostatní	16	2
Celkem	1 008	100

Zhodnocení výsledků kontrolní činnosti podle oblastí zadání úkolu

– **Obecná prevence rizik**

V rámci kontrolní činnosti byl kladen důraz na prevenci rizik, tzn. na všechna opatření vyplývající z právních předpisů k zajištění BOZP a z předpisů zaměstnavatele, které mají za cíl předcházet rizikům, odstraňovat je nebo minimalizovat, a současně na prokazatelný způsob seznámení zaměstnanců s riziky a s výsledky jejich vyhodnocení. Kontrolní zjištění se týkalo **113 subjektů**, což je **29 %** kontrolovaných subjektů.

Při kontrolách zaměstnavatelů (s více jak 25 zaměstnanci) byla předložena dokumentace o vyhledaných a vyhodnocených rizicích práce a o opatřeních přijatých proti jejich působení v souladu se zákoníkem práce, ale kontrolou obsahově náplně předložených dokumentací a následně fyzickou kontrolou pracovišť a stavu technických prostředků bylo zjištěno, že zaměstnavatelé nepřijímají některá opatření, která si stanovili proti působení jednotlivých rizik při práci, zejména v souvislosti s provozem a údržbou silničních vozidel (např. překrytí pracovní jámy, určené k opravě a údržbě dopravních prostředků, kontrola, údržba a revize strojů a zařízení používaných v autoopravárenství atd.). V případech, kdy silniční doprava nebyla hlavní podnikatelskou činností kontrolovaného subjektu, se stávalo, že subjekt měl zpracovanou oblast rizik pro své hlavní činnosti, avšak opomenul oblast provozu silničních vozidel. Lze konstatovat, že v některých případech bylo vyhledávání rizik prováděno formálně, protože registr rizik obsahoval činnosti, které kontrolovaný subjekt neprovozuje.

– **Zdravotní způsobilost**

Při kontrolách této oblasti inspektoři konstatovali u **111 subjektů** následující nedostatky:

- v **18** případech zaměstnavatelé nezajistili vstupní lékařské prohlídky řidičů před uzavřením pracovního poměru a při kontrole předkládali platné lékařské prohlídky k řízení motorových vozidel od předchozího zaměstnavatele, které však nelze uznat jako vstupní lékařskou prohlídku předloženou kontrolovaným subjektem,
- zaměstnavatelé často zaměňovali povinné lékařské prohlídky řidičů k řízení motorových vozidel, prováděné podle zákona č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě, s pracovními lékařskými prohlídkami prováděnými podle zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, a jeho prováděcí vyhlášky č. 79/2013 Sb.,
- zaměstnavatelé tolerovali zdravotní posudky řidičů, vydané praktickými lékaři, a nepožadovali zdravotní posudek smluvně sjednaného poskytovatele pracovně

lékařských služeb, přestože jej měli sjednaného v souladu s požadavkem zákona o specifických zdravotních službách,

- zaměstnavatelé s vozovým parkem do 3,5t, kteří nesjednávají v pracovní smlouvě druh práce „řidič“, ale vozidlo obsluhuje jiný zaměstnanec, např. referent nebo obchodní zástupce, nezajistili vstupní lékařskou prohlídku při nástupu do práce, ale s časovým odstupem, nezdědka až po obdržení oznámení o kontrole nebo dokonce v průběhu kontroly.

Při kontrolách u malých firem inspektoři často konstatují neochotu kontrolovaného subjektu zajistit si smluvně poskytovatele pracovně lékařských služeb. Odůvodňují to nedostatkem těchto lékařů nebo zbytečně vynaloženými peněžními prostředky.

Při kontrole obsahové náplně zdravotních posudků se inspektoři nadále setkávali s nesprávně vyplněnými nebo chybějícími údaji. Na lékařských posudcích byla nesprávně uváděna skupina řidičů (skupina 1 nebo skupina 2 dle přílohy č. 3 vyhlášky č. 277/2004 Sb.) a to tak, že zaměstnanec byl lékařem posuzován podle skupiny 1, i přesto, že šlo o řidiče, kteří řídí motorové vozidlo v pracovněprávním vztahu (skupina 2), a řízení motorového vozidla je druhem práce sjednaným v pracovní smlouvě. Pro řidiče z povolání je kontrola zdravotní způsobilosti podrobena jiným a přísnějším zdravotním hodnocením.

V několika případech bylo zjištěno, že lékařské posudky neobsahují údaje o skupině řidičského oprávnění a u řidičů nákladních vozidel nejsou v lékařských posudcích uvedeny informace o datu provedení psychologického vyšetření.

– **Pracovní postupy, vypracování místního provozního bezpečnostního předpisu**

Při kontrolní činnosti inspektoři nadále konstatovali, že je místní provozní bezpečnostní předpis (MPBP) pouze formální záležitostí, jelikož opakuje známé požadavky platných předpisů, ale neupravuje problematiku předpisů neupravenou. Zjištění v této oblasti bylo konstatováno u 55 subjektů. V MPBP by měl zaměstnavatel stanovit pracovní postupy pro činnosti prováděné v souvislosti s provozem, obsluhou, údržbou, opravami a kontrolami dopravních prostředků, a to zejména těch, kde je pravděpodobné riziko úrazu. Měl by stanovit organizační pokyny pro nakládku a vykládku vozidel, určit prostory pro bezpečné nakládání a vykládání přepravovaného nákladu a určit zaměstnance, který řídí a koordinuje tuto činnost, jak vyžaduje nařízení vlády č.168/2002 Sb. Nevypracování MPBP bylo zjišťováno hlavně u zaměstnavatelů, kteří byli kontrolováni poprvé a/nebo zaměstnávali tzv. referentské řidiče vozidel do 3,5t, kdy chyběly informace o způsobu parkování vozidel, drobné údržbě a opravách vozidel, postup při poruše vozidla na cestě apod. V některých případech bylo zjištěno neseznámení zaměstnanců s vypracovaným MPBP. To je zjišťováno zejména v případech zaměstnanců nově přijatých v průběhu roku, protože zaměstnavatelé jsou zvyklí veškerá školení BOZP provádět jednou ročně.

– **Seznámení s návody k použití**

Tato oblast zahrnovala kontrolu povinností zaměstnavatele seznamovat zaměstnance se všemi návody k obsluze výrobních prostředků, včetně návodu k obsluze a údržbě dopravních prostředků. Součástí bylo rovněž seznamování zaměstnanců s předpisy k zajištění bezpečnosti práce pro konkrétní pracovní pozice i pracovní činnosti prováděné bezprostředně na jejich pracovišti. V této oblasti bylo zjištěno 55 nedostatků u 49 kontrolovaných subjektů.

Kontrolní činností bylo zjištěno, že osnova školení BOZP obsahuje položku seznámení s návody, ale často chybí informace, se kterými konkrétními návody byl zaměstnanec seznámen. Rovněž seznámení zaměstnanců s postupy při obsluze vozidel uvedenými v návodech a s riziky při nesprávné obsluze bylo často opomíjeno. Zaměstnavatelé spoléhají na znalosti z výcviku autoškol nebo předpokládají, že je dostačující umístit do vozidla návod k obsluze vozidla; zejména se tak děje u vozidel do 3,5t.

I nadále přetrvává u některých kontrolovaných subjektů mylná představa, že potvrzení z autoškol o pravidelném proškolení, které zaměstnavatel zprostředkuje svým zaměstnancům, představuje splnění požadavků zákoníku práce v oblasti BOZP. Vedle teoretické části školení je v mnoha případech nutné kromě seznámení školeného s bezpečným používáním konkrétního typu stroje, technického zařízení, přístroje nebo nářadí, které zaměstnanec obsluhuje, také praktické a řádné zaučení na pracovišti, a proto školení bez praktického zaučení je pouze částečné splnění požadavku k zajištění BOZP.

U zaměstnavatelů řidičů nákladních vozidel bývá kontrolou zjištěno seznámení s návodem k obsluze tažného vozidla, avšak chybí seznámení s obsluhou přípojných vozidel.

Zajímavostí bylo zjištění, že v případě provozu a obsluhy speciálního vozidla pro svoz domovního odpadu nebyli kromě řidiče seznámeni s obsluhou nástavby dva závozníci, kteří tuto nástavbu na zádi vozidla obsluhují.

– **Osobní ochranné pracovní prostředky**

Při kontrolní činnosti se inspektoři zaměřili na vypracování seznamu OOPP na základě vyhodnocení rizik, jejich poskytování, stav a kontrolu jejich používání. Konstatovali, že mnozí zaměstnavatelé předložili směrnici pro poskytování OOPP, která však neodpovídala skutečně poskytnutým OOPP zaměstnancům nebo neobsahovala specifikaci konkrétní pracovní obuvi, pracovního oděvu, pracovních rukavic nebo vybavení pro zimní období. Tyto směrnice byly jednorázově zpracovány externím bezpečnostním technikem, který se již dále nezajímal ani neovlivňoval, co ve skutečnosti zaměstnavatel zaměstnancům poskytuje.

U **47 kontrolovaných subjektů** bylo zjištěno, že zaměstnavatel nemá vypracován seznam OOPP na základě vyhodnocení rizik, ale nějaké OOPP řidičům poskytuje dle vlastního uvážení. Dle předpisů OOPP musí splňovat takové náležitosti, aby jejich používání bylo účinné vůči potenciálním rizikům zranění a zároveň, aby nepředstavovalo žádné další riziko; zejména pokud je vyžadováno použití více OOPP, musí být vzájemně slučitelné, aby jeden nepřekážel druhému. Při kontrole byly zjištěny též případy, kdy zaměstnavatelé poskytovali OOPP podle požadavků jiných subjektů, pro které vykonávali přepravní službu.

– **Organizování a dodržování stanoveného pracovního režimu zaměstnanců**

V této oblasti kontroly bylo použito vyhodnocovacího aplikačního programu TAGRA, kdy byly vyhodnocovány datové soubory pocházející z digitálních záznamových zařízení vozidel nebo tachografických záznamových koleček. Nejčastěji zjišťovaným nedostatkem bylo nezahájení odpočinku v průběhu 24 hodin, jak požaduje evropský předpis ES 561/2006, který se částečně promítá do nařízení vlády č. 589/2006 Sb. Odpočinek byl v dostatečném trvání, ale ne v průběhu požadovaných 24 hodin. U 35 kontrolovaných subjektů bylo ve 45 případech zjištěno porušení odpočinku mezi směnami. Výrazné zkrácení denního odpočinku bylo zjištěno v jednom případě, kdy odpočinek byl poskytnut pouze v rozsahu 6 hodin mezi směnami.

Na druhou stranu opakovaným a často zjišťovaným nedostatkem bylo nedodržení délky noční směny v rozsahu max. 10 hodin během 24 hodin po sobě jdoucích (u skupiny řidičů, pro něž to stanoví právní předpis), tento nedostatek byl zjištěn ve 33 případech. Dopravci u nichž byla kontrola provedena poprvé, neměli povědomost o existenci nařízení vlády č. 589/2006 Sb., a odvolávali se na evropský předpis ES 561/2006.

Stále přetrvával nedostatek ve vedení evidence pracovní doby v souladu s požadavkem zákoníku práce. Inspektorům byly při kontrole předloženy u 14 subjektů „výkazy práce řidičů“, výpisy z tachografu nebo tzv. „stazka“. Byly zjištěny i nedostatky, kdy za evidenci pracovní doby byla vydávána evidence docházky, která ani neodpovídala skutečně odpracované době (porovnání se záznamem doby řízení vozidla řidičem). U některých kontrolovaných subjektů byla povinnost zaměstnavatele vést evidenci pracovní doby přenesena na zaměstnance prostřednictvím Pracovního řádu nebo byl vydán zvláštní pokyn pro vedení evidence pracovní doby u zaměstnavatele.

V případech kontrol zaměstnavatelů s vlastním vozovým parkem do 3,5t bylo zjišťováno, že tito nevedli v listinné formě nebo na technickém zařízení denní evidenci o době řízení dopravního prostředku, ani evidenci o čerpání bezpečnostních přestávek, jak tuto povinnost ukládá v příloze č. 1 nařízení vlády č. 168/2002 Sb. Vedli pouze knihu jízd pro potřeby případné kontroly ze strany finanční správy.

Shrnutí

V roce 2018 bylo za zjištěné nedostatky při kontrole bezpečnosti práce v dopravě uloženo **10 pokut** v celkové výši **242 000 Kč**, z toho byly **4 pokuty** uloženy za hrubé nedostatky v souvislosti s organizováním pracovní doby řidičů.

Během kontrolní činnosti se projevilo, že požadavky řízení BOZP dle platných právních norem a souvisejících předpisů byly v některých případech ze strany zaměstnavatelů podceňovány. Hlavní příčinou byla neznalost nebo nedostatečné seznámení s poměrně složitou a často se měnící legislativou předpisů zasahujících do oblasti dopravy. Proto v některých případech byla ze strany kontrolovaných subjektů vítána možnost konzultací. Kontrolované subjekty se mohly v průběhu kontroly seznamovat se zjištěnými nedostatky i s požadavky právních norem na kontrolovanou problematiku. Po ukončení kontroly byli seznámeni s celkovým výsledkem kontroly a bylo jim v případě zájmu z jejich strany poskytnuto poradenství. Inspektoři však zaznamenali případy, že tohoto závěrečného seznámení kontrolované osoby s celkovým výsledkem kontroly byli přítomni již jen zástupci zaměstnavatele. V případech, kdy těmto pověřeným zástupcům kontrolovaných osob scházely odborné znalosti, bývalo obtížné předání relevantních informací o zjištěných nedostatcích a následné zprostředkování požadavků BOZP statutárním zástupcům. V tom spatřovali inspektoři **jednu z největších komplikací** při kontrole systému BOZP.

V návaznosti na výsledky kontrol bude účelné pokračovat v kontrole subjektů provozujících dopravu nebo služby spojené s přepravou ve stejném rozsahu a rozšířit výběr kontrolovaných subjektů o dopravce s vozidly do 3,5 t. V posledních letech je patrný trend používat k přepravě zboží vozidel do 3,5 t, kde požadavky na organizaci práci a s ní spojenou BOZP nejsou regulovány tolika evropskými a vnitrostátními předpisy.

5.4 Zemědělská prvovýroba se zaměřením na chov zvířat

Činnosti v zemědělství, a to jak v rostlinné, tak i v živočišné výrobě jsou svým charakterem specifické a patří stále mezi rizikové obory činnosti. V posledních letech u subjektů zabývajících se zemědělskou prvovýrobou došlo ke zvýšení počtu smrtelných a závažných pracovních úrazů. Protože převážná většina těchto pracovních úrazů byla způsobena zejména při práci se zvířaty, především při styku se skotem, byly kontroly zaměřeny na vyhodnocení rizik při chovu zvířat a na zpracování pracovních postupů při chovu zvířat. Stejně jako v předchozím roce byly kontroly v roce 2018 zaměřovány cíleně na pohyb zaměstnanců mezi zvířaty ve stáji a na pastvě a při manipulaci se zvířaty. Rovněž bylo kontrolováno vybavení pracovišť potřebnými pracovními pomůckami pro manipulaci se zvířaty. Dále se při kontrolách prověřovalo, zda zaměstnavatelé mají vyhodnocená rizika pro práci, obsluhu, údržbu a opravy technologických zařízení, používaných v živočišné výrobě. Jedná se např. o zásobníky sypkých hmot, techniku návozu objemných krmiv a odklizení chlévské mrvy. Rovněž i seznámení zaměstnanců s bezpečnostními listy nebezpečných látek, používaných při sanitaci a dezinfekci v souvislosti s chovem zvířat, bylo součástí kontroly, stejně tak i poskytování a používání OOPP. Protože u zemědělských subjektů často dochází k situaci, kdy na jednom pracovišti plní úkoly zaměstnanci dvou a více zaměstnavatelů, předmětem kontroly také bylo prověřit, zda se zaměstnavatelé vzájemně písemně informují o rizicích a přijatých opatřeních k ochraně před působením těchto rizik. Kontrola byla zaměřena i na skladování objemných krmiv a steliva, kdy tyto produkty jsou převážně skladovány ve formě velkoobjemových balíků.

Každý OIP provedl kontrolu u subjektů zabývajících se zemědělskou prvovýrobou se zaměřením na chov zvířat, bez ohledu na jejich velikost. Kontroly byly přednostně prováděny inspektory práce se specializací na zemědělství. Při kontrolách inspektoři vycházeli ze zkušeností získaných z kontrolní činnosti z předchozích let.

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- vyhodnocení rizik při chovu zvířat a zpracování pracovních postupů při chovu zvířat, zejména se zaměřením na pohyb zaměstnanců mezi zvířaty ve stáji a na pastvě a při manipulaci se zvířaty; seznámení zaměstnanců s těmito riziky a s opatřeními na ochranu před jejich působením,
- vyhodnocení rizik při práci, obsluze, údržbě a opravách technologických zařízení, např. zásobníky sypkých hmot, dopravníky, včetně technologie a techniky návozu objemných krmiv a odklizení chlévské mrvy; seznámení zaměstnanců s těmito riziky a s opatřeními na ochranu před jejich působením,
- zpracování pracovních postupů při chovu zvířat, zejména se zaměřením na pohyb zaměstnanců mezi zvířaty ve stáji a na pastvě a při manipulaci se zvířaty,
- seznámení s bezpečnostními listy nebezpečných látek, používaných při sanitaci a dezinfekci v souvislosti s chovem zvířat,
- vlastní seznam poskytovaných OOPP, zpracovaný na základě vyhodnocení rizik, a jejich poskytování, zejména se zaměřením na pracovní činnosti v živočišné výrobě,
- používání OOPP zaměstnanci při chovu zvířat,
- vybavení a používání potřebných pracovních pomůcek při manipulaci se zvířaty,

- stav ochranných zařízení a zabezpečovacích prvků včetně jejich funkčnosti u strojních zařízení používaných při chovu zvířat,
- skladování objemných krmiv a steliva,
- vzájemnou písemnou informovanost o rizicích a přijatých opatřeních k ochraně před jejich působením, plní-li na jednom pracovišti zemědělských subjektů úkoly zaměstnanci dvou a více zaměstnavatelů.

V rámci plnění tohoto úkolu bylo inspekce provedeno celkem **282 kontrol**, při kterých bylo zjištěno **1 014 nedostatků**. Z celkového počtu provedených kontrol pouze u **34 kontrol** nebyly nedostatky zjištěny.

Ukazatel	Inspektorát							Celkem
	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	9	37	53	29	47	52	51	278
Počet kontrol	9	37	53	29	48	53	53	282
Počet zjištěných nedostatků	23	131	96	156	322	303	144	1 175
Počet opatření	0	0	0	1	0	0	0	1

V níže uvedené tabulce je uveden přehled nejčastěji porušovaných právních předpisů. Nejčastěji zjišťované nedostatky se týkaly nedodržování ustanovení zákona o BOZP, zákoníku práce a NV č. 101/2005 Sb.

Tabulka 14 - Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet porušení	% ze zjištěných porušení předpisů
zákon o BOZP	460	32
zákoník práce	418	29
NV č. 101/2005 Sb.	275	19
NV č. 378/2001 Sb.	177	13
NV č. 27/2002 Sb.	24	2
vyhl. č. 48/1982 Sb., NV č. 168/2002 Sb. aj.	63	5
Celkem	1 417	100

Hodnocení výsledků kontrol podle oblastí zadání úkolu

- **Vyhodnocení rizik při chovu zvířat a zpracování pracovních postupů při chovu zvířat (zejm. se zaměřením na pohyb zaměstnanců mezi zvířaty ve stáji a na pastvě a při manipulaci se zvířaty); seznámení zaměstnanců s těmito riziky a s opatřeními na ochranu před jejich působením**

Kontrolami bylo zjištěno, že vyhodnocení rizik při chovu zvířat je u právnických osob prováděno odborně způsobilými osobami v prevenci rizik, ale tato činnost není prováděna soustavně. Právnické osoby v mnoha případech neprovádí pravidelné aktualizace rizik, takže se stává, že pro nové technologie živočišné výroby a pro nové strojní zařízení (nové stáje, nové dojírny, nové přepravníky zvířat atd.) nejsou rizika zpracována a žádná opatření přijímána. Podstatně horší situace je u většiny podnikajících fyzických osob, které o povinnosti vyhodnocovat rizika a přijímat opatření na ochranu před jejich působením často nevěděly. Co se týče zpracování pracovních postupů při chovu zvířat se zaměřením na pohyb zaměstnanců

mezi zvířaty ve stáji a na pastvě a při manipulaci se zvířaty, tak je situace obdobná. Právnícké osoby pracovní postupy většinou zpracované mají, i když jejich úroveň byla občas nedostačující. Podnikající fyzické osoby v převážné většině žádné pracovní postupy zpracovány neměly. Školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP, jehož součástí je i seznamování s riziky a s opatřeními k předcházení těmto rizikům, bylo u většiny kontrolovaných subjektů pravidelně prováděno a byla k tomu vedena i dokumentace.

- **Vyhodnocení rizik při práci, obsluze, údržbě a opravách technologických zařízení (např. zásobníky sypkých hmot, dopravníky, včetně technologie a techniky návozu objemných krmiv a odklizení chlévské mrvy); seznámení zaměstnanců s těmito riziky a s opatřeními na ochranu před jejich působením**

Bylo zjištěno, že situace je obdobná jako v předchozím bodu kontroly. U právníckých osob bylo vyhodnocení rizik při práci, obsluze, údržbě a opravách technologických zařízení ve většině případů provedeno. Zaměstnanci byli s riziky a s opatřeními pravidelně seznamováni na školeních BOZP, která jsou prováděna v převážné většině v ročních, výjimečně v dvouletých intervalech. Při kontrole u podnikajících fyzických osob jsou, dle jejich vyjádření, zaměstnanci pravidelně seznamováni, co mohou a co nesmí dělat, ale písemný dokument o vyhodnocování rizik a přijímaných opatřeních tyto osoby většinou neměly.

- **Zpracování pracovních postupů při chovu zvířat (zejm. se zaměřením na pohyb zaměstnanců mezi zvířaty ve stáji a na pastvě a při manipulaci se zvířaty)**

Bylo zjištěno, že kontrolované osoby v různých krajích republiky mají rozdílnou úroveň zpracování pracovních postupů při chovu zvířat. V některých krajích na jejich vypracování měly velký podíl profesní organizace, jako jsou např. zemědělské svazy, které subjektům poskytly vzorová pravidla. Je třeba však dodat, že ne vždy byla tato pravidla upravena na vlastní chovatelské podmínky. Tam, kde tato pravidla nebyla k dispozici, měla většina kontrolovaných osob tyto pracovní postupy zpracovány, ale jen ve všeobecné rovině. Při kontrolách bylo často předkládáno pouze opsané NV č. 27/2002 Sb., kterým se stanoví způsob organizace práce a pracovních postupů, které je zaměstnavatel povinen zajistit při práci související s chovem zvířat. Konkrétní pracovní postupy pro jednotlivé kategorie zvířat a jednotlivé stáje měly kontrolované osoby často vypracovány nedostatečně (např. jen pro jednu kategorii zvířat nebo jen pro jednu stáj). Dále bylo kontrolami ve většině případů zjištěno, že konkrétní pracovní postupy pro jednotlivé pracovní činnosti, které jsou během chovu hospodářských zvířat prováděny, však nebyly kontrolovanými osobami zpracovány. Nestanovení pracovních postupů u kontrolovaných osob vyplývá zejména z neznalosti předpisů nejen kontrolovaných subjektů, ale i odborně způsobilých osob v prevenci rizik, které u těchto kontrolovaných osob oblast BOZP zajišťují. V několika případech podnikající fyzické osoby vůbec nevěděly o existenci NV č. 27/2002 Sb. Při práci se zvířaty vycházejí z dlouholeté praxe a zpracování písemných dokumentů je pro ně přítěží.

- **Seznámení s bezpečnostními listy nebezpečných látek používaných při sanitaci a dezinfekci v souvislosti s chovem zvířat**

Kontrolami bylo zjištěno, že v převážné většině kontrolované osoby své zaměstnance seznamují s bezpečnostními listy nebezpečných látek. Bezpečnostní listy nebezpečných látek používaných při sanitaci a dezinfekci technologií a výrobních prostor kontrolované osoby archivují nebo je mají uloženy v počítači. Tuto problematiku kontrolují rovněž hygienické stanice. V některých případech bylo ale zjištěno, že při používání přípravků k provádění

sanitace a dezinfekce kontrolované osoby většinou doložily doklad o seznámení zaměstnanců, obsahující pouze informaci, že zaměstnanci byli seznámeni s bezpečnostními listy, ale údaje o tom, o jaké nebezpečné chemické látky se jednalo, zde uvedeny nebyly.

– **Kontrola vlastního seznamu poskytovaných OOPP zpracovaného na základě vyhodnocení rizik a jejich vlastní poskytování, zejména se zaměřením na pracovní činnosti v živočišné výrobě**

Při kontrole seznamů poskytovaných OOPP bylo v několika případech zjištěno, že pro některé pracovní profese, které se vztahují k zajištění provozu živočišné výroby, nebyla vyhodnocena rizika a v návaznosti na tuto skutečnost nebyly zpracovány ani seznamy poskytovaných OOPP. Šlo o případy, kdy osoba, která zpracovávala tuto dokumentaci, neměla přehled o všech činnostech, které ošetřovatelé vykonávají. Dále bylo rovněž zjištěno, že některé kontrolované osoby v žádném vnitřním předpisu nestanovily způsob, dobu a podmínky používání OOPP, a to vzhledem k četnosti a závažnosti vyskytujících se rizik, charakteru a druhu práce a pracoviště a s přihlédnutím k vlastnostem těchto ochranných prostředků. Při kontrolách bylo také zjištěno, že OOPP zaměstnavatelé poskytovali podle vlastního seznamu, ale ne vždy zpracovaného na základě vyhodnocení rizik a konkrétních podmínek práce. Dále bylo zjištěno, že některé kontrolované osoby vydávají zaměstnancům OOPP až po uplynutí jejich zkušební doby. U většiny podnikajících fyzických osob nebyl seznam poskytovaných OOPP zpracován vůbec a evidence vydaných OOPP nebyla také vedena.

– **Vzájemná písemná informovanost o rizicích a přijatých opatřeních k ochraně před jejich působením, plní-li na jednom pracovišti zemědělských subjektů úkoly zaměstnanci dvou a více zaměstnavatelů**

Pokud bylo při kontrole pracovišť kontrolovaných osob zjištěno, že se zde pohybují zaměstnanci jiných zaměstnavatelů, bylo vyžadováno doložení dokumentu prokazujícího vzájemnou písemnou informovanost o rizicích a přijatých opatřeních k ochraně před jejich působením. Písemné předání rizik jak ze strany kontrolovaných osob, tak i ze strany zaměstnavatele zaměstnanců, pohybujících se po pracovištích kontrolovaných osob, nebylo u většiny kontrolovaných osob doloženo. Požadavek, prokazující vzájemnou písemnou informovanost o rizicích a přijatých opatřeních k ochraně před jejich působením, nebyl příliš často u kontrolovaných osob řešen, protože pro jeho naplnění je do něho třeba zapojit několik zaměstnanců rozdílných subjektů. V rámci kontroly byla prováděna v této oblasti především osvěta.

– **Skladování objemných krmiv a steliva**

Při kontrolách bylo zjištěno, že některé kontrolované osoby neměly pro skladování objemných krmiv a steliva zpracovaný žádný předpis. Pouze v několika případech byla dokumentace pro skladování, naskladňování a vyskladňování zpracována včetně konkrétních pracovních postupů pro tyto činnosti. Kontrolované osoby v převážné většině předkládaly inspektorům při kontrolách zpracované místní řady skladů pro skladování velkoobjemových balíků (seno, sláma, senáž), které jim zpracovaly odborně způsobilé osoby. Tyto místní řady skladů často obsahovaly jednotlivé články z technické normy ČSN 26 9030 Manipulační jednotky – Zásady pro tvorbu, bezpečnou manipulaci a skladování, která je pro praktické účely nepoužitelná. Požadavky kladené takto zpracovanou dokumentací nebylo v praxi možno dodržet, a to zejména z pohledu změny tvaru uložených hmot ve velkoobjemových balících, díky čemuž docházelo časem k porušení stability stohu a riziku pádu balíků. Převážná většina

kontrolovaných osob neměla v místních řádech skladů ani v jiných MPBP popsanou manipulaci s velkoobjemovými balíky přímo při nakládce a odvozu z polí včetně převozu z pole na místo skladování a neměla popsanou manipulaci při rozebírání stohů. Objemná krmiva se většinou skladují již v „rukávcích“ nebo ve velkoobjemových balících, silážní jámy se téměř nepoužívají a tam, kde se ještě využívají, ve většině případů nedostatky zjištěny nebyly. Zemědělci již používají pro vybírání siláží a senáží moderní frézy (vybírače) s vysokým dosahem. Všeobecně se dá konstatovat, že jak u právnických osob, tak i u podnikajících fyzických osob, nebyly skladovací prostory označeny bezpečnostními značkami.

– **Kontrola stavu ochranných zařízení a zabezpečovacích prvků včetně jejich funkčnosti u strojních zařízení používaných při chovu zvířat**

Při kontrolách stavu ochranných zařízení a zabezpečovacích prvků u strojních zařízení používaných při chovu zvířat bylo zjištěno nejvíce nedostatků, a to jak u podnikajících fyzických osob, tak i u právnických osob. Kontrolami bylo velmi často zjišťováno, že stroje a strojní zařízení nejsou vybaveny ochrannými kryty nebo jsou vybaveny poškozenými kryty a existuje zde riziko kontaktu nebo zachycení zaměstnance pohybujícími se částmi pracovního zařízení. Nejčastějšími nedostatky v zemědělské prvovýrobě byly chybějící kryty na kloubových náhonových hřídelích mezi traktorem a míchacím krmným vozem, chybějící kryty sbíhavých míst u pohonů oběžných shrnovačů a vynašečů chlévské mrvy a u náhonů u dopravníků na krmivo. Častým nedostatkem v zemědělských provozech byla také absence ochranných zařízení proti pádu osob (např. schodiště bez zábradlí, nezakryté nádrže bez vhodného ohrazení a neohrazené nepřechodné jímky). Při kontrole objektů, kde jsou ustájena hospodářská zvířata, bylo nejčastěji zjišťováno, že stav a konstrukční uspořádání jednotlivých stání neodpovídá požadavkům pro zajištění bezpečnosti práce pro práci se zvířaty. Tato skutečnost je alarmující při chovu velkých hospodářských zvířat, zejména v případě chovu skotu a koní. Nutno konstatovat, že stání v objektech byla zbudována na základě změny druhu ustájení zvířat, kdy objekt, který byl dříve využíván například jako výkrmna prasat, se nyní využívá jako stáj pro chov jednotlivých kategorií skotu. U takto vybudovaných stání většinou není možné dodržet požadavek, aby bylo přehánění zvířat prováděno za ohrazením a zábranou, a stanovení ústupových cest je vzhledem k nevhodné konstrukci a uspořádání jednotlivých stání prakticky nemožné. Dále bylo často zjišťováno, že ohrazení stání jsou zbudována tak, že při přesouvání zvířat je nutné vstoupit mezi volně se pohybující zvířata, a tím jsou ošetřovatelé vystavováni riziku napadení zvířetem. Celý tento problém byl způsoben změnou ustájení velkých kusů hospodářských zvířat, kdy se z vazného ustájení přešlo k volnému ustájení zvířat z důvodu vyšší efektivity chovu. Při těchto konstrukčních změnách starých objektů nebyly respektovány požadavky k zajištění bezpečnosti osob zajišťujících ošetřování chovaných zvířat ve volném ustájení. S tím je také spojen další problém při sestavování skupin zvířat, která jsou v jednotlivých stáních ustájena. Jde zejména o počet ustájených zvířat ve zbudovaných stáních. Stání s větším počtem zvířat zvyšuje riziko přitlačení, naražení či napadení ošetřovatele zvířetem. Lepší stav zajištění bezpečnosti ošetřovatelů zvířat byl zjištěn v prostorách dojíren a na ně navazujících prostor. Tato skutečnost vyplývá zejména z toho, že tyto prostory byly z velké části zrekonstruovány, a tak jsou zde již zabudována vhodná zařízení pro ochranu ošetřovatelů.

Pokud byla zvířata chována na pastvinách, bylo zjištěno, že chovatelé měli ve většině případů k dispozici potřebná bezpečnostní zařízení sloužící pro zajištění veterinárních úkonů, převážení apod. na vyšší technické úrovni. Pro tyto činnosti byla většinou umístěna na pastvinách mobilní ohrazení, která umožňují ošetřovatelům manipulovat se zvířaty za zábranou.

– **Kontrola používání OOPP zaměstnanci při chovu zvířat**

Kontrolu, jak zaměstnanci při chovu zvířat používají přidělené OOPP, kontrolované osoby většinou prováděly, ale zápisy o těchto kontrolách doložily jen sporadicky. Při vlastních fyzických kontrolách u kontrolovaných osob bylo zjištěno, že zaměstnanci téměř vždy používali předepsané OOPP. Dále bylo při kontrolách například jisté, že na některých pracovištích neměli zaměstnanci k dispozici OOPP pro zacházení s nebezpečnými chemickými látkami používanými např. při sanitaci dojíren (ochranné brýle či štít, chemicky odolné rukavice), ač tak bylo stanoveno v MPBP a v bezpečnostních listech používaných nebezpečných chemických látek. Také se rovněž vyskytly případy, že byly zaměstnancům poskytnuty takové OOPP, které neměly potřebné vlastnosti, aby ochránily zdraví zaměstnanců při manipulaci s dezinfekčními přípravky.

– **Kontrola vybavení a používání potřebných pracovních pomůcek při manipulaci se zvířaty**

Při těchto kontrolách nebyly inspektory zjištěny závažnější nedostatky při používání pracovních pomůcek při manipulaci se zvířaty. Pro manipulaci se zvířaty zaměstnanci měli k dispozici potřebné pracovní pomůcky, jako jsou elektrické poháněče či elektrické biče. Během kontrol zaměstnanci většinou měli k dispozici umělohmotné hadice, a to jak při manipulaci se skotem, tak i s prasaty. U prasat se dále ve velké míře používaly přenosné umělohmotné zábrany. Dále bylo rovněž zjištěno, že pro manipulaci se zvířaty, která byla ustájena ve volných stáních, zaměstnanci často neměli k dispozici přenosné zábrany. Ty byly většinou používány pouze při vykládce a nakládce zvířat na dopravní prostředky.

– **Kontrola skladování objemných krmiv a steliva**

U kontrolovaných osob se skladují velkoobjemové balíky buď v senicích a jiných zemědělských objektech přebudovaných na sklady, nebo přímo na zemědělsky obhospodařovaných pozemcích. Při skladování velkoobjemových balíků jak slámy, tak i sena či siláže, bylo ve většině případů zjištěno nesprávné uložení balíků. Pokud byly balíky uloženy v uzavřených objektech, tak zde bylo často zjišťováno, že se balíky opíraly o obvodové stěny objektů. Pokud byly balíky uloženy na venkovním prostranství, bylo mnohdy při kontrolách zjištěno, že uložení a zajištění stability stohu nebylo většinou bezpečné. Zde se již projevovalo zejména umístění stohu vzhledem k podloží, na kterém byl stoh uložen, a pak také působení povětrnostních podmínek, jejichž následkem docházelo k objemovým změnám balíků. Rovněž také docházelo ke změnám polohy jednotlivých sloupců, které nebyly provázány a zajištěny tak proti pádu balíků. Dalším problémem bylo skladování kulatých a hranatých balíků v jednom stohu. V případě ukládání krmiva v umělohmotných plastových vacích nedostatky zjištěny nebyly. Při uložení krmiva v silážních jámách bylo ve většině případů zjištěno, že u silážních jam, které jsou uloženy v zemi, nejsou provedena potřebná opatření, aby zaměstnanci nebyli vystaveni riziku pádu do jam, které byly prázdné.

Shrnutí

Sankční postihy byly uplatňovány v souladu s příslušnými ustanoveními zákona o inspekci práce. Kontrolovaným osobám bylo k 31. 12. 2018 uloženo **32 pokut** v celkové výši **1 095 000 Kč**.

Lze konstatovat, že zaměření a cíl hlavního úkolu 18.1.142 byl pro rok 2018 splněn. Kontroly v zemědělství mají své opodstatnění a situace v této oblasti se postupně zlepšuje. Stále však nedosahuje takové úrovně, kterou požadují právní předpisy. Účinnost preventivní činnosti u kontrolovaných subjektů se zvyšuje nejen v oblasti jejich právního vědomí, ale i v přístupu k plnění povinností na úseku BOZP. Zaměstnavatelé v zemědělství ve stále větší míře svoji činnost zabezpečují modernější technikou, která však také vyžaduje odborně kvalifikované pracovní síly. Ty se však na trhu práce ne vždy vyskytují v potřebném množství a kvalitaci. O to více musí být kladen důraz na způsob organizace práce a stanovení pracovních postupů tak, aby byly dodržovány zásady bezpečného chování na pracovišti a aby zaměstnanci byli chráněni před vznikem úrazů. Dalším zjištěním při kontrolách byla také skutečnost, že zaměstnavatelé často využívají služeb odborně způsobilých osob v prevenci rizik, které o problematice chovu zvířat mají malé znalosti.

Úroveň BOZP u zemědělských subjektů věnujících se chovu zvířat stále není dostatečná. Nedostatky jsou zejména v oblasti stanovování pracovních postupů, což však nelze zevšeobecnovat pro všechny kontrolované subjekty, neboť je celá řada subjektů, které zajišťování BOZP v oblasti živočišné výroby mají na dobré úrovni. Méně problematické jsou také subjekty, které nechovají skot se zaměřením na produkci mléka, ale především za účelem spásání trav v horských oblastech.

Nutno konstatovat, že jen polovina zjištěných nedostatků z celkového počtu byla zjištěna v úkolem požadovaných oblastech. Další zjištěné nedostatky se týkaly např. neprovádění pravidelných revizí elektrického zařízení a hromosvodů u výrobních a skladovacích objektů, včetně neodstraňování závad uvedených v revizních zprávách ve stanovených termínech; neprovozování elektrických zařízení a zařízení pro vnitřní a venkovní rozvody elektrické energie tak, aby byli zaměstnanci chráněni před nebezpečím úrazu elektrickým proudem; nezajištění křidel vrat vedoucích do venkovního prostoru, bez možnosti provedení jejich aretace v krajní poloze; nezpracování MPBP pro zásobníky sypkých hmot; chybějícího bezpečnostního značení nejvyšší přípustné rychlosti, zúžených průjezdů, maximální skladovací výšky sypkého materiálu apod.

S ohledem na náročnost a složitost práce v zemědělství je zapotřebí tomuto odvětví i nadále věnovat zvýšenou pozornost. Proto i v roce 2019 se budou v této oblasti provádět kontroly se zaměřením na bezpečné provozování strojů a technických zařízení.

5.5 Dřevozpracující průmysl

Činnosti v dřevozpracujícím průmyslu se řadí mezi pracovní činnosti se značným rizikem ohrožení života a zdraví. Rizikovitost práce na dřevoobráběcích strojích vyplývá z faktu, že dřevo je nesourodý materiál, obsahující suky a různé trhliny, což vede ke vzniku rizik souvisejících s výkyvy řezných a třecích sil. Jedná se zejména o ohrožení života a zdraví vymrštěným materiálem, jako je např. vymrštění obráběného materiálu proti obsluze při

kontaktem rotujícího obráběcího nástroje se sukem nebo prudké vymrštění dlouhých třísek proti obsluze při práci na rozmítací pile. Druhou významnou příčinou úrazovosti a významným rizikem je styk obsluhy s rotujícím nástrojem stroje.

Pracovní úrazy ve dřevozpracujících provozech se stávají jak při obsluze dřevoobráběcích strojů, zejména kotoučových pil, tloušťkovaček, rozmítacích pil a frézek, tak při manipulaci s materiálem.

Přestože úrazy při práci na strojích, kterými se obrábí dřevo, nemají zpravidla tak fatální následky jako při těžbě dřeva, jejich četnost je poměrně vysoká. Z uvedených důvodů byla v roce 2018 kontrola v oblasti dřevozpracujícího průmyslu poprvé zařazena mezi hlavní kontrolní činnosti.

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- školení a přípravu k výkonu práce obsluhy dřevoobráběcích strojů,
- poskytování a používání OOPP, pomůcek a přípravků pro práci v dřevozpracujícím průmyslu,
- kontrolu obsahu provozní a průvodní dokumentace strojů a technických zařízení v dřevozpracujícím průmyslu (MPBP se stanovením způsobu a četnosti provádění kontrol, čištění, údržby a oprav),
- provádění předepsaných kontrol, revizí a údržby strojů a technických zařízení v dřevozpracujícím průmyslu,
- vybavení zařízení zábranou nebo ochranným zařízením tam, kde existuje riziko kontaktu nebo zachycení zaměstnance pohybujícími se částmi pracovního zařízení,
- funkčnost ovládacích a bezpečnostních prvků a systémů strojů a zařízení v dřevozpracujícím průmyslu (spuštění stroje; normální a nouzové zastavení; blokování ochranných krytů nebo zábrany zamezující přístup k nebezpečným částem stroje; varovné upozornění; signalizace, zákaz vstupu do zakázaných prostor zejména u technologických linek, zachycovače; rozvírací klín; vodící pravitko; vyměnitelná vložka; délka stolu před pilovým kotoučem),
- bezpečné skladování a manipulace s materiálem (dřívím) a bezpečné ukládání nástrojů.

V roce 2018 bylo provedeno celkem **421 kontrol** u **413 subjektů**. Při kontrolách bylo zjištěno celkem **992 nedostatků**. Z celkového počtu provedených kontrol nebyly v **79 případech** zjištěny nedostatky.

Ve **12 případech** bylo v souladu s § 7 odst. 1 písm. k) zákona o inspekci práce, uloženo opatření k odstranění zjištěných nedostatků.

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	28	9	36	52	25	85	90	88	413
Počet kontrol	28	9	36	52	25	86	91	94	421
Počet zjištěných nedostatků	19	44	115	68	89	269	173	215	992
Počet opatření	0	0	6	0	5	1	0	0	12

Tabulka 15 - Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet porušení	% ze zjištěných porušení předpisů
zákon o BOZP	500	38
zákoník práce	404	30
NV č. 101/2005 Sb.	226	17
NV č. 378/2001 Sb.	104	8
NV č. 339/2017 Sb.	67	5
ostatní	27	2
Celkem	1 328	100

Hodnocení výsledků kontrol podle oblastí zadání úkolu

– Školení a příprava k výkonu práce obsluhy dřevoobráběcích strojů

V této oblasti byla pozornost zaměřena zejména na obsah a úroveň dokumentace k zajišťování školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech, které doplňují jejich kvalifikační předpoklady a požadavky pro výkon práce.

Častým zjištěním bylo, že dokumentace školení obsahují zejména nedostatky v obsahu osnovy školení, která mnohdy neobsahovala všechny potřebné platné předpisy BOZP, včetně seznámení zaměstnanců s návody k obsluze používaných strojů a zařízení a také chybějící nebo neúplné interní směrnice a dokumenty.

Byly zjištěny případy, že nově nastupující zaměstnanci nebyli proškoleni před nástupem do práce.

Při kontrolách se čím dál častěji inspektoři setkávali s tím, že na pracovištích vykonávají práce zaměstnanci jiných zaměstnavatelů, a to buď agenturní zaměstnanci nebo osoby vykonávající práce na základě smluv o dílo uzavřených podle občanského zákoníku. Cizí státní příslušníci mnohdy nerozumí česky a jejich školení a příprava k práci nebývá zaměstnavateli dostatečně dokládána.

– Poskytování a používání OOPP, pomůcek a přípravků pro práci v dřevozpracujícím průmyslu

Nedostatky v poskytování OOPP byly zjištěny jen výjimečně. Z toho vyplývá, že dnes poskytuje OOPP svým zaměstnancům téměř každý zaměstnavatel. Zjištěné nedostatky se týkaly zejména toho, že zaměstnavatel nepředložil při kontrole vypracovaný, případně aktualizovaný seznam poskytování OOPP, a to podle vyhodnocení rizik, konkrétních podmínek vykonávaných prací a charakteru pracovišť. Jedná se zejména o malé zaměstnavatele, kteří OOPP nakupují podle vlastního uvážení a o jejich přidělení jednotlivým zaměstnancům mnohdy nevedou žádnou evidenci.

Během kontrol bylo zjištěno, že zaměstnanci v některých případech nenosili předepsanou obuv se zpevněnou špicí, jako ochranu sluchu používali audio sluchátka pro poslech hudby v průběhu pracovní činnosti, místo ochranných brýlí používali dioptrické brýle, vyztuženou zástěru k ochraně břišní části těla vůči účinkům zpětného vrhu zaměňovali za zástěru určenou pro kováře, která je kožená, ale není vyztužená. Největším problémem při poskytování a používání OOPP jsou práce s řetězovou pilou, kde je řetězová pila používána během pracovní

doby jen občas. Častým argumentem při kontrole bylo, že zaměstnanec s pilou pracuje málo, a proto není nutné ho vybavovat nákladnými OOPP, které navíc nebude při své práci používat. Stejná situace byla i v případě vybavení a kontroly používání krátké vyztužené zástěry u tloušťkovacích frézek a kotoučových pil.

Kontrola zaměstnanců v povinnosti používat přidělené OOPP při práci byla ze strany některých zaměstnavatelů, zejména u malých podniků s jedním až pěti zaměstnanci a u podnikajících fyzických osob, malá, dalo by říci, že nebyla prováděna. Byly zjištěny případy, že zaměstnavatelé nezajišťovali údržbu OOPP a soustřeďovali se pouze na jejich výměnu.

Při kontrole pomůcek a přípravků pro práci bylo v několika případech zjištěno, že zaměstnanci, kteří obsluhují zejména různé stolní kotoučové pily, nepoužívali předepsané přípravky nebo pomůcky pro odsun řezaného materiálu od pilového kotouče. K této činnosti často používali řezaný materiál, který měli nejbližší po ruce. Tento materiál však mnohdy nebyl svými rozměry dostatečný, a proto vznikalo velmi vysoké riziko pořezání zaměstnance pilovým kotoučem.

- **Obsah provozní a průvodní dokumentace strojů a technických zařízení v dřevozpracujícím průmyslu (místní provozní bezpečnostní předpis se stanovením způsobu a četnosti provádění kontrol, čištění, údržby a oprav)**

Častým kontrolním zjištěním byla chybějící nebo nedostatečná provozní dokumentace, zejména pak u strojů a technických zařízení staršího data výroby, které pak kontrolované osoby řešily zpracováním MPBP. Při kontrole provozních dokumentací byly zjištěny i případy, kdy byly k dispozici pouze návody k obsluze v cizím jazyce. Tento nedostatek vzniká především u strojů a technických zařízení od zahraničních výrobců.

Taktéž bylo opakovaně zjišťováno, že zaměstnavatelé nevedli záznamy o prováděných kontrolách a údržbě provozovaných strojních a technologických zařízení dle požadavků výrobce podle průvodní dokumentace, přičemž fakticky kontroly a údržbu zajišťovali.

- **Provádění předepsaných kontrol, revizí a údržby strojů a technických zařízení v dřevozpracujícím průmyslu**

V oblasti provádění předepsaných kontrol a revizí bylo zjištěno, že převážná část strojů a technických zařízení byla provozována s platnými předepsanými kontrolami a revizními zprávami. V některých případech bylo zjištěno, že revize jsou prováděny v nepravidelných termínech. V mnoha případech kontrolované osoby neprovedly odstranění závad uvedených v revizních zprávách k daným zařízením a spokojily se pouze se skutečností, že revizní zpráva je vyhotovena. Pokud uvedené závady v revizních zprávách v daném termínu odstranily, tak o tomto odstranění často chyběl písemný zápis.

- **Vybavení zařízení zábranou nebo ochranným zařízením tam, kde existuje riziko kontaktu nebo zachycení zaměstnance pohybujícími se částmi pracovního zařízení**

Mezi pohybující se části pracovního zařízení patří různé točivé pracovní nástroje používané k obrábění dřeva. Nejčastěji zjišťovaným nedostatkem v této oblasti byl chybějící nebo nefunkční ochranný kryt řezného nástroje. Typickým příkladem je stolní kotoučová pila bez krytu řezného kotouče nebo s ochranným krytem neplnícím svou funkci. Ochranné kryty byly mnohdy různě upravovány a při kontrolách bylo zjištěno, že ochranný kryt je ke stroji přichycen napevno a nelze jej volitelně nastavovat podle řezaného materiálu.

Důležitou oblastí je kontrola pohybujících se částí zařízení. Mezi pohybující se části zařízení patří řetězové a řemenové převody na technologických linkách a dopravnících. Zejména starší typy dopravníků nebývají opatřeny ochrannými kryty nebo ochranným zařízením na všech úsecích. Problémem zůstává nákup starších strojů z druhé ruky, kde mohou být provedeny úpravy bývalým majitelem a mohou tak vznikat nová riziková stanoviště – otvory na čištění stroje, kde může dojít k úrazu zaměstnance. Zaměstnavatelé často argumentují, že stroj nebyl ze strany výrobce žádným ochranným krytem nebo ochranným zařízením vybaven, proto se domnívali, že je v pořádku.

- **Funkčnost ovládacích a bezpečnostních prvků a systémů strojů a zařízení v dřevozpracujícím průmyslu (spuštění stroje; normální a nouzové zastavení; blokování ochranných krytů nebo zábrany zamezující přístupu k nebezpečným částem stroje; varovné upozornění; signalizace, zákaz vstupu do zakázaných prostor zejména u technologických linek, zachycovače; rozvírací klín; vodící pravítko; vyměnitelná vložka; délka stolu před pilovým kotoučem)**

Při kontrole bylo v několika případech zjištěno, že jsou stroje a zařízení v dřevozpracujícím průmyslu provozovány s chybějícím nebo poškozeným ovládacím tlačítkem – central stop. K poškození tlačítka docházelo většinou jeho nevhodným umístěním na takové místo, kde vlivem běžného provozu na daném pracovišti dochází k jeho poškození (např. provozem motorového vysokozdvížného vozíku).

Během kontroly bylo zjištěno, že blokování stroje často chybí ve vstupu do podpílí u starších typů katrů, také zde zřídka bývá funkční zvukové nebo světelné upozornění signalizující počátek práce stroje. Otevírání vstupní branky v ohrazení nebylo zablokováno s pohonem rámové pily – nefunkční koncové spínače.

Nejčastěji zjišťovaným nedostatkem při kontrolách tloušťkovacích frézek a podobných strojů byl chybějící nebo poškozený jednotlivý zachycovač zpětného vrhu, který vytváří v souvislé řadě zachycovačů volné místo, a tím i nebezpečný prostor, kterým může dojít k vymrštění obráběného materiálu směrem k obsluze stroje.

Kontrolou kotoučových pil bylo v mnoha případech zjištěno, že nejsou provozovány s potřebnými bezpečnostními prvky. Nejčastěji na kotoučových pilách chybělo vodící pravítko, vyměnitelná vložka a při podélném řezání rozvírací klín.

- **Bezpečné skladování a manipulace s materiálem (dřívím) a bezpečné ukládání nástrojů**

Skladování materiálu byl velmi rozšířený problém ve všech truhlárnách a stolárnách, kde je nedostatek pracovního prostoru. Skladuje se tam opíráním materiálu o části staveb a stavebních konstrukcí, kde vzniká riziko především sesunutí materiálu a zranění zaměstnanců. Na skládkách dříví dochází v dnešní době kúrovcové kalamity k přetlaku dřevní hmoty, což nutí firmy ke skladování kulatiny do vysokých hrání. Lesnické a dřevařské firmy nahrazovaly tento nedostatek místa tím, že skladovaly dříví na plochách v blízkosti vlakových nádraží, u polních cest, na loukách apod. Důležité je proto dodržovat všechny zásady BOZP a nevstupovat svévolně do těchto prostorů skládek, kde hrozí rozkulení hromad a zavalení zaměstnance. Velmi často totiž bylo zjištěno, že nebyly dodržovány přirozené sklony a skládky nebyly řádně zajištěny zakládacími klíny. Dalším porušením bylo skládkování řeziva v nestabilních figurách s různě vysokými proklady bez dalšího zajištění.

Při manipulaci s dřívím se občas objevil nedostatek, spočívající v nezajištěném skladování kulatiny na vyvýšených navalovacích železných rampách, kdy konce navalovací rampy nebyly zajištěny žádnou zarážkou proti nežádoucímu sesunutí kmenů.

Během kontroly bezpečného ukládání nástrojů se opakovaně objevovaly nedostatky vyplývající z nedostatečného místa pro skladování na daném pracovišti. Bylo zjištěno, že např. pilové pásy jsou skladovány nevhodným způsobem, na nevhodných místech nebo na nevhodných konstrukcích vlastní výroby. Výjimkou nebylo ani to, že byly různé nástroje skladovány tím způsobem, že byly zavěšeny pomocí různých konstrukcí na průmyslových rozvodech (voda, topení).

Shrnutí

Sankční postihy byly uplatňovány v souladu s příslušnými ustanoveními zákona o inspekci práce. Právním subjektům bylo k 31. 12. 2018 uloženo **10 pokut** v celkové výši **171 000 Kč**.

Kontrolní činnost byla v roce 2018 zaměřena především na stav a úroveň dodržování bezpečnostních předpisů při práci v dřevozpracujícím průmyslu. Kontroly byly prováděny nejen u velkých subjektů, ale také u OSVČ. Kontroly především směřovaly do oblastí zajišťování bezpečnosti práce při provádění zpracování dřevní hmoty na pilách, ale také při provádění ostatní činnosti v truhlárnách a nábytkářských provozech, kde jsou používány dřevoobráběcí stroje.

Plán kontrol byl zpracován se zaměřením na ty zaměstnavatele, kteří v minulých letech vykazovali zvýšenou úrazovost, nebo kde stav bezpečnosti práce neodpovídal běžným standardům. Dále v průběhu roku byly do plánu kontrol zařazeny i ty organizace a OSVČ, u kterých byl během roku zaregistrován závažný nebo smrtelný pracovní úraz.

Během prováděných kontrol bylo zjištěno, že v některých případech dochází k pronajímání truhlářských objektů a strojního zařízení OSVČ, které nemají smluvně uspořádaný vzájemný obchodní vztah, a není zřejmé, kdo je tou osobou, která odpovídá za provoz strojního zařízení. Pak není zcela zřejmé, kdo z uvedených osob, využívajících dané zařízení společně, za toto zařízení odpovídá z pohledu zajišťování pravidelných kontrol strojního zařízení, přenosného ručního nářadí, tlakových nádob, elektrické instalace apod. Rovněž v těchto případech není zřejmé, kdo by měl provádět školení a seznamovat další OSVČ s pracovními postupy a návody k použití zařízení.

Obecně lze konstatovat, že úroveň BOZP v oblasti větších zaměstnavatelů byla lepší, neboť úkoly v oblasti BOZP byly zajišťovány OZO v prevenci rizik většinou ve spolupráci s bezpečnostním technikem. Zaměstnavatelé s menším počtem zaměstnanců a OSVČ služby OZO v prevenci rizik nevyužívají a dochází u nich velmi často k podcenění pracovního rizika a nedodržování pracovních postupů. U OSVČ byla často shledána neznalost právních předpisů o BOZP a přesvědčení, že se na ně tyto požadavky nevztahují.

Součástí prováděných kontrol byla i osvěta a poradenská činnost zaměřená především na oblast bezpečnostních a pracovněprávních předpisů.

Vzhledem k počtu zjištěných porušení právních předpisů v oblasti BOZP lze jednoznačně konstatovat, že kontroly se zaměřením na kontrolu BOZP v oblasti dřevozpracujícího průmyslu mají své opodstatnění. Zaměření a cíl zmíněné kontrolní oblasti pro rok 2018 byl splněn.

5.6 Nakládání s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi

Kontrola zaměstnavatelů, kteří na svých pracovištích nakládají s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi (dále jen nebezpečné látky), byla v roce 2018 zařazena mezi hlavní úkoly poprvé, a to zejména z důvodu opakujících se pracovních úrazů souvisejících s nebezpečnými látkami nejen při každodenním nakládání, ale zejména při provádění údržby strojů a zařízení. Shrneme-li příčiny těchto pracovních úrazů, dostaneme se k nedostatečnému přidělování OOPP či neinformovanosti o nebezpečných vlastnostech daných látek, které vychází z bezpečnostních listů nebezpečných látek a vlastních vyhodnocených rizik, či ke špatným technologickým postupům a nebezpečným způsobům práce tolerovaným zaměstnavatelem.

Díky legislativě upravující prevenci závažných havárií se kontroly poměrně důkladně zaměřují na subjekty, které nakládají s větším množstvím nebezpečných látek, a tedy celková BOZP je již v těchto subjektech na dobré úrovni, ale naopak v menších subjektech není příliš povědomí o bezpečné práci s těmito látkami.

Ke kontrole byly vybírány subjekty, které nakládají s nebezpečnými látkami, ale nespadají do působnosti zákona č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými směsmi

Tento úkol se týkal každého inspektora se specializací chemický průmysl, ropný průmysl a nebezpečné látky.

Jelikož kontrola povinností na úseku nebezpečných látek spadá do kompetencí i jiných kontrolních orgánů (např. krajských hygienických stanic a zejména České inspekce životního prostředí), mohly být pro zefektivnění kontrol v oblasti chemické legislativy provedeny kontroly společné s tím, že orgány inspekce práce kontrolovaly ustanovení chemické legislativy pouze z hlediska bezpečnosti práce, jak uvádí zák. č. 350/2011 Sb., chemický zákon.

Úkol byl zaměřen z velké části i preventivně a díky inspektorům specialistům i informativně, protože velká část menších právních subjektů nemá povědomí o bezpečném nakládání s nebezpečnými látkami a už vůbec nemá povědomí o evropských Nařízeních, která jsou v České republice přímo aplikovatelná a závazná (zejména Nařízení REACH a Nařízení CLP).

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- vyhledání a hodnocení rizik a seznámení zaměstnanců s nimi,
- způsobilost zaměstnanců nakládajících s nebezpečnými látkami,
- školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP a zejména seznámení zaměstnanců s účinky nebezpečných látek, se způsoby, jak s nimi zacházet, s ochrannými opatřeními, se zásadami první pomoci, s potřebnými asanačními postupy a s postupy při likvidaci poruch a havárií (přístup k informacím v bezpečnostních listech),
- dostatečnost OOPP pro práci s nebezpečnými látkami na základě vyhodnocených rizik a vlastního seznamu,
- povinnosti na úseku pracovní úrazovosti, evidence úrazů, kontrola jejich příčin a vzniku, opatření proti opakování a jejich realizace, zasílání záznamů o úrazech příslušným institucím,

- pracovní a technologické postupy spojené s nakládáním s nebezpečnými látkami,
- opatření na ochranu proti výbuchu (prevence rizik, klasifikace prostorů, písemná dokumentace o ochraně před výbuchem),
- stav pracoviště a značení,
- bezpečné skladování nebezpečných látek.

Kontroly dodržování povinností souvisejících s nakládáním s nebezpečnými látkami nebyly v roce 2018 zaměřeny pouze na chemický průmysl či ropný průmysl, jelikož smyslem úkolu bylo monitorovat, ve kterých oblastech lidské činnosti je o bezpečné práci s nebezpečnými látkami nejméně povědomí. Dalším důvodem k provádění těchto nezaměřených kontrol byla skutečnost, že s nebezpečnými látkami přicházíme všichni do styku každý den a pouze málo zaměstnanců si opravdu uvědomuje rizika spojená s těmito látkami, které mohou ohrozit život, zdraví či životní prostředí.

Mezi subjekty vybranými ke kontrole byly například:

- plavecký bazén,
- distribuce olejů a maziv,
- výroba součástek pro automobilový průmysl, výroba léčiv, výroba barev, výroba plastových výrobků pro stavebnictví, výroba letadel, výroba parfémů,
- prádelny a čistírny,
- úklidové práce,
- tiskárny,
- instituce výzkumu a vývoje,
- školy,
- velkoobchody s chemickými výrobky,
- zpracování mléčných výrobků,
- autoservis,
- úprava textilií,
- lihovary.

V rámci úkolu bylo zkontrolováno celkem **127** právních subjektů, z toho **125** právnických osob a **2** fyzické osoby. U těchto subjektů bylo provedeno celkem **128** kontrol.

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	2	8	18	8	17	29	21	24	127
Počet kontrol	2	8	18	8	17	29	22	24	128
Počet zjištěných nedostatků	2	6	20	23	58	153	44	62	368
Počet opatření	0	0	1	0	0	0	0	2	3

Celkový počet kontrol bez zjištěných nedostatků činil pouze 22, tedy méně než pětinu všech kontrol. Subjekty, které byly kontrolovány, si často neuvědomovaly rizika spojená s nebezpečnými látkami, jelikož manipulace s těmito látkami není jejich hlavní činností, a v některých případech si ani nebyli vědomi skutečnosti, že s nebezpečnými látkami nakládají. Typickým případem bývá tvrzení, že subjekt určitě nemanipuluje s žádnými nebezpečnými

látkami, ale přitom úklid či údržba se provádí pomocí dezinfekčních prostředků, lihu, ředidel a dalších nebezpečných látek.

Při zbývajících 106 kontrolách bylo zjištěno celkem 368 nedostatků, což potvrzuje význam kontrol. V rámci svých pravomocí inspektoři během kontrol vydali celkem 3 technicko-organizačních opatření, týkající se zejména obnovy bezpečnostního značení či aktualizace dokumentace.

Tabulka 16 - Přehled porušení právních předpisů

Předpis	Počet porušení	% vyjádření daného porušení
zákoník práce	157	33,8
NV č. 101/2005 Sb.	124	26,7
zákon o BOZP	87	18,7
vyhl. č. 48/1982 Sb.	33	7,1
NV č. 378/2001 Sb.	26	5,6
NV č. 375/2017 Sb.	16	3,4
NV č. 406/2004 Sb.	14	3
NV 362/2005 Sb.	6	1,3
NV č. 201/2010 Sb.	1	0,2
NV č. 495/2001 Sb.	1	0,2
Celkem	465	100

V oblasti vyhledávání a hodnocení rizik bývá většinou situace velmi formální, kdy sice subjekty mají vše vyhodnoceno, avšak samotné dodržování stanovených opatření pokulhává. Často se také setkáváme s případy rizik, které se v daném subjektu vůbec nevyskytují (například potápěčské práce v prádelně). Dalším důležitým bodem při hodnocení rizik je i hodnocení vzájemné interakce dvou či více nebezpečných látek, kdy tato skutečnost není v některých případech vůbec vyhodnocena.

Co se týče zdravotní způsobilosti zaměstnanců kontrolovaných subjektů, ve většině případů se inspektoři neseťkali s porušením předpisů.

Největší problém nastává v oblasti školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP a obecně v oblasti informovanosti o nebezpečných vlastnostech látek, se kterými mohou zaměstnanci přijít při své práci do styku. Inspektoři našli pochybení především v oblastech neseznámení s informacemi uvedenými v bezpečnostních listech.

Na úseku poskytování a používání OOPP se v několika případech ukázalo, že zaměstnavatelé sice mají vše správně vyhodnoceno, ale chybí koncový prvek systému – nepřidělení OOPP, neseznámení zaměstnance se správným používáním, zanedbávaná údržba OOPP či nekontrolování jejich používání. Zaměstnavatelé i zaměstnanci si neuvědomují, že účinky nebezpečných látek člověk nemusí pocítit ihned.

Povinnosti na úseku pracovní úrazovosti byly plněny většinou bez porušení právních předpisů, pouze při jednom pracovním úraze neměl zaměstnavatel vyhodnoceno riziko požáru nebo výbuchu vysoce hořlavých nebo hořlavých kapalin.

Při skladování nebezpečných látek se inspektoři setkali zejména se skladováním v nevhodných obalech (neoznačených, poškozených) či za nevhodných podmínek (skladování společně reagujících látek).

Nemůžeme opomenout ani nedostatečné či dokonce zcela chybějící značení únikových cest a neoznačení skladů s nebezpečnými látkami a laboratoří.

Mezi konkrétní nedostatky patřily například:

- neoznačené obaly s nebezpečnými látkami,
- neoznačení hlavního skladu úklidových prostředků,
- nevyhodnocení rizik pro práci s určitými nebezpečnými látkami,
- neseznámení zaměstnanců s informacemi uvedenými v bezpečnostních listech nebezpečných látek,
- zaměstnanci bez zdravotní způsobilosti,
- neposkytnutí OOPP i přes vyhodnocená rizika a stanovení poskytování zaměstnavatelem,
- deformované nádoby určené pro skladování nebezpečných látek,
- nepřístupný hlavní vypínač v laboratoři,
- neseznámení zaměstnanců s dokumentací o ochraně před výbuchem,
- nevyhodnocení rizika vzniku výbušné atmosféry.

První zmíněný nedostatek, tedy neoznačené obaly s nebezpečnými látkami, bývá často zdrojem pracovního úrazu, kdy dochází k požití dané látky s následným popálením, poleptáním či otravou úrazem postiženého zaměstnance. Poslední zmíněný nedostatek, nevyhodnocení rizika vzniku výbušné atmosféry, byl zjištěn také při více kontrolách. Zejména se jednalo o nezpracování postupu při čištění lihem, kdy může dojít nejen k zahoření, ale i následné iniciaci výbušného prostředí. Všeobecně se dá říci, že zaměstnavatelé neberou v potaz možnost vzniku výbušné atmosféry tam, kde to není na první pohled zřejmé (například již zmíněné rozlití hořlavin nebo nebezpečí při výrobě mouky ve mlýnech, popř. související s prachem obecně).

Shrnutí

V roce 2018 bylo v rámci úkolu uloženo **6 pokut** v celkové výši **124 000 Kč**.

Cíl úkolu byl splněn. Inspektoři OIP se zaměřili na subjekty, které nakládaly s nebezpečnými látkami a přitom nespádaly pod výše uvedený zák. č. 224/2015 Sb. Potvrdil se i význam kontrol, kdy pouze jedna pětina všech provedených kontrol byla bez zjištěného nedostatku. Úkol bude pokračovat i v roce 2019, a to opět bez zaměření na určitou část průmyslu.

Dle minulých i budoucích výsledků lze dále tento úkol rozvíjet se zaměřením na nejvíce rizikové odvětví v návaznosti na bezpečnou manipulaci s nebezpečnými látkami.

Stále dochází k podceňování nebezpečných vlastností chemických látek, a proto je nutné na právní subjekty neustále preventivně působit, ať už při samotných kontrolách či v rámci poradenství.

5.7 Terciární sféra

Kontrolní činnost v oblasti terciární sféry byla v roce 2018 směřována zejména na dodržování právních předpisů k zajištění bezpečnosti práce a provozu technických zařízení ve sféře služeb, a to se zaměřením na úklidové služby, technické služby, prádelny, čistírny a sklenářství. Zadání tohoto úkolu vycházelo ze stále poměrně vysoké pracovní úrazovosti v oblasti služeb. Zmíněné malé podnikající subjekty, ale i OSVČ provádějící různé pracovní činnosti, spadající do sféry služeb, mají často nízkou úroveň vědomí o BOZP a rizicích, kterým jsou vystaveni, vnímají je mnohdy jako zbytečně zdržující od práce. V současné době se setkáváme u těchto subjektů s výkonem práce na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, kdy zaměstnanec je zaměstnáván na určitou pracovní činnost, např. na práce spojené s úklidem, údržbou, opravou, kdy je ze strany zaměstnavatele ústně a jen v obecné formě poučen, co má dělat, avšak již není seznámen s předpisy k zajištění BOZP. Neznalost, případně nedodržování předpisů k zajištění BOZP se negativně odráží na pracovní úrazovosti zaměstnanců.

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- vyhodnocení rizik při práci, obsluze, údržbě a opravách používaných zařízení ve sféře služeb; seznámení zaměstnanců s těmito riziky a s opatřeními na ochranu před jejich působením,
- seznámení s bezpečnostními listy nebezpečných chemických látek používaných při práci ve sféře služeb; zpracování požadovaných MPBP včetně způsobu používání a skladování nebezpečných chemických látek a chemických směsí používaných ve sféře služeb (bezpečnostní listy, bezpečnostní značky, značení a piktogramy),
- požadavky na organizaci práce a pracovní postupy v oblasti služeb; dodržování požadavků na bezpečný provoz a používání strojů, technických zařízení, přístrojů a náradí (zejména provozní dokumentace, údržba, kontroly technických zařízení používaných ve službách, používání zařízení k účelům a za podmínek, pro které je určeno, a to v souladu s návodem výrobce, bezpečné ovládání a vybavenost ochranným zařízením včetně jejich funkčnosti),
- OOPP (zpracování seznamu na základě vyhodnocení rizik a jejich vlastní poskytování, seznámení a kontrola používání) se zaměřením na pracovní činnosti ve sféře služeb,
- zajištění kontrol a revizí technologických zařízení ve stanovených lhůtách dle předpisů nebo dle průvodní dokumentace,
- vedení evidence o pracovních úrazech v knize úrazů včetně zpracování záznamu o pracovním úrazu; vyškolení zaměstnanců a vybavení pracoviště prostředky první pomoci v rozsahu odpovídajícím rizikům vyskytujícím se na konkrétním pracovišti,
- vzájemná písemná informovanost o rizicích a přijatých opatřeních k ochraně před jejich působením, plní-li na jednom pracovišti ve sféře služeb úkoly zaměstnanci dvou a více zaměstnavatelů.

V rámci plnění tohoto úkolu bylo oblastními inspektoráty práce provedeno celkem **691 kontrol**, při kterých bylo zjištěno celkem **1 441 nedostatků**. Z celkového počtu provedených kontrol u **193 kontrol** nebylo zjištěno porušení právních předpisů.

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	137	8	90	74	55	70	188	61	683
Počet kontrol	139	8	90	77	56	70	190	61	691
Počet zjištěných nedostatků	88	29	139	82	176	282	494	151	1 441
Počet opatření	0	0	15	0	0	1	3	0	19

Nejčastěji zjišťované porušení právních předpisů se týkalo nedodržování ustanovení zákoníku práce, zákona o BOZP a NV č. 101/2005 Sb.

Tabulka 17 - Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet porušení	% vyjádření daného porušení
zákoník práce	630	34,83
zákon o BOZP	606	33,50
NV č. 101/2005 Sb.	317	17,52
NV č. 378/2001 Sb.	157	8,68
NV č. 201/2010 Sb.	33	1,82
vyhl. č. 48/1982 Sb.	24	1,33
NV č. 168/2002 Sb.	11	0,61
NV č. 375/2017 Sb.	7	0,39
zák. č. 373/2011 Sb.	6	0,33
jiné technické předpisy a normy	18	1,00
Celkem	1 809	100

Hodnocení výsledku kontrol podle oblastí zadání úkolu

- **Vyhodnocení rizik při práci, obsluze, údržbě a opravách používaných zařízení ve sféře služeb; seznámení zaměstnanců s těmito riziky a s opatřeními na ochranu před jejich působením**

Kontrolní činnost byla zaměřena rovněž na oblast zajišťování školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech, které doplňují jejich kvalifikační předpoklady a požadavky pro výkon práce. Často bylo zjišťováno, že školení mělo nekonkrétní a teoretický obsah. Školení často nebyla prováděna z předpisů pro zcela konkrétní práce a pracoviště, osnova některých školení vycházela v mnoha případech z již neplatných právních předpisů. Dokumentace k vyhledání a hodnocení rizik byla předložena ve většině kontrolovaných subjektů. Mnohdy problémy kontrolovaných subjektů se zajišťováním bezpečné práce úzce souvisely především s nevyhodnocováním rizik ve vazbě na používané stroje, technická zařízení, materiály nebo chemické látky. Vyskytly se případy, kdy zaměstnavatelé vyhodnotili rizika, nepřijali však adekvátní opatření k omezení jejich působení, aby ohrožení zdraví a bezpečnosti zaměstnanců bylo minimalizováno. Rizika byla vyhodnocena často formálně, nerefletovala reálné pracoviště, specifické podmínky jednotlivých provozů a provozoven. Často byly tyto soubory předkládány i s činnostmi, které zaměstnavatel neprováděl, např. stavební činnosti u kontrolované prádelny.

U menších subjektů byl zaznamenán rozdílný přístup k hodnocení rizik a k určování opatření proti jejich působení. Například subjekty najaly OZO a očekávaly, že tím veškerou péči o BOZP

vyřešily. Výsledkem byla obecná dokumentace, nevztahující se ke konkrétním provozům a vykonávaným činnostem. Často se tak inspektor mohl setkat s dokumentací stejného znění i ve více provozech a u více subjektů, pokud zde služby v oblasti BOZP zajišťovala stejná OZO. Menší subjekty si nechávaly od OZO zpracovat pouze systém BOZP při zahájení činnosti a nezaznamenávaly změny právních předpisů. Někteří zaměstnavatelé si řešili péči o BOZP sami. Tato metoda byla sice účinnější v tom, že zavedené pracovní postupy vycházely z praktických zkušeností a poznatků, určoval je přímo ten, kdo se v provozu pohyboval a znal jeho specifika i rizika, ale úskalí tohoto přístupu byla v absenci prokazatelných výstupů – dokumentace. Ve větších společnostech byly lépe delegovány pravomoci a BOZP byla jednou ze součástí pracovních procesů a tedy byly i určeny kompetence a povinnosti osob na tomto úseku. Přesto i zde byl častým jevem nedostatečně kvalitní podkladový materiál určující opatření proti působení rizik při jednotlivých prováděných činnostech kontrolovaných osob.

– **Seznámení s bezpečnostními listy nebezpečných chemických látek používaných při práci ve sféře služeb**

Problematika nebezpečných chemických látek byla z kontrolovaného vzorku subjektů nejvíce řešena v provozech čistíren oděvů (zejména detergenty, perchlorethylen), údržby zeleně (postřiky na plevel) a v provozech odpadového hospodářství (nebezpečné odpady, popř. provozní kapaliny pro používané stroje a zařízení). U některých zaměstnavatelů nakládajících s nebezpečnými chemickými látkami a chemickými směsmi bylo v rámci kontrol zjištěno porušení § 44a odst. 7 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví. Toto porušení se týkalo nezpracování písemných „Pravidel o bezpečnosti, ochraně zdraví a ochraně životního prostředí při práci s nimi“. Tímto zaměstnavatel neposkytl zejména informace o nebezpečných vlastnostech látek a směsí, se kterými zaměstnanci nakládali, pokyny pro bezpečnost, ochranu zdraví a ochranu životního prostředí, pokyny pro první předlékařskou pomoc a postup při nehodě.

Dále pak byly zjištěny případy, kdy zaměstnancům, kteří prováděli úklid, čištění, praní, nebylo poskytnuto řádné školení a instrukce např. k používaným chemickým přípravkům, nebyli seznámeni s bezpečnostními listy používaných přípravků. Kontrolami bylo také zjištěno, že nejsou dodrženy některé požadavky bezpečnostních listů, konkrétně např. výrobcem určený způsob skladování, používání stanovených OOPP nebo havarijní opatření.

– **Zpracování požadovaných MPBP včetně způsobu používání a skladování nebezpečných chemických látek a chemických směsí používaných ve sféře služeb (bezpečnostní listy, bezpečnostní značky, značení a piktogramy)**

Technické služby měly prostředky na likvidaci zeleně, zejména plevele, uloženy dle návodu a pro jejich uložení a skladování měly většinou vypracovány MPBP. Čistírny a zejména větší prádely používaly pro svou činnost větší balení a centrální dávkování pracích prostředků prováděly rozvedením ke konkrétnímu zařízení. Zaměstnavatelé čistíren a prádelen upřednostňovali dávkovací zařízení s automatickým dávkováním kapalných pracích prostředků prostřednictvím servisní firmy, tudíž zaměstnanci nepřicházeli s těmito prostředky do styku, čímž bylo značně eliminováno riziko spojené s jejich používáním. Většina zmíněných subjektů předložila požadované dokumenty, ale mnohdy tyto dokumenty byly obsahově velmi obecné a nekonkrétní. Například u několika technických služeb bylo zjištěno, že MPBP pro sklady neodpovídají skutečnosti a neobsahují například vyhrazení provozních a neprovozních ploch, schematický půdorysný plán skladu, odstavné prostory pro motorové vozíky apod.

– **Požadavky na organizaci práce a pracovní postupy v oblasti služeb**

Co se týče zpracování pracovních postupů v oblasti služeb, byly spíše orientovány na technologické předpisy kvalitativního charakteru pro splnění požadavků zákazníka, v menší míře pak na zásady bezpečného chování na pracovišti. Porušení právních předpisů bylo zjištěno např. v organizaci provozu techniky, a to u manipulačních vozíků, ale i u velkých nákladních vozidel v areálu, ale i u pěších tak, aby bylo minimalizováno riziko srážky, jednalo se o provozy třídíren a zpracování odpadů. U úklidových služeb, kdy byla pracovní činnost u cizích subjektů, nicméně o stále se opakující činnosti, byla vytýkána např. nekonkrétnost stanovených pracovních postupů s ohledem na rizika u jednotlivých odběratelů služeb.

Větší kontrolované subjekty splnily požadavky na organizaci práce a pracovní postupy. Pracovní postupy u menších zaměstnavatelů byly vytvořeny pouze rámcově a obecně, opakovaly ustanovení právních předpisů, většinou nezohledňovaly specifika konkrétního pracoviště. Zjištěny byly rozdíly v kvalitě a způsobu zpracování. Důležitým faktorem bylo to, kdo se na zpracování podílí. Pokud pracovní postupy, popřípadě MPBP zpracovává OZO ve spolupráci s technikem, odpovídaly provozní praxi, a to u větších zaměstnavatelů. Pokud byly zpracovány OZO bez vztahu k praxi, byla na nich patrná formálnost. Pracovní postupy a MPBP zpracované OSVČ byly zpracovány sice stručně, ale zpravidla vycházely z praxe.

– **OOPP (zpracování seznamu na základě vyhodnocení rizik a jejich vlastní poskytování, seznámení a kontrola používání) se zaměřením na pracovní činnosti ve sféře služeb**

Neustále přetrvává problém poskytování nevhodných OOPP, zejména tam, kde výrobce zařízení nebo chemické látky jednoznačně stanoví, jakými OOPP musí být obsluha vybavena. U chemických látek to byly zejména detergenty v čistírnách a nevhodné osobní ochranné pracovní rukavice. V oblasti pokosové a komunální techniky nedostatečné ustrojení, popř. rukavice bez antivibračních vlastností, neposkytování bezpečnostních přestávek u rizikových prací, neposkytnutí pracovní obuvi s protiskluzovou podešví, u sklenářů rukavice s nedostatečnou rezistencí proti prořezu. U menších subjektů, zejména se jednalo o podnikající fyzické osoby v úklidových službách, často chyběla tabulka vyhodnocení rizik pro výběr a použití OOPP. V těchto případech zaměstnavatelé zpracovávali seznam a poskytovali OOPP na základě vyhodnocení rizik dle vlastního uvážení nebo momentální potřeby. Dále pak seznamy poskytovaných OOPP nebyly zpracovány pro všechny pracovní pozice, které se u zaměstnavatele vyskytovaly.

– **Dodržování požadavků na bezpečný provoz a používání strojů, technických zařízení, přístrojů a náradí (zejména provozní dokumentace, údržba, kontroly technických zařízení používaných ve službách, používání zařízení k účelům a za podmínek, pro které je určeno, a to v souladu s návodem výrobce, bezpečné ovládání a vybavenost ochranným zařízením včetně jejich funkčnosti)**

U starších technických zařízení byla nejčastěji zjišťována absence průvodní a provozní dokumentace bez následného zpracování MPBP s požadavky na obsluhu, údržbu, termíny a rozsahy kontrol daného zařízení. Pokud byl již MPBP zpracován, tak většinou nesplňoval požadavky na to, aby byla zajištěna bezpečnost při používání, obsluze, údržbě a event. opravách provozovaných strojů a technických zařízení. V případě, že dokumentace byla k dispozici, byla ovlivněna stářím technického zařízení a někdy hůře čitelná, ale velmi zřídka byla doplněna

požadavky na bezpečnost používaných zařízení pomocí MPBP. Velmi častým porušením byla úplná absence dokumentace skutečného provedení elektroinstalací v provozovaných objektech.

Nejčastějším pochybením bylo neprovádění kontrol provozovaných technických zařízení dle požadavků § 4 NV č. 378/2001 Sb., dále bylo zjišťováno například neprovádění revizí elektrického nářadí, průřezově zjištěno ve všech kontrolovaných odvětvích. Specificky u strojů a nářadí pro údržbu zeleně a komunikací jejich nepoužívání v souladu s pokyny výrobce, např. nedodržení odstupových vzdáleností či používání zábran (parkoviště, veřejná prostranství). V segmentu čistíren bylo zjištěno například použití záchytné vany o nedostatečné kapacitě (dle výrobce i ČSN). Ze závažnějších nedostatků v této oblasti bylo zjištěno nefunkční odsávání par perchlorethylenu na provozovně čistírny. V oblasti skladování a provozu ramp bylo zjištěno nejvíce porušování v oblasti zajištění bezpečného provozu, a to zejména u provozů technických služeb, kdy například schodiště na rampy nebyly z volné strany opatřeny zábradlím, rampy, které sloužily i jako komunikace pro pěší, nebyly z volné strany opatřena vhodným ochranným zařízením proti pádu, například snímatelným zábradlím u rampy převyšují okolní plochu o více než 0,5 m, na rampách nebyly značky upozorňující na nebezpečí pádu osob nebo rizika střetu osob s překážkami, provozní plochy skladů, komunikace, nabíjecí stanice apod. nebyly na podlaze viditelně, kontrastně, označeny vodorovným značením. Některá značení byla v době kontroly častým provozem nedostatečně viditelná. Dále byly zjištěny např. neoznačené posuvné, rolovací dveře, neoznačení prosklených posuvných dveří či nosnosti regálů.

– **Zajištění kontrol a revizí technologických zařízení ve stanovených lhůtách dle předpisů nebo dle průvodní dokumentace**

Zjištěným pochybením v této oblasti bylo neprovádění revizí používaného elektrického nářadí a spotřebičů. Závažnější to bylo tam, kde bylo nářadí často přenášeno na různá pracoviště, při montážích, při práci sklenářů na stavbách, nebo se s ním pracovalo venku při údržbě komunikací a zeleně. Poměrně častým nedostatkem byla absence záznamů o pravidelných prohlídkách vztahujících se ke všem provozovaným technickým zařízením, což lze v některých případech přičíst na vrub spíše administrativní nedůslednosti než jejich neprovádění. Porušení právních předpisů bylo také zjištěno v absenci provádění kontrol a revizí tlakových nádob stabilních, zejména expanzomatů napojených na topné soustavy a také používaných plynových spotřebičů.

– **Vedení evidence o pracovních úrazech v knize úrazů včetně zpracování záznamu o pracovním úrazu**

Nejčastější porušení NV č. 201/2010 Sb. bylo zjištěno u podnikajících fyzických osob nebo malých subjektů, kdy nebyla vedena kniha úrazů. Rovněž některé zápisy o pracovních úrazech byly velmi stručné, nebyla věnována větší pozornost důkladnému vyšetření příčin pracovního úrazu, a tím pádem nebyla přijata ani odpovídající opatření proti jejich opakování.

– **Vyškolení zaměstnanců a vybavení pracoviště prostředky první pomoci v rozsahu odpovídajícím rizikům vyskytujícím se na konkrétním pracovišti**

U většiny kontrolovaných subjektů byli zaměstnanci vyškoleni pouze v rámci vstupního školení BOZP. Pracoviště byla u většiny vybavena prostředky první pomoci v rozsahu odpovídajícím rizikům vyskytujícím se na konkrétním pracovišti. U některých zaměstnavatelů byl obsahem lékárničky např. obvazový materiál s prošlou dobou expirace.

- **Vzájemná písemná informovanost o rizicích a přijatých opatřeních k ochraně před jejich působením, plní-li na jednom pracovišti ve sféře služeb úkoly zaměstnanci dvou a více zaměstnavatelů**

Chybějící vzájemná informovanost o rizicích mezi jednotlivými subjekty byla zjištěna u několika subjektů terciární sféry. Mnohdy nebyla zahrnuta veškerá konkrétní rizika, která se při vzájemném působení dvou zaměstnavatelů na jednom pracovišti vyskytovala. Opakovaně například u úklidových služeb, případně v údržbě zeleně v areálu firem a u svozu odpadu byla vzájemná informovanost o rizicích provedena formou obecného dokumentu. Kontrola musela být prováděna i u odběratelského subjektu za účelem posouzení jím vytvářených rizik.

Vyhodnocení stavu BOZP u kontrolovaných subjektů dle jejich činnosti

- **Technické služby**

Počet zjištěných porušení právních předpisů byl dán tím, že ke své činnosti technické služby využívaly rozsáhlé areály a zajišťovaly širokou škálu činností. Zde se nejvíce projevoval nedostatek zaměstnanců a zaměstnávání zaměstnanců z agentur práce. Například u subjektu zabývajícího se odpadovým hospodářstvím byla provedena také kontrola příčin a okolností pracovního úrazu zaměstnance agentury práce, který vykonával práci závozníka na svozovém vozidle komunálního odpadu. Bylo zjištěno, že kontrolovaná osoba měla stanovené pracovní postupy pro případ, že dojde k zaseknutí kontejneru při jeho vyklápění, ale s těmito pracovními postupy postižený zaměstnanec nebyl seznámen, neboť kontrolovaná osoba uzavřela dohodu s agenturou, že školení BOZP pro dodávané zaměstnance bude zajišťovat agentura. K seznámení s předpisy k zajištění BOZP tak v případě postiženého zaměstnance nedošlo, což mělo za následek, že se pokoušel odstranit závadu nevhodným způsobem, přičemž spadl z výšky a způsobil si těžké zranění.

V daném sektoru bylo velmi rozšířené agenturní zaměstnávání a u těchto zaměstnanců bylo riziko zranění větší, neboť měli méně zkušeností, často své pozice měnili a neměli pracovní postupy a pracoviště zažité. Za zmínku z pohledu rizikovosti dále stojí třídící linky a linky zpracování odpadů (drtičky, lisy), které jsou složitými technologickými celky; i zde docházelo k porušení předpisů, a to chybějící ochranná zařízení, nevyhodnocené riziko pádu do hloubky, špatný stav ovladačů a značení. Nebezpečné bylo skladování tohoto odpadu, např. slisované balíky papíru, které bývaly nevhodně stohovány. Vzhledem k povaze skladovaného materiálu nebyla zajištěna dostatečná stabilita stohu. Velmi nebezpečné bylo skladování tohoto materiálu na venkovním prostranství, protože na stabilitu stohu měly vliv povětrnostní podmínky.

- **Úklidové služby**

Tak jako u technických služeb i ve sféře úklidových služeb bylo z hlediska bezpečnosti práce zásadní, kde byly tyto činnosti zajišťovány. I zde byl nemalý podíl agenturních zaměstnanců, ale šlo již o více stabilizované pracovní pozice a rizika ohrožení zdraví nebyla tak závažná. U větších subjektů zaměstnavatelé zajišťovali pravidelné a řádné kontroly používaných strojů, technických zařízení, přístrojů a náradí prostřednictvím revizních techniků nebo servisních firem. Znalosti o povinnostech plynoucích z předpisů k zajištění BOZP byly u zaměstnavatelů s malým počtem zaměstnanců nejmenší. V minimální míře využívali k zajištění úkolů v prevenci rizik v oblasti BOZP služeb OZO, úkoly si zajišťovali na obecné úrovni svými silami. Porušení předpisů například spočívalo v nevedení knihy úrazů v souladu s požadavky NV č.

201/2010 Sb., často chyběla tabulka vyhodnocení rizik pro výběr a použití OOPP, v těchto případech zaměstnavatel zpracovával seznam dle vlastního uvážení.

– Čistírny a prádelny

Oproti kampani prováděné v čistírnách oděvů v roce 2011 byl zaznamenán pozitivní posun v používání nebezpečných chemických látek, zejména perchlorethylenu. Část kontrolovaných osob ho již nevladnula a objednávala pouze jeho výměnu přímo dodavatelskou firmou, měli určeného zaměstnance, který měl potřebnou kvalifikaci a v případě potřeby provedl výměnu látky v souladu s právními předpisy a bezpečnostním listem. Zaměstnavatelé upřednostňovali dávkovací zařízení s automatickým dávkováním kapalných pracích prostředků prostřednictvím servisní firmy, zaměstnanci nepřicházeli s těmito prostředky do styku a riziko spojené s jejich používáním bylo eliminováno. Jak již bylo uvedeno, porušení právních předpisů v této sféře směřovalo spíše do oblasti OOPP, nedostatečného manipulačního prostoru v provozovnách, případně došlo k zanedbání kontroly používaných technických zařízení. Zejména u menších subjektů se vyskytoval problém s provozováním starších strojů a zařízení bez průvodní dokumentace, byly zjištěny i případy, kdy zaměstnavatel neplnil povinnost, aby pracovní prostředky a zařízení byly pravidelně a řádně udržovány, kontrolovány a revidovány.

– Sklenářství

Největší úrazovost byla při kontrolách ve sklenářstvích zjišťována při práci na montážích, většinou na stavbách a spíše nesouvisela se samotnou náplní činnosti sklenáře. Jednalo se o zakopnutí, přiskřípnutí apod. Porušení právních předpisů bylo zjištěno např. při neposkytnutí OOPP, a to z hlediska osobní ochrany zejména rukou, u zápěstí ochrana proti pořezání a ochrana očí před odletem úlomků. Zjištěno bylo často neprovádění kontrol úchopových zařízení, nezajištění bezpečného přístupu k zařízením, např. také k rozvaděčům nebo neprovádění ročních kontrol plynových zařízení. Ve sklenářstvích bylo pracováno s menším množstvím nebezpečných chemických látek, k lepení skla jsou používány sklenářské silikony, čištění lepených spojů bylo většinou pouze mechanické, a pokud byla používána nějaká rozpouštědla, byla převážná většina zaměstnanců seznámena s jejich používáním a výjimečně byly zjištěny případy, kdy nebyly k dispozici bezpečnostní listy.

Shrnutí

Sankční postihy byly uplatňovány v souladu s příslušnými ustanoveními zákona o inspekci práce. Právním subjektům bylo uloženo **14 pokut** v celkové výši **234 500 Kč**.

Z počtu zjištěných porušených právních předpisů vyplývá, že kontroly se zaměřením na kontrolu BOZP ve zmíněné sféře služeb mají své opodstatnění. Zaměření a cíl zmíněné kontrolní oblasti terciární sféry pro rok 2018 byl splněn. Obecně lze říci, že úroveň BOZP v oblasti větších zaměstnavatelů, zejména technických služeb, byla lepší, neboť úkoly v oblasti prevence rizik byly zajišťovány OZO většinou ve spolupráci s bezpečnostním technikem. Zaměstnavatelům s menším počtem zaměstnanců se náklady na spolupráci s OZO jevily vysoké, a proto si BOZP zajišťovali často sami, což se projevovalo zjištěnými nesprávnostmi v požadovaných dokumentacích. Stále problematickou oblastí zůstává kvalita zpracování jednotlivých dokumentů, a to jak co do jejich konkrétnosti, tak i aktualizace.

Nežádoucím zjištěním byl již naznačený stav u komunálních služeb, kdy práci prováděli také cizinci, kteří často neměli ani minimální znalosti jiného než svého mateřského jazyka. Kontrolovaná osoba předložila doklady prokazující jejich seznámení s předpisy k zajištění

BOZP v tomto jazyce, ale u vedoucích jednotlivých provozů bylo následně zaznamenáno, že jim nevyhovovala komunikace s někým, kdo jim prakticky nerozuměl. Tato skutečnost měla dopad i na problematiku BOZP, neboť nepochopený bezpečnostní pokyn vedoucího mohl být příčinou vzniku pracovního úrazu.

Výsledky kontrol v kontrolovaných oblastech prokázaly, že jsou pro kontrolované subjekty přínosem zejména v tom, že ukazují aktuální stav a účelnost přijatých opatření v prevenci rizik. Shledán byl kladný přístup k průběhu kontrol a snaha subjektů o odstranění zjištěných porušení právních předpisů. V budoucnu by bylo vhodné provést také kontroly u větších subjektů, které pro nakládání s odpadovým materiálem využívají externí služby, tzv. za provozu s tímto zaměřením a také s kontrolou dodavatelského subjektu. Rovněž by bylo vhodné kontrolní činností akcentovat právě zmíněné otázky vzájemného dorozumívání zaměstnanců na pracovištích. Těmto otázkám je nutno se věnovat i nadále, neboť například firmy s menším počtem zaměstnanců, u nichž bylo zjištěno nejčastěji porušení právních předpisů, stále mnohdy nevědí, že i na ně se vztahují právní předpisy v oblasti BOZP. V rámci výkonu kontroly těmto subjektům bylo nutno poskytovat také metodickou pomoc v rámci zajištění BOZP.

5.8 Zpracovatelský průmysl

Ze statistických údajů informačního systému o pracovních úrazech, vedeného SÚIP dle zákona o inspekci práce, vyplývá, že nejvíce pracovních úrazů vzniká ve zpracovatelském průmyslu, kde je také zaměstnáno nejvíce zaměstnanců.

Důvodem je **nepříznivý vývoj pracovní úrazovosti** za poslední období zejména u obsluh obráběcích a tvářecích strojů. Pracovní úrazy, zejména u tvářecích strojů, se vyznačují vysokou úrazovou závažností, poškození zdraví bývají vážná, s mnohdy trvalými následky. Hlavním zdrojem vzniku pracovních úrazů je samotný pracovní prostor stroje, např. u lisů, resp. lisovacích nástrojů, ve kterém se ruka lisaře v době nebezpečného pracovního zdvihu beranu dostane do styku s pohyblivými se částmi nástrojů.

Z evidence pracovních úrazů a ze zjištěných nedostatků v průběhu kontrol těchto strojů vyplývá, že zaměstnanci jsou ohrožováni často nedostatečným technickým stavem strojů, tj. špatnou funkcí, případně stavem zabezpečovacího a ochranného zařízení proti úrazům a také neodbornou manipulací při pracovním výkonu. Záměrem úkolu bylo kontrolou ověřit u zaměstnavatelů, jakým způsobem jsou provozována zařízení ve zpracovatelském průmyslu, hlavně ve strojírenských provozech, a to zejména provozování obráběcích a tvářecích strojů.

Ke kontrolám byly přednostně vybírány podnikající subjekty, u kterých:

- nebyla ještě provedena plánovaná kontrola nebo uplynulo více jak 5 let od poslední kontroly,
- byl zjištěn nepříznivý vývoj pracovní úrazovosti,
- byly podněty na neplnění povinností v oblasti bezpečnosti práce a provozu technických zařízení,
- byly zjištěny závažné nedostatky při předešlé kontrole.

OIP při výběru podnikatelských subjektů ke kontrolám upřednostnil subjekty ve velikostních kategoriích do 249 zaměstnanců, činných zejména v oborech:

- hutnictví,
- slévárenství,
- strojírenský průmysl,
- vybraných zpracovatelských provozech (textilní průmysl, papírenský průmysl, výroba pryžových a plastových výrobků, výroba skla a skleněných výrobků).

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- používání zařízení k účelům a za podmínek, pro které je určeno, v souladu s provozní dokumentací,
- vyhodnocení rizik práce na zařízeních a přijetí dalších požadavků na bezpečnost MPBP,
- zaměstnavatelem stanovený bezpečný přístup obsluhy k zařízení a dostatečný manipulační prostor se zřetelem na technologický proces a organizaci práce, umožňující bezpečné používání zařízení,
- přivádění nebo odvádění všech forem energií a látek, užívaných nebo vyráběných, bezpečným způsobem,
- vybavení zařízení zábranou nebo ochranným zařízením nebo přijetí opatření tam, kde existuje riziko kontaktu nebo zachycení zaměstnance pohybujícími se nebo horkými částmi pracovního zařízení nebo pádu břemene,
- ochrana zaměstnance proti nebezpečnému dotyku u zařízení pod napětím a před jevy vyvolanými účinky elektřiny,
- umístění ovládacích prvků ovlivňujících bezpečnost provozu zařízení mimo nebezpečné prostory, bezpečné ovládání, a to i v případě jejich poruchy nebo poškození, dobrá viditelnost, rozpoznatelnost a v určených případech příslušné označení,
- spouštění zařízení pouze záměrným úkonem obsluhy pomocí ovládače, který je k tomu účelu určen (zejména u tvářecích strojů),
- vybavení ovladačem pro úplné bezpečné zastavení; v době, kdy se zařízení nepoužívá, jeho vypnutí a ve stanovených případech jeho odpojení od zdrojů energií a zabezpečení,
- vybavení ovladačem pro nouzové zastavení, který zablokuje spouštěcí ovládače tam, kde je to nutné,
- vybavení zařízení zřetelně identifikovatelnými zařízeními pro jeho odpojení od všech zdrojů energií,
- v případě potřeby označení výstražnými nebo informačními značkami, sděleními, značením nebo signalizací, které jsou srozumitelné, mají jednoznačný charakter a nejsou poškozeny,
- zajišťování odborné kvalifikace osob obsluhy a údržby zařízení, ustanovení osoby odpovědné za jejich provoz,
- provádění kontrol bezpečnosti provozu zařízení, revizí, preventivní údržby a odstraňování zjištěných nedostatků,
- používání bezpečných a vhodných postupů při práci na zařízeních,

- OOPP (zpracování seznamu na základě vyhodnocení rizik a jejich vlastní poskytování, seznámení a kontrola používání) se zaměřením na pracovní činnosti ve zpracovatelském průmyslu.

V rámci plnění tohoto úkolu bylo v roce 2018 provedeno inspektoři OIP celkem **1 450 kontrol**. Kontrolováno bylo **1 433 subjektů**.

Při těchto kontrolách bylo zjištěno **4 056 nedostatků**.

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	73	7	141	205	63	322	418	204	1 433
Počet kontrol	73	7	141	209	69	323	420	208	1 450
Počet zjištěných nedostatků	42	19	328	216	264	1 433	1 249	505	4 056

Nejčastěji zjišťované nedostatky se týkaly nedodržování ustanovení zákona o BOZP, dále zákoníku práce, NV č. 101/2005 Sb. a NV č. 378/2001 Sb.

Tabulka 18 - Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet porušení	% ze zjištěných porušení předpisů
zákon o BOZP	1 667	33
zákoník práce	1 557	31
NV č. 101/2005 Sb.	1 108	22
NV č. 378/2001 Sb.	537	11
vyhl. č. 48/1982 Sb.	69	1
ostatní	80	2
Celkem	5 018	100

Informace a poznatky z kontrol provedených podle zadání úkolu:

- **Používání zařízení k účelům a za podmínek, pro které je určeno, v souladu s provozní dokumentací**

Při kontrolách bylo zjišťováno, že zaměstnavatelé v mnoha případech upravují zařízení v rozporu s provozní dokumentací nebo odstraňují některé ochranné prvky zařízení (brusky, kotoučové pily, úhlové brusky atd.), v dalších případech jsou ochranná zařízení poškozena, i když výrobce striktně stanoví plnou funkčnost těchto ochranných zařízení (CNC soustruhy, CNC brusky, hydraulické lisy a nůžky atd.). Zaměstnavatelé mnohdy nemají důsledně zpracovanou provozní dokumentaci ke strojním zařízením. K novým strojním zařízením byly často předkládány provozní dokumentace v jiném úředním jazyce, který neodpovídá státu, ve kterém je zařízení provozováno. Problémem jsou již relativně starší strojní zařízení, kde již dokumentace není k dohledání a musí být pro potřeby seznámení zaměstnanců nahrazována místními provozními bezpečnostními předpisy. Větší organizace nemají v tomto tak velké problémy jako malé firmy a podnikající fyzické osoby. Ve většině případů je dokumentace uložena v archivech, je předkládána a jsou vedeny záznamy o seznámení zaměstnanců s danými strojními zařízeními.

– **Vyhodnocení rizik práce na zařízeních a přijetí dalších požadavků na bezpečnost místním provozním bezpečnostním předpisem**

Vyhledávání a hodnocení rizik na zařízeních a přijímání opatření k jejich eliminaci je u kontrolovaných subjektů v mnoha případech prováděno jako nutná a zákonná povinnost. Vyhledávání rizik pouze pomocí nejrůznějších programů není dostatečné. Dochází pak k tomu, že organizace má vyhodnocená rizika i pro zařízení, která vůbec nevlastní. Na druhé straně nemá zdokumentovaná rizika, která daný program nepokrývá. Místní provozní bezpečnostní předpisy, které jsou většinou velice nekonkrétní, slouží zejména jako náhrada za chybějící dokumentaci výrobce.

– **Zaměstnavatelem stanovený bezpečný přístup obsluhy k zařízení a dostatečný manipulační prostor se zřetelem na technologický proces a organizaci práce, umožňující bezpečné používání zařízení**

Bezpečný přístup obsluhy k zařízení a dostatečný manipulační prostor s ohledem na prováděnou činnost je oblast BOZP, ve které převažuje porušení právních předpisů. V řadě případů je porušení způsobeno vlivem nárazových výrobních úkolů, přeplnění skladovacích prostorů apod.

Případná porušení byla shledána např. u vyvýšených pracovišť strojních zařízení s chybějícím ochranným zařízením proti pádu, popř. schodištích k nim. Vyskytují se rovněž neoznačená riziková pracoviště, chybí informace o riziku možného ohrožení zdraví při vstupu na tato pracoviště včetně příkazových značek s informacemi o nutnosti použít příslušné OOPP, které chrání před působícím rizikem.

– **Přivádění nebo odvádění všech forem energií a látek, užívaných nebo vyráběných, bezpečným způsobem**

Většina pracovišť strojírenských a zpracovatelských provozů má přívod a odvod všech forem užívaných energií a látek zajištěn bezpečným způsobem. Při kontrolách v této oblasti nebyly zjištěny vážnější nedostatky.

Byly zjištěny ojedinělé nedostatky související např. s nedostatečným odvodem zplodin mimo prostor obsluhy, především u svářečských prací. Rovněž u nevhodně uložených prodlužovacích přívodů ke strojním zařízením, které v několika případech vedly přes komunikace, aniž by byla zajištěna dostatečná ochrana před jejich poškozením vlivem pojezdů manipulační techniky.

– **Vybavení zařízení zábranou nebo ochranným zařízením nebo přijetí opatření tam, kde existuje riziko kontaktu nebo zachycení zaměstnance pohybujícími se částmi pracovního zařízení nebo pádu břemene**

Nová strojní zařízení jsou v tomto směru téměř vždy vybavena všemi ochrannými kryty a zábranami. U starších strojů, jejichž ochranné prvky jsou poplatné době výroby, je tento problém řešen většinou dovybavením potřebných krytů a zábran provozovatelem. Tam kde není možné aplikovat kryty a zábrany, provozovatel stanoví pravidla pro bezpečnou obsluhu a údržbu místním provozním bezpečnostním předpisem.

Zjišťovanými nedostatky u koncových (bezpečnostních) spínačů v několika případech bylo jejich vyřazení z provozu za účelem zrychlení pracovní činnosti. Tato okolnost nebyla nahrazena adekvátním opatřením v oblasti technického či organizačního charakteru. Bylo v některých případech zjištěno, že zaměstnavatelé neprovádí pravidelnou kontrolu ochranných

zařízení, která by odhalila absenci ochranného zařízení, které odstranil zaměstnanec nebo seřizovač, který si tak ulehčil práci.

- **Ochrana zaměstnance proti nebezpečnému dotyku u zařízení pod napětím a před jevy vyvolanými účinky elektřiny**

Elektroinstalace ve výrobních a provozních budovách strojírenských a zpracovatelských provozů jsou až na výjimky v uspokojivém stavu. Zdrojem nebezpečí z hlediska možného úrazu zaměstnanců elektrickým proudem jsou většinou poškozené izolace u prodlužovacích a přívodních kabelů ručního nářadí. Přestože se zaměstnavatelé snaží o jejich pravidelnou kontrolu a údržbu, je v této oblasti zjišťováno stále hodně nedostatků.

- **Umístění ovládacích prvků ovlivňujících bezpečnost provozu zařízení mimo nebezpečné prostory, bezpečné ovládání, a to i v případě jejich poruchy nebo poškození, dobrá viditelnost, rozpoznatelnost a v určených případech příslušné označení**

V této oblasti je nejčastěji zjišťováno, že jsou špatně čitelné popisky u nejvíce používaných ovládacích prvků jednotlivých strojních zařízení. Zejména u starších technologií nebyly rozpoznatelné funkce ovládacích prvků, neboť chybí jejich dobrá viditelnost, rozpoznatelnost a v určených případech příslušné označení (piktogram, konkrétní popis, např. stop; změna rychlosti atd.).

- **Spouštění zařízení pouze záměrným úkonem obsluhy pomocí ovladače, který je k tomu účelu určen**

Častým zjišťovaným nedostatkem, týkajícím se především starších tvářecích strojů, je absence chybějícího krytu nožního ovladače, který musí být chráněn krytem z horní a boční strany. Dále byly zjištěny nedostatky v nečitelnosti a chybějícím barevném značení ovládacích prvků (např. v důsledku poškození), což představuje značné riziko záměny funkcí jednotlivých ovladačů.

- **Vybavení ovladačem pro úplné bezpečné zastavení; v době, kdy se zařízení nepoužívá, jeho vypnutí a ve stanovených případech jeho odpojení od zdrojů energií a zabezpečení**

V této souvislosti bylo zjištěno několik porušení týkajících se chybějícího uzamykatelného vypínače příslušných strojů a zařízení tak, aby na zařízení nemohly pracovat neoprávněné osoby.

- **Vybavení ovladačem pro nouzové zastavení, který zablokuje spouštěcí ovladače tam, kde je to nutné**

Bylo zjištěno, že zaměstnavatel v několika případech neprovozoval elektrické zařízení v souladu s požadavky předpisů k zajištění bezpečnosti práce a bezpečnosti technických zařízení tím, že provozoval strojní zařízení bez STOP tlačítka sloužícího k nouzovému zastavení stroje nebo jeho části v případě nebezpečí. STOP tlačítka byla, zejména u provozovaných starších zařízení poškozena.

- **Vybavení zařízení zřetelně identifikovatelnými zařízeními pro jeho odpojení od všech zdrojů energií**

Ojedinelá kontrolní zjištění, zejména u podružných rozvodných zařízení ukázala, že nejsou hlavní vypínače zřetelně označeny piktogramem či konkrétním popisem, např. STOP.

- **V případě potřeby označení výstražnými nebo informačními značkami, sděleními, značením nebo signalizací, které jsou srozumitelné, mají jednoznačný charakter**

Informační značky a značení jsou ve strojírenských a zpracovatelských provozech dost často poškozené, což je dáno charakterem pracovišť. Akustická a optická signalizace zvláště rozsáhlých výrobních linek bývá ve většině případů v dobrém stavu, neboť je to jeden z nejdůležitějších prvků pro zajištění bezpečného a zdraví neohrožujícího pracovního prostředí. V mnoha případech byly na zařízeních zjištěny chybějící popisky ovladačů a sdělovačů jejich funkcí, popřípadě nebylo zařízení udržováno v takovém stavu, aby byl splněn požadavek na jejich srozumitelnost. Zaměstnavatelé zanedbávají obnovování stávajícího značení. Důležitá informační sdělení na zařízeních nejsou mnohdy v českém jazyce.

- **Zajišťování odborné kvalifikace osob obsluhy a údržby zařízení, ustanovení osoby odpovědné za jejich provoz**

Požadavky na odbornou kvalifikaci obsluh zařízení a zejména VTZ a jmenování osob zodpovědných za jednotlivá vyhrazená technická zařízení jsou u větších organizací většinou splněny. Problém s těmito požadavky mají většinou malé firmy a podnikající fyzické osoby.

- **Provádění kontrol bezpečnosti provozu zařízení, revizí, preventivní údržby a odstraňování zjištěných nedostatků**

Kontroly a revize strojů jsou prováděny zejména u větších zaměstnavatelů. Kontroly a revize, stanovené výrobcem v návodu na obsluhu, jsou prováděny zejména tam, kde dodavatelská organizace u strojů nebo zařízení zajišťuje servisní služby. Tam, kde nemá zaměstnavatel smluvně sjednány servisní služby, bylo často zjištěno, že kontroly a revize dle návodů výrobců prováděny nejsou. Kontroly a revize VTZ jsou většinou pravidelně prováděny dle vypracovaného harmonogramu. Opomenutí kontrol či následných revizí souvisí spíše s nedůsledností konkrétní osoby než s chybně nastaveným systémem řízení BOZP.

- **Používání bezpečných a vhodných postupů při práci na zařízeních**

Pracovní postupy u mnoha zaměstnavatelů jsou stanoveny pouze rámcově a obecně, většinou nezohledňují specifika konkrétního pracoviště, ale pouze opakují ustanovení právních předpisů. Zaměstnavatelé kladou důraz spíše na technologické předpisy kvalitativního charakteru pro splnění požadavků zákazníka, v menší míře pak na zásady bezpečného chování na pracovišti. Bylo často zjištěno, že ze strany zaměstnavatelů není prováděna důsledná kontrola za účelem zjištění, zda zaměstnanci podle stanovených pracovních postupů skutečně pracují.

- **Osobní ochranné pracovní prostředky se zaměřením na pracovní činnosti ve zpracovatelském průmyslu**

Osobní ochranné pracovní prostředky již dnes vydává zaměstnancům téměř každý zaměstnavatel. Povinnost vydávat OOPP dle vlastního seznamu, kontrolovat jejich stav a používání zaměstnavatelé znají a až na výjimky ji také plní. Stále je však zjišťováno, že zaměstnavatelé nekontrolují a nevyžadují jejich používání. Zatímco malé organizace si zajišťují výměnu a údržbu OOPP samy, větší organizace řeší tuto problematiku dodavatelským způsobem.

Shrnutí

Z celkového počtu zjištěných nedostatků za tento úkol bylo inspektory OIP v 64 případech uloženo, podle § 7 odst. 1 písm. k) zákona o inspekci práce, opatření k odstranění zjištěných

nedostatků a bylo vydáno 58 technickoorganizačních opatření. Ve 3 992 případech zjištěných nedostatků nebylo opatření vydáno, protože nedostatky byly odstraněny v průběhu kontroly.

Kontrolovaným subjektům bylo uloženo celkem **74 pokut** ve výši představující celkovou částku **1 416 000 Kč**.

Závěrem lze konstatovat, že stanovený cíl tohoto úkolu byl splněn.

Úroveň BOZP je v jednotlivých společnostech rozdílná. V tomto ohledu sehrávají roli finanční možnosti kontrolovaných osob, ale i ochota vedení investovat prostředky do bezpečnosti.

S ekonomickým růstem souvisí nedostatek zaměstnanců a tím i jejich kvalita, která se promítá do celkového stavu bezpečnosti a počtu úrazů. Úroveň bezpečnosti práce podkopává častá fluktuace zaměstnanců, agenturní zaměstnávání a stav učňovského školství.

Rozdílná je také kvalita odborně způsobilých osob v prevenci rizik, poskytujících společnostem služby v oblasti bezpečnosti práce.

Zástupci kontrolovaných subjektů využili přítomnost inspektorů ke konzultacím pro zlepšení stavu zajišťování BOZP. Je zřejmé, že prováděné kontroly kromě zjištění závadných stavů měly i velký význam jako preventivní opatření pro zvýšení povědomí v oblasti BOZP.

Součástí a smyslem prováděných kontrol by mělo být pochopení ze strany podnikatelských subjektů, že trvalým zvyšováním úrovně BOZP v organizaci lze dosáhnout nejen větší ochrany zdraví při práci a s tím souvisejícího snížení počtu pracovních úrazů, nemocí z povolání a ztrát na majetku, ale také vyšší úrovně kultury práce a pracovního prostředí. Zvyšování úrovně péče o bezpečnost práce, ochranu zdraví a ochranu životního prostředí je také nezbytnou podmínkou k dosažení větší prestiže organizace a úspěšnosti jejích aktivit, neboť organizace, která splňuje tyto požadavky nejen v rámci svého provozu, ale i vůči svému okolí je pozitivně a příznivě vnímána jak obchodními partnery, tak i veřejností. Zvyšování úrovně BOZP lze dosáhnout pouze při vytvořeném a udržovaném systému legislativních, sociálních, organizačních, technických a výchovně vzdělávacích opatření.

5.9 Kontrola elektrických zařízení

Vzhledem ke svému rozšíření a používání nabývají elektrická zařízení s běžnými napětími charakter téměř všeobecných technických zařízení a u uživatelů dochází ke snížení respektu k nim. U vyšších výkonů a napěťových úrovní jsou pak nevhodné události a úrazy většinou spojeny se závažnými následky. Z přehledů pracovní úrazovosti v souvislosti s elektrickými zařízeními (EZ) vyplývá, že nejčastějšími uváděnými příčinami je nedostatek osobních předpokladů spolu s používáním nebezpečných pracovních postupů nebo způsobů práce a špatně nebo nedostatečně odhadnutým rizikem. Záměrem úkolu v oblasti elektrických zařízení bylo ověřit u zaměstnavatelů, jakým způsobem jsou řešena bezpečnostní opatření, pracovní postupy pro činnosti na elektrických zařízeních. Úkol měl mít rovněž preventivní charakter, neboť záměrem bylo vhodnou osvětou přimět zaměstnavatele k dodržování právních norem v dané oblasti.

OIP vybíraly ke kontrolám subjekty, které spadají do oblasti terciární sféry, zejména pak do oblasti školství, zdravotnictví (rehabilitační ústavy, polikliniky a menší zdravotnická zařízení) a obchodní centra, kde se zaměřovali na elektrická zařízení, která jsou součástí budov, jako je energocentrum, vzduchotechnika, chlazení apod.

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- vyhledávání, hodnocení rizik a přijímání opatření při provozování činnosti v oblasti EZ,
- pracovní úrazy při činnosti provozované na EZ,
- školení, seznamování s předpisy ve vztahu k provozovaným EZ,
- zpracování vlastního seznamu pro poskytování OOPP na základě vyhodnocení,
- elektrických rizik podle konkrétních činností na EZ,
- ochranu před úrazem elektrickým proudem,
- provedení elektrických instalací,
- pohyblivé a poddajné přívody,
- provozní dokumentace elektrických zařízení,
- organizaci práce v souladu s ČSN EN 50110-1 ed.3,
- odbornou způsobilost pracovníků v elektrotechnice,
- revize a kontroly EZ,
- odborné a závazné stanovisko TIČR pro uvádění do provozu zařízení třídy I.,
- oprávnění k dodavatelské činnosti u dodavatele servisních služeb.

V rámci tohoto úkolu bylo v roce 2018 provedeno **720 kontrol**. Při všech kontrolách bylo zjištěno **1 915 nedostatků** představujících **2 733 porušení** závazných právních předpisů. Dále bylo v rámci kontrol navrženo 79 technickoorganizačních opatření.

Z celkového počtu zjištěných nedostatků bylo inspektoráty v 404 případech uloženo, podle § 7 odst. 1 písm. k) zákona o inspekci práce, opatření k odstranění zjištěných nedostatků. V **1 511 případech** nebylo vydáno opatření, protože nedostatky byly odstraněny v průběhu kontroly.

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	101	8	56	68	72	59	176	159	699
Počet kontrol	108	8	57	68	75	60	178	166	720
Počet zjištěných nedostatků	4	1	117	60	181	148	427	977	1 915
Počet opatření	0	0	1	5	12	0	1	60	79

Nejčastěji byl kontrolovanými subjekty porušován zákoník práce v části páté, zákon o BOZP, vyhl. č. 48/1982 Sb., NV č. 101/2005 Sb. a NV č. 378/2001 Sb.

Tabulka 19 - Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Právní předpis	Počet porušení	% ze zjištěných porušení předpisů
zákoník práce	1 021	37,4
zákon o BOZP	711	26,0
vyhl. č. 48/1982 Sb.	389	14,2
NV č. 101/2005 Sb.	311	11,4
NV č. 378/2001 Sb.	208	7,6
vyhl. č. 85/1978 Sb.	36	1,3
ostatní	57	2,1
Celkem	2 733	100

Hodnocení výsledku kontrol podle oblastí zadání úkolu

– Vyhledávání, hodnocení rizik a přijímání opatření při provozování činnosti v oblasti EZ

Kontrolované subjekty se v oblasti prevence rizik nejčastěji dopouští porušení v oblasti základních povinností spočívajících ve vyhledávání a vyhodnocování rizik, možného ohrožení bezpečnosti provozu technických zařízení a zdraví zaměstnanců, nepřijímání opatření k jejich odstranění nebo omezení. Kontrolované subjekty nejčastěji vyhodnocují rizika pouze v obecné rovině, bez přímé návaznosti na konkrétní pracoviště.

Kontrolované subjekty zpravidla mají zpracovanou a vedenu dokumentaci o vyhledávání a hodnocení rizik v oblasti bezpečnosti práce se stanovováním opatření k jejich odstranění, kde však v oblasti EZ jsou činnosti obsluhy a zacházení s EZ řešeny informačními opatřeními typu „nepřibližovat se“, „nedotýkat se elektrických zařízení“ apod., aniž obsahuje činnosti při provádění montáží či oprav EZ, které mají charakter práce na EZ, kdy tyto činnosti mají specifická nebezpečí a z toho vyplývající rizika.

– Pracovní úrazy při provozované činnosti na EZ

V dané oblasti byly zjištěny nedostatky zejména ve vedení knihy úrazů, kdy nebyly evidovány všechny úrazy a nebyla přijata opatření proti opakování pracovních úrazů.

– Školení, seznamování s předpisy ve vztahu k provozovaným EZ

V této kontrolní oblasti byly zaznamenány nedostatky ve školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP zaměstnanců, zejména se jednalo o neseznámení zaměstnanců s provozní dokumentací a neseznámení zaměstnanců s riziky vznikajícími při práci na EZ.

Zaměstnavatelé neměli k dispozici provozní dokumentaci (návodů k obsluze, údržbě a opravám) a nemohli tak vytvořit odpovídající podmínky pro BOZP. Následně pak kontrolované subjekty nepřijímaly opatření k předcházení rizikům tím, že zaměstnanci nebyli proškoleni a seznámeni s návody k obsluze přidělených elektrických strojů, přístrojů a zařízení. Zaměstnavatelé se domnívají a spoléhají, že pracovníci mají platné osvědčení a tedy je není potřebné dále seznamovat nebo zajišťovat odborná profesní školení s novými aktuálními předpisy, že se jim školení dostane ve tříleté periodě při přezkušování dle vyhl. č. 50/1978 Sb., a neberou v potaz požadavky stanovené normou ČSN EN 50110-1 ed.3.

– Zpracování vlastního seznamu pro poskytování OOPP na základě vyhodnocení elektrických rizik podle konkrétních činností na EZ

Kontrolované subjekty nezajistily vypracování nebo aktualizaci vlastního seznamu pro poskytování OOPP, a to na základě vyhodnocení elektrických rizik podle konkrétních činností na EZ. Kontrolované subjekty v důsledku nedostatečného zhodnocení rizik nevybavují pracovníky vhodnými OOPP, například ve vztahu k ohrožení elektrickým obloukem při práci na elektrickém zařízení. Velmi často nebyly stanoveny OOPP pro elektrické rozvodny.

Nedostatky byly dále zjištěny v oblasti evidence OOPP a návazně v jejich prokazatelném přidělování. Kontrolované subjekty nekontrolují, zda zaměstnanci přidělené OOPP používají a zda tyto vyhovují z hlediska jejich technického a funkčního stavu.

– **Ochrana před úrazem elektrickým proudem**

Z pohledu zajištění ochrany před úrazem elektrickým proudem nebyla kontrolovanými osobami učiněna dostatečná opatření, zejména:

- nebyla přijata veškerá ochranná opatření k zajištění ochrany za normálních podmínek (ochrana před nebezpečným dotykem živých částí),
- nebyla přijata veškerá ochranná opatření k zajištění ochrany za jedné poruchy (ochrana před dotykem neživých částí),
- nebyly dodrženy veškeré požadavky u prostředků zvýšené ochrany před úrazem elektrickým proudem,
- nebyla aplikována předepsaná doplňková ochrana proudovým chráničem.

– **Provedení elektrických instalací**

V oblasti elektrických instalací nebyly tyto vždy mechanicky pevné a spolehlivě upevněné. Kryty chráničů před dotykem živých částí byly nedostatečné a poškozené, části EZ nebyly dostatečně dimenzovány a chráněny proti účinkům zkratových proudů a přetížení, nebyly použity vhodné elektroinstalační prvky pro daný případ použití z hlediska bezpečnosti a funkce a nebyla učiněna veškerá opatření proti škodlivému působení prostředí na bezpečnost EZ.

Ovládací prvky EZ nebyly označeny výstražnými nebo informačními značkami, sděleními, značením nebo signalizací, které jsou srozumitelné a mají jednoznačný charakter.

– **Pohyblivé a poddajné přívody**

Pohyblivé a poddajné přívody nebyly používány jen za provozních a pracovních podmínek, pro které byly konstruovány a vyrobeny. Dále tyto nebyly kladeny a používány tak, aby nemohly být poškozeny. U pohyblivých a prodlužovacích přívodů nebyly z hlediska bezpečnosti a funkčnosti použity vhodné elektroinstalační prvky.

– **Provozní dokumentace elektrických zařízení**

Při kontrole provozních dokumentací EZ byly zjišťovány nedostatky zejména v oblasti stanovování prostředí a vnějších vlivů pro daná elektrická zařízení. Provozní dokumentace neodpovídala skutečnému stavu provozovaného zařízení. Dále u provozovatelů elektrických zařízení nebyly uloženy revizní zprávy elektrického zařízení přístupné kontrolním orgánům.

Při provozu EZ v prostorách s nebezpečím výbuchu nebyly aplikovány požadavky NV č. 406/2004 Sb., o bližších požadavcích na zajištění BOZP v prostředí s nebezpečím výbuchu. Jednalo se zejména o nezpracování písemné dokumentace o ochraně před výbuchem a neoznačení míst vstupů do prostorů s nebezpečím výbuchu bezpečnostními značkami výstrahy s černými písmeny **EX** označujícími "nebezpečí - výbušné prostředí".

– **Organizace práce v souladu s ČSN EN 50110-1 ed.3**

Z pohledu organizace práce bylo nejčastějším porušením nestanovení osoby odpovědné za bezpečný provoz elektrického zařízení podle ČSN EN 50110-1 ed.3, čl. 4.3. Dále nebyla vyhodnocena elektrická rizika při obsluze a práci na elektrických zařízeních a nebyla přijata případná opatření ke snížení působení těchto rizik.

– Odborná způsobilost pracovníků v elektrotechnice

Zkoušky a přezkušování (i u větších firem) jsou většinou zajišťovány externě u jiných firem, osvědčení o odborné způsobilosti pak nejsou vydávána vlastním zaměstnavatelem, ale pouze převzata, a to zpravidla bez zápisu o zkoušce, přezkoušení, kdy zaměstnavatel má za to, že sama existence osvědčení je dostačující pro činnost uvnitř jeho organizace. Následkem je nepotvrzení tohoto osvědčení ze strany kontrolovaných subjektů nebo pověřování činností, řízením činnosti a prováděním revizí pracovníky, kteří neměli odpovídající kvalifikaci ve smyslu této vyhlášky.

– Revize a kontroly elektrických zařízení

Při kontrole plnění bezpečnostních předpisů týkajících se provozu EZ bylo nejčastěji zjištěno, že kontrolované osoby nezajistily stanovení lhůt a rozsahu předepsaných kontrol a revizí EZ, neprováděly předepsané kontroly a revize nebo je prováděly mimo stanovené lhůty a nevedly o nich záznamy.

V mnoha případech kontrolované subjekty neprovedly odstranění závad uvedených v revizních zprávách k daným zařízením a spokojily se pouze s tím, že revizní zpráva je vyhotovena.

Nejsou vedeny doklady o provedených revizích elektrických spotřebičů s požadovaným obsahem dle platné ČSN 331600-ed.2 čl. 7.2 (např. výsledek prohlídky spotřebiče, výsledky provedených zkoušek, uvedení použitých metod měření a uvedení zjištěných hodnot, použité přístroje, vyhodnocení zkoušky chodu atd.).

Při kontrolách revizních zpráv bylo ve dvou případech zjištěno, že tyto jsou prováděny revizními technikami bez platného osvědčení.

– Odborné a závazné stanovisko TI ČR pro uvádění do provozu zařízení třídy I.

V případech kdy bylo zjištěno, že elektrické zařízení třídy I. bylo uvedeno do provozu bez odborného a závazného stanoviska organizace státního odborného dozoru (TI ČR), kontrolovaná osoba zpravidla bezprostředně zajišťovala zjednání nápravy. Většinou tyto kontrolované osoby neměly povědomí o této povinnosti a při uvádění daného zařízení do provozu se spoléhaly, že vše potřebné zajistí montážní organizace.

– Oprávnění k dodavatelské činnosti u dodavatele servisních služeb

V jednom případě bylo zjištěno, že firma prováděla montáž a opravy elektrických zařízení, bez oprávnění k této činnosti.

Shrnutí

Zjištěnému počtu závad odpovídají i sankční postihy, které oblastní inspektoráty práce uložily podle zákona o inspekcii práce. Oblastní inspektoráty práce uložily v rámci plnění tohoto úkolu **18 pokut** v celkové částce **327 000 Kč**.

Kontroly u kontrolovaných subjektů měly v první řadě charakter osvěty o povinnostech plynoucích z právních předpisů. Úroveň BOZP byla v jednotlivých kontrolovaných subjektech značně rozdílná, je závislá na trvalé péči a zájmu zaměstnavatele o tyto otázky, současně závisí na profesionalitě osob pověřených řízením péče o BOZP. V rámci kontrol byla vydána opatření, která měla za následek snížení rizik spojených s provozem vyhrazených elektrických technických zařízení. Výsledky kontrol tohoto úkolu zcela jednoznačně ukazují, že největší nedostatky jsou v oblasti technické prevence rizik, kdy kontrolované subjekty nezajišťují

v dostatečné míře údržbu, kontroly a revize provozovaných EZ. V přímé souvislosti s těmito nedostatky je pak nestanovení osoby odpovědné za stav a provoz elektrických zařízení. Dalším problémem v zajišťování BOZP je to, že kvalita činnosti některých revizních techniků elektro není na potřebné úrovni a kontrolované osoby bez vlastních odborně vzdělaných pracovníků v oboru elektro nejsou schopny kvalitu provádění revizí posoudit.

Nedílnou součástí kontrolní činnosti byla rovněž účinná prevence, kdy inspektoři poskytovali provozovatelům poradenství k zajištění bezpečného provozu elektrických technických zařízení.

V návaznosti rozsah pracovní úrazovosti v posledních letech bylo rozhodnuto zaměřit v příštím roce pozornost na oblast bezpečného provozu elektrických zařízení v oblasti zemědělství. Zejména pak na seznamování s požadavky bezpečnosti při činnostech v ochranných pásmech elektrických vedení, kde v minulých letech došlo k smrtelným pracovním úrazům.

5.10 Kontrola zdvihacích zařízení

Podstatou tohoto hlavního úkolu byla kontrola bezpečnosti práce při provozu zdvihacích zařízení (ZZ) v oboru potravinářství, ve zpracovatelském průmyslu a opravárenství. Předmětem kontrolní činnosti v roce 2018 byla zdvihací zařízení bez rozdílu nosnosti a účelu použití včetně prostředků pro vázání, zavěšení a uchopení břemen. Hlavní zřetel byl zaměřen na bezpečnost práce při provozu zdvihacích zařízení např. nákladních výtahů a nákladních plošin, mostových jeřábů, pojízdných zdvihacích pracovních plošin (mimo staveniště), kanálových zvedáků, vrátků, ale také i na přístupy k jeřábům, zabezpečení proti pádu z výšky nebo do hloubky apod. Dále kontrolní činnost byla také zaměřena na obor zemědělství.

Oblastní inspektoráty práce vybraly ke kontrole subjekty, které vykazovaly zvýšenou pracovní úrazovost, a ty, kde se předpokládaly problémy při používání zdvihacích zařízení a prostředků pro zavěšení a uchopení břemene.

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- prevenci rizik, dále na způsob vedení dokumentace o vyhledaných a vyhodnocených rizik a také, jak zaměstnavatelé přijímají opatření k jejich odstranění,
- odbornou způsobilost tzn. na teoretickou a praktickou přípravu včetně ověření zdravotní způsobilosti k výkonu konkrétní pracovní činnosti, a to u vyhrazených a tzv. „nevyhrazených“ zdvihacích zařízení,
- ověření, zda provozovatelé zdvihacích zařízení mají k dispozici provozní dokumentaci zařízení, dále zda používají zařízení k účelům a za podmínek, pro které je určeno, a to v souladu s provozní dokumentací (návodem výrobce),
- místní provozní bezpečnostní předpis - rozsah systému bezpečné práce ve vztahu k používání zdvihacích zařízení a k manipulaci s konkrétními břemeny,
- provádění odborných úkonů k prověření technického stavu zdvihacích zařízení, tzn. zda zdvihací zařízení jsou řádně udržována, kontrolována a případně revidována,
- volbu, označení, kontroly, skladování a vedení dokumentace u prostředků pro vázání, zavěšení a uchopení břemene, které podléhají evidenci a pravidelným kontrolám technického stavu.

Kontrolní činnost provádělo 14 inspektorů specializace vyhrazené technické zařízení - zdvihací zařízení. Bylo provedeno celkem **743 kontrol**, což je o **234 kontrol** více oproti předcházejícímu období, a zjištěno **1 372 nedostatků**, což je o **357** více oproti předcházejícímu období. Dále bylo vydáno **69 technickoorganizačních opatření**.

Celkově za Úřad byl stanovený počet kontrol splněn.

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	32	37	59	36	44	97	68	107	480
Počet kontrol	33	40	61	36	57	107	68	107	509
Počet zjištěných nedostatků	76	66	110	25	81	121	159	377	1 015
Počet opatření	0	32	0	0	6	1	0	2	41

Nejčastěji byl kontrolovanými subjekty opakovaně porušován zákoník práce, a to v oblasti prevence rizik (§ 102), dále v oblasti nezajištění školení a neurčení obsahu a četnosti školení, včetně nevedení evidence o školení zaměstnanců (§ 103) a nepřidělení OOPP dle vlastního seznamu na základě vyhodnocených rizik (§ 104). Velmi často chybí záznam o provedení ověření znalostí školených zaměstnanců. Dále byl rovněž opakovaně porušován zákon o BOZP, a to v oblasti požadavků na výrobní a pracovní prostředky a zařízení, jak vyžaduje § 4 odst. 1 písm. c) tohoto zákona (pravidelná a řádná údržba, kontroly a revize). Opakovaně kontrolované osoby také porušovaly i požadavky na organizaci práce a stanovení pracovních postupů tak, aby byly dodržovány zásady bezpečného chování na pracovišti (§ 5 odst. 1).

Dalším závažným zjištěním v oblasti bližších požadavků na bezpečný provoz a používání strojů, technických zařízení, přístrojů a náradí bylo nedodržení požadavků stanovených NV č. 378/2001 Sb. (§ 3 a § 4). V řadě případů kontrolované osoby porušovaly ustanovení § 3 NV č. 101/2005 Sb. Bylo také zjištěno, že v řadě případů zaměstnavatel nestanovil lhůty pro provádění periodických lékařských prohlídek v souladu s vyhl. č. 79/2013 Sb.

Tabulka 20 - Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet porušení	Počet kontrol	% ze zjištěných porušení
zákoník práce	804	456	58,60
zákon o BOZP	298	155	21,72
NV č. 378/2001 Sb., NV č.101/2005 Sb., NV č. 73/2013 Sb., ČSN ISO 12480-1, ČSN 27 0142, ČSN ISO 8792, ČSN ISO 9927-1 a jiné	270	132	19,68
Celkem	1 372	743	100

Hodnocení výsledků kontrol podle oblastí zadání úkolu

- **Odborná způsobilost a ověření zdravotní způsobilosti k výkonu konkrétní pracovní činnosti, a to u vyhrazených a tzv. „nevyhrazených“ zdvihacích zařízení**

Kontrolní činností v rámci tohoto hlavního úkolu bylo zjištěno, že odborné školení zaměstnanců, tzn. jeřábníků, vazačů, signalistů a jiných kompetentních osob, je prováděno v termínech, které si zaměstnavatel stanovil na základě vyhledaných a vyhodnocených rizik, a to

zpravidla 1x za 12 měsíců. Tato odborná školení ve většině případů provádí externí revizní technici zdvihacích zařízení.

Vážné nedostatky byly zjištěny v osnovách školení, kde nebyly uvedeny příslušné platné předpisy, podle kterých byl zaměstnanec seznámen se svými povinnostmi; osnovy jsou obecné a chybí záznamy o praktickém zácviku na daný typ zdvihacího zařízení. Při kontrolní činnosti bylo v některých případech zjištěno, že zaměstnanci nebyli seznámeni s návody na obsluhu zdvihacích zařízení a prostředků pro zavěšení a uchopení břemen používaných v daném subjektu. Nejčastější nedostatek byl ten, že v osnovách školení jeřábníků nebylo uvedeno, pro jaký konkrétní typ jeřábu byl zaměstnanec vyškolen, a dále to, že v kontrolovaném subjektu nebyla určena pověřená osoba odpovědná za provoz jeřábů a zdvihadel. V několika případech, obzvláště při provozu ZZ v zemědělství, nebyla dokumentace o rizicích pravidelně aktualizována s ohledem na konkrétní možná rizika ohrožení zdraví zaměstnanců tímto provozem.

– Prevence rizik, vyhledání a hodnocení rizik a přijímání opatření k jejich odstranění

V rámci kontrolní činnosti byl kladen důraz na prevenci rizik, tzn. na všechna opatření vyplývající z právních předpisů k zajištění BOZP a z předpisů zaměstnavatele, která mají za cíl předcházet rizikům, odstraňovat je a minimalizovat působení neodstranitelných rizik.

Zaměstnavatelé při kontrole předkládali ve většině případů seznamy vyhledaných rizik, včetně stanovených opatření k provozu zdvihacích zařízení. Bylo však také zjištěno, že vyhledávání rizik včetně stanovených opatření je prováděno formálně, tzn. pouze okopírována obecná rizika a rizika zpracovaná revizním technikem ZZ, například půjčoven jeřábů. Vyhledaná rizika tak nekorespondovala se skutečným stavem na pracovišti. V několika případech, obzvláště při provozu ZZ v zemědělství, nebyla dokumentace o rizicích pravidelně aktualizována s ohledem na konkrétní možná rizika ohrožení zdraví zaměstnanců provozem ZZ.

– Místní provozní bezpečnostní předpis - rozsah systému bezpečné práce ve vztahu k používání zdvihacích zařízení a k manipulaci s konkrétními břemeny

Zpracování místního bezpečnostního předpisu, tzv. „Systému bezpečné práce“ (SBP) je dán požadavkem ČSN ISO 12480-1. Při kontrolní činnosti bylo zjištěno, že zaměstnavatelé jsou si vědomi povinnosti zpracování SBP. Předložené SBP však v řadě případů neměly požadovaný rozsah, a tudíž neobsahovaly činnosti jeřábu tak, aby byly prováděny bezpečně s přihlédnutím ke všem předvídatelným rizikům. Zaměstnavatelé, aby splnili svoji povinnost, si většinou nechávají zpracovat systém bezpečné práce externími revizními techniky ZZ, a tak často dochází k tomu, že je napsán obecně a neodpovídá konkrétním podmínkám provozu.

Při kontrolách bylo v některých případech zjištěno, že školení a přezkušování jeřábníků, obsluhujících menší zdvihadla, a vazačů břemen provádí kromě revizních techniků zdvihacích zařízení také osoby odborně způsobilé v prevenci rizik.

V odvětví opravárenství bylo častokrát zjištěno, že zaměstnanci, kteří obsluhují zvedáky (sloupové, kanálové, nůžkové aj.) nebyli seznámeni s návodem k obsluze daného zvedáku, i když tento požadavek byl stanoven v návodu k obsluze zvedáku vozidel.

- **Používání zařízení k účelům a za podmínek, pro které je určeno, a to v souladu s návodem výrobce (provozní dokumentací)**

V rámci kontrolní činnosti bylo zjištěno, že zaměstnavatelé často nemají vypracovaný plán kontrol revizí a údržby. Většinou se spoléhají na to, že jim externí firmy budou hlídat lhůty provádění výše uvedených kontrol, a kontroly pak nejsou provedeny v předepsaných lhůtách nebo nejsou provedeny vůbec. Zaměstnavateli, který má zpracovaný pouze roční plán, bylo v rámci preventivních opatření také doporučeno, aby si zpracoval plán kontrol, revizí a zkoušek v rozsahu od revizní zkoušky k revizní zkoušce a tím se postihl celý cyklus kontrol. V odvětví zemědělství byla provozovaná ZZ pravidelně revidována dle ČSN 27 0142 nebo dle ČSN 9927-1. Velmi často bylo zjišťováno, že kontrolovaná osoba nerespektuje závěry revizního technika a neodstraňuje závady, které byly uvedeny v revizní zprávě.

- **Při kontrolách zvedáků v opravárenství bylo velmi často zjištěno:**
 - nezavedení deníku zvedáku dle požadavku návodu výrobce,
 - výtah z návodu na obsluhu zvedáku, který musí být umístěn na těle zvedáku, byl v cizím jazyce a nebyl pro obsluhu srozumitelný,
 - koroze nosných částí nůžkových zvedáků,
 - nevyznačení jmenovité nosnosti zvedáků (jak u stabilních, tak i u ručních pojízdných zvedáků).
- **Dále v rámci kontrolní činnosti bylo také nejčastěji zjištěno:**
 - v dokumentech týkajících se revizí zařízení jsou uvedeny závady, není však doloženo, zda a jak byly tyto závady odstraněny, zařízení tudíž bylo používáno i bez prokazatelného odstranění závad,
 - u vyhrazených i tzv. „nevyhrazených“ zdvihacích zařízení nejsou prováděny pravidelné kontroly a není vedena provozní dokumentace,
 - ovládací prvky zařízení nejsou příslušně označeny nebo jsou špatně čitelné nebo jsou i zastavěny paletami, polotovary, výrobky apod.,
 - zaměstnanci nejsou proškoleni z předpisů, které doplňují jejich odborné předpoklady a požadavky pro výkon práce, tj. nejsou prokazatelně proškoleni a seznámeni s předpisy k zajištění BOZP u konkrétního obsluhovaného jeřábu, školení neobsahuje konkrétní návody na obsluhu a konkrétní pracovní postupy,
 - nebyla ustanovena pověřená osoba odpovídající za provoz jeřábů a zdvihadel dle čl. 4.2 ČSN ISO 12480-1.

- **Volba, označení, kontroly, skladování a vedení dokumentace u prostředků pro vázání, zavěšení a uchopení břemene, které podléhají evidenci a pravidelným kontrolám technického stavu**

Kontrolou bylo zjištěno, že zaměstnavatelé nemají v řadě případů k dispozici návody výrobce k používání prostředků pro vázání, zavěšení a uchopení břemen, a to zejména na staveništích. Pokud kontroly vázacích prostředků provádějí zaměstnavatelé prostřednictvím svých vlastních zaměstnanců, tito ve většině případů nemají potřebné znalosti k těmto kontrolám. Řada zaměstnavatelů v oblasti vázacích prostředků nestanovuje termíny kontrol vázacích prostředků s ohledem na četnost používání a na prostředí, ve kterém jsou používány. Velmi vážná zjištění

jsou v případech, kdy zaměstnavatelé se domnívají, že pokud zaměstnanec předloží vazačský průkaz, který nabyl v předchozím zaměstnání, například s ani ne rok starým záznamem revizního technika ZZ o absolvování školení vazače břemen, tak tomuto zaměstnanci nemusí zajistit tzv. „nové“ školení ve způsobech vázání břemen. Kontrolní činnost prokázala, že zaměstnavatelé zpravidla neví nebo nechtějí vědět, že školení by mělo obsahovat informace o konkrétních vázacích prostředcích používaných u daného zaměstnavatele, dále seznámení s konkrétním systémem bezpečné práce a dalšími pracovními postupy konkrétního pracoviště.

Konkrétně byly zjištěny tyto nedostatky:

- prostředky pro vázání, zavěšování a uchopení břemene nebyly označeny tak, aby bylo možné určit charakteristiky podstatné pro jejich bezpečné použití (např. nosnost) a nebyly pravidelně kontrolovány dle provozní dokumentace anebo nebyly provozní dokumentací vůbec vybaveny,
- v odvětví zemědělství se nacházely prostředky pro vázání, zavěšování a uchopení břemene, které byly poškozeny (např. natržené textilní pásy a popruhy, vymačkané a ohnuté články řetězů, koroze řetězů a ocelových lan, vypadnuté očnice u ocelových lan, poškozené záplety ocelových lan, natržené prameny ocelových lan),
- prostředky pro vázání, zavěšování a uchopení břemene nebyly skladovány tak, aby nedošlo k jejich poškození,
- háky řetězů neměly bezpečnostní pojistku, i když bylo patrné, že touto pojistkou byly od výrobce vybaveny.

Shrnutí

Zjištěnému počtu nedostatků odpovídají i sankční postihy, které oblastní inspektoráty práce uplatnily ve smyslu zákona o inspekci práce. Celkem bylo za správní delikt uloženo **13 pokut**. Výše uložených pokut za správní delikt je v celkové výši **489 000 Kč**, což je o **90 000 Kč** více než v předcházejícím období.

Poznatky získané při plnění tohoto úkolu lze hodnotit jako velmi užitečné. Kontrolní činností vyhrazených zdvihacích zařízení, ale i zařízení tzv. „nevýhrazených“ v oboru potravinářství, dále ve zpracovatelském průmyslu, opravárenství a zemědělství lze významně přispět ke snížení počtu pracovních úrazů.

Z charakteru nejčastěji porušovaných předpisů při používání zdvihacích zařízení a prostředků pro vázání, zavěšení a uchopení břemene vyplývá, že zaměstnavatelé - provozovatelé opakovaně porušují ZP, zákon o BOZP a i další související předpisy, které se vztahují k bezpečnému provozu zdvihacích zařízení (NV č. 378/2001 Sb., NV č. 101/2005 Sb.).

Součástí každé kontroly, zejména u malých a středních provozovatelů, bylo poskytnutí základních informací a poradenství k BOZP, zejména informace o nových a novelizovaných právních a ostatních předpisech týkajících se kontrolovaných subjektů, což zvýšilo právní vědomí v oblasti BOZP. U všech kontrolovaných subjektů bylo vydáno opatření k odstranění zjištěných závad a bylo také vyžadováno podání písemné zprávy o přijatých opatřeních na straně kontrolovaného subjektu a o způsobu odstranění závad.

V rámci hlavního úkolu na rok 2019 je třeba zaměřit kontrolní činnost na oblast provozu mobilních jeřábů, a to i vzhledem k počtu zaznamenaných havárií těchto zdvihacích zařízení.

Dále kontrolní činnost zaměřit na provoz pohyblivých pracovních plošin a na provoz mostových jeřábů ve strojírenském a hutním průmyslu, zejména z důvodu zvýšené úrazovosti zaměstnanců, kteří jsou dotčeni jeřábovou dopravou.

Cíl a zadání úkolu splnily všechny inspektoráty.

5.11 Kontrola plynových zařízení

Kontrolní činnost v této oblasti byla v roce 2018 zaměřena na dodržování právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečného provozu plynových zařízení v různých oblastech výroby, provozu a služeb (v průmyslových objektech, v objektech občanské vybavenosti, školách, úřadech, zdravotnictví apod.).

Z výsledků kontrolní činnosti vyplývá, že stav plynového zařízení není v některých subjektech stále zcela uspokojivý. Systém vnitřního řízení bezpečnosti provozu plynového zařízení není dosud v převážné míře v organizacích zaveden v takovém rozsahu, aby bylo zabezpečeno dodržování předpisů k zajištění BOZP a aby byla vyhledávána, posouzena a zhodnocena všechna rizika možného ohrožení života a zdraví. Je nutno konstatovat, že vyhledávání rizik včetně zavádění stanovených opatření bylo velmi často prováděno pouze formálně a často v nich chybělo vyhodnocení rizik, týkajících se provozu plynového zařízení. Při nedodržování předpisů k zajištění bezpečného provozu plynových zařízení může za určitých okolností dojít k ohrožení zdraví a života nejen zaměstnanců kontrolovaných osob, ale široké veřejnosti a současně i ke značným materiálním škodám.

Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem a vysoké rizikovosti provozu těchto zařízení bylo považováno za velmi důležité pokračovat v prověřování stavu a úrovně dodržování bezpečnostních předpisů při provozu plynových zařízení zejména u subjektů, u kterých nebyla zatím kontrola v této oblasti provedena nebo byly při předchozích kontrolách v minulých letech zjištěny nedostatky, které by mohly za určitých podmínek zapříčinit vznik nehodové a v některých případech i velmi tragické události.

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- zda bylo provedeno vyhledání a vyhodnocení rizik při provozu plynových zařízení,
- zda byla zajištěna odborná a zdravotní způsobilost osob pověřených obsluhou a údržbou zařízení,
- zda byla vedena provozní dokumentace a zda byla prováděna její aktualizace - provozní řády, provozní deníky, doklady o kvalifikaci osob, harmonogram revizí,
- zda měl kontrolovaný subjekt vypracován vlastní seznam poskytování OOPP, jakým způsobem měl zajištěno poskytování OOPP pracovníkům, včetně seznámení s jejich používáním a prováděním kontroly jejich používání,
- zda měl provozovatel vypracován vlastní seznam poskytování OOPP na základě vyhodnocení rizik i z pohledu plynových zařízení, včetně jejich poskytování zaměstnancům a zda byla prováděna kontrola jejich používání,
- zda byla stanovena opatření pro případ zdolávání mimořádných událostí spojených s provozem plynových zařízení,

- zda kontrolovaný subjekt zajišťoval bezpečný stav provozovaného plynového zařízení pravidelně prováděnými kontrolami, revizemi, údržbou, servisem a zda měly doklady z kontrol a revizí předepsané náležitosti a odpovídající odbornou úroveň,
- zda byl zajištěn bezpečný přístup pro pracovníky provádějící kontroly, revize, zkoušky, obsluhu a údržbu zařízení,
- zda byl zabezpečen dostatečný přívod spalovacího a větracího vzduchu,
- zda bylo přívodní potrubí plynu vybaveno předepsanými armaturami, není používáno pro jiné účely, než pro které je určeno, zda byla provedena dostatečná protikorozní ochrana, značení protékajícího média, zda byly označeny uzávěry plynu a byl k nim zajištěn bezpečný přístup,
- vedení evidence o pracovních úrazech v knize úrazů, včetně zpracování záznamu o pracovním úrazu.

V rámci plnění tohoto úkolu bylo oblastními inspektoráty práce provedeno celkem **677 kontrol**, při kterých bylo zjištěno celkem **2 609 nedostatků**. Z celkového počtu provedených kontrol u **143 kontrol** nebylo zjištěno porušení právních předpisů.

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	85	58	59	51	48	119	75	159	654
Počet kontrol	103	58	60	52	48	122	75	159	677
Počet zjištěných nedostatků	75	145	150	27	138	560	207	1 307	2 609
Počet opatření	0	27	4	0	13	0	0	0	44
Počet TOO	12	1	16	51	41	4	0	34	159

Dále v tabulce je uveden přehled nejčastěji porušovaných právních předpisů. Nejčastěji zjišťované porušení právních předpisů se týkalo nedodržování ustanovení zákona o BOZP, zákoníku práce a NV č. 101/2005 Sb.

Tabulka 21 - Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet porušení	% vyjádření daného porušení
zákon o BOZP	1 330	36,9
zákoník práce	842	23,3
NV č. 101/2005 Sb.	617	17,1
NV č. 378/2001 Sb.	296	8,2
vyhl. č. 48/1982 Sb.	204	5,7
vyhl. č. 85/1978 Sb.	108	3
vyhl. č. 21/1979 Sb.	94	2,6
vyhl. č. 91/1993 Sb.	84	2,3
jiné technické předpisy a normy	34	0,9
Celkem	3 609	100

Hodnocení výsledku kontrol podle oblastí zadání úkolu

– Vyhledávání a hodnocení rizik při provozu plynových zařízení

Dokumentace k vyhledání a hodnocení rizik byla předložena ve většině kontrolovaných subjektů, ovšem ve velice různé kvalitě. Při zpracování či aktualizaci dokumentace pro provoz plynových zařízení a k přijetí opatření k minimalizaci stávajících rizik často nedochází k zapracování skutečností plynoucích z technického stavu zařízení zjištěného prováděnými revizemi, kontrolami, servisními prohlídkami a dalšími kontrolami. Velmi často se již s vytvořenou dokumentací dále nepracovalo a byla založena do provozní dokumentace.

Analýzu rizik provádí velmi často osoby, které nemají žádné znalosti o plynovém zařízení. Odborně způsobilí pracovníci, kteří dokumentaci zpracovávají, ve většině případů neznají ani provoz a prostředí, objevují se potom rizika, která se v subjektu nevyskytují. U drtivé většiny předložených dokumentací se jednalo o typizovanou dokumentaci, zpracovanou externími pracovníky minimálně upravovanou na podmínky činnosti konkrétního subjektu. O vyhledávání a vyhodnocování rizik a o přijatých opatřeních zaměstnavatelé v některých výjimečných případech dokonce ani nevedli písemnou dokumentaci.

– Odborná a zdravotní způsobilost osob pověřených obsluhou a údržbou zařízení

U obsluh plynových spotřebičů s výkonem větším než 50 kW byla ve většině kontrolovaných subjektů doložena zdravotní způsobilost i příslušné osvědčení. Velmi často však nemají zaměstnavatelé zápis o zkoušce topičů nízkotlakých kotlen, tak jak požaduje odst. 4 §14 vyhl. č. 91/1993 Sb. Tento nedostatek se převážně vyskytuje, pokud jsou pracovníci posíláni na školení a přezkoušení mimo své pracoviště do specializovaných firem, které si tento doklad nechávají ve své dokumentaci a zaměstnavatelům ho nezasílají.

Méně uspokojivá byla situace u provozovaných plynových spotřebičů s výkonem pod 50 kW (např. velkokuchyně a kotle s výkonem pod 50 kW), obsluhy nebyly seznámeny s návodem výrobce ani tyto návody nebyly velmi často k dispozici na jednotlivých pracovištích. Opakovaně bylo zjištěno, že není jmenována osoba odpovědná za provoz plynových zařízení, a pokud byla jmenována, tak nebyla seznámena se svými povinnostmi a neměla velmi často k dispozici dokumenty o provozovaném plynovém zařízení.

Školení osob zajišťují ve většině případů externí pracovníci, ať to jsou revizní technici nebo OZO. Přestože školení provádí odborně způsobilí pracovníci, byly velmi často v osnově školení uváděny neplatné právní předpisy a naopak nebyly uvedeny nově vydané platné předpisy. Stále se opakujícím problémem u některých kontrolovaných subjektů je nízký počet osob s patřičnou kvalifikací, a to v ojedinělých případech až do té míry, že není záruka zastupitelnosti těchto osob v případě nemoci, dovolené apod. V případě menších provozoven je tento stav způsobem celkově nízkým počtem zaměstnanců a rovněž personální nestabilitou. U těchto subjektů není výjimkou, že potřebnou kvalifikaci má pouze jeden pracovník a není zajištěna kvalitní obsluha vyhrazeného plynového zařízení v případě dlouhodobé nemoci.

– Vedení provozní dokumentace

Velmi často nebyl zpracován harmonogram revizí a kontrol nebo termíny uvedené v tomto harmonogramu, které byly zpracovány OZO, neodpovídají termínům uvedeným v MPBP zpracovaných revizním technikem plynu. V harmonogramu nebyla uvedena všechna provozovaná zařízení, chyběla vyznačení provedených úkonů a ztrácel se tak přehled o

provedených revizích a kontrolách. Z těchto nedostatků pak logicky vyplynulo nedodržování lhůt a termínu revizí, kontrol plynových zařízení, odborných prohlídek nízkotlakých kotelen, servisu PZ, kalibrací detektorů apod.

MPBP neodpovídaly velmi často ustanovení ČSN 38 6405 a písm. f) přílohy čl. 12.3 NV č. 101/2005 Sb. - nebyla zajištěna jejich aktualizace např. při výměně kotlů, změně technologie, provozovatele, změně způsobu obsluhy, chyběly situační náčrty s popisem umístění zařízení, způsob a povinnost provádět kontrolu a kalibraci detekčních systémů na výskyt plynu. Často tyto dokumenty zpracovávaly OZO, které dostatečně neznaly problematiku plynových zařízení.

Zápisy v provozních denících nebyly prováděny v rozsahu činností a ve stanovených termínech dle vlastních provozních řádů, což bylo shledáno u velké většiny provozovatelů. Dále rovněž nebyly zpracovány pokyny pro provoz plynových zařízení do výkonu 50 kW - plynové kotle, plynové ohřívače vody, tepelné zářiče, lokální topidla apod. anebo obsluhy nebyly s těmito dokumenty seznámeny.

– Poskytování OOPP

Většina zaměstnavatelů poskytovala svým zaměstnancům OOPP, ale ne vždy dle seznamu zpracovaného na základě vyhodnocení rizik a konkrétních podmínek práce, např. u pracovníků montážních firem byly používány rukavice, které byly určeny pouze proti mechanickému poškození a ne proti popálení. V některých případech byl předán jen finanční obnos na nákup jakéhokoliv OOPP. Dále nebyly vždy vyplňovány karty OOPP, neprováděla se kontrola používaných OOPP a zaměstnanci nebyli seznámeni s návodem použití. V některých případech nebyly schopny kontrolované osoby prokázat přidělení OOPP zaměstnancům.

– Opatření pro případ zdolávání mimořádných událostí spojených s provozem plynových zařízení

Opatření pro zdolávání mimořádných událostí bylo většinou zpracováno do MPBP případně do požární poplachové směrnice nebo bylo uvedeno v traumatologickém plánu. V regulačních stanicích velmi často chyběla dokumentace o ochraně před výbuchem zpracovaná dle NV č. 406/2004 Sb.

– Zajištění bezpečného stavu provozovaného plynového zařízení pravidelně prováděnými kontrolami, revizemi, údržbou a servisem, doklady z kontrol a revizí - předepsané náležitosti a odpovídající odborná úroveň

Dozorované subjekty zajišťovaly bezpečný stav zařízení systematicky prováděnou preventivní údržbou prováděnými příslušnými revizemi, kontrolami a servisem.

Odborné prohlídky plynových kotelen často prováděli revizní technici plynu, kteří neuměli dostatečně posoudit např. vnitřní a vnější stavy kotlů, stav čerpadel, zařízení na úpravu vod (čili povinnosti dané §16 vyhl. č. 91/1993 Sb.).

Kontrolou bylo například zjištěno, že kontrolovaný subjekt nebyl schopen doložit odstranění závad zjištěných při provádění revizí, kontrole plynového zařízení a kalibraci instalované detekce na únik plynu v souladu s návodem výrobce. Byla doložena pouze faktura, která byla uložena na ekonomickém oddělení, z které nebylo možno konkrétně zjistit, jakým způsobem byla požadovaná činnost provedena.

V rámci provedené kontrolní činnosti bylo zjištěno následující **opakující se porušení právních předpisů** v předložených dokladech z jednotlivých kontrol a revizí:

- V popisu revizní zprávy nebyl přesně specifikován rozsah revidovaného zařízení. U závad nebyla přesná specifikace a identifikace zařízení a nedostatku tak, aby mohl provozovatel jednoznačně problém ztotožnit se zařízením. Bylo nutné, aby se těchto úkonů zúčastnila osoba (obsluha nebo osoba odpovědná za provoz plynového zařízení), která zastupuje provozovatele, která by byla na závadu upozorněna i verbálně přímo na místě. Jeví se jako nutnost uvádět do revizní zprávy konkrétní jméno této osoby, nikoliv často používané označení – uživatel.
- Nejčastěji se vyskytujícím nešvarem bylo stanovení termínu k odstranění závady, používané výrazy jako ihned, neprodleně, do další revize apod. v kombinaci s tím, že v závěru byla konstatována možnost bezpečného provozu zařízení, budí pochybnost o odborném určení rizika dané závady pro bezpečný provoz zařízení. Je nutné zápisy o provedení revizí, kontrol, servisu atd. předat provozovateli co v nejkratším časovém období, v některých případech byly zápisy předány až po třech týdnech s tím, že provozovatel nebyl dostatečně informován o stavu provozovaného zařízení. Je nutné udělat minimálně zápis do provozního deníku, zda je zařízení schopno dalšího provozu.
- Revize v některých případech nebyly prováděny v celém rozsahu zařízení, chybí informace o revizi zemní části rozvodu plynu, dále byly v revizích plynových zařízení mnoho nepřesností – nebylo uvedeno datum provedení, ale pouze datum vyhotovení dokladu, nebyl uveden druh revize, přesný rozsah revize, uváděny neplatné legislativní předpisy nebo předpisy nesouvisející s provozovaným zařízením, neuváděly se související revize s datem provedení, nebyly navrženy termíny pro odstranění závad, u výchozích revizí nebyly uváděny montážní organizace vč. čísla oprávnění a její pracovníci s odbornou způsobilostí, různé překlepy vzniklé kopírováním dokladů, v některých případech nebylo provedeno přezkoušení funkce bezpečnostních prvků a přitom bylo zařízení revizním technikem vyhodnocováno jako bezpečné a provozuschopné.

U většiny kontrolovaných subjektů byly revize, kontroly a zkoušky plynového zařízení prováděny dodavatelským způsobem. Úroveň prováděných kontrol a revizí byla rozdílná, závislá na znalostech provádějících pracovníků. Někteří provozovatelé v rámci úsporných opatření nezajistili revize, servis, kontroly v termínech a rozsahu dle platné legislativy a nechávali je provést až po kontrole OIP.

- **Kontrola pracoviště - zajištění bezpečného přístupu pro pracovníky provádějící kontroly, revize, zkoušky, obsluhu a údržbu zařízení, zda byl zabezpečen dostatečný přívod spalovacího a větracího vzduchu, zda bylo přívodní potrubí plynu vybaveno předepsanými armaturami, není používáno pro jiné účely, než pro které je určeno, dostatečná protikorozní ochrana, značení protékajícího média, označení uzávěrů plynu a zda byl k nim zajištěn bezpečný přístup**

Porušení právních předpisů lze zobecnit jako nedostatečnou péči o provozované zařízení a nedostatky v provádění pravidelných požadovaných kontrol a údržby:

- spotřebiče nebyly provozovány a udržovány v souladu s návodem výrobce,
- poškozené ovládací armatury, nedostatečný manipulační prostor zajišťující bezpečnou obsluhu, nepřístupné uzávěry – např. instalovány ve výšce 3 m,
- u spotřebičů do výkonu 50kW nebyla zajištěna dostatečná kubatura prostoru, dostatečný přívod vzduchu pro spalování,
- chyběly návody k obsluze spotřebičů, chyběly návody pro obsluhu nebo servis v českém jazyce, zaměstnanci nevěděli, kde je umístěn hlavní uzávěr plynu, neměli k této místnosti přístup nebo chyběl ovládací element, chyběla kalibrace detektorů a čidel na únik plynů, nebyly určeny povinnosti pro osobu odpovědnou za plynová zařízení, chyběly doklady o odstranění závad z revizních zpráv - doloženy pouze faktury o vykonané práci,
- do prostorů, kde byly umístěny kotle, nebyl zajištěn přívod vzduchu potřebný pro spalování z důvodu utěsnění otvoru u podlahy kotelen (v jednom případě pomocí na sebe narovnaných cihel a v dalším případě utěsnění čedičovou vatou z důvodu ochlazování teplovodního systému), chyběly výpočty větrání kotelen,
- spalinová cesta nebyla těsná, řádně upevněna, nebyly prováděny kontroly spalinových cest, u nových zařízení chyběly revize spalinových cest,
- chráničky při prostupu stavební konstrukci chyběly, měly nedostatečný přesah, dimenzi, nebyly opatřeny ochranou proti korozi, řádně vetknuty do stavební konstrukce, v případě, že se jednalo o požární úsek, nebyly zatěsněny protipožárními ucpávkami,
- na konci jednotlivých větví plynovodu nebylo instalováno zařízení na odvodu plynu nebo odplynění plynovodu, jednotlivé větve plynovodu nebyly uzavíratelné, chybělo vodivé propojení plynovodů, plynovodní potrubí nebylo chráněno proti korozi,
- uzavírací armatury nebyly schváleny pro použití na plyná paliva nebo nesplňovaly požadavek TPG G 704 01 – neměly dorazy,
- používání trubiček pro zjišťování CO v ovzduší s prošlo dobou použitelnosti, nefunkční mechanické detektory CO – Universal 65,
- kotelny nebyly vybaveny předepsanou výbavou – samozavírač dveří, bateriová svítidla, hasicí přístroj, lékárnička obsahovala léčiva s prošlo dobou expirace.
- **Vedení evidence o pracovních úrazech v knize úrazů včetně zpracování záznamu o pracovním úrazu**

Pracovní úrazy byly evidovány, ale obsah jejich zápisu neodpovídal požadavkům §2 NV č. 201/2010 Sb. Některá drobná zranění nebyla evidována. Ne vždy u zapsaných pracovních úrazů zaměstnavatel přijal opatření proti jejich opakování.

Shrnutí

Sankční postihy byly uplatňovány v souladu s příslušnými ustanoveními zákona o inspekci práce. Právním subjektům bylo k 31. 12. 2018 uloženo **24 pokut** v celkové výši **599 000 Kč**.

Přínosem prováděných kontrol je skutečnost, že zaměstnavatelé byli upozorněni na plnění povinností souvisejících s provozem plynových zařízení. Plnění těchto povinností by mělo vést k odpovědnějšímu přístupu při zajištění bezpečného a spolehlivého provozu plynových zařízení a tím i ke snížení rizika možného ohrožení zdraví osob.

Součástí každé kontroly prováděné inspektory OIP byla i osvěta a poradenská činnost, týkající se především pomoci při orientaci v oblasti bezpečnostních i pracovně právních předpisů. Veškeré kontrolované subjekty zajistily vhodné podmínky pro výkon kontroly. Kontrolované subjekty mají zájem o bezpečný provoz plynových zařízení, i když znalosti jejich povinností byly v některých případech velmi sporadické. V některých případech se kontrolované osoby plně spoléhaly na externí revizní techniky (elektro, plyn a tlak), kteří u kontrolovaných subjektů zajišťovali pravidelné revize a kontroly s tím, že budou sami dodržovat stanovené termíny těchto kontrol. Provozovatelé takto svou odpovědnost přenášeli na externí revizní techniky.

U plynového zařízení je možno na základě zjištěných poznatků konstatovat, že provozovatelé si ve většině případů uvědomovali možná rizika ohrožení zdraví, jak vlastních zaměstnanců, tak i veřejnosti, ale ne vždy k tomu zaujali takové stanovisko, které by vyloučilo možnost vzniku mimořádné situace. Kontrolami byla v některých případech zjištěna opětovná absence vyhledávání a vyhodnocování rizik spojených s provozem plynových zařízení.

5.12 Kontrola vyhrazených tlakových zařízení

Kontrola dodržování povinností vyplývajících z předpisů k zajištění BOZP a bezpečnosti provozu V TZ byla v roce 2018 zaměřena na kotelní zařízení se středotlakými a vysokotlakými kotli, včetně kotelen a provozu zařízení pro úpravu vody. Dále pak byla kontrola provedena v oblasti tlakových nádob stabilních a jejich sestav, včetně bezpečnostní výstroje. Parní a horkovodní kotle a tlakové nádoby stabilní jako vyhrazená tlaková zařízení jsou stále zdrojem potenciálního rizika. Tato rizika jsou snižována stále modernějšími automatickými systémy kontroly provozu (měřicí, regulační, blokovácí a signalizační zařízení spojená s bezpečnostní výstrojí), ale na druhé straně tím dochází ke zvyšování nároků na preventivní údržbu, na odbornou úroveň obsluhy a provozní údržby. Proto byla kontrola provedena nejen ze zápisů o provozu a údržbě, ale i kontrolou konkrétních úkonů obsluhy, provozní a preventivní údržby související s provozem kontrolovaných vyhrazených tlakových zařízení, a to i podle návodů výrobců.

Problematika bezpečnosti provozu nízkotlakých kotelen a tlakových zařízení ve výměňkových stanicích logicky navazuje na problematiku rizikovosti kotelních zařízení a tou je kromě velké akumulované energie i vlastnost provozního média – vodní páry a horké vody. Bezpečnost provozu těchto stanic nejen zajišťuje spolehlivou dodávku tepla obyvatelstvu, ale především chrání bezpečnost veřejnosti, protože stanice jsou umístěny v zastavěném území. Nedodržování předpisů k zajištění BOZP při provozu tlakových zařízení může být zdrojem nebo příčinou ohrožení života a zdraví zaměstnanců kontrolovaného subjektu, ale může vést i ke značným materiálním škodám. Mimořádné události v minulém období a výsledky inspekce oblastních inspektorátů práce ukazují i na nutnost systematické kontroly provozovatelů tlakových zařízení s nebezpečnými provozními médii – např. chemické látky a jejich směsi, chladiva a dále pak hořlaviny pod tlakem při vysokých teplotách atd. Nízké povědomí o bezpečnostních rizicích u zaměstnavatelů a jejich zaměstnanců vyžaduje, stejně jako špatný stav zařízení a obsluhy, zlepšení údržby, oprav a revizí i prostřednictvím opatření z kontrolní činnosti inspekce práce.

Vyhledávání rizik včetně stanovených opatření je velmi často prováděno pouze formálně a často v nich chybí vyhodnocení rizik týkající se provozu tlakového zařízení, a pokud je vypracována příslušná dokumentace, má velmi nízkou a v řadě případů i pochybnou kvalitu.

Analýza rizik je prováděna pracovníky bez znalostí technologie a bez odborné praxe v oboru tlakových nádob a kotlů.

Většina nedostatků je zaviněna nedostatečnou péčí a kontrolou ze strany provozovatelů bez rozdílu, zda se jedná o zařízení nová nebo o zařízení, jejichž technický stav je poznamenán provozem, přičemž některá zařízení jsou dokonce provozována za hranicí životnosti.

Ve většině kontrolovaných subjektů jsou služby, spojené s problematikou BOZP a tedy i prevencí rizik, revize a v některých případech i kontroly prováděny dodavatelským způsobem. Úroveň prováděných kontrol a revizí je značně rozdílná, je především závislá na zkušenostech provádějících pracovníků, ale i na jejich znalosti, resp. neznalosti místních podmínek a vlastního zařízení. Bohužel některé „odborné“ společnosti, zabývající se BOZP, problematiku VTZ neovládají nebo ji řeší jen velmi povrchně.

Mezi nejzávažnější zjištění při prováděných kontrolách patří nedostatečná a neodborná údržba zařízení, nedodržování termínu provádění revizí a kontrol, nezajištění odstraňování závad zjištěných při pravidelných revizích, nezajištění dostatečného větrání v prostoru kotelen, vyskytují se závady v oblasti kontrol bezpečnostní výstroje tlakových nádob a parních kotlů a také zápisů do provozních deníků.

Nedostatky byly při kontrolách zjištěny i na pronajatém nebo smluvně poskytnutém zařízení, např. zásobníků zkapalněných technických plynů skladovaných při kryogenních teplotách, které nejsou v majetku provozovatele, ale jsou jím provozovány.

S místními provozními předpisy kotlů a ve stanovených případech i tlakových nádob stabilních není vždy pracováno, tak jak bylo myšleno při jejich zpracování. Nejsou prováděny jejich aktualizace v případě výměny technologie nebo modernizace systémů, neřeší způsob signalizace poruchových stavů, nejsou stanoveny lhůty pro prověřování funkce bezpečnostní výstroje nebo schéma tlakové části. Obsluha se tak často v těchto provozních rádech nedoče ani to nejdůležitější, tj. pokyny pro zajištění bezpečného provozu zařízení, včetně patřičné reakce při vzniku mimořádné situace, způsob vedení zápisů do provozních deníků i způsob provádění jednotlivých požadovaných úkonů při obsluze zařízení.

Provozní výkresy – funkční schémata včetně informace o umístění bezpečnostní výstroje tlakového zařízení nejsou často vůbec k dispozici, z čehož vyplývá i zvýšení míry rizika v případě vzniku nehodové události.

Dílčím problémem některých kontrolovaných subjektů je i nízký počet osob s patřičnou kvalifikací, a to v ojedinělých případech až do té míry, že není záruka zastupitelnosti těchto osob v případě nemoci nebo dovolené.

Kvalita údržby stále úzce souvisí s výší finančních prostředků, které provozovatel do zařízení investuje a s odbornou úrovní obsluhy plynových zařízení. Většinou je pouze omezena na zajištění provozuschopnosti předmětných zařízení.

Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem a vysoké rizikovosti provozu těchto zařízení bylo považováno za velmi důležité pokračovat v prověřování stavu a úrovně dodržování bezpečnostních předpisů při provozu tlakových zařízení zejména u subjektů, u kterých nebyla zatím kontrola v této oblasti provedena, anebo při předchozí kontrole byly zjištěny nedostatky, které by mohly za určitých podmínek zapříčinit vznik nehodové a v některých případech i velmi tragické události.

Kontroly byly zaměřeny především na provedení instalace zařízení z pohledu bezpečnostní výstroje, technického stavu zařízení a jeho příslušenství a pomocných zařízení, průvodní dokumentace manipulačních prostorů pro přístup k řádné kontrole a údržbě, větrání, zajištění provádění pravidelných revizí, kontrol, servisu, včetně odstranění zjištěných nedostatků, vedení provozní dokumentace a kvalifikaci obsluhy.

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

Systém obecné a technické prevence:

- zda bylo provedeno vyhledání a vyhodnocení rizik při provozu tlakových zařízení, a to nejen z hlediska samotného provozu, ale i z hlediska provádění preventivní a provozní údržby, ať je prováděna vlastními pracovníky nebo dodavatelem, stanovení opatření pro jejich eliminaci,
- v jakém stavu byla bezpečnostní výstroj tlakových zařízení např. pojistné ventily, pojistné membrány, systémy uvolňující tlak, měřicí, signalizační, blokuující a regulační elektrická a elektronická zařízení související s bezpečností, zda bylo vyhodnocení rizik a stanoveny zásady kontroly a údržby bezpečnostní výstroje,
- zda byla zajištěna odborná a zdravotní způsobilost osob pověřených obsluhou a údržbou zařízení,
- zda byla vedena provozní dokumentace např. provozní řády a provozní předpisy, provozní záznamy, zápisy o zkouškách bezpečnostní výstroje, předepsaná průvodní dokumentace, popř. pasporty vyhrazených tlakových nádob stabilních a parních kotlů,
- zda byla stanovena opatření pro případ zdolávání mimořádných událostí spojených s provozem tlakových zařízení,
- zda kontrolovaný subjekt zajišťoval bezpečný stav provozovaného tlakového zařízení pravidelně prováděnými kontrolami, revizemi, údržbou a servisem, zda měl zpracované plány revizí, zda byly jmenovány odpovědné osoby za provoz a údržbu,
- zda měly doklady z kontrol a revizí předepsané náležitosti a odpovídající odbornou úroveň.

Kontroly na pracovišti:

- zda nebyly používány nevhodné armatury z hlediska kompatibility jejich materiálu s procesním médiem,
- bezpečný přístup pro obsluhu, údržbu zařízení a pro provádění kontrol a revizí,
- vybavení tlakových zařízení zabezpečovacími zařízeními a jejich funkčnost,
- ochrana zařízení proti korozi,
- funkčnost veškeré signalizace a havarijního větrání,
- jak bylo řešeno odstavení zařízení z provozu v případě havárie,
- vybavení výroben např. chemických provozů, kotelen, kompresorových stanic apod. funkčními OOPP,
- provedení potrubí a jejich odolnost proti poškození, zda bylo potrubí tlakových médií, např. voda pára vybaveno předepsanými armaturami, není používáno pro jiné účely, než pro které bylo určeno, zda byla provedena dostatečná tepelná izolace, značení

protékajícího média a jeho směr a určení, zda byly označeny uzávěry, regulační armatury a bezpečnostní výstroj a byl k nim zajištěn bezpečný přístup,

- zajištění možnosti opuštění nebezpečného prostoru a značení únikových cest,
- zajištění přívodu vzduchu pro větrání a spalování v kotelnách,
- odstraňování závad zjištěných předchozí revizí nebo zkouškou.

V rámci plnění tohoto úkolu bylo oblastními inspektoráty práce provedeno celkem **525 kontrol**, při kterých bylo zjištěno celkem **1 206 nedostatků**. Z celkového počtu provedených kontrol u **102 kontrol** nebylo zjištěno porušení právních předpisů.

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	31	59	61	104	36	52	75	105	520
Počet kontrol	32	60	61	104	36	52	75	105	525
Počet zjištěných nedostatků	28	134	167	72	54	92	154	505	1 206
Počet opatření	0	20	14	0	12	3	0	15	64
Počet TOO	0	0	43	145	2	2	0	1	193

V níže uvedené tabulce je uveden přehled nejčastěji porušovaných právních předpisů. Nejčastěji zjišťované porušení právních předpisů se týkalo nedodržování ustanovení zákona o BOZP, zákoníku práce a NV č. 101/2005 Sb.

Tabulka 22 - Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet porušení	% vyjádření daného porušení
zákon o BOZP	559	34,32
zákoník práce	543	33,33
NV č. 101/2005 Sb.	264	16,21
NV č. 378/2001 Sb.	202	12,40
vyhl. č. 91/1993 Sb.	33	2,03
vyhl. č. 85/1978 Sb.	9	0,55
vyhl. č. 21/1979 Sb.	6	0,37
vyhl. č. 48/1982 Sb.	6	0,37
jiné technické předpisy a normy	7	0,43
Celkem	1 629	100

S ohledem na porušování předpisů ve vztahu ke kontrolním objektům byl největší počet porušení právních předpisů zjištěn ve vztahu k tlakovým nádobám stabilním, řízení BOZP v organizacích a výrobním a provozním budovám.

Nejčastější porušené ostatní předpisy – technické normy: ČSN 69 0012 - Tlakové nádoby stabilní - provozní požadavky.

Hodnocení výsledku kontrol podle oblastí zadání úkolu

- **Prevence rizik**

V obecné rovině se situace z hlediska prevence rizik, zejména v oblasti vyhodnocení rizik, zlepšila a ustanovení zákoníku práce jsou v této oblasti plněna. Zejména u běžných tlakových

zařízení se vyhodnocení rizik z hlediska provozu a charakteru nádoby shoduje se standardním vyhodnocením, které je rovněž plošně vydáváno a používáno externími firmami působícími v oblasti BOZP.

Uspokojivá až velmi dobrá je také úroveň u subjektů, kde jsou tlakové nádoby a provoz parních středotlakých kotlů hlavní technickou základnou pro výrobu a kde mají technické odborníky s kvalifikací OZO. Toto je zejména v některých chemických provozech, energetice nebo u některých speciálních výrob ve strojírenství, hutnictví a zpracovatelském průmyslu, kde vedoucí pracovníci kladou důraz na vyšší úroveň v této oblasti. Ovšem v převážné části podnikatelských subjektů, kde je oblast tlakových zařízení v technologické výrobě co do počtu a výše rizika spíše okrajová, tak tam lze konstatovat, že jde pouze o typizovanou dokumentaci vyhodnocení rizik.

– **Závady na bezpečnostní výstroji nádob**

Zejména se jednalo o závady týkající se předepsaného zabezpečovacího zařízení tlakových nádob stabilních, zařízení pro nízkotlaké plynové kotelny a teplovodní vytápění, včetně ohřevu TUV, zařízení zdrojů tlakového vzduchu. V některých případech bylo zabezpečovací zařízení neúplné, nevhodné, nefunkční, neseřízené nebo nesprávně připojené. Nejčastější porušení právních předpisů bylo v oblasti tlakových nádob stabilních. Kontroly se proto zaměřily zejména na funkčnost a údržbu jejich bezpečnostní výstroje. Závady zabezpečovacího zařízení u vyhrazených parních a horkovodních kotlů byly v menším počtu.

Byly zjištěny závady týkající se kontrol správného nastavení otevíracího přetlaku, průchodnosti pojistných ventilů a provedení přívodních a odvádějících potrubí včetně jejího správného uchycení. Dále pak nulování manometrů, kontroly kontrolním manometrem. Předepsané kontroly se v některých případech nedělají vůbec a chybí též provozní deníky se zápisem o kontrolách.

– **Závady v oblasti provozní dokumentace nádob**

Dále se objevily i nedostatky v plánech revizí a evidenci nádob, neprovedené jmenování osoby odpovědné za bezpečný a hospodárný provoz. V mnoha případech nemá provozovatel vypracovány harmonogramy revizí pro související VTZ.

Konkrétně lze uvést z hlediska plánů revizí, že většině případů jsou využívány služby externích revizních techniků, případně externích firem, kdy tyto buď plány revizí provozovateli nedají a vedou si je sami, nebo není plán revizí vůbec řešen a provedené revize se opírají jen o objednávku ze strany provozovatele. Z hlediska revizí tlakových zařízení či jejich obsahu byly mnohdy zjištěny nedostatky typu chybného výrobního čísla či umístění. Jednalo se zejména o chybu revizního technika při vypracovávání dokumentů jejich prepisováním.

– **Odborná a zdravotní způsobilost pro výkon obsluhy a údržby**

Odborná způsobilost zaměstnanců pověřených obsluhou tlakového a plynového zařízení byla řádně doložena a dokumentována, i když v některých případech nebyl dostatečně doložen rozsah přezkoušení v závislosti na kvalitě činnosti revizního technika. U některých subjektů nebylo zajištěno opakované proškolení ve stanovených lhůtách. Jmenování nebo určení osoby odpovědné za provoz technického zařízení bylo u větších subjektů většinou provedeno, u malých firem tuto povinnost převzali statutární zástupci. Mnohdy však toto bylo chápáno těmito pracovníky jako povinné zlo a od toho se pak odvíjelo nedůsledné plnění povinností a

nedoplňování odborných znalostí, týkajících se samotného odpovědného pracovníka při provozu tlakového zařízení.

Shrnutí

Sankční postihy byly uplatňovány v souladu s příslušnými ustanoveními zákona o inspekci práce. Právním subjektům bylo k 31. 12. 2018 uloženo **24 pokut** v celkové výši **599 000 Kč**.

Kontroly byly provedeny v celém rozsahu provozovaných tlakových zařízení a v širším spektru oborů v souladu se zadáním úkolu tak, aby byl prověřen stav a úroveň dodržování bezpečnostních předpisů při provozu a údržbě. Během provádění kontrol bylo zjištěno, že úroveň péče o zařízení je velmi různorodá. Zejména závisí na provozovateli, jak přistupuje k péči o zařízení. Výsledky kontrol v oblasti BOZP prokázaly, že jsou pro kontrolované subjekty přínosem zejména v tom, že ukazují aktuální stav a účelnost přijatých opatření v prevenci rizik. Dalším přínosem prováděných kontrol je skutečnost, že zaměstnavatelé byli upozorněni na plnění povinností souvisejících s provozem tlakových zařízení. Plnění těchto povinností by mělo vést k odpovědnějšímu přístupu při zajištění bezpečného a spolehlivého provozu těchto zařízení a tím i snížení rizika možného ohrožení zdraví. Při prováděných kontrolách bylo vždy velmi kladně hodnoceno poskytování konzultací inspektory přímo na pracovištích organizací, což mimo jiné přispělo i ke zvýšení úrovně BOZP u kontrolovaných subjektů.

V roce 2018 došlo také k několika smrtelným a závažným pracovním úrazům v souvislosti s provozováním tlakových zařízení. Kontrolou příčin a okolností pracovních úrazů bylo zjištěno pochybení kontrolovaných osob nedodržováním bezpečnostních předpisů. Zde by bylo potřebné **zavést systém seznamování širší odborné veřejnosti** se závěry těchto kontrol, aby odborní pracovníci v oblasti BOZP a VTZ mohli tyto poznatky uplatnit ve své praxi. Jde o to, že při těchto závažných událostech dochází k ohrožení života, zdraví a majetku z důvodů, že se v jednom okamžiku sejde několik vlivů, které lze jen těžko předpokládat. Tím je hodnota pravděpodobnosti nízká a při běžném vyhodnocení rizik nedojde k určení opatření. Na základě skutečné události lze však opatření stanovit.

Nedodržování předpisů k zajištění BOZP při preventivní a provozní údržbě tlakových zařízení nebo zařízení s nimi souvisejících může být zdrojem nebo příčinou ohrožení života a zdraví jak zaměstnanců, tak i zaměstnanců externích firem, kdy toto může vést i ke značným materiálními škodám. Proto je vhodné při přípravě úkolů pro další období tuto situaci sledovat, popřípadě zohlednit při tvorbě zadání kontrolních úkolů, tak aby se situace dále nezhoršovala a neklesala úroveň bezpečnosti provozu v tomto odvětví.

5.13 Integrovaná inspekce

Orgány inspekce práce vykonávají společné kontroly s Českým báňským úřadem a obvodními báňskými úřady, krajskými hygienickými stanicemi a hasičskými záchrannými sbory krajů. Tyto tzv. orgány integrované inspekce společně s krajskými úřady a Českou inspekcí životního prostředí vykonávají kontroly na základě požadavků zákona č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými směsmi (dále zákon o integrované inspekci), který stanoví systém prevence závažných havárií pro objekty, ve kterých je umístěna nebezpečná látka, s cílem snížit

pravděpodobnost vzniku a omezit následky závažných havárií na životy a zdraví lidí a zvířat, životní prostředí a majetek v těchto objektech a v jejich okolí.

Právní subjekty spadající do režimu prevence závažných havárií se dělí na dvě skupiny, a to v závislosti na množství nebezpečných látek umístěných ve svých prostorech. O zařazení do skupiny A nebo do skupiny B rozhoduje příslušný krajský úřad po posouzení návrhu na zařazení předloženého samotným právním subjektem. Skupina B se liší od skupiny A především větším množstvím nebezpečných látek, a tím pádem i větší nebezpečností a větším množstvím povinností na úseku prevence závažných havárií.

Realizace integrovaných inspekcí probíhala dle schváleného plánu kontrol u vybraných subjektů. Subjekty zařazené do skupiny B se kontrolují každoročně a subjekty zařazené do skupiny A zpravidla jednou za tři roky. Není však výjimkou mimořádná kontrola u subjektu, který v minulosti vykazoval velkou míru nedostatků. Přijatá opatření a odstranění nedostatků zjištěných v předchozích kontrolách přispívají ke zlepšení reálného stavu na pracovištích a především ke snížení rizika vzniku závažných havárií.

Kromě těchto kontrol má také OIP možnost vyjadřovat se k tzv. bezpečnostní dokumentaci (tzn. k bezpečnostnímu programu, bezpečnostní zprávě a jejich aktualizaci) předložené krajskými úřady při řízeních o schválení této dokumentace.

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- péči o zaměstnance, především odbornou a zdravotní způsobilost, školení zaměstnanců o předpisech k zajištění BOZP, o rizicích práce s nebezpečnými látkami a opatřeními k jejich eliminaci,
- ověření znalostí a dodržování předpisů a pokynů,
- poskytování OOPP na základě vyhodnocení rizik a dle seznamu zpracovaného zaměstnavatelem, stav OOPP a jejich používání zaměstnanci,
- stav pracovišť, včetně značení,
- průvodní a provozní dokumentace, pracovní a technologické postupy,
- posouzení stavu technického zařízení uvedeného v dokumentaci vzhledem k reálnému stavu, včetně revizí zařízení, stavu elektroinstalace, tlakových, plynových a zdvihacích zařízení,
- skladování a manipulaci s nebezpečnými chemickými látkami, včetně značení zásobníků a skladů s nebezpečnými chemickými látkami, stav únikových cest,
- opatření na ochranu proti výbuchu,
- pracovní podmínky, zejména pracovní režim zaměstnanců a zaměstnávání žen a mladistvých,
- pracovní úrazovost v souvislosti s nebezpečnými chemickými látkami či směsmi.

Kontroly bezpečnostní dokumentace

Kontrolované zařazené subjekty předkládají krajským úřadům zpracovanou bezpečnostní dokumentaci – pro skupinu A bezpečnostní program prevence závažné havárie ve smyslu

ustanovení § 10 a § 11 zákona o integrované inspekci a pro skupinu B bezpečnostní zpravu ve smyslu ustanovení § 12 tohoto zákona. Oblastní inspektoráty práce v postavení dotčeného orgánu státní správy mají k těmto bezpečnostním programům a zprávám možnost vyjádřit se v rámci svých kompetencí.

Inspektoři OIP v roce 2018 měli možnost dát připomínky k celkem 12 bezpečnostním dokumentacím v oblasti prevence závažných havárií, včetně jejich aktualizací.

Mezi nejčastější připomínky inspektorů patřila zejména neaktuálnost předpisů týkajících se zajištění BOZP. Hodnocení posouzení rizik závažné havárie a přijatých preventivních bezpečnostních opatření nenáleží OIP, ale zpracovateli posudku, proto je bezpečnostní dokumentace pro nás ve větší míře pouze informační, a to zejména u nově zařazených subjektů.

Integrované inspekce

Krajské úřady a částečně i ČIŽP se zaměřují na kontrolu plnění požadavků dle zákona o integrované inspekci. Ostatní kontrolní orgány provádějí kontrolu v rámci svých kompetencí. U většiny kontrolovaných subjektů byla provedena i kontrola odstranění nedostatků z kontroly předchozí, a to s kladným výsledkem, kdy subjekty nedostatky odstranily a zlepšily tak svůj stav BOZP.

Při žádné uskutečněné kontrole nebylo nutné vydat rozhodnutí o zákazu používání zařízení nebo pracoviště.

V rámci úkolu bylo zkontrolováno celkem **108 právních subjektů**, z toho 107 právnických osob a jedna fyzická osoba. U těchto subjektů bylo provedeno celkem 229 kontrol, a to nejen v oblasti bezpečnosti práce, ale i v oblasti bezpečného provozu VTZ.

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	5	22	8	6	17	15	17	18	108
Počet kontrol	12	27	13	19	49	16	25	68	229
Počet zjištěných nedostatků	4	0	12	0	78	29	21	116	260
Počet TOO	0	0	2	0	0	0	0	8	10

Celkový počet kontrol bez zjištěných nedostatků činil 119 a při 110 kontrolách bylo zjištěno 260 nedostatků, což potvrzuje význam kontrol. Subjekty si uvědomují rizika vyplývající z jejich činnosti, což lze interpretovat zvyšujícím se tlakem na prevenci rizik, která je podpořena platnou legislativou. V rámci svých pravomocí inspektoři během kontrol vydali celkem 10 technickoorganizačních opatření, která se týkala zejména nutnosti aktualizace dokumentace dle konkrétního stavu na pracovištích, provádění kontrol externích zaměstnanců zaměřených na BOZP, obnovy bezpečnostního značení, zajištění oprav podlah a komunikací a další.

Od doby zavedení integrovaných inspekcí se většina právních subjektů dostala na velmi dobrou úroveň v oblasti BOZP, a s tím související nízkou mírou pracovní úrazovosti. Zjišťované nedostatky zpravidla nebývají závažné tak, aby mohly ohrožovat život a zdraví zaměstnanců, a vydaná opatření jsou ze stran právních subjektů respektována a plněna.

Tabulka 23 - Přehled porušení právních předpisů

Předpis	Počet porušení	% vyjádření daného porušení
zákoník práce	110	33,5
zákon o BOZP	88	26,8
NV č. 101/2005 Sb.	72	22
NV č. 378/2001 Sb.	30	9,2
NV č. 406/2004 Sb.	14	4,3
vyhl. č. 85/1978 Sb.	5	1,5
vyhl. č. 48/1982 Sb.	3	0,9
NV č. 375/2017 Sb.	3	0,9
vyhl. č. 21/1979 Sb.	3	0,9
Celkem	328	100

Mezi konkrétní nedostatky patřily například následující:

- neprovádění revizí ocelových konstrukcí či revizí elektrických instalací,
- poškozené výstražné značení, chybějící bezpečnostní značení,
- poškozené svody hromosvodů, poškozené zemnicí zařízení,
- poškozené a chybějící ochranné kryty u strojů a zařízení,
- nedodržování revizních lhůt,
- neaktuální dokumentace o ochraně před výbuchem, nevyhovující zařízení v zóně výbuchu,
- nebezpečné prohlubně v komunikacích.

Spolupráce s ostatními orgány státní správy

Kontroly vykonávají inspektoři OIP s různými specializacemi, avšak garantem za plnění tohoto úkolu je inspektor se specializací chemický průmysl, ropný průmysl a nebezpečné látky. Další specializace velmi pomáhají komplexnějším kontrolám, a to zejména z oblasti VTZ. Samotné kontroly probíhají na základě pozvánky zasláné oblastními inspektoráty ČIŽP, kterým je po každé kontrole podávána Informace o výsledku kontroly dle ust. § 41 odst. 1 zákona o integrované inspekci.

Inspektoři neshledali nedostatky při koordinaci kontrol a při spolupráci s ČIŽP, popřípadě s ostatními orgány integrované inspekce. Spolupráce mezi kontrolními orgány probíhá i v případě potřeby kontroly mimořádné.

Shrnutí

V roce 2018 bylo v rámci úkolu uloženo **5 pokut** v celkové výši **455 000 Kč**. Jednalo se zejména o neodstranění zjištěných nedostatků a nepřijetí opatření proti jejich opakování, chybějící ochranu proti pádu z výšky, neprovedení odborné prohlídky nízkotlaké kotelny, neprovádění revizi elektrických zařízení a další.

Cíl úkolu byl splněn. Integrovaná inspekce trvale zlepšuje stav na úseku BOZP a bezpečného provozu vyhrazených technických zařízení ve vybraných kontrolovaných subjektech. Stav v subjektech zařazených do kategorie B je výrazně lepší, a to nejen z důvodu každoročních kontrol, ale i z důvodu větší zodpovědnosti kontrolovaných osob ve vztahu k BOZP.

Subjekty bývají na kontroly dobře připraveny, jelikož probíhají na základě schváleného a předem stanoveného plánu kontrol. V rámci integrované kontroly nechybí ani vstupní instruktáž kontrolních pracovníků ve vztahu k možným rizikům při samotné kontrole (zejména ve vztahu k nebezpečným látkám a nebezpečnému prostředí). Spolupráce s inspektory specialisty na vyhrazená technická zařízení je rovněž kvitována jako velmi nápomocná v prevenci závažných havárií nejen kontrolními orgány, ale i samotnými subjekty.

5.14 Kampaň *Bezpečná a zdravá práce pro agenturní zaměstnance*

Výbor vrchních inspektorů práce (SLIC) se již v roce 2017 rozhodl zahájit celoevropskou informační a kontrolní kampaň *Bezpečná a zdravá práce pro agenturní a vyslané zaměstnance*. Do této kampaně se měly možnost zapojit všechny evropské inspektoráty práce.

Česká republika se v rámci této kampaně účastnila pouze části týkající se bezpečné a zdraví neohrožující práce pro agenturní zaměstnance. Pro tuto část kampaně jsme se rozhodli, jelikož dočasná agenturní práce je aktuálním tématem nejen díky stále vzrůstajícímu počtu zaměstnanců agentur práce, ale zejména pro lepší informovanost mezi agenturními zaměstnanci, agenturou práce a uživateli o problematice BOZP.

Agenturní zaměstnávání přispívá ke zvýšení flexibility trhu práce, umožňuje rychlé přidělení agenturního zaměstnance na pozici, pro kterou jej uživatel aktuálně potřebuje, ale na druhé straně neposkytuje dostatek prostoru pro školení přiděleného zaměstnance v oblasti BOZP, zejména pokud častěji mění svou pracovní pozici.

Kampaň probíhala v České republice od března do října 2018, a to jak v agenturách práce, tak u uživatelů dočasně přidělených zaměstnanců. Jelikož se jednalo pouze o doplňkový úkol v určeném časovém horizontu k hlavním úkolům, bylo nastaveno zkontrolovat nejméně 3 agentury práce a 6 uživatelů. K dispozici byly informační brožury navržené a zpracované francouzským inspektorátem práce jako garantem celé kampaně, a to jak pro agenturní zaměstnance, tak i pro uživatele a agentury práce. Tyto brožury jsou dostupné na webových stránkách SÚIP.

Cílem kampaně byla zejména podpora prevence v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci agenturních zaměstnanců a zajištění shodných podmínek na úseku BOZP pro stálé zaměstnance uživatelů i pro agenturní zaměstnance, dočasně k uživatelům přidělené.

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- vyhledání a hodnocení rizik a seznámení zaměstnanců (trvalých i agenturních) s nimi,
- zdravotní způsobilost trvalých i agenturních zaměstnanců,
- školení trvalých i agenturních zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP, o pracovních a technologických postupech,
- poskytování OOPP trvalým i agenturním zaměstnancům na základě vyhodnocených rizik a vlastního seznamu,
- povinnosti na úseku pracovní úrazovosti, evidence úrazů, kontrola jejich příčin a vzniku, opatření proti opakování a jejich realizace, zasílání záznamů o úrazech příslušným institucím (opět srovnání trvalých i agenturních zaměstnanců).

Celkem bylo provedeno **89 kontrol**, z toho 32 kontrol agentur práce a 57 kontrol uživatelů. Bez zjištěného nedostatku bylo 47 kontrol, což je 53 % ze všech provedených kontrol.

Agentury práce byly ke kontrole vybírány dle místní působnosti oblastních inspektorátů práce a z uživatelů byli vybíráni zejména ti, kteří evidovali vyšší pracovní úrazovost. Nejvíce uživatelů bylo z odvětví zpracovatelského průmyslu, ve kterém je v České republice zaměstnána většina zaměstnanců.

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet prověřených agentur práce	3	2	4	4	6	4	4	5	32
Počet prověřených uživatelů	7	3	7	7	10	6	8	9	57
Počet zjištěných nedostatků celkem	4	1	0	7	9	24	30	18	93

Část kampaně byla zaměřena na předávání informací ve vztazích agentura – agenturní zaměstnanec – uživatel. Během kontrol nebylo zjištěno žádné porušení v tom smyslu, že by uživatelé neinformovali agenturu práce ohledně seznamu rizik, preventivních opatření či specifikace práce pro pozici agenturního zaměstnance. Také nebylo zjištěno žádné porušení týkající se informace agentury práce vůči uživateli ve věci zdravotní způsobilosti zaměstnanců. U informací agentur práce vůči jejich zaměstnancům chyběla v jednom případě bližší specifikace práce, naopak informace týkající se seznamu rizik a preventivních opatření byly vždy v pořádku.

Tabulka 24 - Přehled porušení právních předpisů

Předpis	Počet porušení	% vyjádření daného porušení
zákoník práce	54	48,7
zákon o BOZP	30	27
NV č. 101/2005 Sb.	15	13,5
NV č. 378/2001 Sb.	10	9
NV č. 201/2010 Sb.	2	1,8
Celkem	111	100

Co se týče agentur práce, při 5 kontrolách (16 % z celkového počtu) neměly agentury práce zajištěno plnění úkolů v prevenci rizik odborně způsobilou osobou, jak požaduje zákon o BOZP, kdy nad 25 zaměstnanců musí být úkoly v prevenci rizik zajištěny odborně způsobilou osobou v prevenci rizik. Dle vlastních slov si agentury práce neuvědomily, že se jich tato povinnost týká, jelikož vlastních zaměstnanců zajišťujících chod agentury měli například jen několik.

Při jedné kontrole agentury práce nebylo v pořádku školení o právních a ostatních předpisech týkajících se BOZP (pozdní proškolení) a při jedné kontrole nebyla v pořádku zdravotní způsobilost zaměstnanců (neprovedení pracovně lékařské prohlídky).

Další zjištěné nedostatky u agentur práce: formálně nedostatečné dohody o dočasném přidělení zaměstnanců; nestanovení osnovy školení BOZP a dokumentace týkající se školení vlastních zaměstnanců agentury; neohlášení pracovního úrazu a nezaslání záznamu o úrazu; neprovádění pracovně lékařských prohlídek u vlastních zaměstnanců agentury; nedostatky v oblasti BOZP (např. neprovádění kontrol a revizí).

Nedostatky zjištěné při kontrolách se celkově týkaly zejména stavu BOZP na pracovištích, jelikož byly kontroly konány inspektory se specializací pro BOZP (chybějící vyhodnocení rizik, chybějící ochranné kryty, nevhodné ukládání manipulačních jednotek, neposkytnutí OOPP, neupevněné kabelové vedení, chybějící bezpečnostní značky, neprovádění kontrol a revizí strojů a zařízení, chybějící ochrana proti pádu, atd.).

Co se týče nedostatků u uživatelů na poli agenturního zaměstnávání, zjistilo se např. neposkytnutí OOPP agenturnímu zaměstnanci, neseznámení agenturního zaměstnance s návodem na obsluhu vysokozdvížných vozíků či chybějící periodické proškolení o BOZP.

Většina nedostatků zjištěných při kontrolách byla z oblasti BOZP a na vztah uživatel-agentura-agenturní zaměstnanec tato zjištění neměla vliv.

Dvojitá odpovědnost většinou také nebyla problémem, jelikož veškerá práva a povinnosti mají agentury práce se svými uživateli smluvně ošetřeny. Při kontrolách se také neprokázalo, že by dočasní agenturní zaměstnanci neměli stejné pracovní podmínky jako stálí zaměstnanci uživatele, v jednom případě bylo dokonce zjištěno, že agenturní zaměstnanec měl podmínky lepší než zaměstnanec stálý (u stálého zaměstnance nebyla včas provedena pracovní lékařská prohlídka).

V některých případech bylo také zjištěno, že písemné dohody o dočasném přidělení zaměstnanců neobsahují všechny informace, které by obsahovat měly (např. chybějící požadavek na odbornou způsobilost, chybějící den nástupu).

Shrnutí

V rámci kampaně byly uloženy celkem **3 pokuty** v celkové výši **180 000 Kč**.

Z provedených kontrol agentur práce i uživatelů agenturních zaměstnanců není zřejmé, že by nedodržování některé povinnosti v oblasti BOZP vyčnívalo nad ostatními. Většina zjištěných nedostatků se týká obecného stavu BOZP na pracovišti, které najdeme i při většině jiných kontrol.

Hlavním zjištěním pro některé agentury bylo, že povinnosti v oblasti BOZP ohledně odborně způsobilé osoby v prevenci rizik se jich týkají i přesto, že svých vlastních zaměstnanců (zejména zajišťujících chod agentury) nemají mnoho.

Z kontrol dále vyplývá, že uživatelé nedělají rozdíly mezi agenturním zaměstnancem a stálým zaměstnancem, a tedy jejich pracovní podmínky jsou na srovnatelné úrovni.

Problémem může být přidělování OOPP, kdy pro uživatele, který má po dobu dočasného přidělení agenturního zaměstnance povinnost zajistit BOZP, není příliš ekonomické poskytovat OOPP pro krátkodobou práci. Při krátkodobém přidělení agenturního zaměstnance uživateli může vyvolat problém i skutečnost, že než se stihne zaměstnanec zaškolit a proškolit, jde na jiné místo.

Kampaň byla přínosem nejen pro uživatele a agentury práce, kteří více pronikli do problematiky BOZP, ale i pro Úřad, jelikož BOZP agenturních zaměstnanců nepatřila nikdy mezi hlavní úkoly, které SÚIP každoročně kontroluje. Agenturní zaměstnávání je kontrolováno zejména v oblasti pracovních právních.

Dalším pozitivním zjištěním je skutečnost, že kontrolované osoby vítají zapojení do kampaní, při kterých inspekce práce neslouží pouze jako kontrolní orgán, ale i jako zdroj informací.

5.15 Program *Bezpečný podnik*

Program *Bezpečný podnik* je dlouhodobě zařazován mezi hlavní úkoly SÚIP a zároveň je i jedním z cílů Národní politiky BOZP. Realizaci programu lze dosáhnout nejen funkčního zavedení systému řízení BOZP v právním subjektu, který funguje ve skutečném provozu a nejen v dokumentaci, ale především lze dosáhnout zvýšení úrovně BOZP, která vede ke snížení pracovní úrazovosti, a tedy i ke snížení nákladů spojených s pracovními úrazy.

Program je zcela dobrovolný a držitelé osvědčení, kteří prokazují, že se systému řízení BOZP věnují v mnohých případech i nad zákonné požadavky, jsou lépe vnímáni nejen odbornou veřejností, ale zejména i svými zaměstnanci.

Cílem programu je podpora zavedení komplexního, efektivního a neustále se zlepšujícího systému řízení BOZP, který vede k dosažení vyšší úrovně BOZP a ochrany životního prostředí u jednotlivých právních subjektů. Z hlediska prevence je cílem programu především vytvoření podmínek pro předcházení vzniku mimořádných událostí, a to zejména pracovních úrazů. Jedním z cílů je také vyžadování systémového přístupu k řízení BOZP u dodavatelů a ostatních spolupracujících subjektů, na které jsou kladeny vyšší nároky.

Prověрка plnění požadavků programu se provádí všemi OIP na základě žádosti právního subjektu o ověření shody zavedeného systému řízení BOZP s požadavky programu. Spolu se žádostí právní subjekt dokládá i další dokumenty, např. zprávu z auditu, vyplněný seznam kontrolních otázek a zejména stanoviska dotčených orgánů státní správy v oblasti požární ochrany (stanovisko hasičského záchranného sboru), hygienických požadavků na pracovní prostředí (stanovisko krajské hygienické stanice), ochrany životního prostředí (platný certifikát systému řízení ochrany životního prostředí či vyjádření ČIŽP) a případně stanovisko Obvodního báňského úřadu.

Kontrolní seznam požadavků k programu *Bezpečný podnik*, který je součástí Příručky k programu dostupné na webové stránce SÚIP, neslouží jen pro právní subjekty, ale i pro inspektory, kteří v rámci své specializace danou oblast prověřují.

Prověřky byly zaměřeny zejména na:

- ověření splnění všech požadavků programu, které se na daný subjekt vztahovaly. Při prověře inspektoři postupovali v souladu s příkazem generálního inspektora SÚIP, příručkou programu *Bezpečný podnik* a metodickými pokyny generálního inspektora,
- před zahájením prověrky se pověřený inspektor seznámil s údaji týkajícími se daného právního subjektu a informoval o nich členy kontrolního týmu (s procesy a činnostmi, údaji o pracovní úrazovosti, o haváriích, o porušování předpisů zjištěném při předchozích kontrolách či prověrkách a o vydaných rozhodnutích týkajících se vyřazení strojů a zařízení z provozu, zákazu činnosti),
- v případě, že se u prověřovaného právního subjektu nebo na jeho pracovišti vyskytovaly další právní subjekty (dodavatelé, spolupracující firmy), ověřil kontrolní tým inspektorů zejména zajištění součinnosti na úseku prevence rizik a vzájemnou informovanost o rizicích mezi jednotlivými právními subjekty,

- inspektorát při provádění průběžné prověrky právního subjektu, který získal osvědčení *Bezpečný podnik*, ověřoval, zda údaje uvedené v přehledu indikátorů zlepšování odpovídají skutečnosti, tj. zda plní požadavek neustálého zlepšování.

Zhodnocení prověrek

Právní subjekty, které již mají určité znalosti a povědomí o programu, podávají po zavedení systému řízení BOZP ve svém podniku na místně příslušný OIP žádost o ověření zavedeného systému řízení BOZP spolu se stanovenými dokumenty, které jsou uvedeny ve veřejně přístupné Příručce programu *Bezpečný podnik*. V případě jakýchkoli nedostatků v dokumentaci k žádosti OIP právní subjekt informuje a pomáhá mu v nápravě. Po kontrole všech dokumentů inspektorem – garantem na OIP i SÚIP přichází na řadu sestavení harmonogramu prověrky a následně prověrka samotná.

Prověrka systému řízení BOZP probíhá v závislosti na procesech a činnostech subjektu, a to v těchto oblastech:

- vyhrazená technická zařízení,
- pracovní podmínky,
- doprava,
- nebezpečné látky a havárie,
- stavební činnost,
- výrobní a provozní zařízení,
- systém řízení BOZP.

V roce 2018 provedli inspektoři všech OIP prověrku celkem 44 právních subjektů, ve kterých realizovali 272 prověrek systému řízení BOZP dle své specializace. Jednalo se o prověrky nově zapojených subjektů i subjektů stále pokračujících v programu, ale také se jednalo o tzv. průběžné prověrky, kdy je ověřován stav systému BOZP v období tříleté platnosti osvědčení.

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet prověřených subjektů	2	4	7	5	2	5	6	13	44
Počet prověrek	16	39	44	23	20	21	68	41	272
Počet zjištěných nedostatků/neshod	0	4	29	3	7	29	53	25	150
Počet doporučení	0	4	56	29	17	1	1	20	128

V případě zjištění nedostatků či neshod s programem *Bezpečný podnik* v zavedeném systému řízení BOZP v prověřovaných subjektech byly tyto projednány se zástupci vedení a odstraněny v termínu do konce prověrek. Nedostatky, které vyžadovaly delší termín k odstranění, byly odstraněny ve velmi krátké době po ukončení prověrek a tato skutečnost byla na OIP písemně doložena.

Celkem bylo zjištěno **150** nedostatků či neshod, mezi kterými se většinou vyskytují takové, které lze odstranit do konce prověrky, nejsou systémové a většinou vznikají jako důsledek tzv. provozní slepoty, například:

- poškozené schody a zábradlí, chybějící madla,
- zastavěná komunikace u vrat s únikovým východem,
- skladování nebezpečných chemických látek v neoznačených obalech,

- nebezpečný přístup obsluhy po žebříku,
- nedostatky v elektroinstalaci (neupevnění, chybějící kryt),
- nedostatečně viditelné výstražné i bezpečnostní značení,
- nedostatečná evidence výdeje OOPP,
- formálnost kontroly, při kterých není zřejmý předmět kontroly,
- nedostatečná pozornost vůči externím zaměstnancům,
- poškozený tlakoměr.

Velmi důležité je rozlišování mezi nedostatkem a neshodou, kdy nedostatek je většinou způsobený selháním jedince, avšak za neshodu se považuje systémová chyba. Jako typický příklad můžeme uvést: nedostatek = chybějící revize u jednoho zařízení, neshoda = žádné revize u žádného zařízení. Závažné nedostatky či neshody vyžadující vydání opatření nebyly zjištěny ani v roce 2018.

U vydaných doporučení na úpravu systému řízení BOZP, kterých bylo v roce 2018 celkem 128, se jednalo především o doplnění, úpravu nepřesností a aktualizaci dokumentace a dalších zavedených směrnic tak, aby odpovídaly fyzickému stavu na pracovišti a aby nechyběla vzájemná provázanost těchto dokumentů. Doporučení vychází především ze znalostí a zkušeností inspektorů, kteří se podílejí na zlepšování systému řízení BOZP v právních subjektech.

Jako další doporučení vydaná v roce 2018 lze zmínit například:

- úprava osnovy školení pro obsluhu plynových zařízení tak, aby odpovídala používaným plynům,
- provádět častější kontroly použití OOPP u externích zaměstnanců,
- dodržovat průchozí komunikaci,
- obnovit značení ovládacích prvků,
- aktualizace osob odpovědných za elektrická zařízení,
- detailněji zpracovat předpisy pro používaná zařízení,
- věnovat pozornost nebezpečným místům na komunikacích pro pěší.

Klíčovým faktorem při prověrkách plnění požadavků programu je i ověřování indikátorů zlepšování, které právní subjekty každoročně zasílají začátkem roku na příslušný OIP. Mezi nejdůležitější indikátor zlepšování patří vývoj pracovní úrazovosti, který má u právních subjektů nosících titul *Bezpečný podnik* většinou stále klesající tendenci v důsledku zlepšování pracovních podmínek a pracovního prostředí.

Získání osvědčení *Bezpečný podnik* je mezi právními subjekty prestižní záležitostí a i v roce 2018 měly o tento program subjekty velký zájem, i když některé právní subjekty musely od zapojení se do programu zcela ustoupit či posunout termín podání žádosti, a to zejména z důvodu nepřipravenosti, chybějících stanovisek dotčených orgánů či nesplnění podmínek programu. V roce 2018 splnilo podmínky programu celkem 22 právním subjektů. Květnového předávání osvědčení v Opavě se účastnilo 6 právních subjektů a říjnového předávání v Praze 16 právních subjektů. Nadále však platí, že lze právnímu subjektu osvědčení odejmout v případech, kdy dojde k pracovnímu úrazu způsobenému jednoznačným porušením ze strany právního subjektu.

Důležitou roli v propagaci programu *Bezpečný podnik* mají inspektoři, kteří jej prezentují u vrcholového managementu právních subjektů. OIP v roce 2018 kontaktovalo celkem 9 právních subjektů, které projevíly zájem zapojit se do programu a kterým je ze strany OIP poskytováno poradenství. Poradenství je také poskytováno subjektům, které již osvědčení získaly.

Tabulka 25 - Seznam subjektů, které převzaly v roce 2018 osvědčení *Bezpečný podnik*

Oblastní inspektorát práce pro hl. město Prahu	Metrostav a.s.
	Pražská teplárenská a.s.
Oblastní inspektorát práce pro Středočeský kraj	Energotrans, a.s.
	TAMERO INVEST s.r.o.
	SYNTHOS PBR s.r.o.
	SYNTHOS Kralupy a.s.
Oblastní inspektorát práce pro Jihočeský kraj a Vysočinu	ACO Industries k.s.
	Kostecké uzeniny a.s., provozovny Kostelec a Planá nad Lužnicí
	MANN + HUMMEL (CZ) v.o.s.
Oblastní inspektorát práce pro Plzeňský kraj a Karlovarský kraj	MBtech Bohemia s.r.o.
	VODÁRNA PLZEŇ a.s.
	Plzeňská teplárenská, a.s.
Oblastní inspektorát práce pro Ústecký kraj a Liberecký kraj	ČEZ Distribuce, a. s.
Oblastní inspektorát práce pro Královéhradecký kraj a Pardubický kraj	OEZ s.r.o.
	Správa a údržba silnic Pardubického kraje
Oblastní inspektorát práce pro Jihomoravský kraj a Zlínský kraj	MP Krásno, a.s., provozovna Valašské Meziříčí
	CCI Czech Republic s.r.o.
	Fatra, a.s., provozovna Napajedla
	OHL ŽS, a.s.
Oblastní inspektorát práce pro Moravskoslezský kraj a Olomoucký kraj	ENERGETIKA TŘINEC, a.s.
	Siemens, s.r.o., o. z. Elektromotory Frenštát
	VESUVIUS MORAVIA s.r.o.

Shrnutí

V rámci prověrek programu *Bezpečný podnik* nebyly uloženy žádné sankce.

Inspektoráty prováděly v roce 2018 prověrky právních subjektů, které podaly žádost o ověření shody zavedeného systému řízení BOZP s požadavky programu, a také průběžné prověrky právních subjektů již vlastnícih osvědčení, v souladu s vnitřními akty řízení.

Inspektoři OIP také poskytovali právním subjektům, které projevíly zájem o účast v programu, poradenství vyplývající ze zákona o inspekci práce. Právní subjekty, které již vlastní osvědčení *Bezpečný podnik*, ve většině případů vyžadují systémový přístup k řešení problematiky BOZP i od svých dodavatelů a dalších spolupracujících subjektů. Velice kladně bývá inspektory hodnocen i přístup a organizační zajištění ze strany právního subjektu v průběhu prověrky. Neméně důležitý je i fakt, že program je plně podporován vedením právních subjektů a je chápán jako nástroj pro zlepšení pracovních podmínek nejen jimi, ale i řadovými zaměstnanci.

Celý program bývá hodnocen velmi kladně jak samotnými zástupci a zaměstnanci právních subjektů, kteří rádi využívají rad a námětů zkušených inspektorů při prověrce, tak zároveň slouží i jako neustálý kontakt inspektorů s novými a modernějšími technologiemi.

Na základě splnění stanovených podmínek bylo v roce 2018 předáno osvědčení *Bezpečný podnik* celkem 22 právním subjektům. Velice pozitivní je i skutečnost, že u všech těchto subjektů je vidět snaha o neustálé zlepšování systému řízení BOZP, který má za následek i snížení pracovní úrazovosti. Platné osvědčení ke dni vydání této zprávy vlastní celkem **79 právních subjektů**.

Seznam použitých zkratk

BOZP	bezpečnost a ochrana zdraví při práci
BPS	bioplynová stanice
CNG	stlačený zemní plyn
CO	oxid uhelnatý
ČIŽP	Česká inspekce životního prostředí
ČSN	česká technická norma
ČSSZ	Česká správa sociálního zabezpečení
EN	evropská norma
ES	Evropské společenství
EZ	elektrické zařízení
LPG	zkapalněný ropný plyn
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MPBP	místní provozní bezpečnostní předpis
MPŘ	místní provozní řád
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
NLZ	nelegální zaměstnávání
NV	nařízení vlády
OIP	oblastní inspektorát práce
OOPP	osobní ochranné pracovní prostředky
OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
OZO	odborně způsobilá osoba
OZP	osoba se zdravotním postižením
PPV	pracovněprávní vztahy
PZ	plynové zařízení
SBP	system bezpečné práce
SÚIP	Státní úřad inspekce práce
TDI	technický dozor investora
TI ČR	Technická inspekce České republiky
TOO	technickoorganizační opatření
TUV	teplá užitková voda
ÚP ČR	Úřad práce České republiky
VTZ	vyhrazená technická zařízení
ZoZ	zákon o zaměstnanosti
ZP	zákoník práce
ZZ	zdvihací zařízení